
శుక బ్రహ్మాశ్రమము,

బ్రహ్మానంద వైభవము

శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరిస్వాములవారు

శ్రీ శుక బ్రహ్మాశ్రమము,
శ్రీ కాళహస్తి
1983

మొదటి కూర్పు 2000 ప్రతులు
1983

ప్రతులకు
మేనేజరు.
శ్రీ శుకబ్రహ్మాశ్రమము
శ్రీ శుకబ్రహ్మాశ్రమము పోస్టు
శ్రీకాళహస్తి (చిత్తూరుజిల్లా)

ముద్రణ
శ్రీ లక్ష్మీ ఆర్టు ప్రింటర్సు
మార్వాడి గుడి వీధి తెనాలి

ప్రస్తావన

ప్రతిజీవియు ఆనందము కొరకు పాటుపడుచున్నది కష్టతరమగు క్షణికమైన విషయానందమునే పొందితో తృప్తిపడుచున్నది శాశ్వతానందము తొలగుటలేదు కాని బ్రహ్మానందము కొరకే యత్నించినచో రాగాది ఛేదించు సుఖముకై గొప్పసుఖము లభించుటయే కాక బంధములన్ను తొలగిపోగలవు అట్టి అపూర్వ బ్రహ్మానందమే ప్రతిజీవియొక్కయు లక్ష్యము అద్దానిని సాధించుటకు వివిధ పద్ధతులు ఈ గ్రంథమున చెప్పబడినవి ముముక్షువులు వానిని గూర్చి తెలిసికొని సాధించి శాశ్వతమైన బ్రహ్మానందము యొక్క భూమికను ఈ జీవితమునందే పొంది ధన్యులగుదురు గాక!

ఇట్లు

ప్రకాశకులు

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారు ఈ గ్రంథముద్రణకు రు 5000 00 లు (అయిదు వేలరూపాయలు) సహాయము చేసిరి వారికి మా కృతజ్ఞతలు

ఇట్లు

ప్రకాశకులు

ఓం

బ్రహ్మానంద వైభవము

1 బ్రహ్మానందమే జీవితలక్ష్యము

బ్రహ్మానందముయొక్క మహిమాతిశయము

బ్రహ్మానందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం
ద్వంద్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యమ్
ఏకం నిత్యం విమలమచలం సర్వధీసాక్షిభూతం
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుం తం నమామి

బ్రహ్మానంద స్వరూపుడును పరమసుఖము నొసంగువాడును కేవలుడును జ్ఞానమూర్తియు ద్వంద్వములకు అతీతుడును ఆకాశమువలె నిర్మలవ్యాపకుడును సూక్ష్ముడును తత్త్వమసి మున్నగు మహావాక్యములకు లక్ష్యమైనట్టి అద్వితీయుడును, నిత్యుడును, నిర్మలుడును నిశ్చలుడును సమస్త ప్రాణికోట్లయొక్క బుద్ధులకు సాక్షియైయుండువాడును భావాతీతుడును, త్రిగుణరహితుడును అగు పరమాత్మయను సద్గురునకు నమస్కరించుచున్నాను

శిష్యుడా! ఏల దుఃఖించెదవు? ఈ సంసార కూపమున బడి పెక్కు యిడుముల నొందుచున్న నీకు విముక్తిమార్గము లేదా? దుఃఖము తొలగుటకు ఉపాయము గోచరించుట లేదా? ఆనందమున కేల నీకు కొఱత కలిగినదో విచారించుకొంటివేల? విచారణ చేయకుండుటయే ఈ దుఃఖమునకంతటికిని కారణము. ఆనందమునకే మాత్రము నీకు లోటు కలుగ నేరదు. ఆనందమే నీ స్వరూపము. నీపైన క్రింద ప్రక్కల బయట లోపల ఆనందమే పొంగి పొరలుచున్నది. ఆనంద సాగరములో నీవు మునకలిడుచున్నావు. వెయ్యేల ఆనందమే నీవు. ఆ పరమరహస్యమును తెలిసికొనకపోవుటయే నీ దుఃఖములన్నిటికిని మూలకారణము. రాత్రి గాఢనిద్రపోవుచున్నపుడు నీకు కలిగిన ఆనందము ఎచటినుండి వచ్చినది? ఒక వస్తువును నీ వపుడు తినలేదే, త్రాగలేదే, చూడలేదే అనుభవించలేదే. అయినను అంత సుఖ మెట్లు కలిగినది? అది బయటనుండి వచ్చిన సుఖముగాదు. లోపల ఊరిన సుఖము. మేలుకొని మనస్సును లయముచేసి అట్టి అవిచ్ఛిన్నసుఖమును అనుభవించుటను అభ్యసించవలెను. అదియే సమాధిస్థితి. తురీయము (Super conscious state) అట్టి స్థితిని బాగుగ అభ్యసించి నీ జన్మహక్కైన బ్రహ్మానందమునందుకొమ్ము. అను భూతిని బడయుటచే సర్వదుఃఖవిచ్ఛేదము సంభవించును.

కావున శిష్యుడా! దీనిని తెలిసికొని ఇక నీ వెన్నటికిని దుఃఖపడవలదు

1) శక్తియంతయు నీలో ఉంది
లోని శక్తి తెలి ధైర్యము తరిగి ఉండన్నా
నేను అల్పుడ నేను దుఃఖిని
అనుచు ఏల పరితపింతువు
సర్వశక్తుల నిలయమైన
ఆత్మ నేనని ధైర్యమొందుము
తత్త్వసారము తెలియకోరన్నా
సద్గురుని జేరి నిజము కనుగొని లాభమొందన్నా

నీలో అనంతమైన శక్తి ఐశ్వర్యము కలవు నీవు ఎల్లప్పుడు
సత్యజ్ఞాన చిన్మయుడవు ఆనందమయుడవు

2) పరమ సౌఖ్యమె నీవు రోరన్నా
దుఃఖమెన్నడు లేశమయినను నీకు లేదన్నా
మనసు చేతనె దుఃఖమేర్పడు
మనసుదాటిన దుఃఖమెచట
మనసులేని ఆత్మయందున
ఎల్లవేళల స్థితిని బడయుము ॥శ॥

Stand up O lions! Shake of the delusion that you are sheep You are souls immortal blest

* తత్త్వసారమును చిన్మయశక్తి ... ఆధ్యాత్మిక
తత్త్వములు 108 ... — బ్ర

and free అని వివేకానందస్వామి ఉద్ఘోషించినట్లు నీవు దుష్టులయినప్రకారు దుఃఖితుకాదు పరమాత్మ స్వరూపుడవు

ఇక జీవుని నిజస్వరూపమగు బ్రహ్మానంద మెట్టిదో విచారించెదము — బ్రహ్మానందము వర్ణించుటకు అలవికానిది అది అనుభవైకవేద్యమే అయియున్నది తీపి యెట్టిదో ఎవరైనను వర్ణింపగలరా ? అట్లే బ్రహ్మానందమునుకూడను

> సమాధి నిర్ధూతమలస్య చేతసో
> నివేశిత స్యాత్మని యత్సుఖం భవేత్
>
> న శక్యతే వర్ణయితుం గిరా తదా
> స్వయం తదన్తఃకరణేన గృహ్యతే

ధ్యానముయొక్క అభ్యాసముచే మన మాలిన్యము రహితము కాగా ఆత్మయందు స్థితిని బొందిన మహాత్ములు ఎట్టి నిర్వికల్పసుఖమును అనుభవించెదరో అద్దానిని వాక్కుతో ఎవరును వర్ణింపజాలరు అది వారివారిచేత స్వయముగ అనుభవింపవలసినదియే అయియున్నది ఎంతయో ఆసక్తితో తల్లిపాలు త్రాగుచున్న దూడను బలాత్కారముగ పట్టుకొని లాగినను అది వదలి వచ్చునా ? అట్లే ఆత్మనిష్ఠయందు నిశ్చలురై బ్రహ్మానందమును గ్రోలుచున్న మహాత్ములు అట్టి ఆనందస్థితిని విడనాడ ఇచ్చగింపరు. ఏలయనిన ఆయానందము త్రెంపులేనిది దుఃఖము ఎవలేశమైనను లేనిది దేవేంద్రసుఖముకూడ ఆ బ్రహ్మానందముయొక్క లేశమట్టే యగును

న సుఖం సురేంద్రస్య న సుఖం చక్రవర్తినాం
యత్సుఖం వీతరాగస్య మునేరేకాన్తవాసినః

రాగద్వేషరహితుడై ఏకాంతమున ధ్యాననిష్ఠుడై యుండు బ్రహ్మానందము ననుభవించుచుండువానికి కలుగు సుఖము దేవేంద్రునకుగాని చక్రవర్తులకుగాని కలుగనేరదు.

యస్యాంశలేశలవ విస్ఫురణేన విశ్వ
మానందతి ప్రమదసౌఖ్య పదాభివిందం
తద్బ్రహ్మ పూర్ణసుఖమాత్మతయైవలభ్య
క స్తత్త్వ విద్భ్రమితు మిచ్ఛతి శూన్యకల్పే

ఏ బ్రహ్మానందముయొక్క లవలేశపు స్ఫూర్తిచేత ఈ ప్రపంచ మందలి సమస్త ప్రాణులు ఆనందము ననుభవించుచున్నవో, అట్టి ఆనందమే తన ఆత్మయని గ్రహించిన ఏ తత్త్వవేత్త ఇత
ము మిథ్యాభూతమగు దృశ్యసౌఖ్యము ననుభవించుటకు ఇచ్ఛగించును ?

శ్రీ శంకరాచార్యులవారు తమ మనీషా పంచకమున బ్రహ్మానందముయొక్క చక్కటి వివరణమును ఈ ప్రకారముగ గావించినారు —

యత్సౌఖ్యాంబుధి లేశలేశత ఇమే శక్రాదయో నిర్వృతాః
యచ్చిత్తే నితరాం ప్రశాన్తకలనే లబ్ధ్వా మునిర్నిర్వృతః

యస్మిన్నిత్యసుఖాంబుధౌ గళితధీర్బ్రహ్మైవ హి బ్రహ్మవిత్
యః కశ్చిత్స సురేంద్రవందితపదం నూనం మనీషా మమ

ఏ బ్రహ్మానంద సముద్రము యొక్క లవలేశమును గ్రహించి ఇంద్రాదులైన వారు పరమానంద మొందుచున్నారో దేనిని తమ హృదయమందనుభవించుచు మునీశ్వరులు పరమశాంతిని బడయుచున్నారో నిత్యమైన ఏ సుఖసాగరమున తమ బుద్ధిని లయింపజేసి బ్రహ్మవేత్త సాక్షాత్ పరబ్రహ్మమే యగుచున్నాడో దేవేంద్రునిచే కూడ వందనీయమైన అట్టి నిరతిశయ బ్రహ్మానందమే నిశ్చయముగ జీవుని ఆత్మస్వరూపము.

బ్రహ్మానందమనునది ఒక నిధిగా విశేషముగా శాస్త్రములందు వర్ణింపబడియున్నది. లోకములో ధననిక్షేపమును జనులు బహు జాగ్రతగ రాత్రింబగళ్లు కాపాడుచుందురు. అట్లే బ్రహ్మానందమను నిధి అహంకారమను సర్పముచే సంరక్షింపబడుచున్నదనియు ఆ యహంకారమును తొలగించినచో మాత్రమే దివ్యానందానుభూతిని జనులు బడయగలరనియు ఏ మహానీయ ధీరుడో అట్టి కార్యమును సాధించి పరమానంద మనుభవించుచున్నాడనియు ఈ క్రింది శ్లోకముద్వారా స్పష్టముగ బోధపడుచున్నది.

బ్రహ్మానంద నిధిర్మహాబలవతాఽహంకార ఘోరాహినా
సంవేష్ట్యాత్మని రక్ష్యతే గుణమయైశ్చండైస్త్రిభిర్మస్తకైః

జ్ఞానాత్మమహాసినా ద్యుతిమతా విచ్ఛిద్య శీర్షత్రయం
ర్మూల్యాహిమిమం సుఖకరం ధీరోమ భోక్తుం క్షమః

(వివేక చూడామణి)

బ్రహ్మానంద రసానుభూతిని బడసిన మహనీయుల యొక్క అనుభవ వాక్యము లెన్నియో ఉపనిషత్తులందును భాగవతాదులందును ఇతర శాస్త్ర గ్రంథములందును ఎక్కగ చెప్పబడినవి. వానిని పఠించినచో ఆత్మ సాక్షాత్కారముచే శివు డెట్టి మహదానందమును పొందుచున్నో స్పష్టముగ తెలియగలదు. ఇట్టియు శివుని అంతరంగముల ఉండి మహోన్నత ఆనందముయొక్క ఆస్వాద్యము కలదో నులు గుర్తించి గి పరమాశ్చర్యము నొందుచుందురు. అహో! మానవుల ఋగ్ముం ఓట్టి సమస్త ఆనందములయొక్క పరాకాష్ఠయగు బ్రహ్మానందమును అనుభవించుటకు చక్కటి అవకాశమేర్పడినది కదా యని మహనీయులు లోలోన సంతోషించుదురు

అట్టి అపారమైన ఆనందమే మానవుని స్వరూపము అయినను అజ్ఞానముచే అతడు తాను జడమగు దేహమని పంచభూతాత్మకమైన ఒకానొక చిన్నవస్తువని (దేహమని) భావించి దానిపై మమత్వము కలిగి ఇంద్రియసుఖములే పరమసుఖములనియు ప్రాపంచిక వైభవములే జీవిత లక్ష్యములనియు తలంచి అమూల్యమైన మానవజీవితమును దుర్వినియోగము చేయుచున్నాడు. దృశ్య వ్యామోహములోపడి

బ్రహ్మానందముయొక్క వైభవమును ఎఱుగఁజాలకున్నాడు కాని మహనీయులు శాశ్వతమగు సచ్చిదానందముయొక్క విలువను వైభవమును గుర్తెఱిగి దానిని అనుభవించు నిమిత్తం రాజ్యములనుకూడ వదలివైచిరి. బుద్ధుడు సర్వైశ్వర్యపరిపూర్ణమగు రాజ్యవిభవమును తృటిలో త్యజించివైచి నిర్వాణసుఖము కొఱకై యత్నించి సఫలు డయ్యెను. అట్లే భగీరథుడు అరిష్టనేమి మొదలగు రాజులున్ను విలువగల సమస్తములగు రాజ్యాదులను విడనాడి బ్రహ్మానందము కొఱకై తీవ్రతర సాధనలను చేసి లక్ష్యమును పొంది కృతార్థులైరి. ప్రాపంచిక వైభవము ఎచట ! బ్రహ్మానందవైభవ మెచట !

కస్త్వాం పరానంద రసానుభూతి
ముత్సృజ్య శూన్యేషు రమేత విద్వాన్
చన్ద్రే మహాహ్లాదిని దీప్యమానే
చిత్రేన్దు మాలోకయితుం క ఇచ్ఛేత్

మహత్తరమైన బ్రహ్మానందసామ్రాజ్యవైభవమును విడిచి శూన్యములైన (మిథ్యాభూతములైన) ప్రాపంచిక విషయములందు ఏ వివేకవంతుడు ప్రీతి గొనును! మహదానంద మొసంగు చంద్రుడు వెలుగుచుండగా చిత్రమందలి చంద్రుని ఎవడు చూడగోరును !

శ్రీ వాల్మీకిమహర్షి తమ యోగవాసిష్ఠ మహాగ్రంథమును ప్రారంభించుచు బ్రహ్మానందస్వరూపుడగు పరమాత్మకు నమస్కారము చేసెను—

స్ఫురన్తి శీకరా యస్మాదానందస్యాంబరేఽవనౌ
సర్వేషాం జీవనం తస్మై బ్రహ్మానందాత్మనే నమః

ఏ ఆనందసాగరమునుండి వెలువడిన చిన్నతుంపరలే సమస్త ప్రాణికోట్లయొక్క జీవనమై యలరుచున్నవో అట్టి బ్రహ్మానంద రూపుడగు పరమాత్మకు నమస్కారము.

బ్రహ్మానందముయొక్క నిర్వచనమును గావించుచు బృహదారణ్యకోపనిషత్తు ఈ క్రింది విధముగ చెప్పుచున్నది

స యో మనుష్యాణాం రాద్ధః సమృద్ధో భవత్యన్యేషామధిపతిః సర్వైర్మానుష్యకైర్భోగైః సంపన్నతమః స మనుష్యాణాం పరమ ఆనందోఽథ యే శతం మనుష్యాణా మానన్దాస్స ఏకః పితౄణాం జితలోకానామానందోఽథ యే శతం పితౄణాం జితలోకానామానందాస్స ఏకో గంధర్వలోక ఆనందోఽథ యే శతం గంధర్వలోక ఆనందాస్స ఏకః కర్మదేవానామానందో యే కర్మణా దేవత్వ మభిసంపద్యన్తేఽథ యే శతం కర్మదేవా నామానందాస్స ఏక ఆజానదేవానామానందో యశ్చ శ్రోత్రియోఽవృజినోఽకామహతోఽథ యే శతం ప్రజాపతిలోక ఆనందాస్స ఏకో బ్రహ్మలోక ఆనందో యశ్చ శ్రోత్రియోఽవృజినోఽకామహతోఽథైష ఏవ పరమ ఆనందః ఏష బ్రహ్మలోకః సమ్రాడితి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః।

ధనధాన్య సంపన్నుడును సర్వులకు అధిపతియు సమస్తమానవభోగములతో కూడియున్నవాడును అగు

శ్రోత్రియునకు ఆనందము ఒక మనుష్యానందము దానికి నూఱురెట్లు ఒక పితృల ఆనందము దానికి నూఱురెట్లు ఒక గంధర్వానందము దానికి నూఱురెట్లు ఒక కర్మదేవతల ఆనందము దానికి నూఱురెట్లు ఒక ఆజానదేవతానందము దానికి నూఱురెట్లు ఒక ప్రజాపతిలోక ఆనందము దానికి నూఱురెట్లు ఒక బ్రహ్మలోక ఆనందము దానికి అనేకరెట్లు పరమానందము బ్రహ్మానందము

లోకములోగల సమస్త ఆనందములును బ్రహ్మానందమునందిమిడి యున్నవి. కావున అట్టానిని మహాత్ములు సౌఖ్యాంబుధి అనగా ఆనందసముద్రము అని వర్ణించిరి అట్టి పురుషోత్తమసుఖము అట్టి ఆనందబ్రహ్మానందము జీవుల స్వరూపమే అయియుండి ఇక ఏల అట్టానికొఱకై ప్రయత్నించరాదు! క్షణికములైన దుఃఖమిశ్రితములైన మిథ్యాభూతములై కల్పితమైనట్టి విషయసుఖసంపాదనమందే ఏల జీవితమును ధారపోయవలెను విజ్ఞులగువారట్లు చేయరు ప్రతిబింబము కొఱకై వారు ప్రాకులాడరు బింబస్వరూపమైన సద్వస్తువు కొఱకే బ్రహ్మానందరూపస్వస్వరూపాత్మ సాక్షాత్కారము కొఱకే వారు ప్రయత్నింతురు అట్లు ప్రయత్నించి బ్రహ్మానందానుభూతిని బడయుటయే సమస్త జీవులయొక్క శ్రేష్ఠ కర్తవ్యమై యున్నది

యాజ్ఞవల్క్యుడు అష్టావక్రుడు సిద్ధులు మొదలైన వారిచేత ఆత్మజ్ఞానమును బడసి జనకమహారాజు మహోన్నతమగు ఆనందానుభూతిని బడయుచు ఈ విధముగ పలికెను.

ఆత్మయందు మనస్సును పొంది అర్థాని నవలోకించుచు (ధ్యానించుచు) ఇతర చేష్ట లేవియు లేనివాడవై ఏకాంతముగ బ్రహ్మానంద మనుభవించుచు సుఖపూర్వకముగ నుండెదవు ఓ చిత్తమా! ఈ చంచల సంసారము ఆత్మకు సుఖదాయకము కాదు కావున నీవు శమించుము నీవు శమించినచో విశ్వేశ్వరాత్మవై సారభూతమైనట్టి ఆత్మసుఖము బ్రహ్మానందము లభించును ఇక ప్రహ్లాదుడున్ను జ్ఞానోదయము పొందినవాడట ఈ ప్రకారముగ తీర్మానించెను— అనంతానంద దాయకమై పరమాత్మ ప్రదమైనట్టి ఈ శుద్ధ చిన్మయ ఆత్మ దృష్టి సృష్టులన్నిటి యందును మేటియై యున్నది యట్టి ఆత్మానందము ననుభవించక సందర్భోచిత జగద్భోగ్యముల చెంత సుఖముల ననుభవించు నన్నీ ఆ యింత్రైను సుఖ మనుభవించ వలెనని యాగును. ఎవడు సర్వోత్తమమగు ఈ బ్రహ్మానందామృతమును అంతఃకరణమున బడయునో అట్టి పరిపూర్ణుడు విషయసుఖము నాశించకున్నను దేవతల యున్నవ్వి సమస్తసుఖములను పూర్ణముగ పొందినవాడే యగును.

ఈ ముల్లోకములందును వాస్తవసుఖ మొక్కటైనను లేదు. పిలువనగా రాజ్యమును పొందియు మనుజాడి కను గొనుచున్నాడు సమస్త సుఖములున్ను చిదాత్మయందే లవు జనులు దానిని ఏల అనుభవించుట లేదు! మహాదానంద్రపదమగు ఈ ఆత్మయందు సంబంధమువు దర్శించిన కర్మపాపాదిపాశములన్నియు విచ్ఛిన్నములై పోవును. కామ క్రోధాది శత్రువు లందరును నశించి పోవుదురు. అలో

తెల్పియు మన్నను నేడిరావచుండురు. ఆహా! తెలిసి కొనదగినది [illegible] నేనిపుడు తెలిసికొంటిని చూడదగిన దంతయును చూచితిని. దేనిని పొందినచో ఇక పొందదగిన దేదియు లేకుండునో అట్టి ఉత్తమ పదార్థమగు ఆత్మను, బ్రహ్మానందమును నేనిపుడు పొందితిని ఓ ఆత్మదేవా! నీవు సమస్తమును సర్వోత్తమమవు నిర్మలుడవును అగు నీవు స్థాపింపబడిన యీ దేహ భోగసమూహములు ఉనోపాలములై యున్నవి నాకిపుడు రుచించుటలేదు

సత్ చిత్ ఆనందములే పరమాత్మయొక్క స్వరూపములగుటవలన ఆత్మ సాక్షాత్కారము చే కలిగెడు ఆనందానుభూతి జీవులకు తప్పక కలుగగలదు. ఆనందమే సర్వుల జీవిత లక్ష్యమని తెలుపుటకు వారోలు సన్యాసుల నామధేయముల చివర ఆనంద అను పదము విధిగ చేర్చబడుచున్నది (యోగానంద తురీయానంద ఈ విధముగ) అట్టి శాశ్వత ఆత్మానుభూతిని బ్రహ్మానందమును జీవు లెట్లు పొందగలరో ఆ పద్ధతులు, సాధనోపాయములు ముందు ఈ గ్రంథమున తెలుపబడగలవు

ఏ ఆనందము కొఱకై విశ్వమందలి సమస్త ప్రాణులను తహతహలాడుచున్నవో ఏది సర్వులయొక్క జీవనమై యలరుచున్నదో ఎవ్వానియొక్క ఆనందాంశ బ్రహ్మాది స్థావరాంతములగు గల ప్రాణికోట్లన్నిటికిని ఎనలేని తృప్తిని తుష్టిని పుష్టిని ఉత్సాహమును ఉల్లాసమును కలుగజేయుచున్నదో

ఏది నిర్గుణ పరబ్రహ్మము యొక్క మూడు లక్షణములగు సత్ చిత్ ఆనందములలో ప్రధానమును బడయుగల్గినదో అట్టి బ్రహ్మానందము ఎంతటి మహోన్నతమైన పదార్థము! దానిని వాంఛించని వ్యక్తి లోకములో ఎవడైన ఉండగలడా! ఉదయమున నిద్రలేచినది మొదలు మరల పండుకొనువరకు జాగ్రద్దినది మొదలుకొని జీవకోటియగు ప్రతిజీవియు ప్రతిక్షణమును అట్టి ఆనందము కొఱకే ఆతురులు కాముచున్నాడు. అట్టి ఆనందమునకేదైన అవరోధము కలిగినచో దానిని తొలగ త్రులా కొగించి వేయుటకు ప్రయత్నించుచున్నాడు

అయితే ప్రతివి జీవానందమే వాస్తవమగు ఆనందమని భ్రమసి దానివెంట పరుగిడుచున్నాడు అదియే అతని పొరపాటు ఇంద్రియములద్వారా లభించు విషయానందము శాశ్వతమైనదికాదు అవిచ్ఛిన్నమైనదికాదు అది కొద్దిసేపు ఉరల మాసిపోవును అగాధమైన దుఃఖములోనికి దింపును

సుఖమల్పం బహుక్లేశో విషయగ్రాహిణాం నృణాం
అనన్తం బ్రహ్మనిష్ఠానా మితి వేదాన్తడింఢిమః

అని శ్రీ శంకరభగవత్పాదులు ఆత్మబోధ యందు లిఖిన చందమునను,

యే హి సంస్పర్శజా భోగా దుఃఖయోనయ ఏవతే
ఆద్యన్తవన్తః కౌన్తేయ న తేషు రమతే బుధః

అని శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీతయందు వ్యక్తపరచియున్న విధముగను దృశ్యవిషయముల వలన లభించు ఆనందము పరిపూర్ణమైనదికాదు పైగా దుఃఖమిశ్రితమైనది దుఃఖము లోన గలిగి పైపైన ఆనందముగా తోచునది కావున అట్టి అల్పానందమునకై జీవితములో అమూల్యమైన ఘడియలను ధారపోయక నిత్యసుఖమగు ఆత్మానందమునకే బ్రహ్మానందమునకే విజ్ఞుడు ప్రయత్నించవలెను

ఆనందమే పరబ్రహ్మము ఆనందమే జీవుని నిజస్వరూపము ఆనందపరిపూర్ణుడగు జీవుడు తన స్వరూపమగు నిత్యానందమును మరచి దుఃఖించుట హాస్యాస్పదమేయగును. భ్రాంతివలననే అట్టి వైపరీత్యము సంభవించినది కావున సద్గురూపదేశముచే తిరిగి తన యథార్థస్వరూపమును గుర్తెరిగి అట్టి అవిచ్ఛిన్న బ్రహ్మానందమునందే స్థితిగలిగి చిదానందరూపః శివోఽహం శివోఽహమ్' అని ఎలుగెత్తి చాటుచు పవిత్రమగు మానవ జీవితమును సార్థకము చేసుకొనవలెను అట్టి మహోన్నత ఆనందానుభూతియే జీవిత లక్ష్యము

ప్రతివాడును తనుధ్యేయము అట్టి అవిచ్ఛిన్న అక్షయ బ్రహ్మానందమేయని బాగుగ తెలిసికొని అద్దాని ప్రాప్తి కొఱకై అనవరత కృషి సలుపవలయును ఆ యానందము నశించునదికాదు. తొలగిపోవునదికాదు తొలగింపబడుటకు వీలు లేనిది అది సర్వులయొక్క నిజస్వరూపము అంతటి

రేమిక్క ఆత్మరే. ఆ ఆనందము అది అవిచ్ఛిన్నమైనది త్రెంపులేనిది అవ్యయమైనది

వినాశ మవ్యయస్యాస్య న కశ్చిత్కర్తుమర్హతి

అని గీతాచార్యుడు చెప్పిన చందమున ఆ ఆనందమునకు నాశము లేదు. అద్దాని వినాశమును ఎవరును చేయలేరు. తెలిసియో తెలియకయో సర్వజీవులును ఆ ఆనందమునే అపేక్షించుచున్నవి. అట్టి ఆనందసౌఖ్యముగనే ప్రయాసము నొందుచున్నవి. కాని తమ తమ హృదయాంతరాళమున వెలుగుచున్న ఆత్మ ఘనీభూతమైన ఆనందస్వరూపమని తెలియక, ఆనంద మహాసాగరమును మరచి చిన్న చిన్న అల్ప సుఖములకొరకై విషయానందముకొరకై బయట అర్రులు చాచుచున్నారు.

యస్త్వాత్మసుఖ ముత్సృజ్య సుఖం బాహ్య మపేక్షతే
కరస్థం పాయసం త్యక్త్వా స మూఢో లేఢి కూర్పరం

ఎవడు ఆత్మసుఖమును వదలి బాహ్య వస్తువుల విషయ సుఖమును అపేక్షించుచున్నాడో అట్టివాడు అరచేతియందున్న పాయసమును వదలిపెట్టి మోచేతిమీదుగా కారిన ఒకింత పాయసలేశమును నాకువాడే యగును — అని శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు మహావాక్యదర్పణమునందు సెలవిచ్చి యున్నారు.

ఆనందమును అపేక్షింపనివాడు జీవుడు ఈ ప్రపంచమున లేడు. కీటకాది బ్రహ్మపర్యంతము ప్రతి ప్రాణియు

ఆనందమునే వాంఛించుచున్నది. తన స్వరూపము ఆనందము కాబట్టియే అట్టి వాంఛ సర్వజీవులకును కలుగుచున్నది. పోగొట్టుకొనిన తన ఆనందమును తిరిగి సంపాదింపవలెనని ప్రతి ప్రాణియు తబలాటపడుచున్నది. మరచిన తన స్వరూపమును ఏనాటికైనను తిరిగి పొందవలెనని అభిలాష గలిగి యుండుచున్నది. ప్రాణికోట్లయొక్క ఆనందాన్వేషణమునకు కారణ మిదియే అయియున్నది.

పరిపూర్ణ సుఖము బయట వస్తువులందు లేదు. ఆత్మయందే కలదు. కనుకనే సమాధి స్థితి యందు జీవుడు బాహ్య పదార్థము లన్నిటిని వదలివైచి తనలో అవిచ్ఛిన్న సుఖానుభూతిని బడయుచున్నాడు. ధ్యాననిష్ఠయందు నిలుకడ గలిగిన వాడు తన ఆత్మయందు పొందు సుఖము చెప్పనలవికాదు. అట్టిదానిని మహాత్ములు వర్ణింపజాలరైరి. అది అనుభవైకవేద్యమగు సుఖము.

వాచా వక్తుమశక్యమేవ మనసా మన్తుం న వా శక్యతే
స్వానన్దామృతపూరపూరిత పరబ్రహ్మాంబుధేర్వైభవమ్
అంభోరాశి విశీర్ణవార్షికశిలాభావం భజన్మే మనో
యస్యాంశాంశలవే విలీనమధునానన్దాత్మనా నిర్వృతమ్

వాక్కుచేత చెప్పుటకుగాని మనస్సుచేత తలంచుటకుగాని వీలుపడనిది ఆ ఆత్మానందానుభూతి. ఆ ఆనందము అవధులు లేని సముద్రము వంటిది. మనస్సను వడగండ్ల వంటిది. అట్టి

ఆత్మ తాను సముద్రమునందు నదీ విలీనమై ఆత్మారాముడై పర
మునందు బ్రహ్మానంద మనుభవించుచున్నది. ఆది శ్రీ శంకర
భగవత్పాదులు వివేకచూడామణియందు ఆత్మసుఖమును
[illegible] నైన నిద్రలోనే మన
మెంతో గొప్ప సుఖమును పొందుచున్నప్పుడు ఇక సమాధి స్థితి
యందు వేరుగ చెప్పవలెనా! నిద్రయందు మనస్సు
లయించినను అది జడస్థితి తామసిక స్థితి కాబట్టి అది అంత
గొప్పస్థితి కాదు. పశువులుకూడ నిద్రపోవుచున్నవి కదా.
మేలుకొని మనస్సును లయం చేయవలెను. అదియే మహో
న్నత సమాధిస్థితి. అదియే ఆత్మస్థితి. బహుకాల ప్రయత్నము
చేతను సాధనాభ్యాసము చేతను వైరాగ్యభావన చేతను అట్టి
తురీయస్థితి తప్పక చేకూరగలదు.

అది గొప్ప మహదాశ్చర్య స్థితి కాబట్టియే శ్రీకృష్ణ
పరమాత్మ అద్దానిని పరమ లాభమని గీతలో వర్ణించెను.

యం లబ్ధ్వా చాపరం లాభం మన్యతే నాధికం తతః।
యస్మిన్ స్థితో న దుఃఖేన గురుణాపి విచాల్యతే

దేనిని పొందినచో ఇంతకంటె గొప్ప లాభ
మును పొందినట్లుగనో తెలియందు నిలుకడ కలిగియున్నచో
ఎట్టి భయంకర దుఃఖమును చలింపజేయ జాలదో అదియే
ఆత్మస్థితి. కావున విజ్ఞుడు అట్టి ఆత్మస్థితి కొరకై ఇతో
ధికముగ ప్రయత్నమును సలుపవలయును.

ఒకింత విషయసుఖముకొఱకై దూరదూరముగ పోయి అవస్థలు పడుటకంటె సర్వేశ్వరమువలె దృశ్యమై యున్న దెల్లప్పుడు లభింగువాయుని తెలిసికొనుటకంటె తన అతిసమీపమున నున్నదై తన స్వరూపమే అయి వెలయుచున్నట్టి పరిపూర్ణ ఆత్మసుఖము కొఱకై ఏల అన్వేషింపరాదు! చేతిలోనున్న పండు వదలి నీటిలో ప్రతిబింబించిన పండుకై ఆశించుట విజ్ఞత యగునా!

బాహ్యవస్తువులు ఒకింత సుఖమును కలుగజేసినను మరల కొంతకాలమునకు దుఃఖదాయకములై పరిణమించును. విషయ సుఖము దుఃఖమునుగూడ తనవెంట గొనితెచ్చుచుండును. అది దుఃఖమిశ్రితమైన సుఖమనియే చెప్పవలెయుండును పైగా అది పరిచ్ఛిన్నమైనది మొదలు, తుది కలిగి యున్నది తెలివి కలవారు అట్టి దానిని ఆశింపరని భగవానులు నుడివి యున్నారు

విజ్ఞుడగువాడు క్షీణింపలేని ఆనందమునే అపేక్షింపవలెను. అవిచ్ఛిన్నమగు ఆనందమునే కాంక్షింపవలెను ఆట్టి ఆనందము ఆత్మయందే కలదు దృశ్యవిషయము లందు లేదు అందువలన ముముక్షువగువాడు ఇంద్రియార్థముల యెడల విరాగము గలిగి అంతర్ముఖుడై ఆనందసాగరమగు ఆత్మయొక్క దరిచేరి అందు నిమగ్నుడై పరమానందమనుభవించుచు జీవితమును చరితార్థము చేసికొనవలెను

ప్రపంచములోని ఏ పదార్థమైనను శాశ్వత తృప్తి లేని ఆనందమును ఒసగూర్చుచున్నదా? ఒక గంట రెండుగంటలకైనను అవిచ్ఛిన్నమైన సంతృప్తిని సంతోషమును కలుగజేయుచున్నదా? లేదు. రాజాధిరాజులు అనుభవించు సుఖములైనను తాత్కాలికమైనవే. వెంటనే ఏదియోయొక దుఃఖమువచ్చి ఆ సుఖములను అపహరించి వేయుచున్నవి. అట్టి క్షణిక సుఖములకు ఏమైన విలువ యుండునా? అవి ఆశలతో గూడిన ఇంద్రియ సుఖములకు శాస్త్రకారులు ఏమాత్రము విలువ ఇవ్వలేదు. అవి సుఖములు కలిగించినట్లు తోచినను లోన అపారమగు దుఃఖమును కలిగియుండును. కనుకనే గీతాచార్యుడు న తేషు రమతే బుధః — వానియందు తెలివిగలవాడు ఆసక్తిపొందడు అని సెలవిచ్చెను.

యయాతి రెండు యౌవనముల కాలము అన్ని భోగములను పరిపూర్ణముగ అనుభవించి తుదకు వానిచే వాస్తవమైన శాంతిగాని పూర్ణసంతృప్తిగాని కలుగనేకలుగదని గ్రహించి లోకమునకు చాటెను. ఏమియులేని దరిద్రుడు విషయభోగముల సారము లేదని చెప్పినచో ఆమాటకు లోకము విలువ నొసంగకపోవచ్చును. అది అభావవైరాగ్యమని త్రోసివేయవచ్చును. కాని ఒక మహారాజు సమస్త భోగభాగ్యములు సకల సంపదలు తన అధీనమందు కలిగియుండి ఒక యౌవనకాలముగాక నవనవగ

రెండు యామములకాలము నా హితముగను సమస్త ఇంద్రియ సుఖములు అనుభవించి తెలిసిన అభిప్రాయమునకు తిప్పక నిలువనోపంగవలయు నను తంక. అతడు లోకమునకు చాటిన అంశమేమనగా—— ఓ జనులారా! అనుభవించినకొలది కోరికలు పెరుగుచుండునేగాని తరగవు. నిప్పులో నెయ్యి పోసినచో అగ్ని శిఖను విజృంభించునే కాని తరగిపోదుగదా! అట్లే కోరికలున్ను ఎంత అనుభవించినను చాలు అని అనవే అనవు. ఎన్ని నదులు వచ్చి సముద్రములో పడినను సముద్రము తృప్తినొందుటలేదు. అట్లే మనమెన్ని ప్రాపంచిక సుఖముల ననుభవించినను తృప్తిని శాంతిని పొందజాలకయుంటున్నాము."

యోగవాసిష్ఠమందు నిర్వాణప్రకరణములో ఒక విద్యాధరునిగూర్చి ఉపాఖ్యానము చెప్పబడియున్నది. ఒకానొక విద్యాధరుడు వేలకొలది సంవత్సరములు రాజ్యమేలి శత్రువులను జయించి బ్రహ్మాది స్తంబపర్యంతముగల సమస్త సుఖములను కడుపార అనుభవించి తుదకు అసంతృప్తినే వెల్లడించెను. పరిపూర్ణశాంతి, పరిపూర్ణ సుఖము వానివలన లభింప కలుగజాలదని అతడు బాహాటముగ వెల్లడించి శాశ్వతమగు ఆత్మసుఖముకై తీవ్రముగ పరితపించెను.

ప్రాప్తేన యేన నో భూయః ప్రాప్తవ్య మవశిష్యతే
తత్ప్రాప్తౌ యత్నమాతిష్ఠేత్కష్టయాపి హి చేష్టయా

దేనిని పొందినచో తిరిగి మరి దేనిని పొందవలసినది లేదో,

అట్టి శాశ్వత ఆత్మప్రాప్తికొఱకే [illegible]
వదలెను అని ఆ విద్యాధరుడు తన్మాత్ర[illegible]ప్రాయ
మును లోకమునకు వెల్లడించెను

అట్టి భోగవిలాసములందు మునిగితేలిన భర్తృహరి ఎవుడెవుడు నేను గంగాతీరమందలి యిసుకతిన్నెలపై గూర్చుండి అర్ధపద్మాసనస్థుడనై దృష్టిని అంతర్ముఖమొనర్చి "ఓ గౌరీనాథా! ఓ త్రిపురాంతకా! ఓ శంభూ! ఓ త్రినేత్రా!" అని ఆ పరమ శివుని ఆ ఆత్మారాముని ఏకాగ్రచిత్తముతో ధ్యానింతునో! అని తల్లడిల్లెను. ఈ ప్రకారముగ ఎందరో రాజాధిరాజులు మహాసంపన్నులు అగర్భ శ్రీమంతులు ఈ ప్రాపంచిక సుఖములను ఈ ఇంద్రియార్థములను ఈ విషయ భోగములను తనివితీర అనుభవించి అనుభవించి తుదకు విసుగునొంది వానిచే పూర్ణతృప్తినిగాని పూర్ణసుఖమును గాని పొందజాలక వానియందున్నంతకు ఒక నమస్కారముపెట్టి వైరాగ్యము నవలంబించి ఆత్మోన్ముఖులైరి. ప్రాపంచిక సుఖములు సుఖాభాసములేకాని సుఖములుకావు ప్రతిబింబ సుఖములే కాని బింబసుఖములుకావు రాజస సుఖములే కాని సాత్త్విక సుఖములుకావు పరిణామమున విషతుల్యములవి అని పైకి సుఖముగ కన్పించినను లోన దుఃఖమునే కలిగి యుండును

ఇట్టి కారణమున [illegible] ఎట్టి తెలివి బాహ్యదృష్టి ప్రపంచ[illegible] [illegible] తను తమ

ఇంద్రియములను అంతర్ముఖ మొనర్చి అజ్ఞాన దమునకై తీవ్రతరశక్తిని సల్పిరి నిద్రయందు మనస్సు లయించినపుడు దృశ్యమును చూడనపుడు జీవుడు త్రెంపులేని ఆనందమును అనుభవించుచున్నాడు అట్లే ధ్యానాభ్యాసముచే మనుజుడు అవిచ్ఛిన్నమైన ఆత్మసుఖమును అనుభవించగలడు అయితే నిద్రయందలిది జడస్థితి కాబట్టి బంధరాహిత్యమును గలుగ చేయజాలదు ధ్యానమందలిది చైతన్యస్థితి సమాధిస్థితి కావున బంధమును తొలగించివేయగలదు కావున మహానీయులు వైరాగ్య విచారణాదులచేతను భక్తిజ్ఞానములచేతను తమ మనస్సును పవిత్రతము నొనర్చి అతిసూక్ష్మముగజేసి అధిష్ఠానమగు ఆత్మయందు లయింపజేసి అట్టి సమాధిస్థితి యందు పరమానంద మనుభవించుచుందురు అదియే ఆత్మ సుఖము బ్రహ్మానందము అది త్రెంపులేనిది అంతులేనిది అదియే జీవుని స్వస్వరూపము అదియే జీవుని జన్మహక్కు. అద్దాని ననుభవించుటకై సర్వులును శీఘ్రముగ యత్నశీలురు కావలయును

చరిత్ర [History] లో అశోక చక్రవర్తిని గూర్చి జనులు వినుచుందురు ప్రతి జీవియు ఒక అశోకచక్రవర్తి యను పరమ సత్యమును ఉపనిషత్తులు ఉద్ఘోషించుచున్నవి దానిని అనుభూతి మొనర్చినచో ఇక శోకము, దుఃఖము క్లేశము ఆపదలు లవలేశమైనను జీవుని బాధింపనేరవు మానవుడు శోకించవలదు అని గీతాచార్యుడు అర్జునునకు

నశే సాతబోధ గాని చి శోకసంవిగ్న మానసుడగు అత
పరమశాంతిని ప్రసాదించెను గీతాబోధ అర్జునుని శోక
తుడుగా చేసినట్లుగా ఇక తక్కిన వారిని ఏల శోకరహి
ంగా చేయకుండును! తప్పక చేయును ఆ బోధను
ంచిన వారును గీతాచార్యుల అమృతోపదేశము లగు
విధులను కార్యాన్వితి మొనర్చిన వారును.

జీవులు శోకరహితమైన సచ్చిదానందాత్మను తమ
నెయుండ ంచుకొని యున్నప్పటికి పరితపించుచున్నారు.
కారణము అజ్ఞానమేయగును బ్రహ్మానందము తమ నిజ
భావమను జ్ఞానము తెలియకుటయే యగును భగవద్గీతలో
సందర్భమున జీవులు ఎందులకు శోకించుచున్నారు !
ప్రశ్నకు శ్రీ కృష్ణ పరమాత్మ యిట్లు సమాధాన
ంగెను

అజ్ఞానేనావృతం జ్ఞానం
తేన ముహ్యన్తి జన్తవః

మేఘముచే సూర్యుడు కప్పబడినట్లు అజ్ఞానముచే
స్వరూపమగు ఆత్మ కప్పబడుట వలన జీవులు దుఃఖము
చుచున్నారు కావున ఇపుడు మి ఖమునుండి దీ ంపు
టకు ఉపాయము విచారణచే వివేకముచే ఆ అజ్ఞాన
ను తొలగించుకొనుటయే యగును —

జ్ఞానేన తు తదజ్ఞానం యేషాం నాశితమాత్మనః।
తేషామాదిత్యవజ్జ్ఞానం ప్రకాశయతి తత్పరమ్

శాస్త్ర శోధన : ప్రపంచము నాటకరంగము సంసారము శోక వర్జితమును అగ్ని కాని గాని [illegible] గీతాచార్యుడు అశోచ్యాన్ అను శ్లోకమున పదమును ప్రయోగించి ఈ జనుల శోకము వాస్తవముగ శోకి [illegible] కలుగదు సంసార చక్రమునకు సాక్షివై నిలిచియున్న నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త ఆత్మవే నీవు నీవు దేహము కాదు మనస్సు కాదు దృశ్యవస్తువుకాదు స్థూలము కాదు క్షేత్రజ్ఞుడగు ఆత్మవే నీవు అని ఘంటాపథముగ ఉద్ఘోషించెను ఈ బోధ సంసారదుఃఖపరిమగ్నులగు జనులందరికిని కనువిప్పును కలిగించునదై యున్నది

తన శిష్యుని [illegible] వివేకానంద స్వామి పలికిన ఈ క్రింది వాక్యములు జనులకు పరమ ధైర్యమును చేకూర్చుచున్నవి

కిం నామ రోదిషి సఖేత్వయి సర్వశక్తిః
ఆమంత్రయస్వ భగవన్ భగదం స్వరూపమ్
త్రైలోక్యమేతదఖిలం తవపాదమూలే
ఆత్మైవహి ప్రభవతి నజడః కదాచిత్

నాయనా ! ఎందుకు ఏడ్చుచున్నావు ? నీవు దుఃఖించువాడవుకాదు నీయందు అఖండమైన శక్తి ఇమిడియున్నది నీ నిజస్వరూపమును ఆత్మను తెలిసికొని అజ్ఞానిని ప్రకటిం

చుచు మి శ్లోకములున్న నీ పాదములచెంతనే యున్నది. చైతన్యమగు ఆత్మయే నీవు కాని జడమగు దేహము నీవు కాదు

కాబట్టి జీవుడు దుఃఖరూపుడు కాడ అశోక చక్రవర్తి అనంత సామ్రాజ్యమునకు అధిపతి అన దప ప శ్శివోఽహమ్, శివోఽహమ్ అని ఎలుగెత్తి పాడిన నవాడు తన స్వరూపమును మైమరచి సంసార వ్యామోహములో పడి అనాదికాలము నుండి దుఃఖించుటచే దీనిగా పెట్టుకొని జీవ యాత్రను గడుపుచున్నాడు జీవుడు దుఃఖము జీవునకు సహజముకాదు అది ఆగంతుకవ మధ్యలో వచ్చినది మరల మధ్యలోనే (వివేకముచే) తొలగిపోవును దుఃఖము మనస్సువలన కలుగుచున్నది జీవుని స్వరూపము మనస్సు కాదు మనస్సునకు సాక్షియైన ఆత్మ కనుక దుఃఖము శోకము గానికి అవలనున్నవాడే జీవుడు సుషుప్తిలో మనస్సు లయించుటచే అవిచ్ఛిన్నమైన సుఖమును జీవు డనుభవించు చున్నాడు కదా అట్టి సుషుప్తిలోనే అంత ఆనందమును అనుభవించుచుండ ఇక చైతన్యరూపమగు సమాధిస్థితియందు ఎంత ఆనందమును జీవు డనుభవించును !

కాబట్టి ప్రతి జీవియు తాను మనస్సునకు అవలనున్న ఆత్మయే యని నిరంతరము భావించ సాధ్యమగు శోకమును పారద్రోలి అశోక చక్రవర్తియై విలసిల్లుచు జీవితమును వన తముకలె ఆహ్లాదయుతముగ నొనర్చుకొనవలెను

సామాన్యముగ జనులు విషయభోగము లనుభవించి అంతకు మించిన సుఖము ఆనందము లేదని పరమానందపడు చున్నారు ఇంద్రియార్థములగు శబ్ద స్పర్శ రూప రసగంధముల ననుభవించి అవియే జీవితపరమావధిగ తలంచి తృప్తి నొందు చున్నారు కాని వాస్తవముగ వ్యక్తికి కావలసినది బింబ సుఖముగాని ప్రతిబింబ సుఖము కాదు బ్రహ్మానందముకాని విషయానందము కాదు ప్రతిబింబసుఖము ఎంత గొప్పగా కనపించినను దానికి విలువలేదు స్వప్నమందలి రాజ్య సుఖము మేలుకొనిన పిదప ఎందుకును పనికిరాకయుండును గదా!

వాస్తవముగ జీవు డనుభవించు భోగములు భోగము లేనా అను విషయము విచారించవలసియున్నది ఏ ప్రాపంచిక విషయసుఖములకై పగలనక రాత్రనక అదేపనిగ జీవుడు పరుగిడుచున్నాడో వాటి వాస్తవ తత్త్వమును ఒకింత పరిశోధించవలసియున్నది దృష్టాంతమునకు ఒకనికి ఆకలి వేసినదనుకొనుము ఆ ఆకలికి తట్టుకొనలేక అతడు అన్నమును భుజించి పరమానందపడుచున్నాడు ఆ అన్నమును ఆ పిండి వంటలను ఆ ఫలాహారములను ఎంతగనో స్తుతించుచున్నాడు గొప్ప భోగము ననుభవించితినని సంతృప్తి పడుచున్నాడు ఇది వాస్తవముగ భోగమేనా విచారించిచూతము ఆకలి అనునది ఒక వ్యాధి ఏ వ్యాధి అయినను కొంతకాలము వచ్చి మరల పోవుచుండును, కాని ఆకలి అను వ్యాధి జీవితపర్యంతము

ప్రాణిని విడిచిపెట్టదు. తక్కిన వ్యాధులు ఎప్పుడో ఒక పర్యాయము వచ్చును. కాని ఆకలివ్యాధి రోజుకు మూడు సార్లు వచ్చుచు నుండును. ఆ వ్యాధి వచ్చినపుడు దానికి అన్నము అను ఔషధము నొసంగి వ్యాధిని తొలగించుకొనుచుందురు. శ్రీశంకరాచార్యులవారుకూడ ఆకలిని నిత్యరోగముగను, భోజనమును తన్నివారణౌషధముగను సాధన పంచకమున వర్ణించి యున్నారు—

క్షుద్వ్యాధిశ్చ చికిత్స్యతాం
ప్రతిదినం భిక్షౌషధం భుజ్యతామ్

కాబట్టి భోజన సుఖము వాస్తవముగ క్షుత్ (ఆకలి) రోగ నివారణ సుఖమే కాగలదు. అట్లే దాహము కలిగినవాడు నీటినో సోడానో ఇతర పానీయములనో సేవించి పరమానంద పడుచున్నాడు. ఇచట జరిగినదికూడ రోగనివారణమే. దాహమను రోగమును పోగొట్టుకొనుటకు పానీయమను ఔషధమును సేవించును. అట్లే కామ మనునది ఒక రోగము. అది జీవుని ఆక్రమించినపుడు శృంగార చేష్టలను ఔషధమును సేవించి రోగమును చల్లార్చుకొనుచుండును. ఈ ప్రకారముగ ఆ యా రోగనివారణ కృత్యములు భోగములుగ చలామణి యగుచున్నవి. వాస్తవముగ అవి భోగములుకావు. రోగ నివృత్తి కార్యములే యగును. జనులు తాము భోగముల ననుభవించుచున్నామని సంతృప్తి జెందుచున్నారేకాని వారు వాస్తవముగ గావించునది రోగనివారణ కార్యములే

ఈ రహస్యమును భర్తృహరి గమనించినవాఁడై —
రోగ కా తిరగ కృత్యము భోగమనంగ జెల్లునే!

అని తన వైరాగ్య శతకమున లోకమును నిలదీసి ప్రశ్నించెను వారి గంభీర భావములు ఈ క్రింది శ్లోకమున చక్కఁగ ప్రస్ఫురించుచున్నవి

తృష్ణా శుష్య త్యాస్యే పిబతి సలిలం శీతమధురం
క్షుధార్తశ్శాల్యన్నం కబళయతి మాంసాది కలితమ్
ప్రదీప్తే కామాగ్నౌ సుదృఢతర మాలింగతి వధూం
ప్రతీకారం వ్యాధేస్సుఖమితి విపర్యస్యతి జనః

దప్పికచే శోషించినప్పుడు మనుజుఁడు చల్లని మంచినీరు త్రాగును ఆకలి కలిగినప్పుడు మంచి భోజన మారగించును కామాగ్ని ప్రజ్వలించినప్పుడు శృంగారచేష్టలను గావించును. ఈ ప్రకారముగ భోగమును నివారించుకొనుచు దానిని భోగముగ దలంచి పొరబడుచున్నారే జనులు!

కాబట్టి చంచల సుఖములను గొప్పగా తలంచరాదు రోగనివారణ కృత్యములను భోగములుగ భావించరాదు విషయ సుఖములను జీవిత పరమావధిగ నెంచరాదు అద్వయమైన సుఖము ఆత్మయందే కలదు బ్రహ్మమందే కలదు బాహ్య పదార్థములందు లేక ఉన్నదని తలంచి మోసపోరాదు మహానుభావరాజులు ప్రాపంచిక సుఖమును అనుభవించి అనుభ

చించి చివరికి పశ్చాత్తాపపడి పరిపూర్ణ సుఖము బయటలేదని నిర్ధారించుకొని అంతర్ముఖత్వమును చేబట్టిరి

యో ఽ న్తః సుఖో ఽ న్తరా రామ
స్తథా న్త ర్జ్యోతి రేవ యః

అని గీతాచార్యులు సెలవిచ్చినట్లు పరిపూర్ణ అక్షయ సుఖము లోపల ఆత్మయందే కలదు కావున విజ్ఞులగువారు విషయ భోగములకై అర్రులు చాచక బాహ్య విషయానుభవము నందే కాలము గడపక శాశ్వత సుఖము ఆత్మ యందే బ్రహ్మమునందే కలదని గ్రహించి ఆత్మధ్యానపరులై బ్రహ్మా నంద మనుభవించవలయును వలయునిన అదియే అన్నిటి కంటెను గొప్పలాభము.

2 గొప్ప లాభము

ప్రతి జీవియు లాభమునే కోరుచుండును నష్టమును కాదు సుఖమునే కోరుచుండును. దుఃఖమును కాదు వర్తకుడ నేలకోగాని బజారుకోగాని ధాన్యమును కొలుచునప్పుడు లాభం అని మొదలు పెట్టునేకాని ఒకటి అని అనడు అట్లే అనవసరము కొలిచి రెండవ అనవాకటి అని అనునేకాని ఏడు అని అనడు (ఏడవవలసి వచ్చునేమో యని) దీనినిబట్టి ప్రతి వాడును తనకు లాభమే కలుగవలెననియు ఏడుపు నష్టము కలుగకూడదనియు వాంఛించునట్లు స్పష్టమగుచున్నది కా

అన్ని లాభములకంటె గొప్పలాభ మేదియో ఆతనికి తెలియకున్నది. అల్ప లాభముతోనే ఆతడు సంతుష్టిపడుచున్నాడు.

ప్రపంచవస్తువులు ఎన్ని ఆర్జనము అది గొప్ప లాభము కానేరదు. విలువగా అవియన్నియు కాలగర్భమున నశించిపోవును. ఇంద్రపదవి చంద్రపదవి బ్రహ్మాండ పదవికూడ పరమార్థ దృష్టితో చూచినచో అల్పమైనవే. విలువనిన అవియన్నియు కాలక్రమమున క్షయించిపోవునవే. కాలముచే గ్రసింపబడని పదార్థము ప్రపంచమున లేనేలేదు.

ఒకానొక వ్యక్తి ఒక మహానగరమున ప్రవేశించి దాని సౌందర్యముచే రమణీయత్వముచే ముగ్ధుడై ఆహా! ఈ పట్టణ మెంత శోభాయమానముగ నున్నది! రాజు ఎంత గొప్పవాడై యున్నాడు! రాజసభ ఎంత మనోహరముగ నున్నది! —అని ఈ ప్రకారముగ స్తోత్రము చేయుచుండగా ఆ వాక్యములను విని ఒక సాధుపుంగవుడు ఈ మహానగరమంతయు కాలక్రమమున ఏ కాలముయొక్క కరాళవదనముచే గ్రసించివేయబడనున్నదో అట్టి కాలమునకు నమస్కారము! అని పలికెనట—

సా రమ్యా నగరీ మహాన్ స నృపతిః సామంతచక్రం
చ తత్
పార్శ్వే తస్య చ సా విదగ్ధ పరిషత్తాశ్చంద్రబింబాననాః

ఉద్వృత్తస్స చ రాజపుత్ర నివహస్తే వన్దినస్తాః కథాః
సర్వం యస్య వశాదగాత్ స్మృతిపథం కాలాయ తస్మై
నమః

కాబట్టి అశాశ్వతములైనవి ఎంత గొప్పగా కనిపించినను అవి అల్పమైనవే యగును. ప్రపంచమున శాశ్వతమైనది ఒక్క పరమాత్మయే. కావున అదియే అన్నిటికంటెను గొప్ప వస్తువు. అట్టిదాని ప్రాప్తియే అన్నిటికంటెను గొప్ప లాభము. అదియే గొప్ప ఐశ్వర్యము.

గీతాచార్యుడు అర్జునకు బోధించుచు ఓ ధనంజయా! సర్వజీవులయొక్క బాహ్యాభ్యంతరములందు వెలుగుచున్నవాడగు పరమాత్మయే అన్ని లాభములకంటెను గొప్ప లాభము. దానిని పొందినచో ఇక మనుజుడు ఏ యితర లాభమును వాంఛింపడు. అట్టి ఆత్మస్థితియందున్నవాడు ఎంతటి ఘోరవిపత్తు సంభవించినను లేశమైనను చలింపనేరడు.

యం లబ్ధ్వా చాపరం లాభం మన్యతే నాధికం తతః।
యస్మిన్ స్థితో న దుఃఖేన గురుణాపి విచాల్యతే

అని సెలవిచ్చెను. కాబట్టి దైవప్రాప్తియందు ఆత్మ యొకటియే సర్వోత్తమలాభమని స్పష్టపడుచున్నది. అట్టిచో అర్థాశకొరకై వేల యత్నము సలుపరాదు! సామాన్యలాభముల కొఱకై జీవితమంతయు ధారబోసి కర్మరాశిని పెంచుకొనుచు జనన

ము. స్త్రీపుత్రులను ఐశ్వర్యాదినానాభరణాలు అను భవించుటకంటె ఉత్కృష్టలాభమైన పరమాత్మను బడసి బంధరాహిత్యమును బొందుట శ్రేయస్కరము కదా!

ప్రపంచ వస్తువుల విలువకు పరమాత్మయొక్క విలువకు పోలికలేదు. స్వప్నపదార్థములు ఎంత విలువైనవి అయి యున్నప్పటికిని మేలుకొనిన వ్యక్తికి సౌఖ్యమును ఇయ్యవు. శ్రీకృష్ణతులాభారమందు ఒక్క తులసీదళము సువర్ణ రత్న వైడూర్యాదు లన్నిటికంటెను బరువై ఎక్కుడయ్యెను గదా! కాబట్టి ప్రపంచ వస్తువేదియు ఆత్మతో సమానము కాజాలదు. అవి యున్నయు ఎంత గొప్పవైనను నశ్వరములగుటచేత క్షుద్రములే యగును. అవివేకియే వానివెంట పరుగిడును గాని జ్ఞాని కాడు.

పరాచః కామాననుయన్తి బాలా
స్తే మృత్యోర్యన్తి వితతస్య పాశమ్
అథ ధీరా అమృతత్వం విదిత్వా
ధ్రువమధ్రువేష్విహ న ప్రార్థయన్తే

అని కఠోపనిషత్తునందు యమధర్మరాజు నచికేతునకు బోధించిన చందమున బాలురే (అజ్ఞానులే) బాహ్యములగు విషయ భోగములవెంట పరుగెత్తి విస్తృతమగు మృత్యుదేవతయొక్క ప్రపంచపాశమునకు వశులగుచున్నారు. ధీరులగు జ్ఞానులు శాశ్వతమగు పరమాత్మనుగూర్చి తెలిసికొని దానినే ఆశ్ర

హించుచుండు. కాని అశాశ్వతములగు ప్రాపంచిక దృశ్య పదార్థములను గాదు.

కావున లాభముకోరు ప్రతివారును అన్నిటికంటె గొప్ప లాభమేదియో శాస్త్ర సద్గురూపదేశములవలన చక్కగా తెలిసికొని పరమలాభమగు ఆత్మనుగూర్చియే అన్వేషించి ఆత్మప్రాప్తిచే జీవితమును ధన్యమొనర్చుకొనవలెను.

ప్రపంచములో ఎన్నియో సుఖములు లాభములు కలవు కాని అవి యన్నియు శరీరముండునంతవరకే. అవి దేహముతో సంబంధము కలిగియున్నవి కావున దేహవియోగముచే వాని వియోగమున్ను సంభవించుచున్నది. విజ్ఞుడగువాడు క్షణికసుఖములను తాత్కాలిక లాభములను ఆశింపడు. శాశ్వత సౌఖ్యమునే అతడు కోరును. అనంత పరమార్థ లాభమునే అతడు కాంక్షించును.

యోగవాసిష్ఠమందు నిర్వాణ ప్రకరణమున ఒకానొక విద్యాధరుని గూర్చిన గాథ కలదు. ఒక విద్యాధరుడు వేల కొలది సంవత్సరములు రాజ్యమును పరిపాలించి తుట్టతుదకు ఈ ప్రకారముగ తన అనుభవమును వెల్లడించెను.

ఈ ప్రాపంచిక విషయభోగములన్నిటిని ఇంద్రియ సుఖములన్నిటిని, ఒక సంవత్సరముకాదు, రెండు సంవత్సరములుకాదు, వేలకొలది సంవత్సరములు అనుభవించితిని.

చీమలోనాది బ్రహ్మపర్యంతముగల భోగజాలమునంతను తనివితీర అనుభవించితిని కాని తృప్తి కలుగలేదు ఇంకను అనుభ వింపవలెనను కాంక్ష పెరిగిపోవుచున్నది బహుకాలము సామ్రాజ్యమునంతయు పరిపాలించినను శత్రుసేనలన్నిటిని పరి మార్చినను అపూర్వమైన వస్తువును దేనిని నేను బడయలేదు తమకు చావులేకుండునట్లు వరములను పొందినవారు ముల్లోకము లను ఏకఛత్రాధిపత్యముగ పరిపాలించినవారునుకూడ చివరకు బూడిదగలో కలిసిపోయిరి కాబట్టి ఏది శాశ్వతమో అట్టి పదార్థమునే నేను పొందవలయును దేనిని పొందినచో ఇక పొందదగిన వస్తువేదియు మిగిలియుండదో దేనిని తెలిసికొనినచో ఇక తెలిసికొను వస్తు వెయ్యది శేషించియుండదో అట్టి ఆత్మను గూర్చియే ప్రయత్నపూర్వకముగ నేను అన్వేషింపవలెను

ఎన్ని కష్టములకోర్చియైనను, ఎన్ని ప్రయాసల నైన నోర్చియైనను ఆత్మనే జీవుడు పొందవలెను అట్టి ఆత్మనే జీవితాంతములోగా అతడు సాక్షాత్కరించుకొనవలెను

విద్యాధరుని ఈ వాక్యములు ముముక్షువులకు శిరో ధార్యములు అవశ్యమాచరణీయములు ఎన్నివేల సంవత్సర ములో రాజ్యమును పరిపాలించి ఎన్ని సుఖములో అనుభ వించి అనుభవించి తుదకు వానిలో సారము లేదనియు సార భూతమైనది శాశ్వత సచ్చిదానంద పరమాత్మయేయనియు అతడు చెప్పిన వాక్యములు ఎంతయో విలువగలిగినవై

న్నది. కాబట్టి అన్ని లాభములకంటె గొప్పలాభము పరమార్థ లాభమేయని స్పష్టపడుచున్నది.

పూజ చేయునపుడు ఈ క్రింది శ్లోకమును జనులు చదువుచుందురు—

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః ।
యేషా మిన్దీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః ॥

ఎవరు తమ హృదయములందు జనార్దనుడగు పరమాత్మను ప్రతిష్ఠించుకొందురో అట్టివారికి లాభము జయము సిద్ధి లభించును. భగవంతునియందు మనస్సు నిలుపుటయే జీవునకు మహాలాభము. దైవలాభమునకు మించినది ఈ ప్రపంచమున మరేది కలదు ? సంజయులవారు బోధిని సమాప్తముచేయుచు ఒక్క శ్లోకములో గీతామంతయు ఇట్లు వివరముగ తెలియజేసిరి—

యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థో ధనుర్ధరః ।
తత్ర శ్రీర్విజయో భూతిర్ధ్రువా నీతిర్మతిర్మమ ॥

యోగీశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయొక్క ఉనికి యెచ్చో ఎచట భక్తుడగు అర్జునునియొక్క ఉనికి సంభవించునో అచట ఐశ్వర్యము విజయము సంపదలు సిద్ధులగు నివియన్నియు వచ్చిచేరును. కాబట్టి భగవత్సాన్నిధ్యము అన్ని సంపదలకు అన్ని ఐశ్వర్యములకు మూలమైయున్నది.

ఒక భక్తుడు తన మనస్సును ఈ ప్రకారముగ సంబోధించుచున్నాడు—

చేతశ్చంచలతాం విహాయ పురతః సంధాయ కోటిద్వయమ్
తత్రైకత్ర నిధేహి సర్వవిషయానన్యత్ర చ శ్రీపతిమ్
విశ్రాన్తిః కిమన్యహో క్వనుతయో మధ్యేతదాలోచ్య
తామ్
యుక్త్యా స్వానుభవేన యత్రపరమానందశ్చ తత్సేవ్య
తామ్

ఓ మనస్సా! నీవు నీచపలత్వమును విడనాడి ఒక త్రాసును తెచ్చి అందలి ఒక పళ్ళెమునందు ప్రపంచములోగల సమస్త విషయములను పెట్టుము మఱియొక పళ్ళెమందు పరమాత్మను పెట్టి చూడుము ఏది బరువుగానుండునో ఏది లావుగలిగి యుండునో ఏది అతులిత ఆనందము నొసంగునో దేనియందు పరిపూర్ణ విశ్రాంతి నీకు లభించునో దానిని నీవు యుక్తి చేతను స్వానుభవము చేతను బాగుగ తెలిసికొని అట్టి ఆనంద ప్రదమగు పరమాత్మనే ఆశ్రయించి జన్మను కడతేర్చుకొనుము

కాబట్టి జనులు ఒకింతవివేకము నాశ్రయించి ప్రపంచములో సారభూతమైన వస్తు వెయ్యదియో చక్కగ గ్రహించి అన్నిలాభములకంటె గొప్పలాభ మేదియో మహాత్ముల ముఖతః తెలిసికొని, శాస్త్రవాక్యములచే అజ్ఞానని పరిపోవించుకొని స్వానుభవముచే జ్ఞానమును రూఢిపరచుకొని అట్టి ఆత్మరూప పరమార్థ లాభమునే పడసి బ్రహ్మానందమును

కీ లాభములేదు అట్టి బ్రహ్మమనే ప్రపంచములో అన్నిటి కంటెను చాల విలువైన వస్తువు

ఇండ్లలో విలువైన వస్తువులను ఎవరును బయట ఉంచరు డబ్బు ఆభరణములు మొదలైన విలువగల వస్తువులను లోన ఇనుపపెట్టెయందు భద్రపఱుచుదురు కుండలు చెట్లు మొదలైన విలువలేని వాటిని బయట ఉంచుదురు సముద్రములోన విలువైన రత్నములు ఉండును సముద్రము బయట నత్తగుల్లలు మొదలైనవి ఉండును అట్లే దేహము లోపల పంచకోశా నిర్గతమున మహా విలువగల ఆత్మ వెలయుచున్నది దేహము బయట నశ్వరములగు నామరూపములు నివాసమేర్పరచుకొనినవి కనుకనే మహాత్ములు బాహ్యదృశ్య వస్తువులయెడల విరాగముగలిగి అంతర్ముఖులై లోనగల పరమాత్మయందు మనస్సును కేంద్రీకరించి అర్థానిని బడసి ధన్యులగుచున్నారు

ఆత్మ విలువైన వస్తువగుటవలననే అర్థాని ప్రాప్తి కొఱకై కొందరు రాజ్యములనుగూడ తృటిలో త్యజించి వేయుచున్నారు అలనాడు సిద్ధార్థుడు భగీరథుడు అరిష్టనేమి మొదలైన మహనీయులు తామేలుచున్న గొప్ప సామ్రాజ్యము నుగూడ క్షణములో వదలివైచి ఏకాంతమునకేగి మనస్సును అంతర్ముఖమొనర్చి ధ్యానవిమగ్నులైరి రాజ్యసుఖమే అన్ని సుఖములకంటె గొప్పదైనచో, అదియే అన్ని లాభముల కంటె గొప్పలాభమైనచో వారు దానినే అంటిపెట్టుకొని

యుండెడివారు. వారు దానిని త్యజించివేయుటలోని ఉద్దేశ్యము దానికంటె గొప్పవస్తువును అన్వేషింపవలెననుటయే యగును. తెలివిగలవారు వృథాగా ఒక వస్తువును పోగొట్టుకొనరు. దానికంటె విలువైన వస్తువు మఱియొకటి తమకున్నదను కోరికా లభించినపుడే వారు దానిని త్యాగమొనర్చివేయుదురు. గీతలో శ్రీకృష్ణపరమాత్మ ఓ అర్జునా! అన్ని లాభములకంటె గొప్పలాభము ఆత్మలాభమే యని చెప్పియుండెను. కనుకనే విజ్ఞులగువారు ప్రపంచములోని సారాసారములను చక్కగ వివేచించి సారమైన ఆత్మనే గ్రహించి అనాత్మ వస్తువులగు నామరూపములందు వ్యామోహమును తొలగించివేయుదురు

పూర్వము పాండవులకు కౌరవులకు యుద్ధము ప్రారంభము కానున్న సందర్భమున ఒకరోజున అర్జునుడు, దుర్యోధనుడు సహాయ మర్థించుటకై ఒకే సమయమున శ్రీకృష్ణుని యింటికి వెళ్ళిరి అపుడు శౌరి పరుండియుండుటచే నిద్రాభంగము కలుగజేయరాదని తలంచి దుర్యోధనుడు శ్రీకృష్ణుని శిరస్సువద్ద అర్జునుడు పాదముల చెంత ఆసీనులై యుండిరి శ్రీకృష్ణుడు లేచి కన్నార్చి మొదట పాదముల యొద్దయున్న అర్జునునిచూచి అర్జునా! ఏల వచ్చితివని ప్రశ్నించెను. యుద్ధమున దు సహాయమును అర్థించుటకై వచ్చితినని అర్జునుడు పలికెను. అంతట శ్రీకృష్ణుడు నేను కావలెనా నా సైన్యము కావలెనా ఏదియోయొకటి కోరు

కోనుమని చెప్పగా పాండవమధ్యముడు కృష్ణునే కోరుకొనెను వెనుకకు తిరిగిచూచ దుర్యోధనుడు కనుపింప దుర్యోధనా ! ఏల వచ్చితివని ప్రశ్నింప నీ సహాయము కొఱకని బదులు చెప్పగా శ్రీకృష్ణుడు నా సైన్యమును తీసుకొందువా అని యడుగ మహానందముగ నతడు సమ్మతించెను. చైతన్య మూర్తిని అర్జునుడు కోరుకొనెను. జడస్వరూపులను దుర్యో ధనుడు గైకొనెను దుర్యోధనుడు తాలుపొట్టులను తీసుకొని వెళ్లెను అర్జునుడు గింజలను స్వీకరించి వెళ్లెను తుదకు విజయ మెవరిని వరించినదో చరిత్రయే స్పష్టముగ తెల్పి చెప్పి నది కాబట్టి విజ్ఞులగువారు ప్రపంచములో సారభూతమైన ఆత్మనే పొందుటకు యత్నించవలెనుగాని అనాత్మవస్తు సంపాదనమునందు కాలమును వ్యర్థము చేయరాదు

సున్నలు ఎన్నియున్నను వాని ప్రక్కన ఒకటి అనునది లేనిచో వాటికి విలువయుండునా ? అట్లే కాలగర్భమున అంత రించిపోవునవియు ప్రకృతికి అధీనములును, కాలచక్ర కర్మ చక్రములందు తగుల్కొని గిరగిర తిరుగుచున్నవియునగు ప్రాపంచిక దృశ్యపదార్థములకు ఏమాత్రము విలువలేదు చైతన్యమగు ఆత్మయే విలువైన వస్తువు దాని సాన్నిధ్య మందే ఈ ప్రకృతి కదలుచున్నది మెదలుచున్నది కనుకనే బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందు ఆత్మా వా అరే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యః మన్తవ్యః నిదిధ్యాసితవ్యః ఆత్మనే చూడవలెను,

వినవలెను మననము చేయవలెను నిదిధ్యాసనము చేయవలెను అని అసందిగ్ధముగ చెప్పబడినది.

ఈ ప్రకారముగ ఈ ప్రపంచమున మిక్కిలి విలువైన వస్తువు ఆత్మయేయని బ్రహ్మానందుని స్పష్టమగుటచే ముముక్షువు లక్ష్యాన్ని గూర్చి ప్రయత్నము చేసి తన హృదయమందు దానిని సాక్షాత్కరించుకొని అట్టి దివ్యానుభూతిచే పరమానందమయులై వర్తించవలెను. హృదయమున ఆత్మదీపమును జ్ఞానజ్యోతిని వెలిగించవలయును.

3 ఆనంద జ్యోతి

దీపమునకు ఒక మహత్తర శక్తి గలదు. ఆశక్తి ప్రపంచములోని మరి ఏ యితర పదార్థమునకును లేదు. అంధకారమును పటాపంచలు చేయుటయే ఆశక్తి. చీకటిని పోగొట్ట గల అపూర్వమైన సామర్థ్యము ఏ వస్తువునకు కలదు! కనుకనే దీపమును జనులు పూజించుచున్నారు. దీపమునకు నమస్కరించుచున్నారు. దీపమునకు ప్రదక్షిణములు సలుపుచున్నారు. దీపములను వెలిగించి పండుగకూడ జరుపుకొనుచున్నారు. దీపమునకు ఎంతటి ప్రాముఖ్యత కలదు! కనుకనే ఏ పుణ్యకార్యము ప్రారంభించినను ముందుగా దీపమును వెలిగించియే తీరవలెను. దీపారాధన చేయక ఏ పూజాకార్యమును ఉపక్రమించబడదు.

దీపమునకు మరియొక విశేషముకూడ కలదు. సదా ఊర్ధ్వదృష్టి కలిగియుండుటయే ఆ విశేషము. అధో దృష్టి

దానికి తేనేలేదు ఎచ్చోట దీపము వెలిగించినను జ్వాల పైకే పోవునేగాని క్రిందికి దిగదు. ఓ జనులారా! ఊర్ధ్వదృష్టి జ్ఞానదృష్టి దైవదృష్టి కలిగియుండుడు! అధోదృష్టిని అజ్ఞాన దృష్టిని పాపదృష్టిని పారద్రోలుడు అని దీపము బోధించు చున్నది

ఈ ప్రకారముగ తమస్సును పారద్రోలుట ఊర్ధ్వ దృష్టిని కలిగియుండుటయను రెండు అనుపమ గుణములకు స్థానభూతమైయుండుటచే దీపమునకు ప్రాముఖ్యస్థానము ఏర్పడినది. దీపమునుండి మానవుడు గ్రహించవలసిన దింతయు పాఠములే. అజ్ఞానమను చీకటిని పోగొట్టుట పాపదృష్టిని విడనాడుట అను ఈ దివ్యగుణములను చేబట్టినచో ఇక మానవుడు మహాపురుషుడుగా సుజనుడు మాధవుడుగా పరిణమించును. దీపజ్యోతివలె ప్రాముఖ్యతను పొందును. దివ్యప్రకాశమును నలువైపుల వెదజల్లును

అయితే దీపము బయటి చీకటిని పోగొట్టగలదేగాని లోని చీకటిని (అజ్ఞానమును) పోగొట్టలేదు. అజ్ఞానమను గాఢాంధకారము జనులలో కోట్లకొలది జన్మలనుండియు హృదయమందు పేరుకొని గడ్డకట్టుకొనియున్నది. దాని ప్రభావమువలననే ప్రాణులకు చావుపుట్టుకలు భరింపరాని దుఃఖము, సంసారయాతనలు కలుగుచున్నవి. ఆత్మజ్ఞానమును సంపాదించి ఆ లోని చీకటిని తొలగించుకొనవలసియున్నది

ఆంజనేయులు లంకాపట్టణమును కాల్చివైచినపుడు అర్ధరాత్రి లంకయంతయు అగ్నిజ్వాలలచే పట్టపగలువలె వెలుగొందినను రావణుని హృదయమందలి చీకటి మాత్రము పోలేదట. కారణము అది బయటి చీకటి కాక లోని చీకటి కా[illegible]దుకే ఆ చీకటి జ్ఞానాగ్నిచేగాని ఆ చీకటి ఆ చీకటిని పోగొట్టుకొనని కారణముచేతనే రావణునకు అధోగతి సంభవించినది

జాతో బ్రహ్మకులేఒ గజో ధనపతిర్భ్రాతా కుంభకర్ణానుజః
పుత్రః శక్రజితః స్స్వయం దశశిరః పూర్ణాభుజా వింశతిః
స్వేచ్ఛః కామచరో రథాశ్వవిజయీ మధ్యే సముద్రం గృహం
సర్వం విస్మృతితం తథైవ విధినా దైవే బలే దుర్బలే

బ్రహ్మదేవుని వంశమందు జన్మించినను కుబేరుడు అన్నగా గలిగియున్నను కుంభకర్ణునంతటి బలశాలి తమ్ముడుగా నున్నను ఇంద్రుని జయించిన ప్రతిభాశాలియైన ఇంద్రజిత్తు కుమారుడుగా నుండినను పదితలలు ఇరువది చేతులు గలిగియున్నను ఆకాశగమనాది సిద్ధులు పొందియున్నను సముద్రమధ్యమైన లంకాపట్టణమునకు అధిపతియైయున్నను గొప్ప గొప్ప రథములు గుఱ్ఱములు అస్త్రశస్త్రములు గలిగియున్నను చిత్తశుద్ధిలేని కారణముచేతను, మనోమాలిన్యము తొలగని కారణముచేతను. కామాదులకు హృదయమున ప్రశ్రయ

మేలుకొనినందుచేతను లోని చీకటిని పారద్రోలుకొనినందుచేతను రావణుడు తన జీవితమును నిష్ఫలము చేసికొనెను

కాబట్టి అజ్ఞానమును పారద్రోలి తిమిస్రమును పారద్రోలగల జ్ఞానజ్యోతి మానవునకు ఆవశ్యకమై యున్నది బాహ్యదీపము అట్టి జ్ఞానజ్యోతికి ప్రతీకమాత్రమే అయియున్నది బాహ్య దీపమును వెలిగించి అంతటితో సరిపెట్టి తృప్తినొందరాదు జీవితముయొక్క ప్రధానలక్ష్యము హృదయమున జ్ఞానదీపమును వెలిగించుటయే యగును. అట్లు వెలిగించుటయే వాస్తవమగు దీపావళి కాగలదు ఇక అజ్ఞాన దీపమును ఆనంద జ్యోతిని ఎట్లు వెలిగి చవకలో వెలిగించు పద్ధతి యేదియో తెలిసి కొందము

దీపమును వెలిగించుటకు నాలుగు వస్తువులు అవసర ములై యున్నవి అవి ప్రమిద నూనె వత్తి అగ్గిపెట్టె ఈనాలి గింటిలో ఏది లేకున్నను దీపము వెలుగదు అట్లే వైరాగ్య మను ప్రమిద భక్తియను నూనె చిత్తైకాగ్రతయను వత్తి తత్త్వవిచారణయను అగ్గిపెట్టె యున్నచో జ్ఞాన మను దీపము చక్కగ వెలిగి అజ్ఞానమను అంధకారమును పటాపంచలుచేసి వేయగలదు సామాన్యదీపము నిలుచుటకు ప్రమిద యట్లు మూలాధారమైయున్నదో అట్లే జ్ఞానదీపము వెలుగుటకు వైరాగ్యమనునది మూలాధారమైయున్నది. మనస్సు ఏవిధ మైన వైరాగ్యభావనలేక ప్రాపంచిక విషయభోగములకై

బహిర్ముఖముగ పరుగిడి పోవుచున్నచో అది దైవము నెట్లు నిలకడ కలిగియుండగలదు!

భోగైశ్వర్య ప్రసక్తానాం తయాపహృత చేతసాం
వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిస్సమాధౌ న విధీయతే

భోగైశ్వర్యములందు ఆసక్తిగలిగి వానిచే హరింపబడు మనస్సు గలవారికి ఆత్మధ్యానమునందు ఏకాగ్రత కుదరనే కుదర దని గీతాచార్యుడు ఘంటాపథముగ చెప్పియుండెను

కాబట్టి జ్ఞానదీపము చక్కగ వెలుగుటకు వైరాగ్యాది సాధన సామగ్రిని మును ముందు తప్పక సంపాదించుకొనవలెను ప్రమిదలో దీపము వెలుగుచున్నను ద్వారములగుండా లేక కిటికీలగుండా గాలి జోరుగ వీచినచో అది ఆరిపోవుటకు అవకాశమున్నట్లును దీపమును సంరక్షించుకొనదలచినవారు ఆయా ద్వారములను మూసివేయునట్లును జ్ఞానదీపమును సంపాదించుకొనినవారు ఇంద్రియములగుండా విషయవాయువులు లోన ప్రవేశించకుండ జాగరూకులై యుండవలెను. లేకున్న ఎంతో ప్రయాసతో సంపాదించిన జ్ఞానము క్రమ క్రమముగా అదృశ్యమైపోగలదు ఈ విషయమును శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ గీతయందలి స్థితప్రజ్ఞ లక్షణములను వివరించునపుడు స్పష్టముగా పేర్కొనియుండెను

ఈ ప్రకారముగ జ్ఞానదీపమును వెలిగించుటయే వాస్తవముగ దీపావళి ఆత్మనుగూర్చి ఏమాత్రము పరిజ్ఞానము

చేత దృశ్యప్రపంచమే సత్యమనుకొని అజ్ఞానవశమున మునకలిడుచుండు జనులు పరిపూర్ణ శాంతిసుఖములను బడయ వలెనన్న ఏనాటికైనను జ్ఞానజ్యోతిని వెలిగించియే తీరవలెను

తమసో మా జ్యోతిర్గమయ

తమస్సు (చీకటి) నుండి జ్యోతిలోనికి నన్ను తీసుకొని పొమ్ము అను ప్రార్థనయొక్క ఆంతర్యమిదియే ఎన్ని కోట్ల జన్మలనుండియో జ్ఞానగంధ లేశమాత్రములేక ఈ జననమరణ ప్రవాహమునబడి ఈ ఘోరసంసృతియందుబడి సుడిలో చిక్కుకొనిన పురుగువలె నానాయాతనలు పొందుచు చీకటిలో కొట్టుమిట్టాడుచుండు జీవుడు ఈ మానవ జీవితమునందు ఆత్మ ప్రకాశములో ప్రవేశించి పూర్ణసుఖమును బడయుట బాధా కరమగు జనన మరణ సంసృతికి భరతవాక్యము పలుకుట భావ్యమైయున్నది

కాబట్టి బయటి చీకటి పోవుటకై దీపమును వెలిగించు విధమున లోని చీకటిని (అజ్ఞానమును) పోగొట్టుటకై జ్ఞానదీప మును వెలిగించవలెను. ఎంతకాలమునుండియో హృదయ క్షేత్రమున కామాదిరాక్షసులు గూడుకట్టుకొని కాపురముండి యున్నారు. ఇప్పుడు పరమాత్మను లోనికి ఆహ్వానించి ఆ రాక్షసులను తరిమివేయవలెను ప్రకాశమున్నచోట చీకటి యుండుటకు సాహసించదు పలాయనము చిత్తగించును. అట్లే దైవప్రకాశముచెంత అజ్ఞాన అంధకారము నిలవనే నిలవదు తక్షణము పారిపోవును.

ఆగమార్థంతు దేవానాం ।
గమనార్థంతు రక్షసాం

ఓ దేవతలారా! రండు! ఓ రాక్షసులారా! పొండు అని పూజాకాలమున శాస్త్ర మంత్రము చాలా సముచితముగ నున్నది కాబట్టి శాంతికాముకులైన మనుష్యులు పరమాత్మను తమ హృదయములోనికి ఆహ్వానించవలెను ఈ సందర్భమున ఒకానొక భక్తుడు చెప్పిన ఈ క్రింది శ్లోకము ఉల్లేఖింపబడియున్నది

క్షీరసార మపహృత్య శంకయా ।
స్వీకృతం యది పలాయనం త్వయి
మానసే మమ ఘనాంధతామసే ।
నందనందన కథం న లీయసే

ఓ బాలకృష్ణా! వెన్నదొంగిలించుట మొదలైన చిలిపి చేష్టలు చేయునప్పుడు యశోద నిన్ను కొట్టవచ్చిన సమయమున ఆమెకు చిక్కకుండా పారిపోయి ఎక్కడో చీకటి ప్రదేశములో నీవు దాగుకొన ప్రయత్నించుచుందువు ఆ చీకటి చోటు ఎక్కడ దొరకునని నీవు ఆలోచించ నక్కరలేదు. నా హృదయమున బహు జన్మలనుండియు చీకటి (అజ్ఞానము) కాపురముండుచున్నది కృష్ణా! రమ్ము! దయచేయుము! నా హృదయపీఠము నధిష్ఠింపుము! అట్లు చేసినచో నీవు

మనోద్దేశ్యాలు తప్పిపోవును నావ పట్టిన తెడ్డున్నా వదలి పోవును (నా హృదయమందలి చీకటి తొలగిపోవును)

భగవంతుడు ప్రకాశస్వరూపుడు వారి సాన్నిధ్యమునందు చీకటి ఉండుటకు అవకాశమే లేదు కాబట్టి ప్రతివాడును ప్రయత్నపూర్వకముగ తన హృదయమందు జ్ఞానదీపమును వెలిగించుకొనవలెను మానవజన్మయొక్క చరమలక్ష్యమిదియే

నూనె లేనిచో ప్రమిదలోని దీపము ఆరిపోవును కరెంటు తీసినచో ఎలక్ట్రిక్ దీపము ఆరిపోవును ప్రళయకాలము వచ్చినచో సూర్యుడు చంద్రుడు నక్షత్రములు అను జ్యోతులు ఆరిపోవును. మరి ఈ ప్రపంచమున ఆరిపోని దీపమేది! నిరంతరము ఏకధాటిగ ప్రకాశించునదేది! ఎన్ని ప్రళయములు సంభవించినను ఎన్ని అవాంతరములు సంభవించినను అవిచ్ఛిన్నముగ అప్రతిహతముగ నిత్యతేజోవిరాజితమై వెలుగునదేది! అదియే ఆత్మ అదియే బ్రహ్మప్రకాశము అదియే పరంజ్యోతి దానికి ఆది లేదు అంతములేదు దానిని వెలిగించువారు లేరు ఆర్పగలవారు లేరు. అది ఏనాటికిని ఆరునదియు కాదు ఆ జ్యోతి ఉన్నందువలననే ఈ సూర్యాది జ్యోతులన్నియు ప్రకాశించుచున్నవి

తమేవభాన్తమనుభాతి సర్వం
తస్యభాసా సర్వమిదం విభాతి

అని ఉపనిషత్తులు ఈ సత్యమునే ఉద్ఘాటించుచున్నవి వేదము లన్నియు ఈ అఖండ దీపమునే వేనోళ్ళ సంస్తుతించుచున్నవి అదియే జీవుని వాస్తవ స్వరూపము దాని నెఱుంగటయే జీవిత లక్ష్యము దానిని సాక్షాత్కరించుకొనుటయే జీవిత పరమావధి ఆ పరమాత్మ దీపములకు దీపము

లోకము జాగ్రత్తులో ఉన్న దీపము స్వప్నమున ఉండదు స్వప్నములో ఉన్న దీపము సుషుప్తిలో ఉండదు కాని ఈ ఆత్మదీపము ఈ పరంజ్యోతి జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తు మూడింటియందును నిర్వికారముగ అవిచ్ఛిన్నముగ వెలుగొందుచున్నది అట్టి చైతన్యదీపము నాశ్రయించినచో అదియే తన నిజస్వరూపమను యనుభూతి కలిగినచో ఇక జీవునకు దుఃఖము లవలేశమైనను ఉండదు అఖండానందము యొక్క అనుభవము కలుగును మానవజీవిత మేర్పడినది అట్టి దివ్యానుభవము కొఱకే యగును

కృతిలో మోక్షము కలుగజేయుమని ప్రార్థించిన ఒక వృద్ధునకును శ్రీ శంకరాచార్యులకును మధ్య జరిగిన ఈ క్రింది సంభాషణము ఈ సందర్భమున పేర్కొనదగియున్నది

శంకరులు ఏ ప్రకాశముచేత నీ వీ దృశ్య వస్తువుల నన్నిటి
తెలిసికొనుచున్నావు !

వృద్ధుడు పగలు సూర్యుని ప్రకాశముచేత రాత్రి చంద్రుని
యొక్కయు, నక్షత్రములయొక్కయు దీపాదుల
యొక్కయు ప్రకాశముచేత

ఆ సూర్యాదులను దేనిచే తెలిసికొనుచున్నావు?

నేత్రములచే

ఆ నేత్రములను దేనిచే తెలిసికొనుచున్నావు?

బుద్ధిచే

ఆ బుద్ధిని దేనిచేత తెలిసికొనుచున్నావు? (ఆ బుద్ధిని ప్రకాశింపజేయుచున్నదేది?

ఆత్మవలన

ఆ ఆత్మయే సర్వప్రకాశకము అదియే నీ యథార్థ స్వరూపము అదియే నీవు. అట్టి నీ నిజస్వరూపమందు నిలకడ కలిగియుండుము. సమస్తదుఃఖములు తొలగి పోగలవు అదియే దుఃఖరహితమగు పరమానందస్థితి అదియే మోక్షము.

ఈ ప్రకారము శ్రీ శంకరాచార్యులవారు కాటికి కాళ్లు చాచుకొనియున్న ఆ వృద్ధుని కనికరించి సూక్ష్మములో మోక్షము తెలియజేసిరి

జ్యోతిషామపి తజ్జ్యోతిః
తమసః పరముచ్యతే
జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం
హృది సర్వస్య ధిష్ఠితమ్

అని గీతాచార్యులు సెలవిచ్చినట్లు జ్యోతులకు జ్యోతియై దీపములకు దీపమై తమస్సునకు పరమై జ్ఞానమూర్తియై జ్ఞేయస్వరూపమై ప్రతి ప్రాణియొక్క హృదయకోశమున విరాజిల్లుచుండు ఆత్మజ్యోతిని స్ఫూర్తి చక్కగ తెలిసికొని భక్తి వైరాగ్య విచారణాది సాధనల ద్వారా అజ్ఞానియుండు నిజత కలిగియుండుటయే జీవుల కర్తవ్యము జను లీసత్యము ఎంత శీఘ్రముగ గ్రహించిన అంత శ్రేయస్కరమై యుండగలదు

భారతీయులు జరుపుకొను పండుగలలో దీపావళి చాల ప్రముఖమైనది ఆనాడు జనులు శుచిర్భూతులై దీపములను వెలిగించి పూజించుదురు దీపమును పూజించుటలోగల అంతరార్థమేమియో యోచించెదము చీకటిలో సామాన్యముగ ప్రతివారును అనేక బాధలు పడుచుందురు ఏ వస్తువు ఎక్కడున్నదో తెలియక పొరపాటువలన తికమక పడుచుందురు. ఇటువంటి చీకటిలో కాలుకు ఏదైనా ముల్లుగాని కర్రగాని కీటగాని కొట్టుకొనవచ్చును తలకు గోడ తగలవచ్చును. ఇట్టి పరిస్థితిలో ముందుగా దీపమును వెలిగించుటకే ప్రతివాడును ప్రయత్నముచేయును. ఇతర పనులన్నిటిని అవిడిచి దీపమును వెలిగించు కార్యము చే అత్యంత దత్తచిత్తుడై యుండును వెలయునగా ఆ ఒక్క కార్యముచేతనే అంధకారజనితములైన బాధలన్నియును నశించిపోవును

వాస్తవముగ చీకటి అనునదియొక వస్తువుకాదు; ప్రకా
శము యొక్క అభావమే చీకటి. కాంతియొక్క లోపమే
చీకటియొక్క ఉనికి. కావున చీకటిలో కల్గుచు ప్రతిబంధక
ములు ఆపదలు దుఃఖములు బాధలు అన్నియు తొలగిపోవలె
నన్న ఇతరములగు ఏ ఉపాయములున్నను పనికిరావు. దీపా
రాధన ఒకటియే శరణ్యము. ఆ ఒక్క కార్యముచే దీపా
భావమువలన కలుగు బాధలన్నియు తొలగిపోవును.

అట్లే ప్రపంచములో జీవుడనుభవించుచున్న బాధ
లన్నిటికిని కారణము అజ్ఞానమే అయియున్నది. అజ్ఞానమనగా
నేమి? తాను కాని పదార్థము తానని తలంచుటయే అజ్ఞా
నము. తాను వాస్తవముగ దేహముకాదు ఇంద్రియములు
కాదు మనస్సుకాదు. తాను కాని ఉపాధిని తానని తలంచుట
ఒకదోషము. తాను అయియున్న ఆత్మను విస్మరించుట మఱి
యొక దోషము. వీనినే విపరీతభావన, అసంభావన అనియు
అందురు. ఈ రెండింటియొక్క సమ్మేళనమే అజ్ఞానము. అనగా
తన స్వరూపమగు ఆత్మను విస్మరించుట, తానుకాని దేహ
మును తానని తలంచుట—ఇదియే అవిద్య అజ్ఞానము.

ఈ అజ్ఞానముయొక్క ప్రభావముచేతనే జీవునకు అగణి
తములైన సాంసారిక దుఃఖములన్నియు దాపురించుచున్నవి.
తత్ప్రభావము వలన జీవుడు సంసారమను సుడిగుండమునబడి
దిక్కుగానక సతమతమై పోవుచున్నాడు. ఇట్టి సందర్భమున
అతనికి తరణోపాయమేది? ఆత్మజ్ఞానమొక్కటియే సంసార

దుఃఖము లన్నిటికిని హేతుభూతమైన అవిద్యను మూలాజ్ఞానమును నాశనము చేయగలిగిన ప్రాప్తము ఒక్క ఆత్మజ్ఞానమునకే కలదు.

చీకటి అజ్ఞానము వెలుగే జ్ఞానము దీపకాంతిలో మనుజునకు దెబ్బలు తప్పిపోవునట్లు జ్ఞానప్రకాశముచే సాంసారిక బాధలు మటుమాయమైపోవును. కనుక శాంతిసుఖముల నపేక్షించు ప్రతివానికి ఆత్మజ్ఞానము అవశ్యము ఉండితీరవలెను దానిచే దేహాభిమానము తప్పుగ దుఃఖములు తొలగిపోయి ఆత్మానుభూతి తజ్జనిత పరమానందము లభించును.

చీకటిని పోగొట్టు దీపములలోకూడ తరతమ భేదములు కలవు ప్రమిద దీపము కొద్దిసేపుండును చేతిలాంతరు ఇంకొ కొంతసేపుండును ఎలక్ట్రిక్ బల్బు కరెంటు ఉన్నంతవరకు వెలుగుచుండును ప్రళయ కాలమువరకు సూర్య చంద్రాది దీపములు వెలుగుచుండును. కాని ప్రళయ కాలమునకూడ నశించక జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులందును తురీయమందును ఎల్లప్పుడుకూడ ఏకరీతి అవిచ్ఛిన్నముగ వెలుగుచుండు దీపమొకటి కలదు అదియే ఆత్మ అదియే బ్రహ్మము. అదియే పరంజ్యోతి దానికి పుట్టుకలేదు నాశములేదు పూర్వ లేదు వికారములేదు హెచ్చుతగ్గులులేవు అట్టి నిర్వికార పరంజ్యోతియగు పరమాత్మయను దీపమును ఆరాధించవలెను. తన హృదయస్థమగు ఆత్మరూప పరంజ్యోతిని సేవించవలెను

తన యంతరంగమున అహర్నిశములు దేదీప్యమానముగ వెలుగుచున్న సచ్చిదానంద బ్రహ్మతేజముయొక్క అనుభూతిని బడయునటులు. ఈ ప్రకారముగ అజ్ఞానరూప ఆవరణమును విచ్ఛిన్న మొనర్చుకొని అనేక జన్మలనుండి తగులుకొని యున్న సంసార బంధమునుండి జీవుడు విముక్తుడు కావలయును

4 బంధవిముక్తి

పూర్వ మొకానొక గజమును భయంకరమైన మొసలి ధాటియొక్క కోరనుండి తప్పించి విష్ణుభగవానుడు కాపాడెనని భాగవతమునందు చెప్పఁబడిన విషయమును సామాన్యముగ ప్రతివారున్ను తెలిసికొనియే యున్నారు. రావే ఈశ్వర! కావవే వరద! అను ఆ గజేంద్రునియొక్క హార్దికమైన ప్రార్థనయే దానిని ఘోరమగు ఆ విపత్తునుండి రక్షించెను. దానియొక్క సత్ప్రయత్నమే అద్దానిని కాపాడెను.

అట్లే జీవుడను గజము జనన మరణరూపమైన బురదలో చిక్కుకొని అనాదికాలమునుండి బహుయాతనల నొందు చున్నది. సంసారమను ఊబిలో దిగబడి అందుండి బయటకు రాలేక గిలగిల తన్నుకొనుచున్నది. చావుపుట్టుకలమధ్య ఊగిసలాడుచున్నది. ఇట్టి గజములు ప్రపంచమున ఒకటికాదు రెండుకాదు కోటానుకోట్లు కలవు. అట్టి అగణిత గజేంద్రు

ఇనుగూర్తి వెంకయ్యమహర్షి లిఖిత ఈ క్రింది వాక్యములు అత్యంత ప్రాముఖ్యత గలిగియున్నవి—

అహంకార మహాలానం
తృష్ణారజ్జుం మనోమదమ్
జన్మబంధాల నిర్మగ్నం
జీవద స్త్రినముద్ధరేత్

అహంకారమను కట్టుకొయ్యకు కట్టబడినదియు తృష్ణ యను త్రాటిచే బిగింపబడియున్నదియు మోహమను మదధారలు కలదియు జననమరణములను బురదలో కూరుకొని యున్నదియునగు జీవుడను ఏనుగును బంధనమునుండి విడుదలచేసి సముద్ధరింపవలయును.

శ్రీవెంకయ్యమహర్షి శ్రీరామచంద్రునకు హితవాక్యముల నొసగెను. నేను దేహమును అని తలంచుటయే జీవునకు ఒక గొప్ప బంధనము. కనుకనే అట్టి దేహాభిమానమను అహంభావమును ఒక కట్టుకొయ్యగా మహర్షి వర్ణించెను. జీవుడు వాస్తవముగ ఆత్మయే కాని దేహముకాదు. పరమాత్మయేకాని దేహము కాదు. ఈ తత్త్వమును తెలిసికొనని కారణముచేతనే అనాది కాలమునుండి అతడు తన దేహముతో తాదాత్మ్యము నొందుచు అజ్ఞాని లక్షణములను తనపై ఆరోపించుకొనుచు పరమదుఃఖమును పొందుచున్నాడు జనన మరణములను పొందుచున్నాడు. కాబట్టి

తాను ఆత్మయే కాని దేహాద్యుపాధి కాదను జ్ఞానమును సద్గురువుల ద్వారా సచ్ఛాస్త్రముల ద్వారా తెలిసికొని జీవుడు అజ్ఞానమను కట్టుకంబమునుండి విడుదల పొందవలయును. ఇదియే గజేంద్రమోక్షము యొక్క అంతరార్థము.

ఇట్టి విముక్తి జీవునకు తనయొక్క సత్ప్రయత్నముల వలననే లభించును. ధైర్యముతో మాయను ఎదిరించి వివేకముచే భోగజాలమును దులిపివైచి, పట్టుదలతో ఇంద్రియములను స్వాధీనపఱచుకొని అనాదికాలమునుండి తన్ను పడగొట్టుచుండిన వాసనా సమూహమును ఎదిర్చి నిలబడి ఎట్టకేలకు ఆ శత్రువులందఱిని జయించివేయువఱకు. పట్టుపురుగు తనచుట్టు తానే దారము అల్లుకొని బంధనములో చిక్కుకొనునట్లు జీవుడు తన అజాగ్రత వలననే సంసారబంధనమును కొనితెచ్చుకొనినాడు. ఇప్పుడు కళ్లు తెఱచుకొని తన శక్తిత్వమును తాను గుర్తించి వివేకముతో కూడినవాడై తన బంధవిముక్తిని తానే కలుగజేసికొనవలయును.

బురదలో కాపురము నుండుట ఏ గజమున్ను ఇచ్చగింపదు. కట్టుకంబమున బంధింపబడుటకు ఏ గజేంద్రము వాంఛింపదు. అంకుశము తన నెత్తిపై నుండుటకు ఏ దంతియు కోరుకొనదు. అట్లే వివేకవంతుడగు ఏ మానవుడున్ను ఇక్కబరావంకమున నిమగ్నమగుటకుగాని సుఖదుఃఖములచే పీడింపబడుటకుగాని ప్రకృతికి పరాధీనుడై ఉండుటకుగాని అంగీకరింపడు. ద్వంద్వాతీతమగు తన నిరంజన ఆత్మస్వరూపమున

తిగలిగి నిరతిశయానందమును దయుంటకే వాంఛించును
దేంద్రుడు తన ప్రయత్నాతిశయముచేతను భక్తి
తపశ్శ్యముచేతను మోక్షమును బడసిన చందమున
తిమానవుడున్నూ తన విముక్తి కొఱకై ఈ జన్మ
ంతో గొప్ప అధ్యవసాయమును అవలంబింపవలయును.
యత్నశీలురచే సాధింపరానిది ఈ ప్రపంచమున ఎద్దియును
ండనేరదు మోక్షము కేవలము గతేంద్రునివరకే పరిమితమై
యుండలేదు సమస్త మానవులును, ప్రాణ్యుల సమస్తభూత
ములును అట్టి మోక్షపదమును బడయుటకు పరిపూర్ణమగు
స్వాత కలిగియున్నారు కాబట్టి త్వరపడి సర్వానుకూలము
నే తొలిచు ఈ మానవజన్మయందే అట్టి విడుదలను
ధించివేయుట ఉత్తమము అట్లు సాధించువారే ధన్యులు
తార్థులు

రాత్రిపూట ఎలుకలోను సమీపమునకు ఎలుకవచ్చి
దుంచబడిన భోజ్యపదార్థముయొక్క ఘుమఘుమలు వాసనను
రముండియే ఆఘ్రాణించుచు, ఆ రుచికరపదార్థమును
రముండియే వీక్షించి దాని యాకర్షణకులోనై
ఎడలోకలలో సాగిలాడుచు పరుగు పరుగున లోన
వేశించును. అట్లు ప్రవేశించి ఆహా! ఈ రోజు ఎంత
దినము! ఎటువంటి రుచికర భోజ్యపదార్థము నాకు లభించి
! అని మురిసిపోయి మెల్లగా దాని చెంతకరిగి నోటితో
పదార్థమును కొఱుకును. తక్షణమే బోనుతలుపు పడిపోవును.

చప్పిడికి ఎలుక దద్దరిల్లి పోవును వెంటనే ఆ తినుబండార మును వదలిపెట్టి తొరలో దూరునటు తిరుగాడును. కాని బయట పోవుటకు మార్గము కనబడదు పారిపోవుటకు దారి వెదకుచు దానికి తారసాడుచుండును. నేను బంధనమున తగుకొంటిని అని పూర్ణముగ నిశ్చయించుకొనిన ఆ ఎలుక ధనిము శక్తి ప్రయత్నించునేకాని సమీపమున ఉన్నప్పటి ఆ భోజ్యపదార్థమును కాంక్షింపకుండును. ఇదియే గొప్ప నిశ్చయము

ఏ పదార్థముకొఱకై కొద్దిక్షణముల క్రిందటనే తెన్నుగ తపించెనో దానిని తన జీవితముకొఱకు నిర్లక్ష్యముగ వించెనో అట్టి రుచికర వస్తువు చెంతనే యున్నప్పటికిని పూర్తిగను అద్దానిని అపేక్షింపక 'ఎట్లు తప్పించుకొందునా' అని మాత్రమే విచారించుచుండును దీనికి కారణము తాను బంధనమున ఉన్నట్లు తెలిసికొనుటయే.

అట్లే జనులలో పెక్కుడు మోహముకొఱకై ప్రయత్నము సలుపుచుండుటకు కారణము వారు బంధనమున ఉన్నామని తెలిసికొనక యుండుటయే యగును మాకు బంధనమియ్యును లేదు మేము స్వాతంత్ర్యులము అని జనులు తలంచుచున్నారు. వాస్తవముగ దేహమును ధరించుటయే బంధనము. వారి పుట్టుకలందు తగుల్కొనుటయే బంధనము కాల క్రియలను లో డియు ఉండుటయే బంధనము

నాలుగు కాళ్ల పోతపృగల ఒక పాంచభౌతిక జడపదార్థము (శరీరము)నందు చిక్కుకొనిపోవుట బంధనము కాక మరియేమి! కొద్ది న సంవత్సరముల పరిమితిగల కాలము (ఆయుస్సు) నకు లోబడియుండుట బంధనముకాక మరియేమి? అట్లే తాను చేసిన కర్మల వశుడై సుఖదుఃఖములమధ్య దోగిసలాడుచుండుట బంధనముకాక మరియేమి!

వీనినుండి తప్పించుకొనుటకై ప్రయత్నించువాడే మానవుడు. మా అనగా అజ్ఞానము. న అనగా లేకుండ న అనగా వర్తించువాడే మానవుడు బంధవిముక్తికై అవసరతసాధన గావించువాడే మానవుడు. అనిత్యమై దుఃఖప్రదమైనట్టి ఈ లోకమున జన్మించిన ప్రతిప్రాణి నిత్యమై సుఖప్రదమైనట్టి వస్తువేదియో చక్కగ విచారించి అద్దాని బడయుటకై నిర్విరామముగ ప్రయత్నించవలెను.

అనిత్య మసుఖం లోకమిమం ప్రాప్య భజస్వమామ్ అని గీతాచార్యుడు చెప్పియున్న చందమున ఈ ప్రపంచమున జన్మించిన ప్రతి మానవుడు శాశ్వత పరమాత్మ కొఱకై అన్వేషించుట ధర్మము. ఏలయనగా వివేకవంతు డైనవాడు అనిత్యవస్తువును దుఃఖకర వస్తువును కాంక్షించడుగదా! ఈ ప్రపంచమున శాశ్వతవస్తువు ఒక్క పరమాత్మయే. సమస్త ప్రాణికోట్లయొక్క హృదయాంతరాళమున వెలుగొందు సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమే శాశ్వతవస్తువు. అద్దాని కొఱకై అన్వేషించి నశ్వరదేహము తాను కాదని నమ్మి అట్టి

శాశ్వత పరమాత్మయే తానని గ్రహించి అహర్నిశములు ఆ స్వస్వరూపమున నెలకొని యుండుటయే ముక్తి. అదియే శాశ్వత కైవల్యము.

జీవుడు తాను జననమరణాది రూప బంధమున తగుల్కొని యున్నాడనియు ఎన్నిజన్మలనుండియో పుట్టుట, చచ్చుట గర్భనరకాదులను అనుభవించుట మొదలగువానిచే విసిగి వేసారియున్నాడనియు దేహరూప ఉపాధిని గ్రహించి నందువలన కర్మవశాత్తు సంభవించు నానావిధ యాతనలను అనుభవించవలసి వచ్చుచున్నదనియు గ్రహించి ఈ బంధనమునకు ఈ బానిసత్వమునకు కారణము అజ్ఞానమే యనియు స్వస్వరూప విస్మృతియే యనియు తలంచి జ్ఞానప్రాప్తిచే అట్టి అజ్ఞానమును తెగద్రుంచివేసి నిరంతర స్వస్వరూప ఆత్మస్థితిచే పరమానందమును తప్ప దనుభవించవలెను. జీవుడు తాను బంధమున నున్నానని గుర్తించి బంధవిముక్తికై పరమ యత్న మాచరించవలెను. ప్రాపంచిక భోగవిలాసములను స్వస్తి చెప్పి మనస్సును అంతర్ముఖముగ త్రిప్పి ధ్యానాద్యనుష్ఠానములచే ఆత్మయందు నెలకొల్పి మహత్తర బ్రహ్మానందానుభూతిని బడయుచుండవలెను. ప్రయత్నపూర్వకముగ మాయను జయించవలెను మాయ యొక్క స్వరూపమేదియో ఈ సందర్భమున కొంత విచారించెదము

1 భగవంతుని మరచుటయే మాయ. ఆత్మస్వరూపమును విస్మరించుటయే మాయ.

2. ఈ మిగు దేహమును శాశ్వతమని యెంచి అదియే నేనని భావించుటయే మాయ

3. కల్పితమగు జగత్తును సత్యముగా తలంచుటయే మాయ

4. సర్వజ్ఞుడగు భగవంతుడు లేడని నిర్ణయించుటయే మాయ

5. నిత్యశుద్ధ బుద్ధ ముక్తమగు ఆత్మను మరచుటయే మాయ

6. క్షణభంగురమైన విషయసుఖము గొప్పదని తలంచి దానివెంట పరుగిడుటయే మాయ

7. ఉన్నది లేదనియు లేనిది ఉన్నదనియు తలంచి లేని దానికై ప్రాకులాడుటయే మాయ

8. దారాపుత్రాదులు, బంధుజాలము ఎల్లప్పుడు తనవెంట వచ్చెదరని భావించుటయే మాయ

9. ఇంద్రియములకు దాసానుదాసుడై అవి చెప్పినట్లు నడచుటయే మాయ

10. అహంకారయుక్తుడై దుష్టవాసనలకు లోబడి వాటి ప్రేరణలకు లొంగిపోవుటయే మాయ

11. స్వల్ప సుఖముల కొరకై అనంత దుఃఖమును కొనితెచ్చుకొనుటయే మాయ

12. తాను చేయునది తప్పని తెలిసియు దానినే చేయుచుండుటయే మాయ

13 ఈ ప్రపంచము [illegible] గాంచక పరిపూర్ణ మిథ్యగా చూచు టయే మాయ

14 ఎన్ని దోషకార్యములను చేయుచున్నను మొట్టమొదట తానెవరో తెలిసికొనలేకపోవుటయే మాయ

15 అనిత్యమైనదానిని నిత్యముగను అపవిత్రమైనదానిని పవిత్రముగను దుఃఖదాయకమైనదానిని సుఖమయముగను, అనాత్మ వస్తువును ఆత్మగను, తనకంటె వేఱుగ నున్న దానిని తన రూపముగను భావించుటయే మాయ

ఈ పదునైదు విధములగు మాయలన్నియు కలిసి మహా మాయగా పరిణమించి అనాదికాలము నుండియు జీవుని వేధించుచున్నవి. కంటికి పొరయున్నచో ఎదుటనున్న వస్తువు లెట్లు కనబడవో కల్లు త్రాగినవాడు మైకముచే నెట్లు తప్పు లయునో అట్లే మహామాయచే నావరింపబడినవాడున్న సత్య వస్తువును కనుగొనలేకయున్నాడు మాయామోహిత భ్రాంతిచే నావృతుడై అసలు విశ్వమును మరియొక రీతి గాంచు చున్నాడు తాను గాంచినదే సత్యమని వాదించుచున్నాడు ఇదియంతయు మాయయొక్క ప్రభావమే అయియున్నది మాయ తొలగిపోని యున్నంతవరకు జీవునకు శాంతిలేదు సుఖము లేదు.

మమ మాయా దురత్యయా — నామాయ ఛేదింప శక్యమైనది కాదు బహు కష్టసాధ్యమైనది — అనియు [illegible]

నాభిజానాతి మామేభ్యః పరమవ్యయమ్" దానిచే కప్పబడిన వారు మాయాతీతమైన అవ్యయమగు నా స్వరూపమును తెలియజాలరు — అనియు ఈ మహామాయను గూర్చి శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీతయందు చెప్పియున్నాడు. అయితే దానిని గురించి ఎవరును భయమును పొందనక్కఱలేదనియు — "మామేవ యే ప్రపద్యన్తే మాయామేతాం తరన్తి తే" నన్ను (పరమాత్మను) ఆశ్రయించినవారు ఈ మాయను అవలీలగ దాటివేయగలరనియు భగవానుడు ధైర్యము చెప్పెను.

కావున మాయ అనగా ఎట్టిదో దానిని తొలగించు కొనుట ఎట్లో మానవుడు తప్పక తెలిసికొనవలసియున్నాడు. జనులలో నానావిధ తరగతులవారు కలరు. కొందరు మాయచే కప్పబడియున్నను ఆ విషయమును తెలిసికొనలేకయుందురు. ఆకారణమున వారు అజ్ఞాననివారణమునకై ఒకింతైనను ప్రయత్నము చేయకుందురు. వీరు కనిష్ఠులు. మఱికొందరు తాము మాయచే, అజ్ఞానముచే కప్పబడియున్నట్లు తెలిసి కొనియు దానిని తొలగించుకొనుటకై ఒకింత ప్రయత్నమాచ రించి లక్ష్యమును చేరకయే తమ ప్రయత్నమును విరమించు దురు. వీరు మధ్యములు. ఇక మూడవతరగతివారు తమ్ము కప్పియున్న మాయను విచ్ఛిన్నము నొనర్చుటకై తీవ్రతర సాధ నల నొనర్చుచు విజ్ఞాన వైరాగ్యాది అస్త్రశస్త్రములచే దాని నెదుర్కొని దాని దర్పమును అణంచి మాయాచ్ఛేదనమును తమ లక్ష్యమును ఈ జీవితమునందే సాధించివైచి ఆవరణ

రహితులై ఆత్మ ప్రకాశమయులై పరమానందయుతులై వెలుగొందుచుందురు వీరే ఉత్తములు

మాయయొక్క స్వరూపమును చక్కగ నెఱింగి దాని టక్కులను యుక్తులను నిశితబుద్ధితో బాగుగ గమనించి శత్రువుయొక్క బలము ఎచట కేంద్రీకృతమై యున్నదో వివేకముతో గ్రహించి కీలు తెలిసికొని వాతపెట్టినట్లు అనగా 'శత్రోః దుర్గేవ భిత్త్వా' అని భగవానుడు చెప్పినట్లు అనంగరూప విజ్ఞానాస్త్రముచే సమూలముగ మాయాభంగ మొనర్చి ఉత్తమమానవుల తరగతిలో చేరుటకే కృతనిశ్చయులు కావలయును. ప్రయత్నరహితులైయున్న వారిని మాయ ఒక ఆట ఆడించును. వారి అంతు చూచును. వారిని ఎంత పడిపించవలెనో అంత పడిపించును. దాని దుష్ప్రభావముచే కష్టిష్ఠ పాలువారై విలపించిన వారెందరో కలరు. జీవితము పరమ దుర్భరమైపోయి ఆత్మహత్యకు కూడ పాల్పడిన వారెందరో కలరు. కావున మాయయొక్క స్వరూప మెట్టిది! దాని బెడదను తప్పించుకొను మార్గము లెయ్యవి? దానిని సమూలముగ విధ్వంస మొనర్చుటకు ఉపాయమేమి! అను విషయములను ప్రతిమానవుడును ఈ జీవితమునందు తప్పక తెలిసికొనవలసి యున్నాడు

ప్రతి దినము రాత్రి నిద్రించిన తరువాత ఒక విచిత్రమైన అనుభూతి జనులకు కలుగుచుండును. అదియే స్వప్నము. ఆ స్వప్నకాలమున ఏ వ్యక్తి గనుపించుచుండునో అనుభూత

మనసు ఎన్నో అన్నియు ఆ సమయమున సత్యముగనే తోచుచుండును మేలుకొనిన ఎడల ఆ కలయే అసత్యమని తెలిసికొనును ఒకానొక స్వప్నమున గొప్పనష్టము సంభవించినట్లుగాని వ్యాధి తగులుకొనినట్లుగాని ఎంతో ఆపదలు తనకుమూకొనివచ్చుచున్నట్లుగాని అనుభవము కలిగినచో అది చింతతో పరితాపపడుచుండును అతని గుండె దడదడలాడుచుండును ఆ రాత్రి అతడు పొందు శరీర క్లేశము మనః క్లేశము చెప్పతరముకాదు ఆ దుఃఖయంత్రణము తొలగుటెట్లు! ఏ ప్రక్రియచేత ఆ క్లేశమంతయు సమూలముగ అంతరించి పోగలదు ! మేలుకొనుటయే ఆ ప్రక్రియ మేలుకొనినవానికి స్వప్నమందలి బాధలన్నియు తుడిచిపెట్టుకొని పోగలవు ఇతరమైన నివారణసాధ్యలన్నియు తాత్కాలిక ఉపశమనమును కలుగజేయునేకాని శాశ్వత దుఃఖరాహిత్యమును కలుగజేయజాలవు

అట్లే మహామాయచే గ్రసింపబడిన ప్రాణికోటియు వాసనాబలమున ఆయా శరీర ఇంద్రియ మనోబుద్ధ్యాదిరూప ఉపాధిద్వారా ఒకానొక దృశ్యప్రపంచమును సృష్టించుచున్నారు ఉపాధినిబట్టి మనస్సునుబట్టి ఇంద్రియములనుబట్టి వాసనలనుబట్టి ఆయా దృశ్య ప్రపంచమునుకూడ వేరువేరుగ కాన్పట్టును దేవతలకు ఒక విధముగను మానవులకు ఒక విధముగను జంతువులకు ఒక విధముగను, క్రిమికీటాదులకు ఒక విధముగను ఆ ప్రపంచము దృగ్గోచరమగు

చుండును. అదియంతయు సత్యమని వారువారు భావించుచు ఆ ప్రపంచమున తమరు అనుభవించు సుఖదుఃఖానుభూతులన్నియు సత్యములని తలచుచు సుఖముచే పొంగిపోవుచు దుఃఖముచే కుంగిపోవుచు చంచల అశాంతికర జీవితమును గడుపుచున్నారు. ఈ అశాంతికి నివారణోపాయ మేమి? తెలుసుకొనుటయే. అనగా జ్ఞానమును బడయుటయే. సమ్యక్ జ్ఞానమును బడసిన తరువాత స్వప్నలోకమందువలె ఏది తోచుచుండెనో దుఃఖము తీర్చని చెన్నంటియుండునో యుండును. తన యథార్థ స్వరూపమును (ఆత్మను) తాను ఎంత శీఘ్రముగ తెలిసికొనిన సంసార దుఃఖము అంత శీఘ్రముగ అంతరించిపోగలదు. శ్రీ శంకరాచార్యులవారీవిషయమును ఈ క్రింది శ్లోకముద్వారా చక్కగ విశదీకరించి యున్నారు —

విశ్వం దర్పణదృశ్యమాననగరీతుల్యం నిజాంతర్గతం
పశ్యన్నాత్మని మాయయా బహిరివోద్భూతం యథా నిద్రయా
యస్సాక్షాత్కురుతే ప్రబోధసమయే స్వాత్మానమేవాద్వయం
తస్మై శ్రీ గురుమూర్తయే నమ ఇదం శ్రీ దక్షిణామూర్తయే

ఈ ప్రపంచము అద్దములో ప్రతిబింబించిన పట్టణము వలె కానుపించుచున్నది. వాస్తవముగ ఇది అసత్యమైనను సత్యముగ తోచుచున్నది. ఎట్లనిన నిద్రావస్థయందున మనసు తనయందే ఒకానొక లోకము కల్పించుకొనుచున్నది.

దానిని తనకంటె బయటను తనకంటె వేఱుగను చూచుచు
ది సత్యమని భ్రమించుచు నున్నాడు. మేలుకొనిన పిదప
లోకము తనకంటె అన్యముకాదనియు తనయందే మాయచే క
ల్పింపబడినదనియు తెల్లు తెలిసికొనుచున్నాడో అట్లే
జాగ్రత్తునందు కానుపించు ప్రపంచమున్ను సత్యముగ
తోచినను జ్ఞానప్రాప్తి సమయమున తనయందే కల్పితమైన
దని వాస్తవముగ తనకంటె అన్యము కానట్లును తెలి
సికొనగల్గుచున్నాడు. అట్టి మహోన్నతజ్ఞానమును ప్రసా
దించు గురుమూర్తియగు శ్రీ దక్షిణామూర్తికి నమస్కారము."

అట్లే ఆత్మబోధ యను గ్రంథమునందును శ్రీ శంకర
భగవత్పాదులవారు ఈ స్వప్నదృష్టాంతమును అత్యంత శోభ
నంగ ప్రతిపాదించినారు.

సంసారస్స్వప్నతుల్యో హి
రాగద్వేషాది సంకులః।
స్వకాలే సత్యవద్భాతి
ప్రబోధేఽసత్యవద్భవేత్

"అనేక రాగద్వేషములతో గూడిన ఈ సంసారము
(ప్రపంచము) స్వప్నమును బోలియున్నది. ఇది అజ్ఞాన కాల
మున సత్యముగా తోచినను, జ్ఞానము, కలిగినప్పుడు కేవలము
స్వప్నము అని తేలిపోగలదు."

ఆధ్యాత్మ విద్యాక్షేత్రమునందీ స్వప్న దృష్టాంతమునకు గొప్ప ప్రాముఖ్యత కలదు. కనుకనే ఆత్మానుభూతిని బడసిన మహాసీయులు తరచు తమ రచనలందు తమ ప్రబోధములందు ఈ దృష్టాంతమును విస్పష్టముగ ఉదహరించుచుందురు. యోగవాసిష్ఠమున వసిష్ఠమహర్షి శ్రీరామచంద్రునకు బోధించునప్పుడు ఈ స్వప్న దృష్టాంతమును దాదాపు వందపర్యాయములు చెప్పియుండవచ్చును. దీనిలో నున్న విశేషమేమనగా ఇది ప్రతిరాత్రి ప్రతిదినము మేదైనో ఒక సమయమున ప్రత్యక్షముగ అనుభవమునకు వచ్చుచునేయుండును. కల్పితమైన వస్తువులు ప్రత్యక్షముగ కానుపించిన లోకము ఒక్క క్షణములో కానరాకై అదృశ్యమై తిరోహితమై పోవుచుండును. కనుకనే ఈ స్వప్న దృష్టాంతము ఆధ్యాత్మ బోధములందు మహోపయుక్తమైనది. శక్తివంతమైనది. ప్రత్యక్షముగ వస్తువులు భాసించినప్పటికిని అది కల్పితమేయని ఋజువు చేయుటకు ఈ స్వప్న దృష్టాంతమునకు మించిన దృష్టాంతము మరొకటి లేదు. కావుననే గురువులు తమ శిష్యులకు పరమార్థవిద్యను బోధించునప్పుడు దీనినే ప్రధానముగ ఆశ్రయించుచున్నారు.

ఈ జగత్తంతయు స్వప్నమువలె జనులను వంచించి సంసార ప్రవాహమున జనన మరణ రూపమగు సుడిగుండమున వారిని పడద్రోసి యమయాతనలను పెట్టుచుండ విజ్ఞులగువారు గ్రహించి చూచుచు ఊరకయుండగలరా ? వెంటనే

వద్ద నున్నది. విచారించి ఈ మాయామోహము కు ప్రపంచ
మను నటి బ్రహ్మజ్ఞానమును బుద్ధి తీరమును గ్రహిం
మొదట్పుకొనుము తానెవరో తన నిజస్వరూపమేదిరో
ఈ జగత్తు ఎట్లేర్పడినదో ఈ జగద్భ్రాంతి ఎట్లు తొలగ
గలదో ఈ మొదలైన విషయములన్నిటిని చక్కగ తెలిసికొని
గురూపదిష్ట మార్గము ననుసరించి సాధించి తరించుట అట్లు
చేయనిచో ఈ మహామాయ ఘోరము ఎన్నిరో జన్మలు
ఎత్తిన వెంట డి వేధించగలదు. కావున విజ్ఞులెల్లరు శుభస్య
శీఘ్రం అనునట్లు పరమార్థక్షేత్రమున వెంటనే అడుగిడి
అకుంఠిత దీక్షతో గొప్ప అధ్యవసాయముతో స్వస్వరూప
విచారణాది సాధన లవలంబించి స్వప్నదృష్టాంతము మొద
లైనవానిని గుర్తించి చక్కగ పర్యాలోచించి మాయతో
ప్రకృతితో అవిద్యతో అజ్ఞానముతో జరుగు ఈ భీషణ
సంగ్రామమున విజయమును చేబట్టుదురుగాక !

పెద్దల సాంగత్యముచే మాయయొక్క మర్మమెఱిం
కీలు తెలిసికొని వాతపెట్టునట్లు ఆత్మజ్ఞానముయొక్క సహాయ
ముచే ఆ మాయను అంతమొనర్చి ఆత్మసామ్రాజ్యమునకు
అధినేతలై వర్తింపవలయును

ప్రపంచములో లేనిది ఉన్నట్లు ఎచటనైన గోచరి
చునా? గోచరించును. ఇంద్రధనుస్సు రజ్జుసర్పము ఆకాశ
నీలత్వము స్వప్నపదార్థములు ఎండమావులలోని జలము నదీ
జలమందు ప్రతిబింబించిన రింగ్నవృక్షాదులు స్థాణునరుమందు

ఇంద్రియ లయములగు వస్తువులు పెక్కులై యున్నను వానిని ప్రత్యేకముగ చేసి చూసినట్లు గోచరించకను వానిలో అక్కర తెలిసి కొనినవాడు ప్రయత్నించునే కాని తెలివితక్కువవాడు కాడు. ఆ పదార్థములన్నియు నేత్రములకు ప్రత్యక్షముగ కానుపించినను, వివేకవంతునకు వానియెడల గ్రాహ్యబుద్ధి ఉదయించదు, కారణము అవి యథార్థముగ లేనివనియు అనిత్యమైనవియును కాబట్టి ఒక వస్తువును గ్రహించుటకు ముందుగా అది సత్యమైనదా, కాదా? దానివలన మనుజునకు శాంతిసుఖములు కలుగునా, లేదా? దానిలో సుఖమెంత? దుఃఖమెంత? మానవజీవితమునకు అది ఎంత ప్రయోజనకరము? — ఈ మొదలగు ప్రశ్నలను వేసికొనవలసియుండును. వివేకవంతుడగువాడు చేయదగిన మొట్టమొదటి పని యిదియే.

ప్రదృశ్యతే వస్తుని యత్ర దోషః
న తత్ర పుంసోఽస్తి పునః ప్రవృత్తిః

అని కాళిదాసు వచించిన విధముగ పదార్థమునందు దోషము కానుపించినచో ఇక దానియెడల మనుజునకు ప్రవృత్తి సంభవించదు. దానియందలి ఆసక్తి నశించుటచే ఇక ఆకర్షింపబడడు.

ఈ దృశ్యప్రపంచమునందలి సమస్త పదార్థములయందును రెండు దోషములు కలవు. అవి స్వతస్సిద్ధముగ వానియందు కలవేకాని ఒకరు కల్పించినవి కావు, ఎవరో ప్రత్యేకముగ ఆపాదించినవికావు. అవియే (1) అశాశ్వతత్వము (2) పూర్ణ

సుఖరాహిత్యము. ప్రపంచ మందలి ఏ వస్తువుకూడ శాశ్వతముకాదు. రేపో మాపో నశించిపోవును. కాలగర్భమున జీర్ణమై శీర్ణమై పోవును — ఇది ఒక దోషము. రెండవది ప్రపంచమందలి ఏ పదార్థమున్ను పూర్ణసుఖమును కలుగజేయజాలదు. ఏ ఒకింతసుఖము దానియందు గోచరించినప్పటికిని అ కాల్పనికముగ దుఃఖముగా పరిణమించుటగాని అదృశ్యమై పోవుటగాని సంభవించుచున్నది. కనుకనే శ్రీకృష్ణభగవానుడు గీతయందు దృశ్యపదార్థములందలి ఈ రెండు దోషములను ఈ ప్రకారముగ ప్రశస్తి చూపించెను.

1) అనిత్య మసుఖం లోకమ్

2) దుఃఖాలయ మశాశ్వతమ్

మరియొక సందర్భమున దుఃఖదోషానుదర్శనమ్ అని పలికి అర్జునా! దృశ్యపదార్థములందుగల అనిత్య దుఃఖజనకత్వాది దోషములను మరల మరల చింతన చేయవలయును అని ఉద్ఘాటించెను.

కాని మాయాప్రభావముచే జనులు దృశ్యపదార్థములందు నిగూఢములైయున్న ఈ దోషములు ఏమాత్రము కానవచ్చుటలేదు. అందుచేతనే వారు కానిదానివెంట పరుగిడుచు అహర్నిశములు ఆ ప్రతిబింబ సుఖములకొరకే శక్తియుక్తులను వెచ్చించుచు అమూల్యమైన మానవజీవితమును వ్యర్థపఱచుచున్నారు.

అహో అజ్ఞజనాజ్ఞతా !

ఆహా ! అజ్ఞానుల ఈ మోహవిలాసము ఎంత ఆశ్చర్యకర మైనది ! అని శ్రీ శంకరాచార్యులవారు మాయాప్రవాహమున కొట్టుకొని పోవుచున్నవారిని జూచి విస్తుపోయి 'మోహముద్గరము' అను శీర్షికతో వారు కొన్ని చక్కని శ్లోకములనుకూడ వ్రాసి మాయపై గదాప్రహారము గావించిరి

మాయకు లోబడుట అజ్ఞుల కార్యము మాయను తెలిసికొని దానిని తుటుమాయము చేయుట విజ్ఞుల కార్యము మాయకు లోబడినవాడు ప్రకృతికి దాసుడై అజ్ఞాని చెప్పు చేతలలో మెలగుచుండును. మాయను జయించినవాడు ప్రకృతిని ధిక్కరించి సాక్షాత్ పరమేశ్వరుడై మెలయు చుండును. మాయకు వశుడైనవాని దృష్టికి ఈ ప్రపంచ మందలి భోగవిలాసములు ఎంతయో ఆకర్షణీయములుగ గన్పట్టును. అవి యన్నియు శాశ్వతములని రమణీయములని సుఖవంతములని అతడు తలంచుచుండును. వాని తళుకు బెళుకు లకు లోబడిపోయి పగలనక రాత్రనక వానికొరకే ప్రాకు లాడుచుండును. అట్టివారు గాలు రేయని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి —

పరాచః కామానను యన్తి బాలాః
తే మృత్యోర్యన్తి వితతస్య పాశమ్

అని కఠోపనిషత్తు తెలుపుచున్నది. యెవరు భక్తులకు వెన్నంటు వారు కాలాంతకుడనియు వారు మృత్యుదేవునియొక్క పాశము నకు లోబడి యుండరనియు ఘంటాపథముగ చెప్పెను

బాలా ఏవాత్ర మిచ్ఛన్తి
ఫలం ముకురబింబితమ్

అద్దములో ప్రతిబింబించిన ఫలమును భుజించుటకై ప్రయత్నించు వారు బాలురే కాని పెద్దలెట్లగుదురు? కావున మాయయొక్క స్వరూపమును తెలిసికొని ఈ జగత్పదార్థములు మనకు ప్రియములే యని తలచక నాటిగి వానియందు అహోరాత్రములు పరుగిడు మనసు పాడుచేయక ఆ మనస్సునకు అధిష్ఠానమై ఆ మనస్సునకు కూడ వెలిగించునదై ఆ మనస్సునకు సాక్షియై తనకు తన ఆత్మస్వరూపమునకు గూర్చి ఏకాంత పరిజ్ఞానము కలిగి అజ్ఞానియందు కొంతకైనను నిలకడ కలిగియుండుటను అభ్యసించినచో జీవితము ఆనందదాయకమై చెప్పరాని గుణము మనస్సునకు కలిగించు బంధము మనస్సుయొక్క నిశ్చలత్వము నాశనము కాకుండ మనమెప్పుడు మాయను పరిశోధించి ప్రతిదినము కొంతకాలమైనను ధ్యానశీలురై మనస్సును ఏకాగ్రముగా జేసియుండి, అంతర్ముఖమొనర్చి ఆత్మయందు స్థాపించుటకు బాగుగ అభ్యసించవలెను. జీవితముయొక్క పరమావధి ఆత్మసాక్షాత్కారమే యని జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలెను మాయయొక్క స్వరూపము

[illegible]
ప్రయన్ని [illegible]

పూర్వ మొక నాడు యక్షుడు ధర్మరాజును ఈ ప్రశ్న వేసెను. [illegible] లోకములో ఆశ్చర్యకరమైన విషయము [illegible] అన్నిటి కంటె ఆశ్చర్యకరమైన విషయమేది? [illegible] ఇట్లు సమాధానమిచ్చెను —

అహన్యహని భూతాని గచ్ఛన్తీహ యమాలయమ్
శేషాః స్థావరమిచ్ఛన్తి కిమాశ్చర్య మతఃపరమ్

ప్రతిదినము ఎందరో ప్రాణులు యమసదనమునకు పోవుచున్నారు (చనిపోవుచున్నారు) కాని తక్కినవారు మేము మాత్రము అట్లు పోవువారము కాదు ఆచంద్రతారార్కముగ ఇక్కడే పడియుందుము అని తలంచుచుందురు ఇంతకు మించిన ఆశ్చర్యకరమైన విషయము మఱియొకటి యేది కలదు? — మాయాప్రభావముచే జనులు అనిత్యమైనది నిత్యముగా తలంచుచుందురు. వివేక జ్ఞానముచే అనిత్యమును అనిత్యముగను నిత్యమును నిత్యముగను వీక్షించుటకు అభ్యసించువారి జీవితము ప్రకాశమయముగ నుండును. తక్కినవారి జీవితములు అంధకార బంధురముగను దుఃఖభాజనముగను నుండును. జనకమహారాజు విచారణచే ఇ

సమ్యక్ జ్ఞానమును తెన్నగ బడసి వ్యవహార నిమగ్నుడై యున్నప్పటికిని పరమశాంతిని బడయగల్గెను

ప్రయాతా పాంసువద్భూపా కా ధృతిర్మమ జీవితే

నేను మహారాజును నా తండ్రి మహారాజు నా తాత మహారాజు నా ముత్తాత మహారాజు అయితే ఆ నా పితరులందఱును ఇప్పు డెచటి కేగినారు! కాలమను ఝంఝామారుతమున ధూళికణములవలె వారందఱును కొట్టుకొనిపోయిరి ఇక నా జీవితమా శాశ్వతము! ఇట్టి అల్పజీవితమున అహంభావమేల! ఈ రాజ్యమును గూర్చిన సంపదలను గూర్చిన డంబమేల! ఇవన్నియు ముణ్ణాళ్ళ ముచ్చట ॥ వీనిని గూర్చిన వ్యామోహ మేమాత్రము కలిగియుండరాదు ఇవి అశాశ్వతములు శాశ్వతమైన ఆత్మనుగూర్చి తెలిసికొనుటయే మానవుని కర్తవ్యము అట్టి ఆత్మజ్ఞానమే మానవునకు పరిపూర్ణశాంతిని ప్రసాదించగలదు —ఈ ప్రకారముగ విచారణ చేసి జనకమహారాజు జ్ఞానమును బడసినవాడై ఐహికసంపదలందు వ్యామోహమును త్యజించినవాడై మహోన్నతమగు మోక్షపదవిని చేబట్టెను

మాయామోహ పన్నాగములకు జనకుడు మోసపోలేదు విచారణాబలముచే వాని సమూలముగ విజయమును గాంచెను. అట్లే బుద్ధదేవుడున్ను మారుని చిత్తులకు ముందుగనే తెలిసికొని సమ్యక్ జ్ఞానముచే వానినన్నిటిని పడగొట్టినవాడై మహత్తరమగు నిర్వాణపదవిని అలంకరించెను. దృష్టిని

మయముగ నొనర్చుకొని తత్త్వభావముచే ఉన్నదానిని ఉన్నట్లుగను లేనిదానిని లేనట్లుగను తెలిసికొని అద్వైతాను బలు దుర్భేద్యమగు మాయాశృంఖలమును విచ్ఛిన్న మొనర్చి పరమశాంతిని బడసిరి తక్కినవారు కూడ ఆ ప్రకా రీ జ్ఞానాంజనముచే మాయాతిమిరమును పోగొట్టుకొని పంచమును బ్రహ్మమయముగ గాంచుచు నభ్యసించినచో తమును ఆనంద డోలికలలో నూగునట్లు చేయగలరు

అయితే సాధకులు తమ సాధనయందు అతిజాగరూకులై ర్తించవలెను ఏమరుపాటు పనికిరాదు టార్చిలైటు వెలుగు న్నంతవరకు చీకటి దరిదాపునకు కూడ రాజాలదు. లైటు రిపడే తడవుగా ఎక్కడనో దాగుకొనియున్న తమస్సు క్కడున్నది వచ్చి మీదపడును నీటిలో స్నానము చేయ ంచినవాడు పాచిని ప్రక్కకునెట్టి మునిగి పైకి లేచినచో కల వెంటనే పాచివచ్చి ఆవరించును

యథా ప్రక్షిప్తం శైవాలం క్షణమాత్రం న తిష్ఠతి
ఆవృణోతి తథా మాయా ప్రాజ్ఞం వాపి పరాఙ్ముఖమ్

శ్రీ శంకరాచార్యులవారు వివేకచూడామణిలో ఈ సత్య నే నిరూపించియుండిరి. శ్రీ వసిష్ఠ మునీంద్రుడున్ను శ్రీరామచంద్రునకు ఈ రహస్యమునే బోధించుచు మాయా షయమున బహు జాగరూకులై యుండవలెనని ఈ క్రింది కము ద్వారా హెచ్చరిక చేసెను —

శివ నామహీనం చిత్తం కామాః కవల మవ్యతి
సావధానస్య బుద్ధస్య ఏకాకః కిం కరిష్యతి

ఓ రామచంద్రా! ఎవరి చిత్తము అప్రమత్తముగ నున్నను కామాది శత్రువులు! అట్టి వారిని అవకాశ ముగ బాధపెట్టి భ్రమింపజేయును. కావున సాధకుడు తగ నుండవలెను. సావధానచిత్తుడై యుండిన మాయా పిశాచము ఏమియు చేయజాలదు.

కాబట్టి సాధకులగువారు విచారణచే వస్తుతత్త్వమును చక్కగ తెలిసికొని జడమును జడముగను చైతన్యమును చైతన్యముగను గుర్తించి నశ్వరములగు దేహాది దృశ్యపదార్థములపై మమత్వమును వ్యామోహమును వీడి నాటి ప్రాపంచిక విషయభోగముల మొదల విరాగభావమును గలుగజేసికొని మాయను దరికి చేరనీక సత్యమగు ఆత్మయందే మనస్సును నిలుపొల్పి దివ్యమగు ఆత్మజ్ఞానభూమిక క్రమముగ ఎక్కుటకై యత్నశీలురు కావలయును. మాయ తనయందు కల్పితమైన మిథ్యావస్తువని నిశ్చయించి బలీయమగు ఆ మాయను లోబరచి దానికి అతీతుడై వర్తించవలెను. మాయా విజయమే మానవతకు చిహ్నము.

5 జన్మ సార్థకత

అది మహాభారత సమయము కురుక్షేత్ర రణరంగమున ఘోరాతిఘోర యుద్ధము జరుగుచుండెను. వ్యాసులవారు ఆ

ఎక్కడికో పోవుచుండగా త్రోవలో ఒక అపూర్వ
మైనది వ్యాస మహర్షి పోవుచుండగా దారిలో
ముందు ఒక చిన్నపురుగు అతివేగముగ ప్రయా
ణము అడ్డముగా పోవుచుండెను వ్యాసులవారికి
కలిగినది ఈ చిన్న ప్రాణి ఇంత వేగముగ ఇంత
వల ఎందుకు పరుగెత్తుచున్నది? దీనికి కారణమేమి? అని
సమీపమునకేగి మాట్లాడు శక్తిని దానికి
యిచ్చి సత్తము ఇట్లు ప్రశ్నించెను — ఓ పురుగు
వంటిది యేదైనా ? ఇంత వేగిరపాటుతో ఏల పరుగు
లు? అందుకు పురుగిట్లు సమాధానమొసం
గెను! తమకు తెలియనిది ఏమున్నది? దూర
మార్గమునందు ఒక రథము అతివేగముగ వచ్చు
చున్నది గనుక నెమ్మదిగా పోయినచో ఆ రథచక్రముల
క్రింద నలిగిపోవుదును కాబట్టి అది రాక పూర్వమే ఈ
దారి దాటివేయవలెనని త్వరితముగ పోవుచున్నాను
అని విని వ్యాసులిట్లు ప్రశ్నించిరి — ఓ కీటకమా!
చిన్న ప్రాణివి కదా! నీకు కూడ ప్రాణముమీద
? అప్పుడు పురుగు ఇట్లు సమాధానమొసంగె

స్వామీ! తాము అంతయు తెలిసినవారు. నేను
చెప్పవలసినది యున్నది? అయినను తమ ఆజ్ఞకు బద్ధుడనై నా
భావములను తమ ముందు వ్యక్తపరచుచున్నాను —

ప్రాణికోట్లలో విషయసుఖమునకు సంబంధించినంతవరకు చిన్న పెద్ద అను భేదా మేమిలేదు. అందరు జీవులు కర్మచే బద్ధులై సుఖము దుఃఖము అనుభవించుచున్నారు. మానవులు దేవతలు విషయసుఖము లెట్లు అనుభవించుచున్నారో అల్ప ప్రాణులయిన మేకనక్క లట్లే అనుభవించుచున్నవి. స్వాదిష్టమగు వస్తువుల భుజించునప్పుడుగాని రమణీయమగు వస్తువుల సందర్శించినప్పుడుగాని మనుష్యు డెట్లు ఆనంద మనుభవించునో అట్లే మేకనక్క అనుభవించును. మానవుల కెట్లు సంతానము కలదో మేకనక్కకు కలదు. కావున! ప్రాపంచిక సుఖమునకు సంబంధించిన ఈ విషయమున మేము మానవులము దేవతలు అందరూ ఒకటే! గురువు వచించిన ఆ గంభీర వాక్యములను విని వ్యాసులు సంతుష్టమానసులై అప్పుడు వీడి చనిరి. ఆ ఘటనను స్మరించుకొని ఆ మునివర్యుడు తదుపరి గోకమున ఈ ప్రకారముగ తన సందేశమును వినిపించెను —

ఓ మానవులారా! ఓ శుద్ధబుద్ధులారా! విషయసుఖమే ప్రాణుల చరమ లక్ష్యమైనచో వారు మానవులుగా పుట్టి ప్రయోజనం లేదు. ఏ క్రిమికీటకములుగ జన్మించినను పరవాలేదు. ఎచటనైనను కొంతవరకు విషయ సుఖము కలదు. అచట కూడ ఇంద్రియార్థములను శబ్దస్పర్శాదులను చక్కగ అనుభవించుటకు అవకాశము కలదు. మానవజన్మ పరమార్థము తెలిసికొనుటకు ఏర్పడినది. స్వస్వరూప సాక్షాత్కార

మొదట్టుకొని జన్మసార్థకత బడయుటకే మానవజన్మ భగవంతునిచే ప్రసాదింపబడినది. అట్టి అమూల్య జన్మను క్రిమికీటకాదు లనుభవించు విషయసుఖములకే వెచ్చించుట పాడికాదు. వసువిలాసములందు పాడుచేయుట న్యాయముకాదు. దుర్వ్యక్తులకు దానము చేయుట ధర్మముకాదు. రండు! తెలిసికొనుడు! ఆత్మసాక్షాత్కారమను దివ్య కర్తవ్యమును సాధించి సార్థకజన్ములు కండు!

బాదరాయణుని ఈ దివ్యసందేశము జనులకు కనువిప్పు కాగలదు

సజాతో యేన జాతేన యాతి వంశః సమున్నతిమ్

ఎవడు తన్ను తాను తెలిసికొని తన హృదయమున వెలుగుచున్న ఆత్మజ్యోతిని సాక్షాత్కరించుకొనునో ఎవడు పరమ పవిత్రమగు దైవానుభూతిని బడయునో అట్టివాడే వాస్తవముగ పుట్టినవాడు. ఎవనివలన వంశము కులము దేశము ఉద్ధరింపబడునో అతడే పుట్టినవాడు. ఎందరో పుట్టుచున్నారు గిట్టుచున్నారు. చెట్లు పుట్టుచున్నవి, చేపలు పుట్టుచున్నవి, మృగములు పుట్టుచున్నవి, క్రిమికీటకాదులు పుట్టుచున్నవి. కాని అవి పుట్టినట్లా? కాదు. జన్మసార్థకతలేని జీవితము జీవితముకాదు. వసిష్ఠమహర్షి ప్రోక్తములగు ఈ క్రింది వాక్యము లిట్టి భావమునే వ్యక్తీకరించుచున్నవి —

ప్రశాన్తా ఏవ తే తిష్ఠన్తి సాధుజీవితాః।
యే పునర్నేహ జాయన్తే కేవలం తే కృతార్థాః॥

పవిత్ర జీవితము గడుపువారే ఈ ప్రపంచమున వాస్తవముగ జన్మించినవారు మఱియు జన్మరాహిత్యమునకు వలసిన సాధనలను చక్కగ ఆచరించి పునరావృత్తి రహిత శాశ్వత బ్రహ్మపదవిని పొందినవారే నిజముగ పుట్టినవారు తక్కినవారు మానవులలో లెక్కకు వచ్చినవారు కారు

కావున పుట్టిన ప్రతివారును తిరిగి జన్మబంధమున తగుల్కొనకుండ తప్పించుకొనుటకు ఉపాయమేదియో ఆలోచింపవలసియున్నది అజ్ఞానమున్నచో కర్మ తొలగదు కర్మ తొలగనిచో జన్మ తొలగదు కావున అజ్ఞానము నిర్మూలమగుటయే జన్మకర్మల నుండి తప్పించుకొనుటకు ఏకైక ఉపాయము దేహరూప ఉపాధియందు సాక్షి భూతముగ వెలుగుచున్న ఆత్మను పరబ్రహ్మమును సాక్షాత్కరించుకొనుటయే జన్మబంధవినిర్ముక్తుడగుటకు చక్కని మార్గము కాబట్టి ముముక్షువగువాడు విషయ సుఖములకై ప్రాకులాడక అమూల్య సమయమును దాని కొఱకు వెచ్చింపక దానికై పశుపక్షి క్రిమికీటకాదుల సామ్యమును విడిచి మానవత్వమును కాపాడుకొని మానవత్వమునుండి మాధవత్వమునకు ఎగబ్రాకి సార్థక జన్ముడై వర్తించవలెను జీవితమున ఉత్తరాభిముఖుడై చనవలెనేగాని దక్షిణాభిముఖుడు కారాదు ఉత్తరాయణమునే అనుసరింపవలెను గాని దక్షిణాయనమును కాదు

అనాదియగు సంసారబంధనమున తగుల్కొని నానా యాతనలను అనుభవించుచు పుట్టుచు చచ్చుచున్న జీవుడు ఆ దుస్తరతాపమును భరించలేక శాంతికై మార్గమేదియని అన్వేషింపదొడగును పెద్దల నాశ్రయించి శాస్త్రపరిచయము కొంత సంపాదించి తరణోపాయమును వెదకికొనును.

కిం మూఢ ఇవ తిష్ఠామి ప్రేక్ష్యేఽహం శాస్త్రసజ్జనైః

ఇంతకాలము నేనేల మూఢుడుగ వర్తించి కాలమును తనువును వృథాచేసితిని ఇకనైన బుద్ధి తెచ్చుకొని సద్గురువులను సచ్ఛాస్త్రములను ఆశ్రయించి ముక్తిమార్గము నన్వేషించెదను అని తలంచి అధ్యాత్మమార్గమున ప్రవేశించును ఇదియే జీవునకు ఉత్తరాయణము

అయనము అనగా మార్గము ఉత్తరాయణ మనగా ఉత్తరమార్గము. సూర్యుడు ఉత్తరాభిముఖుడై పోవు కాలము మహాపుణ్యప్రదముగ మహాపవిత్రముగ ఎంచబడుచున్నది కనుకనే ఆ దినమున జనులు గొప్ప పండుగను గొప్ప వేడుకను జరుపుకొనుచున్నారు అదియే సంక్రాంతి పండుగ పండుగలన్నిటిలో అది ముఖ్యమైనదిగా భావింపబడుటవలన దానిని పెద్ద పండుగ అనియు పేర్కొనుచుందురు

అట్లే జనులు ఎప్పుడు అధోమార్గమును (అజ్ఞానమును దుర్గుణావలంబనమును) వదిలివైచి ఊర్ధ్వమార్గమున పయనమై పోవుదురో (సద్గుణములను అవలంబింతురో) అదియే

వారి జీవితములో శుభముహూర్తము. అదియే వారి జీవిత కాలమున పెద్ద పండుగ. అట్టి పండుగను జరుపుకొనువారు ధన్యజీవులు చరితార్థులు మహాత్ములు. వారు క్రమక్రమముగ ఊర్ధ్వమార్గమున పయనమైపోయి తుదకు జీవిత చరమ లక్ష్యమగు పరమాత్మను చేరుకొందురు.

ఉన్నత సంస్కారములతో గూడి సద్గుణములను అవలంబించుచు సచ్చరిత్రను కాపాడుకొనుచు, దైవ పథము అలవాటు చేసికొనుట ఊర్ధ్వమార్గపయనము. ఉత్తరాయణ ప్రమాణము. అపవిత్ర సంస్కారములతో గూడి దుర్గుణావలంబులై హీనమైన చరిత్ర గలిగి అసురపథము ఆశ్రయించుట అధోమార్గ పయనము. దక్షిణాయన ప్రయాణము. ఊర్ధ్వమార్గమున పోవువారు శాంతి సుఖములను నోచుకొనుచు భగవత్కృపకు పాత్రులై జీవితమున పరమానంద మనుభవించుచుందురు. అధోమార్గమున జనువారు జీవితమున పలు ఇక్కట్లపాలగుచు శాంతిసుఖములకు దూరులై హృదయ గ్రంధిని ఇంకను గట్టిపఱచుకొనుచు బంధనమున చిక్కుకొని అశాంతిమయ జీవితమును గడుపుచుందురు. జనన మరణ రూప సంసార చక్రమునుండి విడిపోక వారు ఇహలోకాలయు దుఃఖముల పాలగుచుందురు. పవిత్రాచరణ లేనివారు దేహమే ఆత్మయని భావించువారు ఆత్మజ్ఞానమును పొందనివారు అంధకార బంధురములో పడిపోవుదురని శ్రుతిభగవతి ఈ ప్రకారముగ జనులను హెచ్చరించుచున్నది.

కి ది క్రిందికే పోవుచు నుండు అగస్త్య మార్గమునెంచుచు
గానచక్రగిద అగల ఏంబుదు అధోగతి పాలగుదు రు॥

అగ్నిర్జ్యోతిరహః శుక్లః
షణ్మాసా ఉత్తరాయణమ్

అని గీతాచార్యులు ఉత్తరాయణ మార్గము నన్వర్థ
ల ఇనము సదా బ్రహ్మపరాయణత్వము అగ్ని జ్యోతి పగలు
శుక్లపక్షముల వలె జ్ఞానప్రకాశవంతమైనది ఆనందకరమని
సూచించియున్నారు కావున వైకుంఠద్వారాలు ధర్మ్యాలు కృత
ప్రత్యర్థులు క్రిందికి పోవుదురు ముక్తదృష్టవంతులు దుఃఖ
గులు

పవిత్రమైన మానవ జీవితమును బడసియు బ్రహ్మజ్ఞాన
మునకు తగిన యోగ్యతను పొందియు దానవేతరము
లు ఇతర ప్రాణులకు సమానముగ జీవితమును అంధకార
ధూమముగ గడిపివేయుట పాడియా! భగవంతుడు చక్కని
అవకాశమును ప్రసాదించియున్నాడు ఈ అవకాశమును
వదలక ఈ అమూల్య జీవితమును బూడిదలో పోయక
మానవత్వమును చరితార్థము చేయుచు ఐనను ఊర్ధ్వమార్గ
మగు సన్మార్గమున దైవమార్గమున వెలుగుల ఉత్తరాయ
ణమున పయనమై పోవుచు బ్రహ్మానంద మనుభవించవలెను
సంసార దావానలమునుండి ఈ భవారణ్యమును దీక్ష
గ తప్పించుకొనవలయును.

6 సంసార ఘోరారణ్యము

భయముగా ననారత పుట్టుక చావులతో గూడిన ఈ మహాసంసారము ఎప్పుడు ప్రారంభమైనదో గాని జీవు డజ్ఞానమునబడి సుడిగుండమున చిక్కినవాని వలె కాల చక్రమున గిరగిర తిరుగుచు అంతులేని కర్మఫల ననుభవించు చున్నాడు జనన మరణ రూపములగు మహాకాల ప్రవాహమున చిక్కుకొని దుర్భర యాతనలను పొందుచున్నాడు గాఢా రణ్యమున చిక్కుపడి అంధకారమున అలమటించుచు దిక్కు తోచక దారి తెలియక పరిభ్రమించు బాటసారివలె జీవుడు ఈ సంసారారణ్యమున అనాది కాలము నుండియు తిరు గాడుచు దానినుండి బయటకు రాకయున్నాడు అతని శోచ నీయ పరిస్థితినిగూర్చి శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి శ్రీరామచంద్రున కీ క్రింది విధముగ బోధించియున్నారు

సా భీషణా వివిధ కంటక సంకటాంగీ
ఘోరాటవీ ఘనతమోగహనాపి లోకే
ఆగత్య విశ్రుతిమలబ్ధవరావలోకై
రాసేవ్యతే కుసుమగుల్మకవాటికేవ

మహాభయంకరమై అనేక సంకటములతో గూడి అంధ కార బంధురమై దట్టమై పెక్కు కంటక వృక్షములతో గూడియున్నట్టి ఈ సంసారారణ్యమునబడి ఈ జీవుడు అందుండి తప్పించుకొను యత్నము చేయక, పై పెచ్చు నందనోద్యాన

మనసులో అద్దానిని సేవించుచు అక్కడే పడియున్నాడు. అహా! ఎంత ఆశ్చర్యము!

కాబట్టి సద్గురు ముఖతః శిష్యుడు తన పరిస్థితిని చక్కగ తెలిసికొని బంధనమునుండి తప్పించుకొని విముక్తుడగుటకు ప్రయత్నించవలెను.

భవారణ్య ప్రవిష్టస్య దిఙ్మోహ భ్రాన్తచేతసః
యేన సందర్శితః పన్థా తస్మై శ్రీ గురవే నమః

సంసార గాఢారణ్యమున ప్రవేశించి దిక్కు తెలియక నానాబాధల నొందుచుండు పాంథునకు దారి చూపి అరణ్యమునుండి వెలుపలకు చేర్చునట్టి ఏ సద్గురువు కలడో అట్టి గురుదేవునకు నమస్కారము — అని గురుధ్యానమందు చెప్పుకొనుచుందురు.

అరణ్యమందు పెక్కు భయంకర జంతువులు నివసించుచున్నట్లు ఈ సంసారారణ్యమందును కామ క్రోధాది దుర్గుణరూప నానావిధ హింసకజంతువులు, అనాత్మాభ్యాసాది చతుర చోరులు నివసించుచున్నారు. అందుండి ఎంత శీఘ్రముగ తప్పించుకొనిన మానవునకు అంత శ్రేయస్కరము. తప్పించుకొనుట యెట్లనగా తాను దేహము ఇంద్రియములు మనస్సు బుద్ధి అని ఇంతవరకు తలంచుకొనుచు వానితోను ప్రాపంచిక దృశ్యపదార్థములతోను తాదాత్మ్యము నొందుచున్నవాడు ఇకమీదట గురూపదేశముద్వారా శాస్త్రాధ్యయనము

ద్వారా తాను జడమై క్షణికమై నాశశీలమైనట్టి దేహము ఏ కాలమందును కాదనియు దేహసాక్షియై చిన్మయమై శాశ్వతమై జనన మరణ రహితమైనట్టి సచ్చిదానంద ఆత్మ నేయని బాగుగ నిశ్చయించి అట్టి జ్ఞానమందు నిలుకడ కలిగియుండుటయే యగును.

జనులందు మూడు తరగతులవారు గలరు. తాము బంధనమునందుండియు ఆ విషయమును తెలిసికొనక అజ్ఞానగత నుండువారు కొందరు. వారు అజ్ఞానులు. బంధజనిత దుఃఖజాలమును వారనుభవించుచు దుర్భర జీవితములను గడుపుచు నుందురు. మరికొందరు తాము బంధనమందున్నామని తెలిసియు విడుదలకై ప్రయత్నము చేయకయుందురు. వీరు పామరులు. పై వారివలె వీరున్ను సంసార కూపమునుండి తప్పించుకొనజాలక నానాదుఃఖముల ననుభవించుచునే యుందురు. ఇంకకొందరు తాము బంధమందున్నామని తెలిసికొని బంధవిముక్తికై అహర్నిశములు పాటుపడుచుందురు. వీరు ముముక్షువులు. తమ ప్రయత్నాతిశయముచే అచిరకాలములోనే వారు బంధమునుండి తప్పించుకొని దాస్యశృంఖలములను విచ్ఛిన్నము చేసి ఆత్మసామ్రాజ్యమున అభిషిక్తులై జీవన్ముక్తులై పరమానంద మనుభవించుచుందురు.

కాబట్టి మనము తెలియక ఈ మహాభాగ్యమును పరిత్యజించుచున్నట్లు తెలిసికొనుటయు మార్గమునుచూపు గురుదేవుని కొఱకై వెదకికొనుటయు ఆ గురుదేవుడు చూపిన

మార్గముల నంట పోయి భవారణ్యమును దాటి తప్పించుకొను టయు మా ప్రకృత కర్తవ్యమే. ఆ కరి చవల న కార్యము న వీనియుండి విలంబనము చేయరాదు. ఇప్పటికే ఎన్నో కోట్ల జన్మలో అజ్ఞానమందు అజ్ఞానజనిత దుఃఖమందు బంధమందు గడచిపోయినవి. ఇక ఏ మాత్రమును జాగుచేయరాదు. కావున ఈ జగత్తేమిటో తన నిజస్వరూపమేదియో శీఘ్రముగ తెలిసికొని చంచలమగు విషయములను మొదల విరక్తి గలిగి శాశ్వతానంద రూపమగు తన ఆత్మయందు నిలుకడ కలిగియుండుటయే శీఘ్రము చేయవలసిన పని. ఆచార్యము నాదరించనిచో అడవిలో చిక్కుకొనిన బాటసారివలె అంతే లేని దుఃఖమును జీవు డనుభవింపవలసి యుండును. కాబట్టి విజ్ఞుడగువాడు తానిప్పుడు విహరించుచున్నది పుష్పోద్యానము కాదనియు కంటకారణ్యమేయనియు నందనవనము కాదనియు భీకరవనాంతరాళమే యనియు శీఘ్రముగ నెరింగి దేహవ్యాధి బాధలను దూరీకరించి విషయభోగములమీద అనురక్తి త్యజించినవాడై ఆత్మజ్ఞానమును బడసి సంసారారణ్యమును దాటివేయవలెను. దేశ కాల క్రియలకు లోబడియుండువాడు శాశ్వత శాంతి నొందుట సౌఖ్యమెచట ? ఆ మూడింటికి అతీతమై వెలయు ఆత్మయందు స్థిరత్వమును బడసినపుడే శాశ్వత పరిపూర్ణ శాంతి లభించును. కావున అట్టి ఆత్మజ్ఞానమును త్వరితముగ సంపాదించి ఈ సంసార ఘోరారణ్యమునుండి విముక్తినొందుటకై శ్రీవారి కృప నలవడుట ప్రతి జీవి

ఒడ్డెక్కుటయే ప్రథమ కర్తవ్యమై యున్నది. అపారమైన ఈ సంసార సముద్రమున బడి గిలగిల తన్నుకొనుచు నానాయాతనల నొందుచు అందే కాలక్షేపము చేయుచుండుట పాడికాదు. ఆ మహాసముద్రమునుండి బయటపడవలెను

7 సంసారసాగరము

సముద్రమధ్యమున నున్నవారికి ఎటు చూచినను అగాధ జలమే కానవచ్చును దిక్కుతోచదు ఎటు పోవలెనో అంతు పట్టదు హృదయమున భీతిజనించును. అట్లే ఈ సంసార సముద్రమున్ను సామాన్య జనులకు అగాధమై అపారపారావారమై భయజనకమై కన్పట్టుచున్నది. పుట్టినవాడు గిట్టుచున్నాడు గిట్టినవాడు తిరిగి పుట్టుచున్నాడు. ఈ జనన మరణ రూప ప్రవాహమున జీవుడు ఏనాడు తగుల్కొనెనో గాని కోట్లకొలది జన్మలనుండి ఆ విధముగ పరిభ్రమించుచునే యున్నాడు. అద్దానినుండి తప్పించి, చేయూత నొసంగి రక్షింపు దేవా! అని ముముక్షువులు ప్రార్థన చేయుచున్నారు

సంసార సాగర విశాల కరాళకాల
నక్రగ్రహగ్రసన విగ్రహ విగ్రహస్య
మగ్నస్య రాగరసనోర్మినిపీడితస్య
లక్ష్మీనృసింహ మమ దేహి కరావలంబమ్

ప్రార్థన వైభవము

ఓ పరమాత్మా! లక్ష్మీనరసింహా! సంసారసము
ద్రమందు చిక్కుపడి యున్నాను. అతిభయంకర
మగు మొసలిచే మ్రింగివేయబడుచున్నాను. విషయ
ము కెరటముల మధ్య పీడితమైన దేహము కలవాడనై
నను దయతో నీ చేయూతనిచ్చి ఈ అగాధ సముద్ర
మి నన్ను లేవదీసి దరికి జేర్చుము! ఇదియే ముముక్షువు
హృదయపూర్వక విజ్ఞప్తి

సముద్రమునబడి నానాబాధల నొందుచు చిక్కురి
పోవుచుండువారికి నావ యట్లు ఆశ్రయమగు
నో అట్లే సంసారసాగర నిమజ్జితులకు భగవత్పాద
ల ఆశ్రయము పరమ స్థైర్యమును పరమాత్మాన
గలుగజేయును ... సంసారబాధానివారిణి భగవచ్చరణా
సంసారబాధానివారిణీ దైవాశ్రయమే సర్వదుఃఖ
నివారణము శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాతమునందు —

సంసారసాగర సముత్తరణైకసేతో

అను వాక్యము గలదు. సంసారసముద్రమున మునిగి
యున్నవారిని దరికిజేర్చుటయందు ఓడవంటి ఓ ప్రభూ!
నమస్కారము — అని ఆ వాక్యమునకు అర్థము.
నందు కొట్టుమిట్టాడుచుండువానికి సద్యస్తుపగు ఆత్మ
ఆశ్రయమే ఏకైక శరణ్యము. తపించుచుండు నానా
నొందుచుండువానికి జ్యోతిర్మయమగు పరమాత్మయే

తి మృత్యురూపమగు సంసారమున పరిభ్రమించుచు
ండు గడువానికి అమృతస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే
శ్రయము సంసార దుఃఖ పరితప్తితుడగు శిష్యుడు
ములను భరింపలేక వానినుండి రక్షించుకొనుటకై
చెంతకేగి వినయవిధేయతలతో నిట్లు ప్రశ్నించు

అపార సంసార సముద్రమధ్యే
సమ్మజ్జతో మే శరణం కిమస్తి
గురో కృపాళో కృపయా వదైతత్ —

గురుదేవా! ఆర్తత్రాణపరాయణా! అపారమగు ఈ సముద్రమున మునకలిడుచు నానాబాధల నొందు నాకు శరణ్యమేదియో దయతో సెలవిండు —
ఆ దయార్తనాదమును పరిప్రశ్నను ఆలకించి అనుభూతి జ్ఞుడగు గురుదేవు డీ ప్రకారముగ సమాధాన మొసగుచున్నాడు

విశ్వేశ పాదాంబుజ దీర్ఘనౌకా

నాయనా! ఈ అపార సంసార పారావారమును ట పరమాత్మయొక్క పాదపద్మములను పెద్ద నావను ఒనరుము అదియొకటియే నిన్ను గట్టెక్కించగలదు

గురుదేవుని ప్రత్యుత్తరము అత్యంత సమీచీనముగ భగవదాశ్రయమే సమస్త దుఃఖములను పోగొట్టి,

ఆత్యంతిక శాంతి నొసంగి తీవ్రని ఈ భవాంభోధినుండి దుఃఖ
జాలము నుండి శాశ్వతముగ తొలగించివేయగల శక్తిసామ
ర్థ్యములు గలిగియున్నది

భవజలధి మగాధం దుస్తరం నిస్తరేయం
కథమహమితి చేతో మాస్మగాః కాతరత్వమ్
సరసిజదృశిదేవే తావకీ భక్తిరేకా
నరకభిది నిషణ్ణా తారయిష్యత్యవశ్యమ్

ఓ మనస్సా! జననమరణరూప సంసారసముద్రమును తప్పుకొని ఈ అగాధజలముల నుండి ఎట్లు తరింపగలనాయని దుఃఖింపవలదు. కమలనేత్రుడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మను శరణు పొంది భక్తితో ధ్యానించుటయే నీకు తరణోపాయము. అట్టి సద్భక్తియే నిన్ను సంసారసాగరముమునుండి అవశ్యము దాటించును — అని ఒక భక్తశిఖామణి తన మనస్సును సంబోధించియుండుట ఈ సందర్భమున గమనింపదగినది. భాగవతకారుడగు శ్రీ శుకమహర్షియు సంసార సాగర తరణోపాయమును ఈ క్రింది విధముగ సూచించెను—

సంసారసింధు మతిదుస్తర ముత్తితీర్షో
ర్నాన్యః ప్లవో భగవతః పురుషోత్తమస్య
లీలాకథారసనిషేవణ మన్తరేణ
పుంసో భవేద్వివిధ దుఃఖదవార్దితస్య

(భాగవతం 12 4 40)

పెక్కు దుఃఖములకు ఆలవాలమైనట్టియు దాటుటకు కష్టసాధ్యమైనట్టియు ఈసంసారజలధిని తరించివేయుటకు పురుషోత్తముడైన భగవంతునియొక్క లీలలను శ్రవణ మొనర్చుటయు భగవద్దివ్యకథామృతమును గ్రోలుటయు భగవత్తత్త్వమును మననము చేయుటయు తప్ప మరియొక ఉపాయమేమియును లేదు

కాబట్టి జననమరణరూప ఈ సంసార మహోదధి యందు ఐదు కామాది జలచరములచే బాధింపబడుచు రాగద్వేషాది తరంగములచే కొట్టబడుచు ఒక్క నిముసమైన శాంతిసుఖములను నోచుకోలేని జీవులు, బాహ్యాభ్యంతరము లందు వెలుగొందుచున్నట్టియు పంచకోశములకును సర్వ జగత్తునకును సాక్షియై చెన్నొందుచున్నట్టియు పరమాత్మ నాశ్రయించి జప, ధ్యాన విచారణాదులద్వారా భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములద్వారా ఆ దేవదేవుని సాక్షాత్కరించుకొని సంసార సముద్రమును సులభముగ దాటినవారై బంధవిముక్తులై పరిపూర్ణ పరానందమును బ్రహ్మానందమును ఈ జీవిత మందే పొందుటకు యత్నశీలురు కావలయును. జీవితమును పవిత్రముగ గడుపవలెను పాపమును దరిచేర్చరాదు. పాపకార్యములచే ఏనాటికైనను దుఃఖమును అనుభవింపవలసి యుండును అది నిశ్చయము

ఏ ప్రభుత్వమైనను తన పరిపాలన చక్కగ జరుగుటకై కొన్ని శాసనములను ఏర్పరచును. ఆ శాసనములను అ

గూఢ్యముగనే ప్రజలు నడవవలసియుందురు. వానిని ధిక్కరించినవారికి తగిన శాస్తి లభించి తీరును. అధినేత శిక్షాస్మృతి ననుసరించి విధించు శిక్షకు అతడు పాల్పడవ యుండును. దానిని తప్పించుకొనుటకు వీలులేదు.

అట్లే విశ్వప్రభుత్వమునందును కొన్ని నియమము శాసనములు కలవు. అవి దండశాసనములు. అప్రతిహతము వానికి తిరుగులేదు. ఆ నియమములకు అందఱును బద్ధులు కావలసినవారే. వానికి వ్యతిరిక్తముగ నడువదలంచినవారు తమ సంభవింపనున్న ఘోరవిపత్తును ముందుగనే ఊహచేసి అట్టి దైవశాసనోల్లంఘన నమునుండి విరమించుకొనుట శ్రేయస్కరము.

పాపమునకు ఫలితము దుఃఖము
పుణ్యమునకు ఫలితము సుఖము
జ్ఞానమునకు ఫలితము మోక్షము

ఈ మూడును విశ్వప్రభుత్వమునందలి శాసనము. అవి దైవనిర్మితములు. జాతి, మత కుల లింగవివక్షత [illegible] లేనేలేదు. ఎవరైనను ఆయా క్రియలచే ఆయా ఫలితములను తప్పక పొందియే తీరుదురు.

అట్లే ప్రకృతిలోను కొన్ని నియమములు కల దృష్టాంతమునకు భూమికి ఆకర్షణశక్తి (Law of gravit కలదు. తత్ఫలితముగ ఏ వస్తువైనను జారవిడువబడిన

పై నుండి క్రిందకు పడిపోయెను. భూమి ఆ వస్తువును తన వైపునకు ఆకర్షించుకొనును. ఈ శాసనము ప్రకృతియందు అమలు జరుపబడుచున్నందువలననే విమానములు కూలిపోవుచున్నవి. పడవలు మునిగిపోవుచున్నవి. కాలు జారినవారు క్రిందపడుచున్నారు. బావిలో బొక్కెన క్రిందకు పోవుచున్నది. ఏదో కటికి ఒక రాజుగారు తన మేడమీదనుండి క్రిందకు దిగుచు కాలు జారి క్రిందపడి కాళ్ళు విరుగగొట్టుకొని తనచుట్టు చేరిన వారితో నేను దేశానికంతటికిని రాజునైనా నా కాళ్ళు విరిగినవే అని పలికినాడట! రాజైనను సామాన్యుడైనను భూమి ఆకర్షణశక్తియను నియమ మున్నంతవఱకు కాలు జారినచో క్రిందపడక తప్పదు బాధ అనుభవింపక తప్పదు.

పరీక్షిన్మహారాజు వేటకు వెళ్ళి అరణ్యములో ఒక తపస్వి యొక్క మెడలో చచ్చిన పామును వైచెను. తద్దోష ఫలితముగ తక్షకుడను బ్రహ్మాండమైన సర్ప మతనిని కాటు వైచి జీవితమును అంత మొనర్చెను. అతడు మహారాజు తలంచిగాని అర్జునుని మనుమడని భావించిగాని శాసన మతని వదలిపెట్టినదా? లేదు. ఫలితము తప్పక అతడనుభవింపవలసి వచ్చినది. అట్లే వారి వారి దుష్కృత్యములకు ఫలితమగు దుఃఖములను విశ్వప్రభుత్వ చట్టశాసన రీత్యా ప్రతివారును—వారు గొప్పవారైనను సామాన్యులైనను ధనికులైనను బీదవారైనను పండితులైనను పామరులైన తప్పక అనుభవించవలెనుగదా. ఈ సత్యమును గుర్తెఱిగి మను

తమ తమ జీవితములందు పాపమును ఏమాత్రము జే
సినటుల బహుజాగరూకులై మెలగవలెను గతించిన
మును పుణ్యకార్యములద్వారా సఫల మొనర్చి జీవిత
మును కళంకరహితముగ నొనర్చుకొనవలెను పాప ఫలి
తము నరక బాధలనుగూర్చి బాగుగ యోచించుకొని దు
ష్కార్యములకు ఏ మాత్రము తావీయక పవిత్ర జీవితమును
పొందుము. పరీక్షిన్మహారాజు తదుపరి పశ్చాత్తాపపూర్వకం
జీవితమును సంస్కరించుకొని తనకున్న అల్పజీవితకాల
భాగవతకథా శ్రవణముద్వారా పవిత్రవంత మొనరిచి
ధన్యుడయ్యెను

దైవనిర్మిత శాసనములను ఎవరును ధిక్కరించరా
లోకములో ఎల్లెడల దుఃఖము తాండవించుచున్నది
వారు గ్రుడ్డివారు అవిటివారు, అంగవికలులు కుష్ఠరో
గులు దరిద్రులు, దీనులు ధనమును గోల్పోయినవారు బం
ధువుల గోల్పోయినవారు దీర్ఘరోగములచే బాధిం
పబడుచు యాతన నొందువారు ఈ ప్రకారముగ ఎందరో
బాధలను అనుభవించుచున్నారు ఈ బాధలకు కారణము
దేవుడుకాదు ఏనాడో జీవుడు తానుచేసిన దుష్
కర్మలు, పాపభూయిష్టమైన క్రియలకు విశ్వశాసనకర్తచే శిక్ష
ను అనుభవించుచున్నాడు అంతేగాని ఈ విషయమై
ఒకరిని నిందించిన లాభములేదు చెడు మార్గమున జని
తన మనస్సునే తాను నిందించుకొని ఇక మీదట అట్టి

సన్మార్గమున జారిన జనసీయుల బహుళాగరాయణులై పవిత్రా చరణద్వారా దైవాశ్రయముద్వారా జీవితము ఆనంద మయముగ నొనర్చుకొనుట ఉత్తమము తన పవిత్రాచరణయే తన్ను కాపాడును బంధుమిత్రాదు లెవరును తన్ను ఉద్ధరింప జాలరు బంధుమిత్రాదుల కలయిక ఒక సత్రములో కలిసి కొను జనులవంటిదే యగును

తీర్థయాత్రలు చేయువారు త్రోవలో అచటచట కొన్ని మజిలీలు ఏర్పాటుచేసుకొని ఒకటి రెండు రోజులు అచట విశ్రమించి మరల తమ యాత్రను కొనసాగింతురు దారిలో పెద్దైన ధర్మసత్రములు కట్టబడినచో ఆ సత్రములందు ఒకటి రెండు గదులు తీసికొని వానిలో తమ సామగ్రిని ఉంచుకొని, ఊరిలో చూడవలసిన విశేషస్థలములను చూచి మరల పయ నమై పోవుదురు. ఒక్కొక్క సత్రములో చాల గదులుండును ఎక్కడెక్కడినుండియో యాత్రికులువచ్చి అచట చేరుదు రు భిన్నభిన్నప్రాంతములవారు భిన్నభిన్న భాషలు మాట్లాడువారు భిన్నభిన్న సంస్కృతులు గలవారు, వివిధ ఆచారవిచారములు కలిగియున్నవారు అచటికి వచ్చి పరస్ప రము కుశలప్రశ్నలు వేసికొనుచు వారివారి అనుభూతులు తెలియజేసికొనుచు, ఇల్లు వాకిలి గోత్రములను గూర్చి మాట్లాడుకొనుచు స్నేహితులుగ మిత్రులుగ బంధువులుగ ఆప్తులుగ ఒకే ఇంటివారుగ వ్యవహరించుకొనుచు తెల్ల ప్రొద్దున లేవగనే ఎవరిదారిన వారు పోవుచుందురు. వారి

సంభాషణలందు మైత్రి ప్రస్ఫుటమైనను మమత్వము గోచరించదు. స్నేహాదులు వెల్లడియైనను రాగము గోచరించదు

ఇంటిలోని కుటుంబ సభ్యుల కలయికయు ఇటువంటిదే యగును. భార్య భర్త తల్లి తండ్రి కుమార్తె కుమారుడు కోడలు అల్లుడు మనుమలు అవ్వ తాత — వీరందరు ఒక ధర్మసత్రములో కలిసికొనిన యాత్రికుల వంటివారే యగుదురు. ఏలయనిన సత్రములోనివారు ఎంత ఆప్యాయతతో మెలగినను ఒకటి రెండు రోజులలో అందరు సెలవుపుచ్చుకొని పోవుదురు. ఒకడు రామేశ్వరమునకు పోవును. మరియొకడు కాశీపట్టణమునకు పయనమగును. సత్రములో కలిసికొనుటకు పూర్వము ఆతడెవరో ఇతడెవరో! ఒకరి పరిచయము మరియొకరికి లేనేలేదు. సత్రములో గడిపిన రెండు రోజులు భాయీ భాయీ అని ఎంతయో ప్రీతితో వ్యవహరించుదురు. కాని మరునాడు తెల్లవారగనే వారు ఒకరి కొకరు వేర్వేరై పోవుదురు. ఇంటిలోని కుటుంబ సభ్యులయొక్క కలయిక కూడ కేవలం అట్టిదే అయియున్నది. పూర్వజన్మలో భార్య యెవరో భర్త యెవరో తండ్రి యెవరో కుమారుడెవరో ఋణానుబంధముచే ఒకచోట చేరుకొనిరి. కర్మక్షయముగాగానే ఎవరిదారి వారిదే. మరియొకటి జన్మలో ఎవరు ఎక్కడ పుట్టుదురో భగవంతునికే తెలియును! సత్రములో జనుల కలయిక ఒకటి రెండు రోజులు. ఇంటిలో కుటుంబీకుల కలయిక ఒకటి రెండు దశాబ్దములు. ఇంతియే భేదము.

సత్రములో కలిసికొనినవారు ఎంత సన్నిహితులై లగినను వారియందు మమత్వము ఏకోశమందును కాన దు అది లేనందువలననే వారు ఒకరినొకరు విడిపోవు దర్భమున పరితాపమును వ్యక్తము చేయుచుందురు ఇంటి ని వ్యవహారము అట్లుకాదు వారు ఉన్న కొలదికాలము మమత్వపాశముచే పరస్పరము బంధించుకొని తత్ఫలితముగ పోవుకాలమున పరమ దుఃఖమును బడయుచుందురు సత్ర లో ఎంతకాలమున్నను ఒకరినొకరు విడిపోవుట ఖాయము. కి గృహములందు బంధ్వాదులున్న కాలక్రమమున బాటు నొందుట తథ్యమని యెఱిగిన విజ్ఞుడు వారితో వహరించునప్పుడు రాగముచే బంధింపబడక మమత్వమునకు వీయక ఇది మార్గాక్య మువ్వట యని మనస్సునందు వించుకొని వారితో కలసి మెలసి తిరుగుచుండును లో వహార మాచరించినను గృహస్థ ధర్మములను నెరవేర్చు చుండినను పరస్పర ప్రేమానురాగములు గలిగియున్నప్పటి వీరు నేను ఎల్లకాలము ఈ భౌతిక దేహ సంబంధము గియుండజాలము అని మనస్సున నిర్ణయించుకొని కామ కుపై నీటిబిందువువలె నిర్లిప్తముగ, తటస్థముగ నిస్సంగ గ వర్తించుచుండును

కురుక్షేత్రమున సంగ్రామము ప్రారంభము కానున్న సమయమున అర్జునుడు ప్రతిపక్ష సైనికులను ఒక్కసారి గాంచి వీరందరూ నా కుటుంబ సభ్యులే వీరందరూ నా

కాదే అని మనంబున భావించుకొని 'స్వజనం స్వజనం కలవరించుచు యుద్ధమునకు స్వస్తిచెప్ప దలంచుకొనినవ గురువర్యునకు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ బోధించిన దివ్యతత్త్వవ ముముక్షువులు క్షత్రియులందుంచుకొనవలసియున్నది – అర్జునా! ఎవరు నావారు ఎవరు నీవారు! ఎంతకాలికతో సంబంధము! నాశరహితమగు ఆత్మయే ప్రతి నిజస్వరూపమైయుండగ వృధా భౌతిక దేహముకై శోకించుట తగదేకా! అర్జునా! వ్యవహారము చేయవచ్చు కాని తగులుకొనరాదు బంధువులతో పరిజనముతో |-తో కలుగవచ్చును కాని మమత్వము కలిగియుండరా

(Not renunciation of action
But renunciation in action)

కర్మ త్యాగముకాదు కావలసినది కర్మయందలి (త్యాగము కర్మ యందలి కర్తృత్వ త్యాగము కర్మయ సంగత్యాగము కర్మలను నిస్సంగముగ ఆచరించుటయే క ర్తని కర్తవ్యము అని గీతాచార్యులు ఉద్బోధించెను

కాబట్టి వారి వారి గృహకృత్యములను ఆరంగ నిర్వహించుకొనుచు జనులు కర్తృత్వభావన వీడి శమముండున స్వకముందలి యాత్రికులవలె మమత్వరహితులై జీవన .గడుపుట ఉత్తమము.

యాత్రా సమానంగ సమా నరాణాం
కళత్ర మిత్ర వ్యవహారమాయా

మనఃబాలమోక్ష- ఈ భార్యా బంధు మిత్ర వ్యవ
సము యాత్రాదులందలి కలయిక వంటిదే యగుదు అని
నాముకు తన వైరాగ్యమూర్తిని గురువర్యులగు పద్మ
స్వామిత్రులకు తెలియజేయు సందర్భమున పలికియుండెను

కాబట్టి గృహము సత్రమును బోలినదేయనియు
సహవాసుల కలయిక యాత్రికుల వంటి సహవాసమును
బోలినదేయనియు నిశ్చయించుకొని భౌతిక దేహములను తమ్ము
నక దేహములన్నిటియందును అనుస్యూతమై వెలుగుచున్న
స్వత ఆత్మజ్యోతిని ఆశ్రయించి అదియే తానని అదియే
బంధుమిత్రాదుల యథార్థ స్వరూపమని తెలిసి భావించు
మను జీవితమును ఆనందమయముగ నొనర్చుకొనవలయును.

యాత్రికులకుగాని తదితరులకుగాని సత్రములలో దీర్ఘ
ముగ ఉండనివ్వరు రెండు మూడు దినములైన పిమ్మట
కటకు పొగనంపుదురు సొంత ఇంటిలో ఉండులాగున
సములలో ఉండుటకు వీలుపడదు ఈ ప్రపంచ మొక
సము వంటిది ప్రాణులు వచ్చుచున్నవి పోవుచున్నవి.
ులు పుట్టుచున్నారు మరణించుచున్నారు ఎల్లకాలము
ప్రపంచమును అంటిపెట్టుకొని యుండుటకు వీలులేదు

యేషాం వినాశనం నాసీత్
త్రైలోక్యం భువనత్రయమ్
తేఽపి తేఽవ్యచిరేణైవ
సమం భస్మపదం గతాః

అని యోగశాస్త్రమున ఒకానొక విద్యాధరుడు పలికిన వాక్యములు ఈ సందర్భమున చెప్పదగి యున్నవి తనయు వికము కలుగకు నే ఎవరు పరములను కోరుకొనిరో మరి లోకములను ఎవరు నిరాటంకముగ పరిపాలించిరో అట్టి మహమహులుకూడ కాలచక్రమున బడి నలిగిపోయి బూడిదలో కలిసిపోయిరి — అని ఆ విద్యాధరుడు పలికెను వాస్తవము ఈ ప్రపంచములో స్థిరనివాస మేర్పరచుకొనినవా రెవరు లేరు ఉండబోరు

ప్రయాతాః పాండవద్యాపాః
కా ధృతిర్మమ జీవితే

నా తాతలు ముత్తాతలు మహారాజులై భూమండల మ పాలించి యున్నప్పటికిని గాలిచే ధూళివలె వారందరు కాలమను ధ్వంసకారి ప్రవాహమున కొట్టుకొనిపోయిరి నా జీవితము ఎంతకాలం — అని జనకమహారాజు తన తాను విచారించుకొనెను పంచభూతములగు పృథివీజలావాయురాకాశముల యొక్క సమ్మేళనముచే ఏర్పడిన ఈ దైన దేహము ఏనాటికైనను తిరిగి ఆ పంచమహాభూతములందు విలీనమై పోవలసినదే కార్యమగు ఘటము కారణమై మృత్తికయందు ఎప్పటికైనను విలయము కావలసినదే కొ ప్రాణులు స్వల్పాయుర్దాయము కలిగియుండును మరికొ దీర్ఘకాలము జీవించును కాని పుట్టిన ప్రాణి ఏనాటికై గిట్టక మానదు జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుః — అని గీ

కాద్యుడు వైరాగ్యానియే యున్నారు. కాబట్టి ఈ ప్రపంచము ఒక తాత్కాలిక నివాసస్థలమే కాని శాశ్వత గృహము కాదని స్పష్టమగుచున్నది. వాస్తవముగ ఇది యొక ధర్మ సత్రమే యగును.

మానవుని ఆయుఃపరిమితి నూరు వత్సరములని శాస్త్రములందు తెలుపబడి యున్నప్పటికిని అనంతకాలమునందు అదియొక రెప్పపాటు కాలమే యగును. అపారకాలవాహిని యందు నూరేండ్లు ఒక్క క్షణతుల్యమే కాగలదు. కనుకనే భర్తృహరి తన సుభాషితమునందు ఈ ప్రకారముగ వైరాగ్యాని యుంచెను

క్షణం బాలో భూత్వా క్షణమపి యువా కామరసికః
క్షణం విత్తైర్హీనః క్షణమపి చ సంపూర్ణవిభవః
జరాజీర్ణైరంగైర్నట ఇవ వలీమండిత తనుః
నరః సంసారాన్తే విశతి యమధానీ యవనికామ్

అనగా సంసారమనెడు నాటకమునందు మనుష్యుడను నటుడు క్షణకాలము బాలుడుగను క్షణకాలము భోగరసికుడైన యువకుడుగను క్షణకాలము దరిద్రుడుగను, క్షణకాలము మహాధనసంపన్నుడుగను క్షణకాలము వృద్ధుడుగను నటించి తుదకు యమలోకమను తెరమరుగునకు పోవుచున్నాడు

జీవితము బుద్బుదము (నీటి బుడగ) వంటిదనియు తటిల్లతా సదృశము (మెఱుపు వంటిది) అనియు పెద్దలు శాస్త్రములందు వర్ణించియున్నారు. రైలులో ప్రయాణము చేయువారు ఎల్లకాలము రైలుపెట్టెయందే నివసించుటకు వీలు లేదు. వారివారి స్టేషను రాగానే దిగిపోవలసినదే. అట్లే ఏ ప్రాణియు ఈ ప్రపంచమున దీర్ఘకాలము కొనసాగుటకు వీలులేదు. కాబట్టి మానవుడు అతి స్వల్పమగు తన ఆయుర్దాయమును పారమార్థిక లక్ష్యసిద్ధికై వినియోగించుట శ్రేయస్కరము. 'ప్రాక్ శరీర విమోక్షణాత్' అని శ్రీకృష్ణభగవాను గీతయందు వచించిన చందమున ఆధ్యాత్మిక సాధన శరీర వియోగమునకు పూర్వమే పూర్తిచేసికొనవలయు. అయితే దేహవియోగ మెప్పుడు సంభవించునో ఎవరికిని తెలియదు. కాబట్టి సాధ్యమైనంత త్వరలోనే అనగా బాల్యయౌవనకాలములందే సాధనలను పూర్తి చేసికొన ఉత్తమము.

ఈ ప్రపంచ మెట్టి ధర్మస్వరూపము వంటిదనియు ఎప్పుడు కాల మిందుండుటకు అవకాశము లేదనియు విజ్ఞులగువారలుగ నిశ్చయించుకొని భగవంతుని చేరుటకు తగిన సాధనసత్తిని ఇప్పుడే అతి శీఘ్రముగ సంపాదించుకొని కృతార్థుడు కావలయును.

ఇనుము వేడిగ నున్నప్పుడే దానిని వంచివేయవలె (Strike the iron when it is hot) నన్నట్లుచెప్పిన

పొందుటకు సాధ్యపడదు అట్టి మానవజీవితము అంతముకాక పూర్వమే అద్దానిని దైవసాక్షాత్కారమునకు వినియోగించవలెను. భవరోగమును బాపుకొనవలయును ఇవ్విధముగ న పార వ్యాధికి చికిత్స ఎంత శీఘ్రముగ గావించుకొనిన అంత శ్రేయస్కరము ఇది యొక దీర్ఘవ్యాధి దీనిని త్వరలో అంతమొందింపవలెను

ఒక ఊరిలో ఒకానొక వ్యక్తికి జలుబు సోకగా అతడు సమీపమున గల ఒక ఆసుపత్రికి వెళ్ళి డాక్టరుగారితో తన రోగమునుగూర్చి విన్నవించి ఔషధమునకై అర్థించెను డాక్టరుగారు ఏమండీ! ఈ రోగము మీకు సంవత్సరమునకు ఎన్ని పర్యాయములు వచ్చును? అని అతనిని ప్రశ్నించ రెండే రెండుసార్లు అని అతడు జవాబిచ్చెను అప్పుడు డాక్టరు గారు మరి యొకసారి ఆ రోగము వచ్చినపుడు ఎంతకాలముండును? అని తిరిగి ప్రశ్నింపగా ఆరునెలలుండునని అతడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను దీని అర్థము సంవత్సరము పొడుగునా అతనికి జలుబు ఉండుననియే.

ఆ ప్రకారమే మానవులకు ఒక దీర్ఘరోగము సంక్రమించినది అది పైన తెలిపిన జలుబువాని వలె సంవత్సరము పొడుగునకే కాక, ప్రతిజన్మయందు వెంటబడుచునే యుండును. అంతమేగాదు. అజాగ్రతగా నున్నచో జన్మ జన్మాంతరము జీవుని బాధించుచుండును. నా కేమియు వ్యాధిలేదు. చక్కటి

ఆరోగ్యమున్నది డాక్టరుగారు కూడ ఆరోగ్యవంతులుగానే సర్టిఫికెట్ ఇచ్చినారు అది యెవరైన అనినచో మహాశయ మీరు పుట్టుటయే రోగము దేహమును ధరించుట రోగము జనన మరణ రూపమైన ఈ సంసార చక్రములో ఈ కాలచక్రములో ఈ కర్మచక్రములో తగుల్కొనుట రోగము అని వారికి సమాధానము చెప్పవలసియుండు ఈ వ్యాధి పేరే భవరోగము భవ అనగా ఉండుట పుట్టుట. శరీరములో ఉండుట, లేక శరీరమును ధరిం పుట్టుట భవరోగము లేక సంసార రోగము అనబడును.

కోట్లకొలది జన్మలనుండియు మానవునకు దేహధార కొనసాగుచు వచ్చుచున్నందున దీని దీర్ఘరోగమని పెద్ద నుడివిరి.

కో దీర్ఘరోగో భవ ఏవ సాధో
కిమౌషధం తస్య విచార ఏవ

అన్నిటికన్న దీర్ఘమైన రోగ మేది? అను ప్రశ్నకు సంసా రోగము, భవరోగము అనియు దానికి మందు ఏమి? ఈ ప్రశ్నకు తత్త్వవిచారణయే — అనియు శ్రీ శంకరా చార్యాదులు ప్రత్యుత్తర మొసంగియున్నారు. అనాదికాల ముండియు ఈ జన్మపరంపర ఈ కర్మపరంపర కొనసాగ వచ్చుచున్నందువలన దీనికి దీర్ఘరోగ మని పేరు వచ్చె సామాన్యముగ శరీరమునకు వచ్చు రోగము కొద్దికాల

గాని కొన్నిరోజులు గాని కొద్ది మాసములు గాని ఈ దేహ తదుపరి అది తొలగిపోవును. కాని ఆ తను పెద్ద రోగమైనచో శరీరము విడువనగును. శరీర సంయోగముతో రోగ సంయోగము నన్నాశ్రయించును. అనగా ఏ రోగమైనను ఈ దేహమునందుండునంతే యుండును. ఇవి యున్నయు తాత్కాలిక మైన రోగములు. కాని ఈ భవరోగమున్నచో శరీరము ఈ దేహగాక పోవునా? నీవు ఆ జీవుని సదా వెన్నంటుచునే యుండును. ఎంతకాలము వరకు? ఆత్మజ్ఞానము పొందునంత వరకు స్వస్వరూప సాక్షాత్కారము కలుగునంత వరకు తాను దేహము కాదు ఆత్మ అని తెలిసికొనునంత వరకు. ఆ జ్ఞానమును బోధించు మహాత్ములచే భవరోగము అంతరించిపోవును శాశ్వతమైన సత్యము పరమానంద ప్రాప్తి బంధవిముక్తి చేకూరగలదు.

రోగము వచ్చినచో జీవుడు ఔషధమును సేవింపక మానడు. ఏలయనగా దుఃఖమును ఎవడును ఆశ్రయింపడు వచ్చినచో తొలగింపకను ఉండడు. అట్లే తాను బంధమునందు తగుల్కొని యున్నాడనియు జనన మరణ రూప సంసార వ్యాధిచే బాధపడుచున్నాననియు దేహ మనో బుద్ధిరూపుడను నను బాధించుచున్నావనియు తెలిసికొని ప్రతి మానవుడును ఆ బంధమునుండి తప్పించుకొనుటకై తీవ్రతరయత్నము నాచరించ వలసియుండును. ఇంతవరకు ఎందరో తల్లుల గర్భమునందో జన్మించి యున్నాననియు ఎంత తల్లుల పాలు త్రాగి

పునీతము జనులు గుర్తెరిగి మరల గర్భనరకమునందు పడ కుండునట్లుగా ప్రయత్నించుట విజ్ఞుడగు మానవుని ప్రధాన కర్తవ్యము. బంధవిమోచనము ఇతర జన్మలందు సాధించుట బహు కష్టతరము. అన్ని హంగులతోను గూడిన మానవజన్మ యందే సంసారవ్యాధికి భేషజమును అన్వేషించవలయున్నది

ఇహైవ నరకవ్యాధేశ్చికిత్సాం న కరోతి యః
గత్వా నిరౌషధం దేశం వ్యాధిస్థః కిం కరిష్యతి

ఈ భూలోకమందే ఈ మానవజన్మయందే నరకమను మహ వ్యాధికి చికిత్సను చేయవలయును అట్లుకాక మరణించుటకు అనుకూలములు లేని ఇతర లోకములకు గాని ఇతర జన్మలకు గాని పోయిన సంసార వ్యాధి పీడితుడగు మానవుడు ఏమి చేయ గలడు? ఆయా లోకములందు ఆయా జన్మలందు శాస్త్ర సద్గురుబోధ రూపచికిత్సాసౌకర్యము లభించదు పైగా ఇట్టి ప్రజ్ఞయు ఆయా జన్మలందుండనేరదు కావున సంసార వ్యాధికి ఇప్పుడే ఇచటనే క్రమముగ చికిత్స ప్రారంభించవలసి యున్నది వాయిదా వేయుటకు ఇది సమయము కాదు ఒక్క క్షణము దైవచింతనలేక వ్యర్థముగ గడచినచో హారనివత్తు తిరిగి తెచ్చుకొనజాలక కాగలదు

రోగమును కుదరగొట్టుట విజ్ఞులకు కర్తవ్యము కాదు రోగ మున్నదని తెలిసికొనుట రోగనివారణకై కృషి చేయుట ప్రతివాని రెండవయు కేవలధర్మమై యున్నది. అందువ

జనన మరణ రూపమైన ఈ దీర్ఘరోగమును ఏమాత్రము ఉపేక్ష పరాదు. శాస్త్ర సజ్జన సాంగత్యముచే వెంటనే తత్త్వ విచారణ ప్రారంభించి తాను పంచభూతాత్మకమైన జడదేహము కాదని నిశ్చయించి జడమునకు సాక్షియైన చైతన్యమే తానని సంభావించి పుట్టుక చావులేని శాశ్వత ఆత్మయే తన యథార్థ స్వరూపమని బాగుగ నిశ్చయించి అట్టి ఆత్మస్వరూపమున కే సదా నిలకడ కలిగి ఏనాడో తగులుకొనిన ఈ దీర్ఘరోగమును శీఘ్రముగ దూరీకరించవలయును. బహు కాలమునుండి దూరి పడియున్న అజ్ఞాన మను చీకటిని పారద్రోలవలెను. నిర్మల హృదయముతో భగవంతుని ఈ ప్రకారముగ ప్రార్థించ వలయును.

సంసార సాగరమునుండి సముద్ధరించి సంరక్షించు ఓ దేవా! అంధకారబంధురమగు అజ్ఞానమును నాయొక్క హృదయమునుండి తొలగించి జ్ఞాన ప్రకాశమును గలుగ చేయుము. నీ దివ్యనామములను సదా సంస్మరించు సద్బుద్ధిని దయచేయుము. జన్మజన్మాంతరము నీ దివ్య పాదారవిందము లను సేవించుచుండునట్టి సుజ్ఞానమును ప్రసాదింపుము. ప్రభూ! నాకు ఇతరములగు ప్రాపంచిక వాంఛ లెవ్వియును లేవు. నీ అప్రాకృత దివ్యస్వరూపము నీ మధురనామము నా హృదయ క్షేత్రమందు ప్రతి జన్మయందును సుస్థిరముగ స్థాపితమైయుండుగాక! ఇది యొక్కటే నా కోరిక. అనుగ్రహింపుము!

ప్రదము సద్భక్తుల హృదయాంతరాళమున నీ జ్యోతి స్వరూ
పమును వెలుగుచుండు. నీయొక్క భవ్యనామామృత సేవన
ముచే భవరోగము నిర్మూలమై ఆత్యంతిక సుఖము జనులకు
తప్పక కలుగగలదు. సంసార బంధవిముక్తి చేకూరగలదు.
నీ అనంత మహావిభూతిమెరుగు ఈ భూలోకమంతయు అవ
గింజంత. నీ అఖండ భూమాస్వరూపము ముందు బ్రహ్మాండ
మండలము అణువంత. అట్టి మహిమాల విరాట్స్వరూపుడవగు
నీకు నాయొక్క పవిత్ర హార్దిక నమస్కృతులు. ప్రభూ!
నీ పాదారవింద యుగళ ధ్యానామృతమును అనవరతము
గ్రోలుచు జీవితమును పవిత్రవంతముగా చేసికొనలాగున
అనుగ్రహింపుము. నీయొక్క దాసానుదాసుడనై యుండు
నట్లు ఆశీర్వదింపుము. ఇదియే నా కోరిక

2 బ్రహ్మానందానుభూతికి గైకొన వలసిన జాగ్రతలు

1 హృదయ పవిత్రత

ఇక బ్రహ్మానందానుభూతికి గైకొనవలసిన జాగ్రతల గూర్చి విచారించెదము. సాధకుడు మొట్టమొదట తన హృదయము పరిశుద్ధముగనున్నదా యని పరీక్షించుకొనవలెను. క పాల కేంద్రముగ క్షీరసాగరముగ నుండవలసిన మానవ హృదయము లోపాల కేంద్రముగ దోషాల నిలయముగ మారిపోవుట చాల శోచనీయము. పాల కేంద్రమైన క్షీరసాగరమందు విష్ణుభగవానుడు కాపురముండును. కావున హృదయమును పాల కేంద్రముగ క్షీరసముద్రముగ నొనర్చుకొనుట మానవుని ధర్మము. పాలు తెలుపుగ నుండును. తెలుపు సత్త్వగుణ చిహ్నము. కాబట్టి మనస్సును సత్త్వగుణయుక్తము గావించుకొనినచో మనస్సునందలి రజో గుణ తమోగుణములను బయటకు గెంటివేసినచో కామక్రోధాది వికారములను పారద్రోలి విశుద్ధ సత్త్వముగ నొనర్చుకొనినచో అత్త అట్టి శుద్ధమానసమందు భగవానుడు తేజస్సుగ ప్రకాశించును (క్షీరసాగరమందు విష్ణువువలె)

అట్లుగాక మనస్సును మలినముగ రజో గుణ తమో గుణ యుక్తముగ గావించుకొనినచో క్షారసముద్రమందు

మత్సర తిమింగలాదులు నివసించుచున్నట్లు, అందు అశాంతి తాపత్రయము మొదలైనవి కాపురముండును. అట్టి మనస్సు పరమదుఃఖమునకు ఆలవాలమై యుండును.

కావున విజ్ఞుడగువాడు అహర్నిశములు తన మనస్సును పరిశోధించుకొనుచు దోషములకు లోపములకు తావీయక జాగ్రతగ మెలగుచుండవలెను. సద్గుణములను ఆహ్వానించుచు, సత్వగుణమును పెంపొందించుకొనుచు, మనస్సును క్షీరసముద్రమువలె తెల్లగ, శుద్ధముగ, స్వచ్ఛముగ నుంచుకొన వలెను.

ఆగమార్థంతు దేవానాం
గమనార్థంతు రక్షసాం

'ఓ దేవతలారా! రండు. ఓ రాక్షసులారా! పొండు' అను పూజామంత్రమునుబట్టి సాధకుడైనవాడు సద్గుణరాశిని ఆహ్వానించి దుర్గుణజాలమును దూరీకరించవలెను. కనుకనే గీతాచార్యుడు పొందవలసిన గుణములను, వదలవలసిన గుణములను రెండింటిని ఒకే అధ్యాయమునందు (16 వ అధ్యాయము) పేర్కొనియుండెను

శరీరము ఆరోగ్యముగ నుండవలెననిన, రెండు కార్యములు తప్పక జరుగవలెను. లోపలగల మలిన పదార్థము బయటకు పోవలెను. బయటగల మంచి పదార్థము లోనికి రావలెను. ఈ రెండు కార్యములు చక్కగ జరుగుచున్నప్పుడే

దేహముయొక్క స్వాస్థ్యము చెక్కుచెదరకుండును. అట్లే మనస్సుయొక్క ఆరోగ్యమున్న బాగుగ నుండవలెనన్న, దుర్గుణములు దుర్వాసనలు దుస్సంకల్పములు దుర్వృత్తులు బయటకు పోవలెను సద్గుణములు సద్వాసనలు సత్సంకా-రములు సద్వృత్తులు లోనికి రావలెను మనస్సు పాలవలె తెల్లగ శుద్ధముగ నుండవలెను అట్లుండినప్పుడే క్షీరసాగరమున విష్ణుదేవునివలె మనస్సునందు పరమాత్మ ప్రత్యక్షము కాగలడు దైవసాక్షాత్కారమునకిదియే రాజబాట

కావున విజ్ఞులగువారు సంతత సావధానులై తమ తమ చిత్తములు లోపాలకేంద్రములుగానున్నవా లేక పాలకేంద్రములుగా (సత్త్వగుణయుక్తములుగా) నున్నవా యని సర్వదా పరీక్షించుకొనుచు లోపములేమైన యుండిన వెనువెంటనే వాటిని తొలగించుకొనుచు క్షీరసాగర సదృశములుగ వానిని గావించుకొనినచో ఇక పిలువకుండగనే విష్ణుభగవాను డచటికి వచ్చి ప్రవేశించును ఎచట భగవంతుడుండునో అచట జీవుని కిక ఏమిలోటు ఆత్తరి జన్మ ధన్యమైపోవును.

జీవుని లక్ష్యమును నిర్ణయించునది అతని కర్మయే ఐయున్నది పాపకర్మచేత నరకము పుణ్యకర్మచేత చిత్తశుద్ధి జ్ఞానముచేత మోక్షము లభించుచున్నవి

కనుకనే ఒక మహానీయుడు తస్మైనమః కర్మణే — నా కర్మకు నమస్కారము అని పలికెను. ఆ వాక్యమెంతేని సమంజసముగనున్నది మానవుని ఉద్ధరించునది

) కర్మయే ఆ నీని క్రిందకు బడద్రోయునదియు ఆతని చే పుణ్యకర్మ సత్కర్మ దైవార్పితకర్మ నిష్కామ కర్మ కృత్యార్థిహీనకర్మ మానవుని ఉద్ధరించును పాపకర్మ ఃయు క్తములుకర్మ ఆతనికి దుర్గతిని కలుగజేయును వారి కర్మ ననుసరించి భగవంతుడు జనులకు ఫలములను గజేయును భగవంతుడు కర్మఫలప్రదాత కావున కర్మ

ఈ ప్రపంచమున కొన్ని శాసనములు అమలులో ని అవి తిరుగులేని శాసనములు విశ్వప్రభుత్వమందలి ంత శాసనములను ఎవరును ధిక్కరించలేరు అవి వగా —

1) పాపముచే దుఃఖము
2) పుణ్యముచే సుఖము
3) జ్ఞానముచే మోక్షము

గున పాపము చేసినవారు ఇహలోకమునగాని పరలోక గాని దుఃఖమనుభవింపక తప్పదు ఒక రాయిని జార ఎన అది క్రిందకు పడిపోవును భూమ్యాకర్షణచే అది అట్లు చున్నది. అట్లే ఒక మనుష్యుడు మేడమెట్లనుండి జారి క్రిందకు పడును అపుడును ఆ ఆకర్షణనియమమే e law of gravity) పనిచేయుచున్నది ఎటువంటి ప్వాడైనను అధికారియైనను బలవంతుడైనను ధన రుడైనను కాలుజారినచో క్రిందకు పడవలసినదే ఏల గా ఒక నియమము పనిచేయుచున్నది స్థూలప్రపంచ

నుండే ఇట్టి నియమములు పనిచేయుచుండ ఇక సూక్ష్మ ప్రపంచ నియమములనుగూర్చి వేఱుగ చెప్పనేల! అవి తిన తప్పకుండ పనిచేయుచున్నవి ఆ నియమముల ప్రకారము పాపముచేసినవారెవరైనను దుఃఖమనుభవించవలసినదే

ఎవరికైన ఆపత్తులు సంభవించినతో దేవుడా! మాకీ విపత్తులను ఏల కలుగజేసితివి! అని ప్రశ్నించుచుందురు కాని వాస్తవముగ భగవంతునికి జీవుల సుఖదుఃఖములతో ఏలాటి సంబంధమున్ను లేదు విశ్వప్రభుత్వ శాసనముల ప్రకారము ఆ యా సుఖదుఃఖములు ప్రాణులకు కలుగుచుండును కాబట్టి కష్టములు సంప్రాప్తించినపుడు దాని బాధ్యత దాని కారణము మనకే యొకరికి అటుగట్టక అవి తన పాపకర్మలయొక్క ఫలితమేయని గుర్తించి ఇక మీదట పాపములలో వేలుపెట్టకుండవలెను

దుశ్శాసనుడు ద్రౌపదిని నిండుసభలో అవమానము చేయదలంచినపుడు ద్రౌపది ఆర్తరక్షకుడైన శ్రీకృష్ణు శరణువేడెను అపుడు వెంటనే శ్రీకృష్ణుడు విశ్వప్రభుత్వ శాసనలతో సంప్రదించి ద్రౌపది పూర్వజన్మలో ఏదైన పుణ్యకార్య మాచరించినదాయని వారిని ప్రశ్నింప ఒక సాధుగారికి చిన్న గుడ్డపేలిక దానముచేసెనని వారు సమాధానము చెప్పగా ఆ పుణ్యకార్యమును ఆధారముగా తీసికొనిదే శ్రీకృష్ణుడు ద్రౌపదికి సహాయమొనర్చెను కాబట్టి వారు చేసికొనిన పుణ్యకార్యములనుబట్టియే సత్ఫలితము

జరుగుటయు దుష్కార్యములనుబట్టియే దుష్ఫలితములు అనుభవించుటయు జరుగుచుండును

ఈ సంసారసాగరమును గుర్తెరింగినవాడు మరల ఎప్పుడైన పాపముచేయ నొడిగట్టునా ! ఇతర ప్రాణిని బాధింపనెంచునా ! ష్టుడును అట్లు చేయడు భూమిలో ఏ విత్తనమును పెట్టిన ఫలితమును అనుభవించును ముండ్లు విత్తనము నాటినచో ముళ్లఫలము ఉదయమును మామిడి విత్తనము పెట్టినచో ఫలమును అనుభవించును. కావున నాటునపుడే బాగుగ శోధించి నాటవలెను పుణ్యకార్యములను చేయవలెనేగాని పము నాచరింపరాదు

నవ్వుచు నవ్వుచు పాపకార్యములను చేయువాడు ఏడ్చుచు ఏడ్చుచు పరమదుఃఖ మనుభవించవలసివచ్చునని శాస్త్రములు హెచ్చరించుచున్నవి—

హసతా క్రియతే కర్మ రుదతా పరిభుజ్యతే కావున ఇది తెలిసికొనువాడు దేవులకు దణ్ణము పెట్టునట్లుగా తన కర్మలను సమర్పించి, అది శుభకర్మగా నుండులాగున పరిశీలించి ప్రయత్నించవలెను. దుష్కర్మ పాపకర్మ లవలేశ మును లేకుండ చూచవలెను ఇదియే విజ్ఞత ఇదియే మానవత యే శాంతికి సుఖమునకు ఏకైక మార్గము

శ్రేష్ఠునకు కలుగు సుఖమునకుగాని దుఃఖమునకుగాని కారణము అతని పూర్వాచరిత కర్మయే సత్కర్మ వలన సుఖము

దుష్కర్మవలన దుఃఖము జీవు లనుభవించు చుందురు కావున సుఖమును వాంఛించు ప్రాణి తన కర్మవిషయమై బహు జాగ్రరూకత గలిగి యుండవలెను ఇది చిన్నవిషయమని తలంచి ఉపేక్ష చేయరాదు జీవితమునందు ఏ ఆనందమనుభవ శాంతిగాని అశాంతిగాని ఆనందముగాని క్లేశముగాని పూర్వకర్మచేతనే ప్రభావిత మగుట వలన జీవితం గమున కది అత్యంత కీలకస్థాన మాక్రమించుచున్నది కావున కార్యాచరించు కర్మ పవిత్రముగా నున్నదా లోపరహితముగా నున్నదా పరోపకార యుక్తముగా నున్నదాయని మానవుడు పదే పదే యోచించుచుండవలయును నరకముగాని స్వర్గముగాని మోక్షముగాని వారువారు చేయు కర్మముల పైననే ఆధారపడియుండును పాపకార్యములచే హీనమైన జన్మలు నరకబాధలు కలుగుచుండును పుణ్యకార్యముల సుఖప్రదమైన వాతావరణము, చిత్తశుద్ధి కలుగుచుండును జ్ఞానవిచారణచేతను స్వస్వరూపానుభూతి వలనను మోక్షము సంప్రాప్తమగుచుండును.

కాబట్టి సమస్తజనులకును కారణము వారివారి కర్మలే ఆ కర్మను అనుసరించియే విశ్వప్రభుత్వము ఆయా ఫలములను వారి కొసంగుచుండును విశ్వమంతయు కొన్ని శాసనములకు అనుగుణ్యముగ నడచుచున్నదనియు ఆ శాసనములను ధిక్కరించి చరించువారికి తగిన శాస్తి తప్పదనియు జనుల ఎంత శీఘ్రముగ తెలిసికొనిన అంత మంచిది

ఎన్నికోట్ల జన్మలో గడచిన పిమ్మట సుకృతవశమున ఈ మానవజన్మ లభించినది. మోక్షసౌధ మధిరోహించుటకు నిచ్చెనవంటి ఈ అమూల్య సాధనమును ఈ మానవదేహమును ప్రాపంచిక భోగవిలాసములందు క్షణిక ఇంద్రియారామములందు వినియోగించి అవియే పరమార్థములని తలంచి తప్పిపడుట విజ్ఞునకు పాడికాదు. తెలిసికొనవలసిన విషయములెన్నో యున్నవి. ఆచరించవలసిన సాధనలు లెక్కలేనన్ని యున్నవి. ఆయుర్దాయమా అత్యంత క్షణికమైయున్నది. విఘ్నములా తండోపతండములుగ వచ్చిపడుచున్నవి. ఇట్టి పరిస్థితిలో దినావసానములు లెక్కపెట్టుచు కాలయాపన చేయుట తగదు.

ఆయుషః క్షణ ఏకోఽపి
సర్వ రత్నైర్న లభ్యతే
నీయతే తద్వృథా యేన
ప్రమాదః సుమహానహో

ఆయుస్సుయొక్క ఒక్క క్షణకాలము వృథాగ గడచి పోయినచో, ఎన్ని రత్నములు చెల్లించి అయినను ఆ క్షణమును తిరిగి తెచ్చుకొనలేము. కాబట్టి జీవితమును వ్యర్థముగ గడిపివేయుట మహాప్రమాదమని పెద్దలవారు అభివర్ణించిరి.

కనుక సత్కర్మ లాచరించవలెను. భగవద్భక్తి అలవరచుకొనవలెను. తానెవరో తన నిజస్వరూపమేమిటో

సూక్ష్మముగ విచారించవలెను. దేహముపైన దేహ సంబంధమైన బంధ్వాదులపైన ఇతర దృశ్యపదార్థములపైన మమత్వమును విడనాడవలయును

ప్రతిదినము ఉదయము నిద్ర లేచినది మొదలు మరల రాత్రి పరుండు వరకును కాలము ఏ విధముగ గడచుచున్నది జాగ్రత్తగ గమనించుచు పాపకార్యములందు ఇతరులకు సంతాపము కలుగచేయు కార్యములందు మనస్సును ప్రవేశింపనీయక, పుణ్యకార్యములందు దైవకార్యములందు పరహిత కార్యములందు మాత్రమే ప్రవర్తించుచుండవలెను ఒక దైనిక వృత్తమును ఏర్పాటు చేసికొని తన లోటుపాట్లు దానిలో వ్రాసికొనుచు, మున్నటివిధము వాటిని పరిహరించు కొనుటకు యత్నశీలుడగుట ఉత్తమము. ఈ ప్రకారముగ మనస్సునందలి కల్మషములన్నియు ఎప్పటికప్పుడు కడిగివేయుచు మరల దానియందు మురికి చేరకుండులాగున బహు జాగరూకుడై యుండవలెను

నిర్మల దర్పణమున (అద్దమునందు) ముఖము స్పష్టముగ ప్రతిబింబించునట్లు శుద్ధ చిత్తమున అధిష్ఠానమగు ఆత్మ స్పష్టముగ ప్రతిబింబించగ మనుజునకు పరమానందము జీవితమున వ్యక్తమగుచుండును. విశుద్ధ సత్త్వగుణముతో కూడిన నిర్మల మనస్సు ఆత్మయందు లయింప అమనస్కస్థితి సంభవించును అదియే మోక్షము. అట్టి మనోన్నతస్థితి సత్కర్మాచరణచేతనే సిద్ధించును. కావున ప్రతివారును వారివారి

కర్మలను స్వప్నకాలమందైనను ఇది తప్ప వేరొకటి తలచరాదు పాపము వేరే కలిగించును. చిత్తమునందు ఏ విధమైన కర్మలును ఉంచరాదు

కర్మలనగా మురికి, మాలిన్యము. ఆ మురికిని ఎవరును సహించరు దానిని సహించుటకు ఎవరును ఇష్టపడరు. బయట గాని, లోపల గాని మురికి ఉన్నదని తెలిసినచో వెంటనే దానిని తొలగించి వేయుదురు. ప్రతిదినము ప్రతివారు తెల్లవారుఝామున నిద్ర లేవగనే వారివారి ఇండ్లను ఊడ్చుకొని చెత్తచెదారములను పారవేసి శుభ్రపరచుకొందురు గదా! అట్లే ఒంటిలోగల మురికిని నిత్యకృత్యముల ద్వారా వంటిపైగల మురికిని స్నానాదులద్వారా తొలగించి వేయుచుందురు గదా! ఆ ప్రకారము ఎందుకు చేయవలెను? మురికి అనారోగ్యమని వారికి తెలియును కాబట్టి. మురికి దేహమునకు అపాయము కలుగజేయునను సత్యము సర్వులకును ఎరుకైయున్నది కాబట్టి దాని నెవరును దరిక చేర్పుటకు ఇష్టపడరు. అట్లే మనస్సునందును కర్మలును కలవు. అది ఇప్పటిది కాదు. ఎన్ని జన్మలనుండియో జీవుని వెంటాడుచు వచ్చుచున్నది. బహుకాలము నుండియు అది చిత్తమున దాపిపడి వేర్లు పాతుకొనియున్నది. గీతాచార్యుడు చెప్పినట్లు అది 'సువిరూఢముగ' వర్తించుచున్నది. ఆ కర్మలను తొలగించుటయే జీవుడు చేయవలసిన పని. ఆ మురికిని శీఘ్రాతిశీఘ్రముగ దూరీకరించుటయే జీవుని కర్తవ్యము

ప్రతివానికి రెండు దేహములు కలవు స్థూలదేహము సూక్ష్మదేహము అని స్థూలదేహముయొక్క ఆరోగ్యమే అందరును జాగరూకులైయున్నారు. మురికి అంటినచో వదలించుటగాని రోగము వచ్చినచో చికిత్స చేయుటగాని వారు ఆచరించుచునే యున్నారు. ఇంతమాత్రమున పని పూర్తికాలేదు. సూక్ష్మదేహముయొక్క విషయమై కూడ జాగరూకత వహించవలయును దానియొక్క శుభ్రతనుగూడ కాపాడుకొనుచుండవలెను. దానియందు కల్మషములు చేరియున్నవి. వానిని ఉపేక్ష చేయక పెద్దలవలన సద్గురువు వలన శాస్త్రములవలన వాని తెలిసికొని వాని నివారణ పద్ధతులను తెలిసికొని వానికి తీవ్రౌషధము కల్పించవలెను. సకాలములో రోగ మును కనిపెట్టి చికిత్స కావించనిచో క్రమక్రమముగ అది మనజన్మకెల్ల అపాయమగు హాని కలుగజేయునో అట్లే మనయందలి కల్మషములను గూర్చియు సకాలమున శోధించి తొలగించుటకు యత్నించనిచో తీవ్రమగు ఘోరమైన హాని కలుగజేయగలదు. కనుకనే శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీత ఉపక్రమించిన వెనువెంటనే ఈ కల్మషములను గూర్చి చించెను.

కుతస్త్వా కశ్మలమిదం విషమే సముపస్థితమ్

ఓ అర్జునా! ఈ విషమసమయమునందు ఈ [illegible] (మోహము) నీకెట్లు కలిగినది? — అని

చాతుర్యము అద్భుతమని ప్రశ్నించెను. మనస్సునందలి కల్మషము మహా ప్రమాదకరమైనది కాబట్టియే సర్వజ్ఞుడైన పరమాత్మ దానినిగూర్చి తొలుదొల్తనే ప్రస్తావించుటయు దాని నివారణకై ఉపాయములను తెలుపుచుండుటయు జరిగినది.

జీవుడు వాస్తవముగ నిర్మలస్వరూపుడు నిత్య శుద్ధ బుద్ధ చిదాత్మయే. అతడు అతనియందు కల్మషము ఆగంతుకమైనదే కాని స్వతస్సిద్ధముకాదు. మహాత్ముల దివ్యబోధముచే అద్దానిని తొలగించివైచి అతడు తన సహజ నిర్మల స్వభావమును తిరిగి పొందవలెను. కాబట్టి సాధకుడు అనేక జన్మార్జితమైన వాసనామాలికలను పోగొట్టుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయుట, తాను సచ్చిదానందస్వరూపుడగు ఆత్మయేకాని దేహాది దృశ్యపదార్థము కాదని పదేపదే చింతనచేయుట— అను ఈ రెండు సాధనలను గావించుచుండవలెను. మొదటి సాధన వాసనాక్షయమని, రెండవ సాధన తత్త్వజ్ఞానమనియు చెప్పబడుచుండును. తత్త్వజ్ఞానముతోగూడ సహాయముచే అనగా దృశ్యవస్తువులు నశ్వరములనియు ఆత్మ శాశ్వతమనియు తాను ఆత్మయేకాని దేహాది దృశ్యపదార్థము కాదనియు నిరంతరము చింతనచేయుటచేత మనస్సునందలి వాసనలు జన్మాంతర కల్మషము క్షయించి అనగా వాసనాక్షయముకాగా మనోనాశము దానంతటదియే సిద్ధించును. ఎప్పుడు మనస్సు లయించునో అప్పుడు జీవుడు స్వస్వరూప ఆత్మస్థితియందు నిలుకడకలిగియుండును. అదియే మోక్షము

కాబట్టి విచారణద్వారా మొట్టమొదట జీవుడు తన ను బహుకాలమునుండి ఆర్జించియున్న కర్మలనుకు ష్టమును మురికిని తెలిసికొని దానిని ప్రయత్నపూర్వకముగ తొలగించుకొని తిరిగి దానిని దరికి చేర్చక తన ధర్మాచరణము ప్రకారముగ భవరోగమును గడచికొని పూర్ణారోగ్య కుడు కావలెను. ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యమని నానుడి. శరీరారోగ్యము మానసికారోగ్యము రెండును లభించినపుడే డు రోగరహితుడై నిత్యనిరంజన ఆత్మస్వరూపుడై వెలయు డు. అట్టి ఆత్మరూప పరమానందానుభూతియే జీవితము క్కు పరమలక్ష్యము!

చిత్తశుద్ధి కొఱకై సాధకుడు పవిత్ర కార్యములనే చేయుచు తనపురోభివృద్ధికొఱకై కొన్ని కట్టు నియమములు ఏర్పాటుచేసికొని వానిని జాగ్రత్తగ పరిపాలించుచుండ ను ఆధ్యాత్మిక నియమపాలనము ముముక్షువునకు చాల వసరమైయున్నది

2 నియమపాలనము

సూర్యుడు నియమము తప్పక సరిగా ఉదయించు న్నాడు. నియమము ప్రకారము అస్తమించుచున్నాడు ద్రుడు, నక్షత్రములు తమ తమ నియమముల ప్రకారము గా గమనము సల్పుచున్నవి. వసంతకాలము కాగానే క్షములు చిగురించుచున్నవి. గ్రీష్మఋతువునందు కాచి మధురించు

చున్నది. ప్రతి సంవత్సరము ఆ యా ఋతువులందు నియమ ప్రకారము ఆ యా కార్యములు జరుగుచున్నవి. ప్రకృతి యంత్రము నియమబద్ధముగ వర్తించుచున్నది. విశ్వమును చక్కగ పరీక్షించి చూచినచో ఈ నియమపాలనమను ధర్మము కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించును.

మరి మానవుడు సద్గతిని పొందవలెననిన ఈ నియమ పాలనము అవసరము లేదా? ప్రకృతి బోధించు ఈ అపూర్వ ధర్మమును మానవుడు ఎన్నటికిని విస్మరించరాదు. ఉపేక్షించ రాదు. న శ్రేయోనియమం వినా —నియమము లేనిచో శ్రేయస్సు కలుగదు—అని పెద్దల వాక్యము. వ్యక్తికిగాని సంఘమునకు గాని జాతికిగాని నియమము లేనిదే అభివృద్ధియే లేదు

పశువు పుట్టినపుడు ఎటులుండునో చనిపోవునపుడును అటులనే యుండును. సింహము పుట్టినపుడు క్రూరముగా నుండును చచ్చునపుడు అట్లే యుండును. మార్పు ఉండదు. స్వభావమునందుగాని సంస్కారమునందుగాని వాటికి అభి వృద్ధియే కానరాదు. మానవుడును అట్లుండినచో ఇక మానవత్వముయొక్క ఆధిక్యత ఏమి? ఎనుబదినాలుగు లక్షల జీవరాసులలో మానవునియొక్క ప్రత్యేకత ఏమి? స్వభావము మారవలెను. సంస్కారమునందు అభివృద్ధి గోచరించవలెను. మానవుడు మాధవుడుగా మారవలెను. అట్లుమారుచున్నాడా? లేదు. పైపెచ్చు దిగజారి దానవుడుగా పరిణమించుచున్నాడు

మానవుడు తనకు భగవానుడు సృష్టిలో అత్యంత ఘనమున్నత స్థానమును ప్రసాదించెనని భావించి జీవితమును నియమబద్ధముగా గావించుకొని ఇక తన సమున్నతిని బడయుటకై తీవ్రతర ప్రయత్నమాచరించవలెను లేదా జన్మార్జిత ప్రాపంచిక వాసనల ననుసరించి మనస్సు వక్రమార్గమున బడుచుండును. అసురమార్గమున పయనించుచుండును. పరమార్థ నియమము సత్యమార్గము అను త్రాటిచే దానిని బంధించి పరమార్థమందు స్థాపితమగునట్లు చూడవలెను. కొన్ని కొన్ని చక్కని నియమము లేర్పరచుకొని వాటిని జీవితమందు ఆచరణయందుంచుకొనవలెను

ప్రతి దినము తెల్లవారుజామున బ్రాహ్మముహూర్తమందు నిద్రలేచుట స్నానసంధ్యా జపతప ప్రార్థనాదులను గావించుట సద్గ్రంథ పఠన మొనర్చుట శక్తికొలది పేదలకు సహాయము చేయుట. నిత్య జీవితమునందు ఏవిధమైన పాపకార్య మాచరించక యుండుట మరల రాత్రి పరుండబోవునప్పుడు భగవధ్ధ్యాన మాచరించుట మొదలగు నియమములను మానవుడు ఆచరణ యందుంచుకొనవలెను.

ఈ నియమములన్నిటిలోను దైవచింతన ప్రార్థన అతి ముఖ్యము తను సృష్టించి తనకు ఆయురారోగ్యములను ప్రసాదించి మోక్షమునకు సాధనయోగ్యమైనట్టి మానవ జన్మను అనుగ్రహించి ఎన్నియో అనుకూలములను గావించు చున్న పరమేశ్వరునకు మానవుడు మహాకృతజ్ఞుడై నిత్య

లేవగనే ప్రతిదినమున ఆత్మోపాసనీయుని సంస్మరించవలెను మరల అవకాశమును కలుగజేసికొనుచు నిత్యజీవితమందు ప్రార్థనాదులను గాని చేయుచుండవలెను ప్రార్థన చేయనిచో, దైవ చింతన ఒనర్పనిచో భోజనముగాని ఉపాహారముగాని తీసి కొనరాదను నియమమును ఏర్పరచుకొనవలెను. ఎన్ని పనులున్నప్పటికిని భోజనమును ఎవరును వదలరుగదా! అట్లే ప్రార్థనను దైవధ్యానమును కూడ వదలరాదు. అన్ని నియమము లందును ఈ నియమము చాలా ముఖ్యమైనది.

ఇక రెండవది ధర్మపరిపాలన ఒక కొంత ప్రార్థనాదులను చేయుచు లోకపరీక్ష ధర్మమునకు విరుద్ధమైన ఆచరణ చేయుచుండినచో పాపులను ఖండించుచుండినచో అన్యాయము అవినీతి పనులు జరుగుచుండినచో చెడు మార్గమున నడుచుచుండినచో అది సరికాదు భగవంతుడు ధర్మ స్వరూపుడు ధర్మసంస్థాపనార్థాయ — అనునట్లు ధర్మోద్ధరణ కొరకే యుగయుగము అవతరించుచుండును కాబట్టి భగవంతునకు అతి ప్రియమైన ధర్మమును నిరాకరించి ధిక్కరించి చెడు చింతన చేయుచుండినచో ఆ దైవచింతనకు అర్థములేదు దానికి ఫలము లేకుండును కాబట్టి దైవచింతనతో కూడ ధర్మాచరణ గాని మనుజుడు తప్పక కలిగియుండవలెను

ఈ ప్రకారముగ మానవుడు జీవితమును నియమబద్ధ ముగ గడుపుకొని సృష్టిలో తనకొసంగబడిన మహోన్నత స్థానమును సార్థకపరచుకొని తన్ను తాను సంస్కరించుకొని

భగవత్కారుణ్యమునకు పాత్రులై తరింపవలెను. అలసత్వము
సోమరితనమును పూర్తిగ వదనాడి ఆత్మోన్నతికై అహర్ని
శములు పాటుపడవలెను.

సోమరితనము ఏ రంగమందును పనికిరాదు. ఆధ్యాత్మిక
రంగమందు అసలు పనికిరాదు. ఉద్రేకము అలసత్వము తమస్సు
మున్నగు వానికి పారమార్థిక క్షేత్రమందు తావే లేదు.
విద్యార్థి పరీక్షయందు ఉత్తీర్ణుడగుటకు రాత్రింబగళ్లు ఎంతటో
శ్రమించుచున్నాడు. సామాన్యమగు లౌకిక విద్యయందే ఇ
పట్టుదల అధ్యవసాయము కార్యదక్షత అవసరమైనపుడు
పారలౌకిక విద్యయం దెంతటి తీవ్ర ప్రయత్నమవసరమో
ఊహించుకొనవచ్చును.

ఇక ఆయుస్సు మాత్రమూ క్షణికమైనది. ఏ
చెట్టు యొక్క కొమ్మచివరగల ఆకుపై వ్రేలాడు మంచు
వలె అది క్షణభంగురమైయున్నది. కనుకనే విష్ణుభగవా
న్ గరుత్మంతునకు ఉపదేశించెను. మనవుడు రేపు చేయవలసిన (ప్ర
కార్యమును ఈనాడే చేయవలెననియు సాయంత్రము చే
వలసిన కార్యమును ప్రొద్దుననే చేసివేయవలెనని
మృత్యువు ఎవరికొరకును వేచియుండదనియు హితము చెప్పె.
కావున మోక్ష ప్రయత్నమందు మీనమేషములు లెక్క
పెట్టుట ఏ మాత్రము భావ్యముకాదు. అడ్డానికి స్వస్తి
తక్షణమే సాధనరంగమందు దుముకవలెను.

ఏ కార్యమైనను శీఘ్రముగనే చేయక జాగుచేయువాడు దీర్ఘసూత్రి యనబడును. ఇప్పుడే ఏమి తొందర? నిదానముగా చూచుకొనవచ్చును అని తలంచి కార్యమును వాయిదా వేయువాడు దీర్ఘసూత్రి అతడు పనిని తెమల్చడు. తరువాత తరువాత అనుచుండును. తమోగుణప్రభావముచే బద్ధమై ఆవహించిన కార్యమును సరకేస్వరకోటాలు గడపుచుండును. దీర్ఘసూత్రి అనుపదమునకు అర్థము తెలియక ఒకరు నాటి రోజున దానిని గూర్చి ప్రశ్నింపగా అతడు చెప్పిన సమాధానమీ విధముగనున్నది. One that has a long rope to tie himself అన్న తాను బంధించుకొనుటకై ఒక పెద్దత్రాడు తెచ్చుకొను వాడేదీర్ఘసూత్రి. దీర్ఘమనగా పొడుగు సూత్రమనగా త్రాడు పొడవైన త్రాడు కలవాడు దీర్ఘసూత్రి. ఈ నిర్వచనము చాల చక్కగయున్నది. వెనుకటికి ఒకశిష్యుడు గురువుగారిని ఈ విధముగ ప్రశ్నించెనట. స్వామి! ఏశాస్త్రము చూచినా ఏ పురాణము చూచినా ఒక విషయము స్పష్టముగ నున్నది. ఏమనగా జీవుని ఆయుష్కాలముకు యమధర్మరాజు ఒక త్రాడు పాశమును తీసుకొనివచ్చి అతని బంధించుచు ఈడ్చుకొనిపోవునట! అయితే గురువుగారూ! రోజూ ప్రపంచము మొత్తము మీద కొన్ని వేలమంది చనిపో వుచుందురుగదా! మరి అన్ని వేలత్రాళ్లు యముడుగారు ఎక్కడ నుండి తెచ్చునో? వారిలోకములో త్రాళ్లు తయారుచేయు ఫాక్టరీ ఏమైనయున్నదా!

శిష్యుని వాక్యములను విని గురువునవ్వి నాయనా ! కోర్కెనుగూర్చిన తెలివియనునది చేయునను లేదు ప్రతియొకరుం గనే వారివారు తమతమకు పట్టూ కోర్కెలు పట్టుకొనుచున్నారు ఆహారకోరము ఒక కోరిక మమకారము ఒక కోరిక తృష్ణ ఒక కోరిక కోపము ఒక కోరిక. ఈ ప్రకారముగ వారువారి తయారుచేసికొని తమతమ కోరికలు ముందుగనే పట్టుకొ యున్న ఆ కోర్కెను యముడు పట్టుకొని లాగుకొని పోవును. అంతియే అని సమాధానమొసంగెనట! కాబట్టి జీవితములో వారివారు తయారుచేసికొనిన ఈ కామక్రోధాదులన కోర్కెలన్నిటిని వివేకముచే విజ్ఞానముచే వైరాగ్యముచే, భగవద్భక్తిచే ఛేదించివేయవలెనేకాని వృథపరచుకొనరాదు దీర్ఘసూత్రి అనగా సోమరి అతడు ఈ ప్రాణము అనవసరముగ పై చుకొనుచుండును కనుకనే అతడు జీవితములో సర్వలిత్యములకు ప్రాంతణాలకే అధోగతి నొందుచుండును

కాబట్టి పనులను ఎప్పటికప్పుడు తెముల్చివేయుచుండవలెను. అలస్యము చేయరాదు ఆధ్యాత్మిక సాధనవిషయములో అశ్రద్ధ పనికిరాదు మానవజన్మ మరల మరల వచ్చునను గ్యారంటీలేదు ఇప్పుడున్న వనవకాశములు తిరిగి ఏర్పడునను కాదిగాలేదు కావున అమూల్యమగు ఈ మానవజీవితమునందు ఆచరించవలసిన మోక్షప్రయత్నములను వాయిదా వేయక ఇప్పుడే ఆచరించవలెను శమదమాదులు యమనియమాదులు భక్తి జ్ఞానవైరాగ్యములు మున్నగు వానిని ఇప్పుడే ఒక్కొక్కటిగ

చక్కగ ఆలోచించుదురు రావలెను దీర్ఘసూత్రివలె తన పనులను వాయిదా వేయకూడదు

రావణాసురుడు తన అంత్యకాలమున సమీపమునున్న వారితో ఈ ప్రకారముగ చెప్పెనట "నేను నాజీవితకాలములో ముఖ్యమైన మూడు పనులు సాధించదలంచితిని. మొదటిది స్వర్గమునకు నిచ్చెన వేయుట రెండవది నాదేశము చుట్టు నున్న లవణ సముద్రజలమునంతను మధురజలముగ మార్చివేయుట మూడవది నరకలోకములో పాపులు బాధ లనుభవించు చీకటి కారాగారము లన్నింటిని పూడ్చివేయుట తరువాత చేయుదములే అని కాలయాపన చేయుచు వచ్చినందువలన ఆ పనులను నేను నా జీవితకాలములో నిర్వహించలేకపోయితిని కాబట్టి ఎప్పుడు చేయవలసిన పనిని అప్పుడే చేసివేయుట ఈ క్రమము నేను నాజీవితములో నేర్చుకొనిన గొప్ప పాఠ మిది

ఆధ్యాత్మికరంగమున ఈదీర్ఘసూత్రత్వము (సోమరితనము) మహాప్రమాదకరము కాబట్టియే శ్రీకృష్ణపరమాత్మ దానిని తమోగుణములో చేర్చివైచి దాని నవలంబించువాడు తామస కర్తయని చెప్పెను.

విషాదీ దీర్ఘసూత్రీ చ కర్తా తామస ఉచ్యతే (18-28) విసుగుకొట్టువాడు పనులను ఇప్పుడే చేయక తరువాతకు వాయిదా వేయువాడు తామసకర్త యనబడును.

కనుక సాధకుడగువాడు తమోగుణములో చేరిన ఆ దీర్ఘసూత్రత్వమును ఏ కాల మందును అవలంబించక శాంతముగ గంభీరముగ తన సాధనలను కొనసాగించుకొనుచు పోవుచుండవలెను అలసత్వమునకు ఏ కాలమందును చోటీయరాదు అప్పుడు మాత్రమే జీవుడు తన లక్ష్యమును సాధింపగల్గును. తన భవిష్యత్తును చక్కగ రూపొందించగల్గును

దూరదృష్టి

వర్తమానకాలము మాత్రము దృష్టి యందుంచుకొనక పశువు భవిష్యత్కాలమును కూడ యోచించువాడు మానవుడు భావికాలమున నాగతి యేమగును! మరణానంతరము నా పరిస్థితి యెట్లుండును! నరకమా స్వర్గమా మోక్షమా! నాపాలిటికి వీనిలో ఏది సంభవించును! భావికా దుర్గతిని తప్పించుకొనుట ఎట్లు! మరల తల్లిగర్భము నవసించకుండుటకై అవలంబించవలసిన ఉపాయ మెద్ది! గర్భనరకము తప్పించుకొని కాలచక్రమున కర్మచక్రమున తగుల్కొనకుండ విముక్తిపొందు మార్గమెయ్యది! —అని ఈ ప్రకారము వర్తమానకాలమున యోచించి భావికాలక్షేమమును తీర్చి దిద్దగలవాడు మానవుడు మానవునకు ఈ అపూర్వశక్తి సామర్థ్యములను భగవానుడు ఒసంగియున్నాడు పశుపక్ష్యాదులకుగాని, క్రిమికీటకాదులకుగాని వృక్షాల మానవేతరము

ఏ ప్రాణికిగాని ఇట్టి ఆలోచనా శక్తిని విధి ప్రసాదించ లేదు. అంతేగాదు ఇట్టి తనివారలను కలవారే మనుష్యులు

అయితే మానవుడై జన్మించి ఏ ప్రాణికిని లేనట్టి అపూర్వబుద్ధిబలమును సంపాదించి దానిని సద్వినియోగ గావించు చున్నాడా అనునది ప్రశ్న. భావికాలమునందు దృష్టిని ప్రసరించి ఇపుడు కలిగియున్న జన్మ జరామృత్యువుల బంధనము తిరిగి కలుగకుండునట్లు ప్రయత్నము సల్పు చున్నాడా అనునది యోచింపదగియున్నది. కాని మానవులట్లు చేయుటలేదు. ఆతని దృష్టి దూరము గ ప్రసరించుటలేదు. ఇతర ప్రాణుల వలె వర్తమానమునందే నివసించుచు భవిష్యత్తును యోచించుటలేదు. కనుక సంబంధములనుండి విముక్తిని బడయ [illegible] [illegible] ప్రకృతిదాస్య శృంఖలములచే నిబద్ధుడై నానాయాతనల నొందుచున్నాడు. వివేకవంతుడు దీర్ఘవిచారము చేయవలెను. దీనికర్థము [illegible] భవిష్యత్తున కలుగబోవు ఆపదలను ఇప్పుడే యోచన చేసి వానినన్నింటిని శాశ్వతముగ నాశనము చేయ బద్ధకంకణుడు కావలయును. జరామరణమోక్షాయ అని భగవానుడు గీత యందు తెలిపినట్లు వార్ధక్యమరణ దుఃఖములను [illegible] ముందుగనే (బాల్యయౌవనములందే) [illegible] విచారణచేసి వాని యొక్క శాశ్వతనివారణమునకై భగవత్ప్రకృతి (మాయాప్రకృతి) అను సాధనోపాయమును చక్కగ అవల [illegible] తెలిసికొనుట [illegible] [illegible] ప్ర

దృష్టిని వికసింపజేసి దీర్ఘదర్శులై చెన్నొందవలయును. వర్తమాన కాలమేకాక భవిష్యత్కాలముకూడ అతని దృష్టియందు మెలగుచుండవలెను.

రోగగ్రస్తుని ముసలివానిని మరణించినవానిని ముగ్గురిని చూచి బుద్ధుడు సంసారముపై రోతజెందెను. ప్రతివానికిని భయంకరములగు ఆమూడవస్థలు ఏనాటికైనను ప్రాప్తించగలవు కావున వానిని దాటవేసి వానిని జయించి శాశ్వతసుఖము అవిచ్ఛిన్న ఆనందము జన్మరాహిత్యము ఏ ప్రకారము లభింప గలవని యతడు తీవ్రముగ ఆలోచించి దీర్ఘముగ పర్యాలోచించి, నిర్వాణపదవికి మార్గమును కనుగొనెను. మనస్సునందలి మాలిన్యమును పోగొట్టి సచ్ఛీలాచరణగల వారై ఇంద్రియములను అదుపులోనుంచుకొని వాసనాక్షయము నవలంబించి నిష్కల్మషమగు ఆ మనస్సును అధిష్ఠానమగు ఆత్మయందు లయింపజేయుటయే నిర్వాణరూపమోక్షమునకు ఏకైకమార్గము. కాబట్టి దుఃఖరాహిత్యమును శాశ్వతానంద రూపకైవల్యమును బడయగోరువారలెవరు యంతఃకరణమును శుద్ధమొనర్చుకొని దీర్ఘదర్శులై తమభవిష్యచ్ఛ్రేయమును గూర్చి ఇప్పుడే యోచనచేయుచు తీవ్రసాధన పరులై మెలగ వలసియుండును. సాధనలు గావించుటకు బాల్యయౌవనములే సరియైన సమయములు. వార్ధక్యమునందు అనేక ప్రతిబంధకములు ఎదురగుచుండును. కాబట్టి సాధన చక్కగా జరుగుటకు వీలుండదు. కాబట్టి విజ్ఞులగువారు తనజీవిత వసంతమందే

ఆధ్యాత్మిక సాధనలను ఉపక్రమించి [illegible] వార్ధక్యము వరకు వానిని వాయిదా వేయరాదు.

ముసలితనము ఒక పెద్దపులి వంటిది. అది మానవుని [illegible] బడి బాధించుటకు సిద్ధముగా నుండును. [illegible] రాకపూర్వమే కాయము చేయువలసిన పనిమాత్ర [illegible] మనుజుడు త్వరితముగ ప్రాప్తి చేసుకొన [illegible] వార్ధక్యమును తప్పించుకొనుటకు ఎవరికిని వీలుపడదు. దేహము పొందిన ప్రతివాడును బాల్య, యౌవన, వార్ధక్య [illegible] అనుభవించియే తీరవలెను. ఇది దేహధర్మము. [illegible] తప్పించుకొనుటకు వీలుకాని ఆపద ఎదురుగా నున్నప్పుడు [illegible] పూర్వమే విజ్ఞుడు ఆత్మశ్రేయమును [illegible]

వృద్ధాప్యము దాపురించినప్పుడు శరీరము [illegible] ముడు గోల్పోవును. ఇంద్రియముల [illegible] శక్తి నుండగించును. ఎదురు [illegible] గాని శక్తి యుండదు. ఏకాంతము [illegible] వచ్చినను మూడవ కాలు (కఱ్ఱ) [illegible] వలసివచ్చును. భర్తృహరి వార్ధక్యమును [illegible] విధముగ చక్కగ చిత్రణ చేసెను—

గాత్రం సంకుచితం గతిర్విగళితా భ్రష్టా చ [illegible]
ర్దృష్టిర్నశ్యతి వర్ధతే బధిరతా వక్త్రం చ లాలాయతే [illegible]
వాక్యం నాద్రియతే చ బాంధవజనో [illegible]
హా కష్టం పురుషస్య జీర్ణవయసః పుత్రో [illegible]

వార్ధక్యము దాపురించినపుడు శరీరము ముడుతలు పడిపోవును పటుత తొట్రుపడును. పళ్ళు ఊడిపోవును చూపు మందగించును. చెవుడు అధికమగును నోటినుండి చొంగ కారును ఇంటివారు బంధువులు చెప్పిన మాట వినరు భార్య పరిచర్య చేయదు స్వంత కుమారుడున్నా తిరగబడును ఆహా! ముసలివాని పరిస్థితి ఎంత కష్టము.

కాబట్టి ముసలితనము జీవునకు ఒక బాధాకరమైన అవస్థయేయగును. ఆ వార్ధక్యమునందు ఆసనము వేసికొని కూర్చుని ధ్యానము సల్పుదమా యనిన కాళ్ళుపట్టుకొని పోవును. భగవద్గీత ఉపనిషత్తులు భారతభాగవత రామాయణములు చదువుదమా యనిన కంటికి చత్వారము వచ్చుటచే చూపుఆనదు. హరికథలు వేదాంతోపన్యాసములు విందుమా యనిన చెవుడు వలన అది సాధ్యముకాదు గీతా శ్లోకములు ఉపనిషద్వాక్యములు కంఠస్థము చేయుదుమా యనిన జ్ఞాపక శక్తి మందగించుటచే వీలుపడదు ఇట్టి పరిస్థితిలో తరించుటకు వార్ధక్యమున యత్నము చేయుటెట్లు? కావున మొత్తానికి బాల్య యౌవనములందే పరమార్థ సాధనలను పరిపూర్తి గావించుకొనుట శ్రేయస్కరము

జరాదర్శిత పన్థానం ప్రచండవ్యాధిసైనికః
మృత్యుశ్శత్రురధిష్ఠోఽపి త్రాతారం కిం న పశ్యసి

వృద్ధాప్యమను యోధుడు ముందు దారిచూపుచుండ భయంకరవ్యాధులను సైనికులతో గూడి మృత్యువను

శత్రువు నీపై దండెత్తుటకు వచ్చుచున్నాడు రక్షకుడగు భగవంతుని వేల ఆశ్రయించకున్నావు? అని మహనీయులు హెచ్చరిక చేయుచున్నారు ఒక వృద్ధుని ఒక శవమును చూచుటచే తక్షణగా సిద్ధార్థునకు (బుద్ధునకు) మనకు వైరాగ్య ముదయించినది వార్ధక్యము, మృత్యువు అను పెను భూతములు మీద పడనుండగా ఈ ప్రపంచమున మానవుడు పూర్ణశాంతిని ఎట్లు పొందగలడు అని అత్యుహానీయు తనలో లోన్నగా విచారించుకొని వాటిని అధిగమించుటకు మార్గము నన్వేషించి కృతకృత్యుడయ్యెను.

జరామరణ మోక్షాయ మామాశ్రిత్య యతన్తియే

అని గీతయందు భగవానుడు తెలిపిన విధముగ శాశ్వతమగు పరమాత్మ నాశ్రయించినవాడు వార్ధక్యముకు మృత్యువును అవలీలగ జయించివేయగలడు భగవదాశ్రయమును ఈ పవిత్ర కార్యమును మానవుడు తన జీవితమునందు ఎంత శీఘ్రముగ సాధించుకొనిన అంతమంచిది. ముసలితనము రాకపూర్వమే ఇట్టికార్యమును సాధించివేయవలయును

దంతంబుల్ పడనప్పుడే తనువునందారూఢి యున్నప్పుడే
కాంతాసంఘము రోయనప్పుడె జరాక్రాంతం బుగానప్పుడే
వింతల్మేన చరించనప్పుడె కురుల్వెల్వెల్ల గానప్పుడే
చింతింపన్వలె నీ పదాంబుజములన్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా

అని ధూర్జటి మానవ కర్తవ్యమునుగూర్చి చక్కగ ప్రబోధించెను. దైవకార్యమును జీవితపరంతమున ఆచరింపక తరువాత తరువాత అని వాయిదా వేయుచు విషయ సేవనములను లెక్కించుచుపోవువారు అలసత్వమునకు అవకాశమిచ్చువారు ఇల్లు కాలిపోవుచుండ బావి త్రవ్వువంటివారగుదురు. మఱియు యౌవనకాల జవసత్త్వములను శక్తిసామర్థ్యములను కామాదిరాక్షసులకు ధారబోసి ముసలితనమున పరమార్థసాధనలకు గడంగువాడు అశక్తత్వ కారణమునచే ఆ దురాసాధనలను పరిపూర్ణముగ నెరవేర్చజాలకుండును. కావున బాల్య యౌవనములే ఆధ్యాత్మ సాధనలకు సరియైన సమయములు. వానిని వృథా చేయరాదు. ముముక్షువగువాడు వృద్ధాప్యమున తీవ్రమగు సంభవింపనున్న ప్రతిబంధకములను ముందుగనే చక్కగ యోచించి ఆ ప్రమాదము దాపురింపక పూర్వమే జప తప ధ్యాన విచారణాది సాధనలను త్వరితముగ సాధించి భగవత్కృపకు పాత్రుడై తన జీవితమందే ఆత్మసాక్షాత్కారమును బడయవలయును.

కొందరు బాలురు యువకులు ముసలివారిని ఎగతాళి చేయుచుందురు. వారినిగూర్చి పరిహాసముగా పలుకుచుందురు. ఆ ముసలితనము తమకు తప్ప తక్కినవారి కందఱికిని సంక్రమించునని వారి భావన అయియుండవచ్చును. ఈనాటి బాలుడు ఎల్లప్పుడు బాలుడుగనే యుండడు. ఈనాటి యువకుడు ఎల్లప్పుడు యువకుడుగనేయుండడు. దేహములు

మారుచుండును. చిత్తములు పరివర్తన చెందుచుండును. మనుజుడు కొంతకాలమునకు తండ్రియగును తండ్రి కొంత కాలమునకు తాతగా మారిపోవును. కావున వార్ధక్యమనునది ఏ ఒకానొకని గ్రహాచారమో కాదు. సర్వులకు పట్టి పీడించు చునుండేటిది. దేహమును ధరించిన తరువాత దానిని తప్పించుకొనిపోలేరు. వృద్ధులను అపహసించుటకు సాహసించు చువారు ఈసత్యమును గుర్తెరిగి తమ అస్తిత్వమునుండి కొంత శీఘ్రముగ విరమించుకొనిన అంత శ్రేయస్కరము

యోగవాసిష్ఠ ప్రవచన సందర్భమున దశరథుని ఆస్థానమందు వందలకొలది ముముక్షువులు భక్తవరేణ్యులు తపస్సంపన్నులు వసిష్ఠుని బోధామృతమును ఏకాగ్రచిత్తులై తనివితీర గ్రోలుచుండ బోధయంతయూ సమాప్తమైన తదుపరి విశ్వామిత్ర నారదాది శ్రోతలెల్లరు తమ యదృష్టమును కొనియాడుచు అట్టి మహత్తర తత్త్వబోధ ఇదివరకెన్నడును కాను వినియుండలేదని సభాముఖముగ తెలుపుచు పరమానందనిమగ్నులై యుండ ఎవరి నిమిత్తమై వసిష్ఠులట్టి దివ్య బోధను గావించెనో అట్టి శ్రీరామచంద్రుడు మాత్రము శోకాకులుడై యుండుట గమనించి గురుదేవులగు వసిష్ఠులు అందులకు కారణమును తెలిసికొనగోరగా ఆ మహాశయుండగు రామచంద్రుడిట్లుపలికెను— మహాత్మా గురుదేవా! తమ అఖండ బోధామృత వృష్టిచే నా జన్మ పావనమైనది. నాకు పరమ సంతృప్తి కలిగినది. కాని ఒక్క విషయమును తలంచు

కొనుటచే నాహృదయము [illegible] సంవత్సరముల వయసు తీరనుండ ఇంతకాలము గడచిపోయిన [illegible] దుఃఖ మునకల్గినది! అయ్యో ఇంత కొంతకాలము [illegible] ఇపుడు నాజన్మ ఎంత ధన్యత చెందియుండెడిది! అమూల్య మైన జీవితములో పదునాలుగు సంవత్సరముల కాలం వృథాగా గడచి పోయెనే! అను వ్యథ నన్ను పీడించుచున్నది

రామచంద్రుని ఆ భావగర్భిత వాక్యములు విని వసిష్ఠుడు పరమ సంతుష్టిని బొంది బాల్య యౌవన ములు ధ్యానాదులు సలుపుటకు పరమార్థసాధన లాచరిం టకు తగిన సమయములు వాటిని వృథాగా గడిపి వేయ విజ్ఞులకు పాడికాదు

ఆయుషః క్షణ ఏకోఽపి సర్వరత్నైర్న లభ్యతే
నీయతే తద్వృథా యేన ప్రమాదస్సుమహానహో

ఆయుర్దాయములో గడచిపోయిన ఒక్క క్షణమును ఎన్ని రత్ నముల వెచ్చించినను తిరిగి పడయుటకు అట్టి అమూల్యమగు సమయమును ఎవరు వ్యర్థముగ గడిపి వేయుదురో ఆత్మాన్వేషణ విస్మరించినవారై ప్రాపంచిక విషయ విలాసములందే కా లక్షేపము చేసెదరో అట్టివారు మహాప్రమాదమును బడయుటకు పెద్దలు నిరూపించుచున్నారు

అద్యైవ కురు యచ్ఛ్రేయో వృద్ధస్సన్కిం కరిష్యసి
స్వగాత్రాణ్యపి భారాయ భవన్తి హి విపర్యయే

[illegible] ఆత్మహా స్కై [illegible] [illegible] పరివ్రాజ్యైన [illegible] [illegible] అప్పుడు [illegible] సీత [illegible] మునీంద్రుడు శ్రీరామ చంద్రుడు [illegible] ఎవరికిని [illegible] [illegible] కడుదుగాని [illegible] ఎక్కువకలరు [illegible] అట్టి [illegible] తన శరీరమే [illegible]

[illegible] ప్రాణులలో [illegible] నడుచును. కొంత కాలము [illegible] కొంతకాలము [illegible] ఆ ప్రాణియే మానవుడు [illegible] నేలపై [illegible] వార్ధక్యము [illegible] [illegible] తన జీవితాశయము [illegible] జీవితలక్ష్య [illegible] సాధింప గలుగువాడే కృతకృత్యు [illegible]

ఇల్లు కాలిపోవుచుండ [illegible] నీటికొఱకు [illegible] అది [illegible] [illegible] ఒకానొకడు!

అతిభయంకర మోహస్వరూపమైన మృత్యువే అట్టి మృత్యుదేవత శరీరమును ఖిలించివేయుటకు సిద్ధముగనుండు. రోగములు దేహమును నాశనమొనర్చుటకు కాచుకొనియుండు. ఇంద్రియములు స్వస్థతను గోలుపోవుటకై కాలమును నిరీక్షించుచుండు వైరాగ్యమును ఇప్పుడే ఆచరించక మానవమూఢులు లెక్కించుచు తరువాత తరువాత అని వాయిదా వేయుచు నుండువాని చర్యయు మోహస్వరూపమైనదే కాగలదు.

> రోగా భుజన్తి సతతం ప్రబలాశ్శరీరం
> కామాదయోఽప్యనుదినం ప్రదహన్తి చిత్తం
> మృత్యుశ్చ నృత్యతి సదా కలయన్ దినాని
> తస్మాత్త్వమద్య శరణం మమ దీనబన్ధో

ఓ దీనబంధూ! పరాత్పరా! తీవ్రతరములగు వ్యాధులు శరీరమును నిరంతరము బాధించుచున్నవి. కామాది వికారములు వేధించుచున్నవి మృత్యువు రోజులు లెక్కపెట్టుచున్నది కాబట్టి నీవే నాకిప్పుడు శరణ్యుడవు నన్ను రక్షించువాడు వేరొకడులేడు! అని భక్తుడు భగవంతుని వ్యాకులతాపూర్వకముగ ప్రార్థించెను

దీప మున్నప్పుడే ఇలు చక్కబెట్టుకొనుట విజ్ఞుని లక్షణము శక్తివంతములగు బాల్యకాలమును యౌవన కాలమును వృథాచేయరాదు పరిస్థితులు చేయిజారక పూర్వమే వివేకవంతుడు తాను వచ్చిన పని సార్థక్యముగా

వరకు 60 వ సంవత్సరముల వయస్సు దాటినచో వృద్ధులైనప్పుడు ప్రమాదస్థాయిని (Danger zone) చేరుకొనినట్లు భావించవలెను గవర్నమెంటువారు అట్టివారిని అశక్తులుగా తలంచి ఆ వయస్సు లో చేరు దాటగనే వారిని ఉద్యోగమునుండి విరమింప జేయుచున్నారు.

జన్మ మృత్యు జరా వ్యాధి దుఃఖ దోషానుదర్శనమ్ ని గీతాచార్యుడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ వార్ధక్యము మున్నగు నీలోకమందు గల దుఃఖములను దోషములను ముందుగనే స్పష్టగ తెలిపించి అవి సంభవింపకపూర్వమే ఆత్మవిచారణ ద్వారా జీవితమును కడతేర్చుకొనుటకు యుక్త వయస్సునందిగా హెచ్చరించెను కావున వృద్ధాప్యము ఇంకను దాపురించని గాను ఆధ్యాత్మిక సాధనను ముఖ్యముగ ఆచరించుచు కాపురించినవారు తమశక్తి ననుసరించి ఏ విధముగ సాధ్యమో అంతవరకు జపధ్యానవిచారణాది సాధనలను గావించుచు ఈ శరీరాల్ మానవజీవితమునందు భగవత్సాక్షాత్కారమును పరమ లక్ష్యమును ఏదివిధముగా పొందించే బ్రహ్మానంద మనుభవించవలెను ఏమీ చాలుతేక ఆధ్యాత్మిక సాధనలను మరల మరల గావించుచుండవలెను సాధనలను తీవ్రగ తీక్ష్ణంచుచు ఉండవలెను.

గురువు బోధించిన విషయం దేదియును శిష్యుడు మరల మరల చింతనచేసి తనలో ఐక్యముచేసికొనవలెను ఒక్కసారి శ్రవణముచేసిన దానిని అనేక పర్యాయములు మననము

చేయుటయు అట్లు మననము చేయగాని నిదిధ్యాసన మొనర్చి తనలో లెస్సగ జీర్ణించుకొనుటయు జరుపవలెను. కేవలము శ్రవణమాత్రముచే సంతుష్టి నొందరాదు కనుకనే శాస్త్రములు గురుబోధను ఆవృత్తిచేయవలెనని అనగా మరల మరల చింతనచేయవలెనని నొక్కి చెప్పుచున్నవి

ఆవృత్తి రస కృదుపదేశాత్

అని శ్రీ వేదవ్యాసమహర్షి బ్రహ్మసూత్రములందు ఈ యర్థమునే విశదమొనర్చియున్నారు అనేక జన్మలనుండి రూఢిపడియున్న అజ్ఞానము తొలగుటకు జ్ఞానసంబంధమైన విచారమొక్క ఆవృత్తి (మరల మరల చింతన చేయుట అత్యావశ్యకమైనది ఏదో ఒకటి రెండుసార్లు తలంచుట మాత్రముచే బహుకాలరూఢ ప్రాపంచిక సంస్కారము తొలగనేరవు

కనుకనే గురువు తన శిష్యునకు బోధింపదలంచిన విషయమును పదేపదే అతనికి నూరిపోయుచుండును. ఛాందోగ్యోపనిషత్తు నందు ఆరుణి యనుపనిడు శ్వేతకేతు నకు తత్త్వమసి యను మహావాక్యమును ఒకసారికాక రె సార్లుకాక తొమ్మిదిపర్యాయములు ఉపదేశించియుండ గను స్పష్టమైయున్నది భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ భూయః అను పదమును అచటచట ప్రయోగించుచు అర్జునా! నేను చెప్పినదానినే తిరిగి చెప్పుచున్నాను మరియు విను అర్జునుని హృదయఫలకమున

చెప్పఁబడి కాఁగ మాత్తుకొనిపోవుటకై శ్రీకృష్ణమూ
ర్తి చెప్పినదానినే మరల మరల చెప్పుచుండెను ఇది సద్గురు
రెండవ లక్షణము తనబోధ శిష్యులకు తెల్లమైనదా లే
దాని ఉత్తమగురువు పరీక్షించి అట్లు కానిచో ఆ బోధ
మరల మరల ఆవృత్తి చేయుచుండును

ప్రయోగించిన పదమును మరల ప్రయోగించు
సాహిత్యములందు దోషముగా పరిగణింపబడుచుండు.
దానినే పునరుక్తిదోషము అందురు కాని ఆధ్యాత్మిక వి
షయమున చెప్పినదానిని మరల చెప్పుట ఒక గుణముగా
ఎంచబడుచుండును అదియొక శోభగా కళగా రాణించును
అనాదికాలవాసనలు జన్మాంతర దుష్ట సంస్కారములు సూ
క్ష్మశరీరదేహమున జీర్ణించియుండును నిగూఢముగ అణగి
యుండును. వానిని పెకలించివేయుటకు జ్ఞానసంబంధ విచా
రనిర్విరామముగ జరుగుచునే యుండవలెను ఇది
ఒకసారితో గాని ఒక్కనాటితో గాని పూర్తియగునది కా
స తు దీర్ఘకాల నైరంతర్య సత్కారాసేవితో దృఢభూమిః।

అని పతంజలిమహర్షి నుడివినట్లు ఆయా
రహస్యములను శాస్త్రసందేశములను గురుబోధను శ్ర
ద్ధావిశ్వాసముతో దీర్ఘకాలము నిరంతరము పునఃపునః
మననము చేయుచుండవలెను.

జపపద్ధతియు ఇందుకొఱకే ఏర్పడినది. సాధకుఁడు
జపమాల తీసికొని తన ఇష్టదేవతామంత్రమును మరల

జపించుచూడుము చెప్పినమంత్రమునే మరల చెప్పుచుండుము ఉచ్చరించినదానినే మరల ఉచ్చరించుచుండుము. అష్టోత్తరము పూర్తి అయినతో కొందఱు అదే మంత్రమును ఇంకొక అష్టోత్తరముగూడ భక్తితో జపించుట వలన అది మనంబున లెస్సగా నాటుపడి భగవంతునిపై అచంచలమైన భక్తి యేర్పడగలదు

కాబట్టి బ్రహ్మానందసుఖమనుభవింపదలచినవారు ఈ అగాధ సంసార దుఃఖసాగరమును శీఘ్రముగ తరించిపోవలయును ప్రతి మానవుడును నిత్యశుద్ధ బుద్ధముక్తస్వరూపమగు తన ఆత్మ స్వరూపమును గూర్చి నిరంతరము చింతన చేయుచు మరల మరల భావన చేయుచు ఆత్మజ్ఞానియందునిలుకడ కలిగియుంటకై తీవ్రతరయత్నమొనరించుచు బుద్ధ్యాపత్తి చేకూరు వఱకు సాధనను ఏమాత్రము విరమింపక కొనసాగించుచునే యుండవలెను అట్లు సాధన కొంతకాలము శ్రద్ధతో చేయుచురాగా హృదయము నిర్మలమైనప్పుడు జీవుడు సాక్షాత్ పరమాత్మ స్వరూపుడే అయి వెలుగొందును.

నరుడెప్పుడైన నారాయణుడు కాగల్గునా ? మానవుడు ఎన్నడైన మాధవుడుగా పరిణతి చెందగలడా ? జీవుడు ఏనాడైన శివుడు కాగలడా ? యని కొందఱు ప్రశ్నించు చుండురు తప్పక కాగలడని మహాత్ములు పలుకుచున్నారు శాస్త్రములున్ను ఆ ప్రకారమే ఉద్ఘాటించుచున్నవి అసలు జీవుడు శివుడు కాకుండవున్నది ఎప్పుడు ? అని అద్వైతులు

నిలచి ప్రశ్నించుచున్నారు అజ్ఞానకాలమునందు ఏ జీవుడు శివుడుగనే యున్నాడనియు ఆ విషయము తెలియక జీవుడు అనవసరముగ నానాబాధ నొందుచున్నాడనియు ఏ క్షణమం దాతడు తన యథార్థరూపమగు ఆత్మను తెలిసికొనునో ఆ క్షణమందే బంధవిముక్తుడై తన శివ స్వరూపముతో వెలుగొందుననియు పెద్దలు వచించుచున్నారు

జీవశ్శివ శ్శివో జీవః
సజీవః కేవలః శివః
పాశబద్ధ స్తథా జీవో
పాశముక్త స్సదాశివః

అని ఉపనిషత్తులు ముక్తకంఠముతో పలుకుచున్నవి జీవుడు అల్పుడు కాడనియు సాక్షాత్ శివస్వరూపుడేయనియు అవి చెప్పుచున్నవి పాశముచే కట్టబడినచో జీవుడనియు పాశ విముక్తుడైనచో శివుడనియు అతడు చెప్పబడుచున్నాడు

శృణ్వన్తు విశ్వే అమృతస్య పుత్రాః

అమృతస్వరూపమగు పరమాత్మయొక్క సంతానములారా! వినుడు! అని శ్రుతిశిరస్సులు మానవుని దేవునిగ వర్ణించినవి కావున జీవుడు యథార్థముగ శివస్వరూపుడే యనియు ఆ సత్యమును తెలియక అజ్ఞానకారణమున రొంపిలోపడి తికమకపడుచున్నాడనియు స్పష్టమగుచున్నది

ఇట్లు జీవుడు తిరిగి తన స్వస్వరూపస్థితిని పడయవలెనన్న ఒకే ఉపాయము కలదు తన ఆత్మస్వరూపమును.

గూర్చి నిరంతరము చింతన చేయుటయే ఆ ఉపాయము
మఱచిన దానిని సతతము స్మరణ చేయుటయే ఆ ఉపాయము
తాను అపరిచ్ఛిన్నమగు ఆత్మయే కాని పరిచ్ఛిన్నమగు
దేహాదులు కదనియు తాను సచ్చిదానంద శివస్వరూపమే కాని
అన్యమైన ఉపాధి కాననియు అహర్నిశములు శివుడు చింతన
చేయుచుండవలెను ఆ ప్రకారము చింతన చేయుచుండినచో
అచిరకాలములో ధ్యేయమగు ఆ పరమాత్మరూపమే తాను
కాగలడు

ఇందులకొక చక్కని దృష్టాంతము శాస్త్రములలో
చెప్పబడినది అదియే భ్రమరకీటన్యాయము భ్రమరమనగా
తుమ్మెద కీటకమనగా పురుగు అట్టి తుమ్మెద ఒక పురుగును తెచ్చి
గూటిలోపలపెట్టి బయటకు ఎగిరిపోవును తుమ్మెద వచ్చి తన్ను
చంపివేయునేమోయను భీతిచే పురుగు నిరంతరము తుమ్మెదను
గూర్చియే భావన చేయుచుండును తత్ఫలితముగ ఆ పురుగు
తుమ్మెదగనే మారిపోవుచున్నది ఇది ప్రకృతి యందలి
వొకానొక విచిత్రమై ఎన్నికేళము శివబ్రహ్మైక్యమును
గూర్చి చెప్పునప్పుడు ఈ దృష్టాంతమును ఉపయోగించుచుంద
శివుడు అహర్నిశములు శ్రద్ధతో భక్తితో ఏకాగ్రతతో పర
బ్రహ్మమును గూర్చి చింతించుచుండినచో ధ్యానించుచుండి
నచో ఆ పరబ్రహ్మరూపమునే యతడు పొందుచున్నాడు కీట
కము భ్రమరరూపమును పొందునట్లుగ అయితే దృష్టాంత
మందు పురుగు తుమ్మెద వేఱువేఱుగనున్నట్లు శివుడు బ్రహ్మ

వేలువేలుగ ఏళ్ళాలుగుండుగునుటేట అజ్ఞానదశయందును జీవుడు బ్రహ్మముగనే యుండియున్నాడు అట్టి పరిజ్ఞానము లేనందు వలననే దుఃఖములపాలబడుచున్నాడు. సద్గురూపదేశము చేసిన సచ్ఛాస్త్ర శ్రవణముచేతను. తన తీవ్రతర అనుష్ఠానము చేతను సాధకుడు తన స్వస్వరూపమగు పరమాత్మ నెఱిగి తద్రూపుడై యగుచు పరమానందమును పొందుచున్నాడు. ఇదియే మోక్షము

అయితే పురుగు తదేకనిష్ఠతో తుమ్మెదను చింతన చేయునట్లు సాధకుడు తన నిజస్వరూపమగు ఆత్మనుగూర్చి ఏకాగ్రతతో పట్టుదలతో ధ్యానించవలెను.

సతు దీర్ఘకాల నైరన్తర్య సత్కారసేవితో దృఢభూమిః

అని పతంజలిమహర్షి నుడివినట్లు దీర్ఘకాలము నిరంతరము శ్రద్ధతో ఆత్మచింతనచేసినపుడు మాత్రమే జీవుడు స్వస్వరూపాత్మ సాక్షాత్కారమును బడసి శివుడై చెన్నొందగలడు గీతయందును సతతం (ఎల్లప్పుడు) అను పదము చాలసార్లు వాడబడియుండుట గమనించదగియున్నది కావున నిరంతర సాధన అత్యవసరము గూటి యందుంచబడిన కీటకము (పురుగు) జనులకు నేర్పిన పాఠ మిదియే అయితే కీటకమునకు లక్ష్యము భ్రమరము జీవునకు లక్ష్యము బ్రహ్మము కీటకము భ్రమరముగా మారినపుడు జీవుడు బ్రహ్మముగా ఎందుకు మారడు ! తప్పక మారును అయితే నిరంతర సాధన నిరంతర బ్రహ్మచింతన అవసరము ఈ ప్రకారముగ

నిరంతరాయముగా తనలో అంతరంగమై వచించెను చేరను జీవుడు తన దేహేంద్రియములనే కూడిన ఉపాధిని పరిశుద్ధ మొనర్చుకొని ఆ ఉపాధియందు ప్రకాశించు పరబ్రహ్మమును సాక్షాత్కరించు కొనుచున్నాడు ఉపాధి మలినముగా నున్నచో దైవానుభూతి కలుగనేరదు

సామాన్యముగ గ్రామములందును పట్టణములందును రథోత్సవ సమయము ఇంకను కొద్దిరోజులున్నదనగా రథమునకు బాగా మరలి రంగులువేయించి అలంకారములు చేయుచుందురు ఎందులకు ? అది దేవుని కూర్చుండబెట్టు స్థలము కాబట్టి ఒక ఊరునకు గవర్నరుగారు రానున్నారనగా కొద్దిరోజులు ముందునుండియే వీధులను పరిశుభ్రము చేసి ఆర్చీలను కట్టించి రంగురంగు కాగితములతో ఊరును అలంకరించి కనులపండువుగ చేయుచుందురు. ఎందులకు ? ఒక గొప్పవారు వచ్చుచున్నారు కాబట్టి మహనీయుల రాక సందర్భమున ఏ ప్రదేశమైనను శుద్ధముగా నుండవలెనను భావము జనులకు సహజముగనే కలుగుచుండును

అట్టిచో మహనీయులకు మహనీయుడై రాజులకు రాజై దేవులకు దేవుడై విశ్వప్రభువై విలసిల్లు పరమాత్మ నివసించు స్థానమును ఎంత పవిత్రముగా నుంచవలెను అతడు ఊరేగు రథమును ఎంత పరిశుభ్రముగా నిర్మలముగా నుంచవలెను ఆ రథమే శరీరము దేహమను దివ్యరథము నధిరోహించు పరబ్రహ్మమును సామ్రాట్టు విశ్వమందు సంచరించు

యున్నారు ఈ దేహము సాక్షాత్ బ్రహ్మరథమేయగును అద్దానిని అతి పవిత్రముగా కళంక రహితముగా నుంచవలెను ప్రభు నివాసమునకు తగినట్లుగా దానిని రూపొందించవలెను దేహముయొక్క బాహ్యాభ్యంతరములు రెండును పరిశుద్ధముగా నుండు లాగున చూచవలెను. బాహ్యశౌచము— అంతశ్శౌచము రెండిటి విషయము కొంచెముగా యోచనతో గమనించవలెను

బాహ్యశౌచ శౌచమనగా దేహమును ప్రతినిత్యము స్నానాదులచే శుభ్రముగా నుంచుట ఆరోగ్యమును జాగ్రతగ కాపాడుకొనుచుండుట ఆహారవిహారాదులందు క్రమశిక్షణను పాటించుట మొదలైనవి మోక్షమునకు మనస్సే ప్రధానమైనప్పటికిని శరీర ధర్మములు శరీరారోగ్యము ఉపేక్షింపదగినవికావు శరీరము ఆరోగ్యముగ లేనిచో మనస్సుచే ధ్యానమెట్లు సాధ్యమగును ? కడుపునొప్పి తలనొప్పి కలవాడు ధ్యానమునకు కూర్చున్నచో ఆ నొప్పియే స్ఫురించుచుండును గాని దైవముపై ఏకాగ్రత కుదురనేరదు కనుకనే పెద్దలు శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమ్ అని వక్కాణించియున్నారు శ్రీ కృష్ణపరమాత్మకూడ గీతయందు యుక్తాహారవిహారములను గూర్చి పేర్కొని బాహ్యశౌచమునుకూడ నొక్కి వక్కాణించియుండుట ఈ సందర్భమున గమనింపదగియున్నది

శరీరము ఎంతెంత ఆరోగ్యముగ శుచిగ నిర్మలముగ నుండునో మనస్సుకూడ అంతంత ఆరోగ్యముగ ఉల్లాసముగా

నే డును ఇష్ట్ర రి రి రకముకూడ శుభ్రముగా నుండు
టాకు పా వలెను తాను ధ్యానముచేయు గదికాని తాను
నివసించు ఇల్లుగాని మురికిగా నుండరాదు ప్రతిదినము వాటిని
కడుగు ధూపదీపాదులచే అలంకరించు పవిత్ర వాతా
వరణము కలుగ జేసికొనవలెను. ఆ రీతి పూజామందిర
ములో ప్రవేశింపగనే సాధకుని ఉదాత్త భావములు ఉన్న
తాశయములు స్ఫురించు చుండును

శరీరముయొక్క స్వస్థతకొఱకై ఆరోగ్యసూత్రములను
బహుజాగరూకతతో పాటించుచుండవలెను మితిమీరి
తినరాదు రుచులను వాంఛింపరాదు పొట్టయొక్క ఆదేశము
లను వినవలెనేకాని నాలుకయొక్క అభీష్టములను నెరవేర్చ
రాదు పొట్ట అమాయకమైనది నాలుక మహా ప్రమాదకర
మైనది అధికముగ తినవద్దని పొట్ట చెప్పుచుండును రుచిగా
నున్నది కాబట్టి మరికొంత తినుమని నాలుక శాసించు
చుండును కాబట్టి ముముక్షువులు సాధకులు నాలుకయొక్క
ఆదేశములను పరకు గొనక దాని చెప్పుచేతలలో మెలగక
అది ఆడించినట్లు ఆడక, రుచులు కొరకు ఆరోగ్యకరమైన
సాత్త్వికాహారమునే సేవించుచుండవలెను మితాహారము
సాత్త్వికాహారము దైవార్పితాహారము న్యాయార్జితాహారము
అనునాలుగే సేవించుచు శరీరశుద్ధిని కలుగజేసికొనవలెను

ఆహారశుద్ధౌ సత్త్వశుద్ధిః సత్త్వశుద్ధౌ
ధ్రువా స్మృతిః స్మృతిలాభే సర్వగ్రన్థీనాం విప్రమోక్షః।

అని ఉపనిషత్తులు చెప్పినట్లు ఆహారశుద్ధిచే రక్తశుద్ధి కలుగును రక్తశుద్ధిచే దైవస్మృతి కలుగును దైవస్మృతిచే బంధవిముక్తి సిద్ధించును కావున ఆహారనియమములను జాగరూకతతో పాటించుచు ఆరోగ్య సూత్రములను చక్కగ అమలులో నుంచుచు మనసును శుద్ధముగ నుంచుకొనుచు సాధకుడు బాహ్యశౌచమును చక్కగ అవలంబించి పరబ్రహ్మముయొక్క నివాసమైన శరీరము అను రథమును పరిశుభ్రముగా నుండులాగున అనవరతము యత్నించుచుండవలెను

స్వశరీరే స్వయం జ్యోతిః అని ఉపనిషత్తులు చెప్పినట్లు ఈ శరీరమందు స్వయం జ్యోతియగు పరమాత్మ నివసించుచున్నాడు ఆ పరమాత్మయే కేవలము ఈ దేహమును ఉపాధి రథముగ ఉపయోగించుచున్నాడు ఊరేగుటకు మన దైవ రథమును శుభ్రపరచి అలంకరించి సర్వాంగసుందరముగా తయారుచేయునట్లు శిష్యుడు ఈ ఉపాధియొక్క బాహ్యశౌచమును పరిశుభ్రముగ పవిత్రముగనొనర్చి పరబ్రహ్మమునకు నివాసమునకు యోగ్యమైనదానినిగ చేయవలెను శరీర రథము యొక్క బాహ్యశుద్ధిని గురించి విచారించియున్నాము ఇప్పుడు అంతఃశుద్ధిని గురించి విచారించెదము —

పాత్రయొక్క బయటమాత్రము తోమి లోపల మురికి అట్లే యుంచినయెడల ఆ పాత్ర వంటచేయుటకు ఉపయోగి

చు ౹౹ ఈ అట్టి శరీరమునకు [illegible] వ్యాశుద్ధి కోటు అంతశ్శుద్ధి కి [illegible] కలిగియుం ఎటెను అంగశుద్ధియు గా మనోనిర్మలత్వ [illegible] హ్యాదుల సన్నిధి అనేక జన్మార్జిత పాపసంచయము చే మనస్సు [illegible] వాదీ [illegible] చే కలుషితమై భగవన్నామము [illegible] సౌభాగ్యమైయున్నది మురికిపోటు లందు పెద్దలెవరి [illegible] అగమార్గంత దేవాన — అని [illegible] అని [illegible] దుగా గమార్గంతు [illegible] — అని శాస్త్రములకు [illegible] చెప్పవలసియున్నది అట్టి [illegible] యుండిరమునందు పరమాత్మను సాక్షాత్కరింపవలెనన్న అనేక జన్మలనుండియు అంటి [illegible] యుండిన [illegible] శాస్త్రములు ముందుగా [illegible] యున్నది అపవి జరుగని శరీరము భగవన్నామమునకు మారుటకు అవకాశము ఉండదు

సదా భోగ భాగా సుదూరే వసనం
సదా [illegible] సుదూరే విభాత్రే

అని (శ్రీ)రామచంద్ర [illegible] ము నందు కలదు అనగా భోగ [illegible] పాపంచిక విషయములకు వెంట పరిగెడు వారినుండి శ్రీరాముడు అతిదూరముగ తొలగిపోవును. భగవద్భక్తి కలిగి సౌభాగ్యవిష్టులైయుండు పుణ్యాత్ములయొద్ద అతిసమీపముగ వచ్చి చేరును కాబట్టి దేహమును మందిరము [illegible] సౌభాగ్యముగ నుండుటకు గాను అయ్యది అతిపవిత్రమై పావనమై [illegible] వలయును

ప్రతిదినమూ కొంతసమయమును దైవధ్యానమునకు నాత్మపరిశోధనమునకు కేటాయించి, చిత్తమున నే యే అపవిత్రభావములు ప్రవేశించుచున్నవో బహు జాగరూకతగ పరిశీలించుచుండవలెను. ఏవైన దుష్టభావనలు కానుపించినచో వెంటనే నిగ్రహముతోను, పశ్చాత్తాపముతోను వానిని తరిమివేయవలెను. ఈ ప్రకారముగ ప్రతిరోజు ఆత్మ పరిశోధనము (Introspection) కావించినచో అచిరకాలములోనే చిత్తము శుద్ధమై భగవానుడు నివసించుటకు అనువైన దివ్య మందిరముగ మారగలదు. పరబ్రహ్మమునకు దివ్యరథమై యొప్పుచుండును గాన ముముక్షువులగువారు తమ దేహరథమునందలి బాహ్యాభ్యంతరములను అతినిర్మలముగా నుంచుకొని బ్రహ్మమందిరమగు ఆత్మను శుచిర్భూతముగ నొనర్చుకొన్నచో బ్రహ్మానుభూతిచే సుఖశాంతుల ననుభవించ వీలగును. మనస్సును అదుపులో నుంచుకొని, బాహ్యవిషయములపైకి పోనీయక అంతర్ముఖమొనర్చి పరమాత్మయందే స్థాపించవలెను. సంయమము కలిగి వర్తించవలయును.

3 బ్రహ్మానందప్రాప్తికి సాధనోపాయములు

1 ఇంద్రియ నిగ్రహము

పశుపతిగా జీవి చరించుటకు బ్రహ్మానందమును అనుభవించుటకు ఇంద్రియ నిగ్రహము సంయమము చాల అవసరము. సంయమమనగా నిగ్రహము మనస్సు ఇష్టమువచ్చి నట్లు పరుగెత్తిపోవుచున్నపుడు పగ్గముతో గుఱ్ఱమును లాగి పట్టినట్లు వివేకము చేతను వైరాగ్యము చేతను దానిని లాగి పట్టి యథాస్థానమందుంచుటయే సంయమము. పరమార్థ జీవితము సంయమముతోనే ప్రారంభించును. సంయమములేని జీవితము పశుజీవితము కాగలదు. సంయమమును లెస్సగా అభ్యసించి మనస్సును దృశ్యవిషయములపైకి ఇష్టము వచ్చి నట్లు పోనీయక ఆత్మయందు స్థాపించినచో జీవునకు పరమశాంతి లభించి మానవుడు మాధవుడుగా శోభిల్లును. పశువు పశుపతి (ఈశ్వరుడు)గా మారిపోవును ఇదియే జీవిత పరమావధి

జంతువులకుగాని, పశుపక్ష్యాదులకుగాని తదితర ప్రాణికోట్లకుగాని పుట్టుకతో వచ్చిన బుద్ధి వృత్తులకు అట్లే ఉండును. మార్పు ఏమియు ఉండదు. సింహము క్రూరముగా పుట్టి క్రూరముగా చనిపోవును ఎంతకాలమునకు పిల్లికూడను అంత్యకాలమునకును ఏ మార్పున్ను లేకయుండును. కాని

తాళవృక్షములాగు పుట్టుకతో వచ్చిన మలినసంస్కారములను వదలవాట్లను పెద్దల సహవాసము చేతను మహనీయులగు సద్గురువులయొక్క సాంగత్య సాహచర్యముల చేతను వారియొక్క శ్రీవచన అనుపాలనము చేతను మార్చుకొని సన్మార్గమున ప్రవర్తించగలుగుట జంతువులకును మానవులకును గల ముఖ్యమైన భేదము. మానవుని యందలి బ్రహ్మపదార్థ మహత్వమును అపూర్వశక్తిని భగవానుడు ఏర్పాటుచేసెను. దీని సద్వినియోగపఱచుకొనుటలోనే మానవుని మానవత్వము ఇమిడియున్నది.

కాని అందరు మానవులు ఆ ప్రకారము చేయుచున్నారా! లేదు. మాయాప్రవాహమున కొట్టుకొని పోవుచున్నారు. కాని ఎదురీది ఒడ్డుచేరువారు బహు కొద్ది. మాయను ప్రకృతిని జయించుట కొందరు అసలు యత్నించరు. వీరు అధములు. వీరు దుర్గతినే అందుదురు. కొందరు ప్రయత్నము ప్రారంభించి మధ్యలో విరమింతురు. వీరు మధ్యములు. వీరికి ప్రయత్నానుసారము శ్రేష్ఠమైన సద్గతి కలుగవచ్చును. ఇంకొందరు ఎన్ని ఆటంకములు సంప్రాప్తించినను తమ ప్రయత్నమును విడనాడరు. వీరు ఉత్తములు. వీరికి సద్గతియే లభించును.

కాబట్టి ఉత్తములనగా మానవుడు తన జన్మలక్ష్యమగు ఆత్మ సాక్షాత్కారమును పరమావధిగ గుర్తించి, దానికి ఆవశ్యకమైనట్టి సుసంస్కారములను అలవాటు

తే గాననవను సామాన్యముగ నున్న ఇతరము మరికొం శ్రేష్ఠమైన ప్రపంచ పదార్థముపైనగాని ఆశించినను సంయమ మును అభ్యసింపగోరువాడు దానిపై గా ఉంట మనస్సును ప్రత్యాహార మొనర్పవలెను. దానికి ఓ తెలిసిన వస్తువు ఆత్మయనియు విషయసుఖముకంటె ఎన్నోరెట్లు మించిన సుఖము ఆత్మయందు కలదనియు మనస్సునకు నచ్చ చెప్పి దానిని వెనుకకు మరలించి ఆత్మయందు స్థాపించెను

యతో యతో నిశ్చరతి మనశ్చంచల మస్థిరమ్
తత స్తతో నియమ్యైత దాత్మన్యేవ వశం నయేత్

అను శ్లోకమునందు గీతాచార్యుడీ తత్త్వమునే ప్రస్ఫుట మొనర్చెను వసిష్ఠమహర్షియు శ్రీరామచంద్రునకు ఈ ప్రకారమే తనయోగ్యముగూర్చి విపులముగ బోధించి యుండెను

యత్రాభిలాష స్తన్మాత్రం సంత్యజ్య స్థీయతే యది
ప్రాప్త ఏవాశు తన్మోక్షః కిమేతావతి దుష్కరమ్

ఓ రామచంద్రా ! మనస్సునకు ఏ ప్రాపంచిక పదార్థము పైని ఎక్కువ అభిలాష కలదో ఆపదార్థమును అనాశ్రయింపక మంతక వదలివేసినయెడల అప్పుడు చిన్న క్రమక్రమముగా స్థిరపడి నిశ్చలత్వమును పొందగలదు అట్టి నిశ్చలత్వమునకే మోక్షము కాబట్టి ఇంతమాత్రపు కార్యము నంపాదించు ప్రయత్నించుము!

మనస్సు యమమునుగూర్చి మహాత్ములు బోధించిన ఈ సూత్రముల కనుగుణ్యముగ మన పూర్వీకులు కొన్ని ఆచారముల నేర్పరచిరి. గయాక్షేత్రమున కేగిరి యాత్రార్థము కాశీ వచ్చుచు వారి కిష్టమైన పదార్థమును అచట వదలి వేసి మరల దానిని జీవితమునందెప్పుడును అనుభవించరాదని యుందురు. కొందరు తమకు ఇష్టమైన కూరను అచట వదిలిపెట్టి యావజ్జీవితము దానిని త్యాగము చేయుదురు. మరికొందరు తమ కిష్టమైన పండును వదలిపెట్టుదురు. ఈ యాచారము లన్నిటి యొక్క ఉద్దేశ్యము మనోనిగ్రహమే మనస్సంయమనమే ఏదియో విధముగ మనస్సును విషయములపైకి పోనీయక అదుపు ఆజ్ఞలలో నుంచుటే పెద్దల యొక్క అభిప్రాయము.

సంయమనములేని జీవితము జీవితమేకాదు. రాతికి సంయమన శక్తిలేదు. పశువునకు సంయమనశక్తిలేదు. అన్ని కాలములలో కూడ మానవుడు కూడ ఆ ప్రకారము సంయమనరహితుడై వ్యవహరించినచో అతడు నిరర్థకుడై పోగలడు. కావున మోక్షకాంక్షియగు ప్రతిమానవుడును తనకు భగవంతుడు ప్రసాదించిన శక్తిసామర్థ్యములను సరియైన త్రోవగ వినియోగించుకొని సంయమనముచే తన్నెరిగి జీవించి ఆనందనిలయముచే పరమానందము ననుభవించవలెను.

సంయమనమే జీవితమునకు శోభ. సంయమనముతో జీవితము సుజీవితమే కాగలదు. మానవుని మానవత్వము సంయమనముచే చక్కగా ప్రకాశించగలదు. కావున మాన

పర్యావ నకు కొలబద్ద సంయమనేయుని నొక్కి చెప్ప వచ్చును పెలయువగా ఇంద్రియములు చెప్పినట్లు ఆడునది పశువు పుట్టుకతో పరంస్కారములు అది కలిగి యుండునో వృత్తిః అను అవియే కొనసాగుచుండును ఏమాత్రము మార్పుఉండదు మార్పు కలుగజేసికొనుడు అని బోధించినను అర్థము చేసికొనగలుగు శక్తి వాటికి లేదు కనుకనే పశు జీవితము చాలా ఘోరమైనదని బాధాకరమైనదని జ్ఞానశూన్య మైనదని పెద్దలు చెప్పెదరు దృష్టాంతమునకు ఒక పిల్లిని తీసికొనివచ్చి కూర్చుండబెట్టి ఓ పిల్లిగారూ ! ఎలుకలను చంపవద్దు అహింసా పరమోధర్మః అని సావకాశముగ బోధించినచో అది వినునా ? ఒక సంవత్సరము వరకు బోధించినను ఆ పిదప మరల అది పాతసంస్కారమునకు అనుగుణ్యముగనే ఆచరించుచుండును మారదు మార్పు కలుగ జేసికొనవలెనను ఊహాయే దానికి జనింపదు పశు స్వభావమునగా ఇదియే

కాని మానవుడు అట్లుకాదు జన్మతోవచ్చిన చెడ్డ సంస్కారములను తన ప్రయత్నములచేతను పెద్దల సాంగత్య బోధలచేతను మార్పుచేసికొనగలడు పశువుగా జన్మించిన వాడు పశుపతిగా మారగలడు అట్లు మారినవారు చరిత్రలో కొల్లలుగానున్నారు జీవుడు శివుడై మానవుడు మాధవుడై పరిఢవిల్లిన సందర్భములు ఎన్నియో చరిత్ర చూపుచున్నది. దీని కంతటికి కారణము మనయందే మనస్సును ఇంద్రియము

లను ఇష్ట వచ్చినట్లు పోనీయక కళ్ళెము పట్టి గుఱ్ఱమును లాగినచందమున ఆమనస్సులో ను చిక్కబట్టుటయే మానవుని గొప్పతనమునకు నిదర్శనము పెద్దలవారి ఈ క్రింది బోధ ఎంత మహాత్తరముగ నున్నదో చూడుడు

మనాగపి విచారేణ చేతసః స్వస్య నిగ్రహః
మనాగపి కృతో యేన తేనాప్తం జన్మ ః ఫలమ్

ఎవడు ఒకింత తత్త్వవిచారణచే మనస్సును కొంచెము నిగ్రహించినప్పటికిని అతడు మనుష్యజన్మ ఎత్తినందులకు గొప్పఫలితమును పొందినట్లే కాగలడు అతని మానవజన్మ సఫలమైనట్లే కాగలదు అహో ! ఏమి మహర్షి సంయమమున కెంతటి ప్రాధాన్యత నొసగెనో చూడుడు కనుకనే ఉపనిషత్తులు భగవద్గీత భారత భాగవత రామాయణాది శాస్త్రములు సంయమము అతిముఖ్యమైనదనియు అది లేని జీవితము వ్యర్థజీవితమే కాగలదనియు చేనొక్కి ఘోషించు చున్నవి

యోగస్య ప్రథమం ద్వారం వాఙ్నిరోధః

అని శ్రీ శంకరభగవత్పాదులు చెప్పినట్లు వాక్కు మొదలైన ఇంద్రియములను నిగ్రహించుటయే యోగమను భవనమునకు ముఖద్వారమని అనగా లోన ప్రవేశించుటకు ప్రథమద్వార మని స్పష్టమగుచున్నది యోగమనగా కలయిక జీవ బ్రహ్మైక్యము అట్టిదానికి మొదటిమెట్టు సంయమమేయని భగ వత్పాదులు తేటతెల్లముగ తెలిపియున్నారు.

ఇంద్రియగ్రామ సంగ్రామో త్యక్త్వా భవసాగరః
తీర్యతే నేతరేణేహ నేవభిర్నాను కర్మణా

అని శ్రీ వసిష్టమహర్షి శ్రీరామచంద్రునితో తెలిపినట్లు మహాదుస్తర మైన ఈ సంసారసాగరము ఇంద్రియములతో ను స్థిరపట్టి యుద్ధముచేసి జయించుట అను సేతువు (వంతెన) చేతనే దాటుటకు గలదుకాని ఇతరములగు ఏ కర్మలచేతనుగాదు. ఏ క్షణమున ఈ సంయమము ప్రారంభమగునో ఆ క్షణము నుండియే దైవజీవితము ప్రారంభము కాగలదు. వ్రతములు నోములు నియమములు ఇందుకొఱకే యేర్పడినవి. ఉపవాస వ్రతము మౌనవ్రతము బ్రహ్మచర్యవ్రతము మొదలైన వన్నియు మానవుడు సంయమమును శీలించుటకు తగిన అవకాశములను కల్పించుచున్నవి.

కావున పశుజీవితముదాటి, మానవజీవితముదాటి దైవ జీవితము (Divine Life) గడుపవలయు ప్రతివ్యక్తియు తన కాలమును నిరతిశయ ఆత్మానందమును అనుభవింప మొదలిడు కొనవలెను. ప్రతి వ్యక్తియు మోక్షసాధనకు ప్రథమ సోపానమగు సంయమమును పట్టుదలతో శీలించి మనస్సును ఇంద్రియములను లాగిపట్టి తన వశమునందుంచుకొని బహు జాగరూకులై మెలగుచుండవలెను. విషయములకు దాసుడు కారాదు.

దాసత్వము Slavery అజ్ఞాన చిహ్నము. మానము గల వారెవరును దాసత్వమునకు అంగీకరింపరు కాని అనాది

కాలము నుండియు ఇంద్రియములకు విషయములకు ప్రకృతికి మానవుడు దాసానుదాసుడై వాటి చెప్పుచేతలలో మెలగుచు తత్ఫలితముగ నసార సంసారమున ఎంతో దొర్లాడు చున్నాడు సంసార నాటకరంగమున లెక్కకుమించిన వేషము లను వేయుచు ఒక్కొక్క వేషమునకు రంగస్థలిపై కొద్దిసేపు నాట్యమాడి తిరిగి తెరచాటునకు పోవుచున్నాడు ఇది యంతయు విషయ దాసత్వముయొక్క దారుణ ఫలితము

వాస్తవముగ జీవుడు ప్రకృతికి దాసుడు కాదు శంకరుడే కాని కింకరుడు కాదు అజ్ఞానవశమున కింకరత్వము నకు దాసత్వమునకు పాల్పడి ఇంద్రియములు ఆడించునట్లు ఆడుచు అల్పమైన జడ పదార్థములకు క్షణికములగు శబ్ద స్పర్శాది విషయములకు లొంగి పోవుచున్నాడు పూర్వము బ్రిటిష్ పరిపాలకులకు లొంగి అస్వతంత్రులై భారతీయులు ఎన్ని ఇక్కట్లు అనుభవించినది సర్వులకు విదితమే కదా! కాని కాలక్రమమున జనులు విజ్ఞతకలవారై తెప్పరిల్లుకొని కోల్పోయిన తమ స్వాతంత్ర్యము కొరకై వత్సరముల తరబడి దీక్షపోరాటమును సలిపి ఎన్నియో త్యాగములుచేసి గుండు దెబ్బలు తిని జైళ్ళకేగి ఎట్టకేలకు స్వరాజ్యమును సంపాదించి సుఖశాంతులను బడయగల్గిరి ఇప్పుడు ఆఫ్రికా దేశములు కూడ అట్లే తెల్లవారి నిర్బంధమునుండి తప్పించుకొని స్వతంత్ర వాయువులు పీల్చగలుగుచున్నారు

అయితే అనాదికాలమునుండి జీవుడు అనుభవించుచున్న ఈ ఇంద్రియ దాసత్వ స్థితి ఒకరిచ్చినది కాదు అజ్ఞానమువలన జీవుడు తనకు తాను కొనితెచ్చుకొనినదే సాలెపురుగు తన చుట్టును దారము అల్లుకొని స్వనిర్మిత బంధమున తగులుకొని నానాయాతనలను అనుభవించునట్లు జీవుడు కూడ తన నిజస్వరూపమగు సచ్చిదానందాత్మను విస్మరించి మాయామోహమున బడి అస్థిరమైన వాటికన్నిటికిని లోనై చిత్తవృత్తివిషయములకు లొంగిపోయి ప్రవృత్తి దయనీయస్థితికి దిగజారిపోయినాడు.

ఇకమీదట అట్టి స్థితి కలుగనీయకుండ చూచుకొనవలెను గడచిన దానినిగూర్చి వగచిన ప్రయోజనములేదు ఇప్పుడు చేయవలసిన పనిని గూర్చి తీవ్రముగ ఆలోచించి భవిష్యత్తును తేజోవంతముగ గావించుకొనవలెను విషయదాసులు కాకుండ హరిదాసులు కావలెను రామదాసులు కావలెను ఇంద్రియములకు ప్రాపంచిక విషయభోగములకు తలవంచక భగవంతునకు తలవంచవలెను పోయిన తన వ్యక్తిత్వమును తిరిగి సంపాదించవలెను నేను దేహము కాను ఇంద్రియములు కాదు మనస్సుకాదు వీని యన్నిటికి సాక్షియైన ప్రత్యగాత్మనే యను అనుభూతిని బడయవలెను చిదానందరూపః శివోఽహమ్ శివోఽహమ్ అని ఎలుగెత్తి పాడవలెను నేను బానిసకాదు ప్రభువును అని పరిపూర్ణముగ నిశ్చయించి ధ్యానించి అనుభవించి తదనుగుణ్యముగ వ్యవహరించవలెను

ఇంద్రియములు కోరిన పదార్థములను వాటికి ఇవ్వరాదు. ఒకింత సంయమనమును అభ్యసించి కొన్ని వ్రతములను నియమములను శీలించుచు తాను చెప్పినట్లు ఇంద్రియములు ప్రవర్తించు స్థితికి రావలెను. తన అదుపాజ్ఞలలో అవి మెలగునట్లు చూడవలెను. ప్రాపంచిక పదార్థములయొక్క క్షణికత్వమును గుర్తించి పదేపదే యోచించి వాటి యెడల విరక్తిని కలిగియుండవలెను. ఈ ప్రకారముగ దృశ్యవిషయములపై మోజు ఎప్పుడు తగ్గిపోవునో అప్పుడిక మనస్సు బయటకు పరుగిడక అంతరంగమున ఆత్మోన్ముఖమై వర్తించును.

ఇందులకెంతయో పట్టుదల అవసరము. పవిత్రత సహనము పట్టుదల (Purity patience perseverence) అను ధర్మత్రయమును పెట్టి ఈ జీవితమునందే లక్ష్యమును సాధించుటకు తీవ్రప్రయత్నము ఆచరించవలెను. మానవజన్మ మరల మరల వచ్చునదికాదు.

పునర్గ్రామః పునః క్షేత్రం పునర్విత్తం పునర్ధనమ్
పునశ్శుభాశుభం కర్మ న శరీరం పునః పునః

గ్రామము పోయినచో తిరిగి సంపాదించవచ్చును. పొలము పోయినచో తిరిగి సంపాదించవచ్చును. ఆస్తి ధనము గాని ఇతర వస్తువులుగాని పోయినచో తిరిగి ఎట్లైన రాబట్టుకోవచ్చును కాని అన్ని హంగులతో కూడిన ఈ మానవ శరీరము రాలిపోయినచో తిరిగి అట్టి అనుకూల జన్మనుపొందుట కష్టతరము కాబట్టి వార్ధక్యము దాపురించక పూర్వమే

మానవుడు తన వ్యాపారములకై ప్రవర్తించి విషయ దాసత్వమునకు తిలాంజలి యొసంగి తాను ప్రభువగు ఆత్మయే యని పదేపదే చింతన చేయుచు అట్టి ఆత్మస్థితియందు నిలకడగల్గి బ్రహ్మానంద వైభవ మనుభవింపవలెను బుద్ధిని తీక్ష్ణము గను పరిశుద్ధముగను నుంచుకొని అద్దాని ఆవల ఆత్మలో మనస్సు ప్రవర్తించునట్లు కావింపవలెను

మానవుని ఉపాధి ఒక పెద్ద ప్రభుత్వము వంటిది ప్రభుత్వ యంత్రాంగమందు ప్రభువు మొదలుకొని చిన్న ఉద్యోగివరకు ఎందరో వ్యక్తులు పాల్గొనుచు తమ తమ నిర్ణీత విధులను క్రమముగ నిర్వర్తించుచుందురు పై అధికారియొక్క ఆదేశమును క్రింది అధికారి వినయ విధేయత లతో స్వీకరించి కార్యాన్విత మొనర్చుచుందురు. అట్లే ఈ ఉపాధియందును బుద్ధి మనస్సు ఇంద్రియములు శరీరము మొదలైనవి ఒకదానినుండి మరొకటి క్రమముగ ఆజ్ఞలను స్వీకరించుచు పైవాటి ఆదేశములు శిరసావహించుచు కలిసి కట్టుతనముగ వ్యవహరించును ఈ బుద్ధ్యాదులన్నిటికిని ప్రకాశ మును అందజేయునది ఆత్మ. జడములైన ఈ బుద్ధ్యాదులన్నియు ఆత్మసాన్నిధ్యముచే ప్రకాశవంతములై చైతన్యయుక్తములై యలరారుచున్నవి. జపాకుసుమసాన్నిధ్య మందు స్ఫటిక మణివలె

ఈ దేహేంద్రియాదిరూప ఉపాధియందు ఆత్మకు అత్యంత సమీపమున ఉన్నది బుద్ధి బుద్ధికి ఆవల ఉన్నది

మనస్సు. మనస్సునకు ఈవలనున్నది ఇంద్రియములు ఇంద్రియములకు ఈవల ఉన్నది దేహము బుద్ధి ఆత్మకు అతిసమీపమున ఉండుటవలన మహాశక్తివంతమై వెలయుచుండును అది నిశ్చయాత్మకమైనది. మనస్సు సంకల్పాత్మకమైనది. అనగా మనస్సుయొక్క స్వభావము సంకల్పించుట బుద్ధియొక్క స్వభావము నిశ్చయించుట కాబట్టి ఈ ఉపాధియందు బుద్ధియే కార్యాకార్యవివేచన యొనర్చుచు ఏది చేయవలెనో ఎట్లు చేయవలెనో నిర్ణయించుచుండును దృష్టాంతమునకు—

ఒక గ్రామమున ఒక ఆధ్యాత్మిక మహాసభ జరుగుచుండెను సాయంత్రము 6 గంటలు మొదలుకొని 9 గంటల వరకు కాని నిర్ణీత సమయము అందు చేరిన ప్రజలు ఆసీనులై వక్తలయొక్క ప్రవచనములను సదుపదేశములను వినుచుండిరి సరిగా 8 గంటలు అయినది శ్రోతలలో ఒకనికి ఆకలి ప్రారంభమైనది. అపుడు అతని మనస్సు మెల్లగా బుద్ధితో ఇట్లనెను ఇంటికి వెళ్లుదము భోజనసమయమైనది ఆకలిగా ఉన్నది వెంటనే బుద్ధి దానికి ఈప్రకారముగ మందలించెను— ఓ మనస్సా! ఇంకొక అరగంటసేపు ఓర్చుకొని కూర్చుండుము! సభ పూర్తియగును ఇటువంటి అవకాశము ఎల్లప్పుడు లభించునా! ఇట్టి మహనీయులు ఎప్పుడైన మన గ్రామమునకు విచ్చేయుదురా! ఎప్పుడున్న ఆకలియే, ఎప్పుడున్న తిండియే ఎప్పుడున్న సంసారమే

కాబట్టి ఇంకొక్క అరగంట మెదలక కూర్చొనియుండుము ఇచ్చోట సంకల్పించినది మనస్సు నిశ్చయించినది బుద్ధి బుద్ధియొక్క ఆదేశము లేని ఈ ఉపాధియందు ఏదియు కదలుటగాని మెసలుట గాని జరుగదు ప్రధానమంత్రియొక్క ఆజ్ఞ లేనిదే ప్రభుత్వమునందే కార్యక్రమమును అమలు జరుగుట కెల్లు వీలులేదో అట్లే ఈ ఉపాధియందును మనస్సుగాని ఇంద్రియములుగాని దేహముగాని బుద్ధియొక్క పర్మిషన్ లేనిదే ఏపనియు చేయజాలవు

కాబట్టి బుద్ధి ఏకాగ్రముగ శాంతముగ ప్రజ్ఞాయుతముగ పవిత్రముగ నున్నపుడు ఉపాధిచే నొనర్పబడు కార్యములన్నియు అత్యంత శుభప్రదములుగ నుండగలవు కొండెలో ఈ బుద్ధి వివేకరహితమై వక్రమై అపవిత్రమై దుస్సంస్కారయుతమైయుండును అట్టివారి చర్యలన్నియు నికృష్టములై హేయములై లోకాపవాద జనకములై యుండును కనుకనే శ్రీకృష్ణపరమాత్మ బుద్ధిని అత్యంత పరిశుద్ధముగ నుంచుకొనవలెనని అర్జునునకు బోధించి యుండెను (బుద్ధ్యాదిశుద్ధయేయుక్తో)

ఒక బండి పోవునప్పుడు నిజమైనభార వహించునది సారథియే కాని లోనకూర్చొనియున్న యజమానికాని బండిని లాగుచున్న గుఱ్ఱములుకాని కావు సారథి తెలివి తక్కువవాడు అయినచో బండి గుఱ్ఱములు యజమాని

అందఱును గోతిలో పడిపోవుదురు అట్లే ఈ ఉపాధియందు దేహము రథమువంటిది ఇంద్రియములు గుర్రము వంటివి మనస్సు పగ్గమువంటిది బుద్ధి సారథివంటిది అంది సురక్షితముగ గమ్యస్థానము చేరవలెనన్న సారథి బుద్ధికుశలుడై మెట్లుండవలెనో అట్లే జీవుడు సురక్షితముగా మోక్షధామము చేరవలెనన్న బుద్ధి ప్రజ్ఞాయుతమై శీలవతమై సుశీలమై యుండవలెను. మనస్సును అదుపులో నుంచునదిగ యుండవలెను. మనస్సు చెడ్డదైన మార్గముల పయనించుట కుద్యుక్తమైనచో ధర్మదూరముగ ప్రవర్తించినచో బుద్ధి దానిని ఖండించి సరియైన మార్గముచూపి అధర్మమున ప్రవేశింపకుండునట్లుగను చేయవలెను బుద్ధిచేయవలసిన పని యిదియే

అట్లుగాక బుద్ధి మనస్సునకు లోబడినచో మనస్సు ఎటు లాగిన అటు పోవుచుండినచో మనస్సుకు బానిస అయినచో అది జీవుని అధోగతికి తీసికొని పోగలదు అట్టి పరతంత్రమైన బుద్ధిగల జీవునకు సుఖశాంతులు కరువైపోవును అజ్ఞాని యొక్క బుద్ధి మనస్సు చెప్పిన దానిని తటాలున ఆమోదించుచుండును మనసు దొంగతనము చేయవలెనని సంకల్పించినచో అట్లే చేయుమని ఆదేశించును. జ్ఞానియొక్క బుద్ధి అట్లు కాదు దొంగతనము మహాపాపము కాబట్టి ఎన్నడును చేయరాదు' అని హెచ్చరించి ఆ మనస్సును అట్టి దుష్కా-

ర్గము నుండి విరమింపజేయును జ్ఞానికి అజ్ఞానికి ఇదియే భేదము అజ్ఞానిబుద్ధి మనస్సుకు లోబడును జ్ఞానిబుద్ధి మనస్సును అదుపులో నుంచి తన ఆదేశానుసారము ధర్మమార్గమున నడిపించుచుండును

కావున సాధకుడు సద్గురూపదేశము చేతను సద్గ్రంథ పఠనము చేతను మహాత్ముల సాంగత్యము చేతను తన అనుష్ఠానము చేతను బుద్ధిని అత్యంత శుద్ధముగ నొనర్చుకొని మనస్సుయొక్క చెడుగుణములను పాటింపక దానిని సన్మార్గమున నడుపునట్లు చేయుచు క్రమక్రమముగ మోక్షధామమును చేరవలయును నిరహంకృతుడై అతడు మానావమానములందును శీతోష్ణములందును సమదృష్టిని అభ్యసించవలెను సమత్వం యోగ ఉచ్యతే అనునట్లు అట్టి సమభావమే యోగమని చెప్పబడును.

2 సమత్వము

అర్జునుడొక పర్యాయము శ్రీకృష్ణపరమాత్మ నిట్లు ప్రశ్నించెను

దేవా! ప్రపంచములో తపస్సంపన్నులైన మహర్షులు, యోగనిష్ఠా పరులైన పుణ్యాత్ములు ఎందరో కలరు గదా! వీరిలో పరిపూర్ణసిద్ధిని బడసి జీవన్ముక్తులైన మహాత్ము లెవరో ఎట్లు తెలిసికొనగలము? ఒకడు దైవసాక్షాత్కారమును బొందినాడో లేదో తెలిసికొనుటకు గురుతేమి? జగద్గురువగు

ష్ణమూర్తి ధనంజయుని ప్రశ్నకిట్లు సమాధాన మొసం గెను — అర్జునా! ఎవడు మానావమానము లందును, ంచా మిత్రులందును సమభావము గలిగి యుండునో అట్టి గారిని జీవన్ముక్తులుగ నెఱుం గుము

భగవానుని ఈ సమాధానము మానవుని కొన్ని శక్తు లను పరీక్షించుటకు శక్యమైన కొలతబద్దగ ఉపయోగించు న్నది ఎవరైన దూషించినపుడు నిందించినపుడు అజ్ఞా నులకిందులై పోవుదు క్రోధావిష్టులగుదురు. రోజుల తరబడి ంతచే కుమిలిపోవుదురు. కాని జ్ఞానియగువాడు ఆ రమా నింద చే ఏమాత్రము ప్రభావితుడు కాకుండును

Censure and praise are Mere vibrations of ie air నిందగాని స్తుతిగాని గాలిలోని తరంగములు గాత్రమే అని భావించుకొని వివేకవంతుడు నిబ్బరముగా ండును విచలితుడు కాకుండును వాస్తవముగ విచారించి తో ఎవరైన తిట్టినపుడు జరిగిన ఉపద్రవమేమి? ఆ తిట్టు ను శబ్దము వాయువులో ఒక తరంగము (wave) ను బగజేసను అంతమాత్రమునకు ఎదుటివాడు తన కేదో జరిగిపోయినదని భావించవలసిన పనియేమి? దాని వలన తన కిం అపకారము జరిగినది? ఆ తిట్టు అను శబ్ద తరంగ ను తాను స్వీకరించినచో బాధ కలుగునుగాని స్వీకరింప చో ఇచ్చినవారి యొద్దకే అది తిరిగి పోవును (Return to e sender)

ఒకప్పుడు బుద్ధదేవుడు ఎచటికో పాదచారియై పోవు చుండెను. మార్గమధ్యమున ఒకడు కనుపించి అదే పనిగా బుద్ధుని దూషింప మొదలిడెను కాని ఆ దూషణలను బుద్ధ దేవుడుమాత్రము వినక గొనక తన దారిన తాను పోవుచుండెను అప్పుడా పాంథుడు బుద్ధుని అడిగి అయ్యా! మిమ్ములను చాల సేపటినుండి తిట్టుచున్నాను గదా! మీకేమీ బాధకలుగలేదా ఏమి? అని ప్రశ్నింప అందులకు తథాగతుడిట్లు సమాధాన మిచ్చెను—

నాయనా! మీ యింటికి ఎవరైన అతిథి వచ్చినచో అతనిని ఆదరించి మర్యాద చేసినప్పుడు మాత్రమే అతడు మీ ఆతిథ్యమును స్వీకరించి మీ యింటిలో భిక్ష చేయును అట్లు కాక అతని విషయమై ఏమి యు పట్టించుకొనక ఉపేక్షా భావము కలిగియున్నచో అతడు చూచి చూచి వెనుకకు వెడలిపోవునుగదా! అట్లే నీవు నన్ను దూషించుచున్నావు. ఆ దూషణను నేను స్వీకరించినచో మాత్రమే నాకు బాధ కలుగును. కాని ఆ ప్రకారము నేనుచేయలేదు ఆ దూషణ యెడల ఉపేక్షాభావమును వహించితిని అందుచే అయ్యవి మరల నీయొద్దకే వచ్చి చేరినవి బుద్ధుని ఆ వాక్యములచే ఏమిటి వానికి కనువిప్పుకలిగినది.

మహనీయులైన వారు ఎన్నియో యుక్తులచేతను ఉపాయముల చేతను మనోవికారములను జయించుచుందురు.

దా వాక్యములచే ప్రభావితుడు కాకుండుట కొఱకై ఒక మహనీయు డవలంబించిన పద్ధతిని చూడుడు—

మన్నిందయా యది జనః పరితోషమేతి
నన్వప్రయత్న సులభోఽయమనుగ్రహో మే
శ్రేయోర్థినో హి పురుషాః పరతుష్టిహేతోః
దుఃఖార్జితాన్యపి ధనాని పరిత్యజన్తి

నన్ను తిట్టి ఎవరైనా సంతోషపడునో అది నా అదృష్టము ఎందుకనగా ఇతరులకు సంతోష మొసగుటకు చిత్తము ఎంతయో డబ్బు ఖర్చు పెట్టి కొందఱు సత్రములను స్థాపించుదురు కొందఱు బావులను త్రవ్వించుదురు కొందఱు అన్నదానము చేయుచుందురు కొందఱు వస్త్రాదులను అర్పించుదురు కాని నేనో, ఒక్కపైసా ఖర్చు చేయక ఇతరునకు సంతోషము కలుగుటకు కారణభూతుడనగుచున్నాను. నన్ను తిట్టి ఒకడు సంతోషపడుచున్నాడనగా అతని సంతోషమునకు నేనే కారణుడను గదా నా వలనే కదా వానికి అంత ఆనందము కలిగినది ఆహా! ఇతరుల ఆనందము కొరకై జనులు వేనకు వేలు రూప్యములు ఖర్చుపెట్టుచుండ, మాత్రము ఖర్చు చేయకయే నేనొకనికి సంతోషమును కలుగ జేయుచున్నాను గదా! — అని ఒక మహనీయుడు తనలో యెంచుకొని నిందలను ఆశీస్సులుగ నిలచెను.

సామాన్యపరిస్థితులలో అందరును ప్రశాంతముగనే నివసించుదురు. కాని జీవితములో కొన్ని ఒడిదుడుకులు

సంభవించినపుడు జనులు తమపై పలువిధాల ప్రేమ ఆభిమానములు వెలయించినపుడు సామాన్యులు తల్లక్రిందులై పోవుదురు వారి పరిస్థితి దాదాపు పిచ్చిపట్టినట్లగును కాని వివేకవంతుడు స్థితప్రజ్ఞుడై మేరువు గంభీరుడై మానా భావనములకు రహస్యం తెలిసినను చలించక యుండును గాలివీచి నప్పుడు గుండురాళ్ళు ఎండుటాకులు రెండును ఒకేచోట నిశ్చలముగనుండును పెనుగాలి వీచినచో ఆకు ఎగిరి ఆవలి దూరమ పడును. గుండురాయి యథాప్రకారము కదలక మెదల కుండును. ఇది యే జ్ఞానికి అజ్ఞానికి గల భేదము జ్ఞాని నిందల కుంగడు అజ్ఞాని నిందలకు భయపడి చలించిపోవును. చిత్తచాంచల్యమును పొందును

ఒకింత వివేకమును ఉపయోగించి చూచినచో ప్రపంచము మనోవికారములకు ఆస్కారమే యుండదు వివేకహీనునకే చిత్తవైకల్యము సంభవించునుగాని విముక్తుడగు జ్ఞానికి కాదు

పొగడబడువాడు మఱియును పొగడువాడు
తిట్టబడువాడు మఱియును తిట్టువాడు
ఒక్కడై యుండ స్తుతినిందలున్న చెల్లు
స్వాంతమున సద్వివేకంబున శాంతినొంది
ఎత్తిపాడుడు కంఠము ఎత్తిపాడు
యతివరాధీర ఓం తత్సదనుచు పాడు.

వివేకానందుల పై వాక్యము ఈ సందర్భమున జ్ఞప్తి యందుంచుకొనదగినది. అంతయు ఒకే ఆత్మస్వరూపముగా చింతించువానికి లోకములో వ్యామోహముండదు. అట్టి స్థితులలో నైనను మనస్సును సమన్వయ పరచుకొని గలుగు ఆత్మతత్త్వము తెలియని అవివేకులకే ప్రపంచమున జరుగుచుండు ఆపత్తులు సంభవించుచుండును. దుఃఖము సన్నంటుచుండును. జ్ఞాని నిత్యానిత్యవస్తు వివేకము గలవాడై తత్త్వమందు స్థితిగలిగి ఐశ్వర్యములను ప్రాపంచిక విషయము లను అటువంటి నిర్వికారుడై సచ్చిదానందుడై యుండును. అతని చిత్తము శీతోష్ణ సుఖదుఃఖ మానావమానాది ద్వంద్వము లను సమత్వమును (balance) సాధించగలిగియుండును. ధ్యానముచే ప్రతివానికి అట్టి నిర్వికార స్థితి తప్పక లభించ లదు

పూర్వకాలమున ఒకానొక గురువు తన శిష్యునకీ విధముగ బోధించెను. నాయనా! నిరాశ్రయులు కేవలము పరమాత్మయొక్క వికారములు మాత్రమే యని తెలిసికొనుము అట్టియు ఉన్నాడు నిన్ను స్తోత్రము చేయువాడు తన స్వార్థము కొరకైన నీ వలన లాభము జరిగినచో రేపు నిన్ను దూష్యించుటకు సిద్ధముగా గలడు. అటులే అతడు కావించిన స్తోత్రమున కెట్టి విలువ యుండకున్నా కావున స్తోత్రములను పొంగిపోరాదు నిందాభాగములు చేయు. స్తోత్రములకు అవివేకులు రాజకీ ఉబ్బిపోవుదురు కాని వివేకవంతులు కారు కాదు

అట్లే జనులు కావించు స్తుతి నిందలకు సామాన్యులే ప్రభావితులగుదురు కాని ఒకింత విచారణ జరుపువారు కారు

కొందరు ఈ ప్రకారముగ చెప్పుదురు నేనేమియు తప్పు చేయలేదు వాడు అకారణముగ నన్ను తిట్టుచున్నాడు నాయనా! నీ వేమియు తప్పు చేయలేదా ఒక పెద్దతప్పు చేసియే యున్నావు క్రిందటి జన్మలో ఆత్మ సాక్షాత్కారమునకై నీవు ప్రయత్నము సల్పలేదు అదియే గొప్ప తప్పిదము నేను ప్రయత్నము చేయలేదని మీ కెట్లు తెలియును అని అందువేమో? క్రిందటి జన్మలో నిజముగా నీవు ఆత్మజ్ఞానమును సంపాదించి యుండినచో నీకు జన్మరాహిత్యమే సిద్ధించి యుండెడిది ఇప్పుడు పుట్టెడివాడవు కావు అట్లుకాక నీ విప్పుడు జన్మించినావు కాబట్టి పూర్వజన్మమున మోక్షప్రయత్నము నీవు చేయలేదనియే అర్థము అది ఎంత పొరపాటు! ఎంత తప్పిదము మరి నేనేమియు తప్పు చేయలేదే యని నీ వెట్లనగలవు? నీవు పూర్వజన్మలో జన్మరాహిత్యమునకై ప్రయత్నము చేయక పోవుట బ్రహ్మాండమైన పొరపాటు కదా! కావున నీవు గొప్ప అపరాధమును చేసియే యున్నావు అని భావించుకొని వాడు నన్ను అకారణముగ తిట్టలేదు కారణ మున్నందు వలననే తిట్టినాడు కావున నే నిందలకు బాధచెంద పోవలెను! అని ఈ ప్రకారముగ నీలో నీవు సమన్వయము చేసుకొని శాంతి నొందుము

న మోఽపరాధః కిము కారణం నృణాం
మదక్షమాయోగ్యతి నైవ చిత్రయేత్
న యత్కృతా ప్రాక్పవలంఘనిష్కృతి
స్తతోఽపరాధ పరమోఽను కిం భవేత్

అను ఈ శ్లోకము నేను చెప్పిన భావమునే స్పష్టీకరించుచున్నది కాబట్టి నాయనా! నిత్య వ్యవహారమందు బహు మెలుకువతో నుండుము జనులయొక్క పొగడ్తలకు దూషణలకు ఏ మాత్రము ప్రభావితుడవు కాకుము తస్మాత్ జాగ్రత! జాగరత!

పూర్వకాలము ఒకానొక గురువు తన శిష్యునకు గావించిన ఈ హితబోధ ఎంత అర్థవంతముగ ఉత్తేజకరముగ నున్నది ముముక్షువు సాధకులకు ఎంత ప్రయోజనకరముగ నున్నది! శ్రీవివేకానందులు తమ యతిగీతము (The song of the Sannyasin) నందిట్టి భావములనే స్పష్టీకరించి యున్నారు.

Few only know the Truth The rest will hate and laugh at the great one but pay no heed.

కొందరే సత్యమెఱుంగుదు రందఱిలను
గాక తక్కినవారలు ఘనునిమన్న
చేరి నవ్వెద లక్ష్యంబు సేయబోకు

Let one put garlands on another kick this frame say naught No Praise nor blame can be Where praiser praised and blamer blamed are one Thus be thou calm, sanyasin told ! say

om tat sat Om !

కాయమేమైన లక్ష్యంబు సేయబోకు
దాని కొనబట్టి మండనఖండనముల
నిందచేసియు సంస్తవ చేయుచుండు
పొగడబడువాడు మఱియును పొగడువాడు
తిట్టబడువాడు మఱియును తిట్టువాడు
నొక్కటై యుండ స్తుతినిందలున్న చెల్వు
స్వాంతమున నిర్వ్యథంబుగ శాంతినుంచి
ఎత్తిపాడుము కంఠము ఎత్తిపాడు
యతివరా ధీర ఓమ్ తత్సదను పాట

నిందాస్తుతులందు మనస్సును సమభావము(Equilibrium) నుంచుట ఒక గొప్పసాధన దీనినే యోగమనియు గీతాచార్యులు సెలవిచ్చియున్నారు (సమత్వం యోగ ఉచ్యతే) ధనుర్ధరుడు మోక్షయత్నములం దిట్టిది ప్రధానమైనది ఇట్టి శ్రీకృష్ణభగవానులు గీతయందు చోటచోట సా ధనను గురించి చెప్పియున్నారు.

1) తుల్యనిందాస్తుతిర్మౌనీ—
2) మానావమానయోస్తుల్యస్తుల్యో మిత్రారిపక్షయోః

8) సమశ్శత్రౌ చ మిత్రేచ తథామానావమానయోః

ఎవరైన నిందించినప్పుడు గాని పొగడినప్పుడు గాని చిత్తమునం దేవిధమైన వికారము కలుగక నిందాస్తుతుల సమభావమునం దుండ వలెననునదే పై వాక్యముల యొక్క సారాంశము

ఎవరైన నిందించినచో తిట్టినచో విమర్శ చేసినచో ప్రతి వారును తమలో తాము బాగుగ విమర్శించుకొని తమ అంతః కరణమును శ్రద్ధగా పరిశోధించుకొని ఎదుటివాని విమర్శకు తగిన దోషము తమయందేమైన గలిగినచో దానిని వెంటనే తొలగించుకొనవలెను తన యందలి దోషములను పొరపాటులను ఎదుటివాడు ఎత్తి చూపిన యెడల వాని ద్వారా తనయొక్క చరిత్ర నైర్మల్యత్వమునకు దోహదము కలుగ జేసినందులకు అతనికి కృతజ్ఞులై యుండవలెను అట్లుగాక తనయందేవిధమైన దోషము లేకయే అకారణముగ అతడు నింద మోపినచో దానిని గురించి లేశమాత్రము పట్టించుకొనక కించిత్తు కూడ దానిచే ప్రభావితుడు గాక విని విననట్లుగ తటస్థుడుగ నుండవలెను

ఇట్టి పరుల నిందలకు మానసికముగ అతీతుడుగ నుండు టకై మరియొక ఉపాయము కలదు. అది ఏమనగా ఎవరైన నిందించునప్పుడు అతడు దేనిని నిందించుచున్నాడు ? శరీరమునా ? ఆత్మనా ? అని ప్రశ్నించుకొనవలెను

ఆత్మానం యది నిన్దన్తి నిన్దన్తి స్వయమేవహి
శరీరం యది నిన్దన్తి సహాయాస్తే మహా మమ

ఆత్మను నిందించినచో నిందించు వాని ఆత్మయు నిందింప బడిన వాని ఆత్మయు ఒకటే కావున నిందించువాడు తన్ను తాను నిందించుకొనిన వాడే కాగలడు ఇక శరీరమును నిందించి నచో అది రక్తమాంసాదులతో మల మూత్రాదులతో నిండి నిందార్హమై యుండుటచే అట్టి నింద సహేతుకమే యగుచు ముముక్షువు కాంక్ష సాధనకు వైరాగ్య సహాయభూతముగ కూడ నుండుచున్నది కాబట్టి రెండు విధములకూడ సాధకుడు పరుల నిందలచే చిత్తవికారము నొందవలసిన అగత్యము లేకున్నది.

ఈ ప్రకారముగ సాధకుడు వివిధరీతుల యోచించి పరుల దూషణ భూషణములకు ఏ మాత్రము లొంగక నిందా స్తుతులందు సమ భావమును వహించి ఇట్టి మహోన్నత సాధనము ద్వారా నిర్వికార నిశ్చలచిత్తమును సంపాదించి తత్ఫలితముగ ఆత్మ సాక్షాత్కారమును బ్రహ్మానందానుభూతిని బడయవలయును ఆహార విహారములందును సాధకుడు బహు జాగరూకుడై మెలగవలెను ఆరోగ్యమును జాగ్రతగ కాపాడుకొనుచుండవలెను.

3 ఆహారనియమము

బ్రహ్మానందము కొఱకై మోక్షముకొఱకై ప్రయత్నములు సలుపు సాధకుడు తన ఆరోగ్య విషయమై అత్యంత జాగరూకత కలిగియుండ వలయున్నది. ఆరోగ్యమే

మహాభాగ్యమనుసూక్తి అన్నిరంగములవారికిని అన్వయము చు
చుండును ఆరోగ్యములేనిదే మనుజుడు సాధన ఎట్లు చేయ
గలడు? ఒక గంటసేపు ఆసనముపై కూర్చొనవలసియున్నచో
ఆరోగ్యము లేని వానికి అది ఎట్లు సాధ్యమగును ? కడుపు
నొప్పి గాని, తలనొప్పిగాని పంటినొప్పిగాని యున్నచో
ధ్యానమునందు ఏకాగ్రత ఎట్లు కుదురును ? ఆ స్థితి ఆ
బాధయే స్ఫురించుచుండును. ఆ నొప్పియే అనుభవమునకు
వచ్చుచుండును ఆరోగ్యము ఎట్లున్న ఏమి ? మనకు
కావలసినది భక్తికదా వైరాగ్యము కదా ధ్యానము
కదా విచారణకదా అని చెప్పినచో అది అనుభవరహిత
మగు వాక్యమే కాగలదు

శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమ్ అనుట
ఆరోగ్యము తనువని ధర్మసాధనము అని పెద్దలు చెప్పిన
దాని అంతర్యమిదియే అయియున్నది కాబట్టి ప్రతివారును
ఏ క్షేత్రము నున్నను సరియే తమ ఆరోగ్యమునుగూర్చి
పెక్కు జాగ్రత్తలను వహించవలసియుండును మొట్టమొదట
ఆహారవిషయమున తగిన కట్టుబాటు కలిగియుండవలెను
ఆహారనియమము మనము ఉపేక్షించతగిన అంశముకాదు ఆహా
రముచేతనే రక్తము ఏర్పడును రక్తము క్రమక్రమముగ పరిణ
మించి మేధస్సుగ మారును ఆహారము రజోగుణసంబంధ
మైనది అయినచో మనస్సున్ను రజోగుణాత్మకముగ
మారును తస్మాదన్నమయః మనః (కాబట్టి మనస్సు

అన్న మయమైనది) అని శ్రుతివర్తు లీ సత్యమునే ఉద్ఘాటించు చున్నది. ఒకవేళ ఎవరైన ఆహారమును చిన్నవిషయముగ భావించినను ఒక్కొక్కప్పుడు చిన్న విషయములందలి అజాగ్రతయే పెద్ద పెద్ద ప్రమాదములను తెచ్చిపెట్టుచుండును. రైలుపట్టాలను బిగించియుండులకు చిన్న చీలగాని బోల్టుగాని వదులుగా నున్నచో దానివలన పట్టాలు కదలి రైలంతయు పడిపోవు ప్రమాదముకలదు. కనుకనే కొందఱు రైల్వే పని వారలు గంటగంటకు ఆ చీలలను తనిఖీ చేయుచు అవసర మైనచోట సుత్తితో కొట్టుచుందురు. కావున ఆరోగ్యమునకు ప్రధాన హేతువైన ఆహారవిషయము త్రోసిపుచ్చదగినది కాదు. దానిని గూర్చి ఎంతయో శ్రద్ధ వహించవలసియున్నది.

ఆహారము అత్యంత పవిత్రముగా నుండవలెనని అది (1) సాత్త్వికాహారము (2) మితాహారము (3) దైవార్పితా హారము (4) న్యాయార్జితాహారము అయియుండవలెను. ఈ నాలుగు విధముల శుద్ధముగా నున్నపుడు మాత్రమే అయ్యది శరీరమును ఆరోగ్యముగ తేజోవంతముగ బలవంతముగ నొనర్చుటయేగాక మనస్సును నిర్మలముగ నిశ్చలముగ ఆధ్యాత్మ జ్ఞాన సంపన్నముగ నొనర్చును. ఆహార విషయమున పై నియమములు పాటించక అజాగ్రతగనుండి ఇష్టము వచ్చినట్లు తినివేయుచు, జిహ్వాచాపల్యమునకు లోనై ఇంద్రియములకు దాసులై మెలగుచుండుట వలననే జనుల ఆరోగ్యము చెడిపోయి దైవధ్యానాదులందు మనస్సు

ప్రవర్తించక ఒక తీరు ప్రవర్తించినను సరిగా నిలువక నానా బాధలను పొందుచున్నారు.

ఆహారనియమములలో మొట్టమొదటిది సాత్త్వికాహారము. శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీతలో 17 వ అధ్యాయమున మూడు విధములగు ఆహారమును గూర్చి (అనగా సాత్త్విక రాజసిక తామసికాహారములను గూర్చి) ప్రస్తావించి సాత్త్వికాహార సేవనమును ప్రోత్సహించెను. ఆయుస్సును, మనోబలమును దేహబలమును ఆరోగ్యమును సౌఖ్యమును ప్రీతిని బాగుగ వృద్ధి పొందించునవియు, రసముగలవియు చమురుగలవియు దేహమందును చాలకాలము ఉండునవియు మనోహరములైనవి యునగు ఆహారములు సాత్త్వికములనియు చేదుగాను పులుపుగాను ఉప్పగాను మిక్కిలి వేడిగాను కారముగాను చమురులేనివిగాను మిగుల దాహమును గలుగజేయునవిగాను ఉండునవియు శరీరమునకు దుఃఖమును మనమునకు వ్యాకులత్వమును గలుగజేయునవి రాజసాహారములనియు పాచిపోయినవి దుర్గంధయుక్తములైనవి ఆహారములైనవి తామసాహారములనియు గీతాచార్యులు వివరముగ చెప్పెనది కావున ఆరోగ్యము నిమిత్తము ధ్యానాదులు చక్కగ జరుగుటకు నిమిత్తము మనుజుడు రాజసిక తామసిక ఆహారములను వదలివైచి సాత్త్వికాహారమునే సేవించుచుండవలెను.

జంతువులలో ఆవు మేక మొదలైనవాటి సాత్త్విక వర్తనకు పులి సింహము మొదలైనవాటి రాజసిక క్రూర

ప్రవర్తనకు గల భేదము సర్వులు ఎఱింగినదే కదా. అది గైకొను ఆహార భేదముల వలననే వాటికి గుణభేదము ఏర్పడినది. కావున ధ్యానము చక్కగ జరుగవలెనన్న మనస్సు నిశ్చలముగ స్థిరముగ నుండవలెనన్న సాత్త్వికాహారము తప్పక సేవ్యమైయున్నది. ఆరోగ్యసూత్రములలో ఇది ప్రధానమైనది.

ఇక ఆహార నియమములలో రెండవది మితాహారము. ఆహారము సాత్త్వికమైనప్పటికిని అమితముగ తినరాదు. హితమైన ఆహారమును మితముగ స్వీకరించవలెను. 'నాత్యశ్నతస్తు యోగోఽస్తి అతిగా తినువారికి యోగమునందు నిలుకడ సంభవించదు' అని గీతాచార్యుడు చెప్పనే చెప్పెను. యోగము మాట అటుండి ఆరోగ్య దృష్ట్యా చూచినను అమితాహారము సమ్మతముకాదు. దానివలన ఆరోగ్యము చెడుటయేకాక ఒక బీదవానికి పెట్టుటకై మిగులు ఆహారమును తస్కరించినట్లు కాగలదు. మితాహారమును సేవించి మిగిలిన ఆ ముద్దను బీదవానికి పెట్టినచో దాని వలన ఆరోగ్యము పుణ్యము అను రెండు లాభములు చేకూరినట్లు కాగలదు.

ప్రపంచములో బాధపడువారు ఇద్దఱు. అతిగా భుజించి జీర్ణము కాక క్రిందమీద దొర్లుచు నానాబాధలు పడువాడు ఒకడు. ఆకలితో అలమటించువాడు మఱియొకడు. ఆకలి బాధకంటె అజీర్ణ బాధ చాల ఘోరము. అదుపు తప్పి

తినవేల ! తినుపరి అవస్థపడనేల ! కావున నాలుకపై ఒకింత సంయమనము గలిగి మితముగ తక్కువగానే తిని ఆరోగ్యమును కాపాడుకొనుట శ్రేయస్కరము. ఆహారమునకు సంబంధించి రెండు ఇంద్రియములు కలవు ఒకటి నాలుక రెండవది పొట్ట. పొట్ట అమాయకమైనది నాలుక ప్రమాదకరమైనది. భుజించునపుడు కడుపు నిండిపోవుచుండగా అది నాలుకను హెచ్చరించును ఓ నాలుకగారూ ! ఇక దయచేసి ఆపండి చోటు లేదు. కాని నాలుక దాని మాటను ఖాతరు చెయ్యక ఈ ప్రకారముగ జవాబిచ్చును ఓ పొట్టగారూ ! మంచి మంచి భక్ష్య పదార్థములు ఎదురుగా నున్నవి. ఇప్పుడిప్పుడే అనుచు ఈ ప్రకారముగ పొట్టయొక్క హితబోధను తిరస్కరించి అతిగా తిని జీర్ణము చేసికొనలేక మనుజుడు నానాబాధ ను పొందు చుండును కావున పొట్ట చేయు హితబోధను నాలుక పాటించినచో వ్యక్తియొక్క ఆరోగ్యము చక్కగా నుండి ఆధ్యాత్మికముగ ధ్యాన జప దైవచింతన యోగ భ్యాసము లను, లౌకిక వ్యవహార కార్య నిర్వహణకు అనుకూలత ఏర్పడ గలదు కాని జిహ్వాచాపల్యముచే మనుజుడు ఇంద్రియములకు బానిసయై తత్ఫలితముగ ఆరోగ్యమును చెడగొట్టుకొని దైవ ధ్యానము కు శాంతికి దూరమగుచున్నాడు

శరీరము ఒక బస్సు బస్సులో కూర్చుండు జనమును కాపాడుచు [illegible] నడపినచో మార్గమధ్యమున ప్రమాదము

వాటిల్లవచ్చును కావునసే అన్నములోగాని కాఫీలోగాని పరిమిత జనమునే తీసికొనిపోవు లాగున ప్రభుత్వము శాసనము చేసినది ఎక్కువగా తీసికొని వచ్చినచో ఓవర్ లోడ్ కేస క్రింద వారిని అరెస్టు చేయుదురు అట్లే శరీరమును బండిలా అమిత బరువును చేయక జాగ్రతగా నడిపించుకొని పోవలెను ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యమను సూక్తిని విస్మరించరాదు

ఒక గ్రామములో ఒక వైద్యుడు గ్రామాంతరము నుండి వచ్చి ఒక ఇంటిని అద్దెకు తీసికొని బోర్డు కట్టి అచట తన వైద్య వృత్తిని ప్రారంభించెను కాని సంవత్సరము గడచినను ఒక రోగి కూడ మందు కొఱకై అతని వద్దకు రాలేదు అతడు ఆశ్చర్యచకితుడై గ్రామవాసులను ఆ విషయమై అడుగగా వారిట్లు చెప్పిరి మహాశయా! దాదాపు రెండు సంవత్సరముల క్రిందట మా గ్రామమున కొక సాధువుగారు వచ్చి గ్రామస్థుల దఱిని పిలిపించి ఆహారమును గూర్చిన రెండు సూత్రములను వచించి వాటిని తప్పనిసరిగా జీవితములో ఆచరణయం దుంచవలెననియు అట్లు పాటించినచో ఆయురారోగ్య సంపన్నులై విలసిల్లగలరనియు బోధించి వెడలిపోయెను ఆ సూత్రము లేవియనిన — (1) భుజించునపుడు ఇక ఒక ముద్దతినినచో కడుపు పూర్తిగ నిండునని తోచినపుడు ఆ ముద్దను తినరాదు అంతటితో భోజనమును ఆపివేయవలెను. అనగా ఒక ముద్ద తక్కువగనే తినుచుండవలెను (2) భోజనమునకు భోజనమునకు మధ్య ఏమియు తినరాదు.

చిరుతిండి మానివేయవలెను - ఈ ప్రకారముగ ఆ సాధువు గారు పరోపకార బుద్ధితో బోధించిన ఆహార సంబంధమైన రెండు సూత్రములను మేము కడు శ్రద్ధతో పాటించు చున్నాము అప్పటినుండియు మా ఆరోగ్యము చాల చక్కగా నుండుచున్నది! గ్రామస్థుల ఆ వాక్యములను విని వైద్యుడు సాధువు గారి ఆరోగ్య సూత్రములను, గ్రామస్థుల పరిపూర్ణ విశ్వాసమును, అగంచల దీక్షా నిర్వహణ బుద్ధిని తలంచుకొని ఆనందపడెను కాబట్టి ఆరోగ్యమును జాగ్రతగ కాపాడుకొనదలంచువారు, ధ్యాన ధ్యానస్థానములను చక్కగ కొనసాగింపదలంచువారు ఆహార విషయమున సంయమశీలురై మెలగవలెను

ఆహారనియమములలో రెండవదియగు మితాహారమును గూర్చి తెలిసికొనవలసిన అంశములు ఇంకను చాల కలవు. కొన్నిటిని ఇచట విచారించెదము. బ్రహ్మదేవుడు మానవుని శరీరమును సృష్టి చేసినపుడు అంతటి ప్రధానాంగమగు శిరస్సులో రెండు కండ్లు, రెండు చెవులు, రెండు ముక్కురంధ్రములు - ఈ ప్రకారము అన్నియు రెండు రెండుగ పెట్టి, నోరుమాత్రము ఒక్కటిగ ఏర్పాటుచేయుట గమనించదగినది నోళ్లు కూడ రెండుగ పెట్టవచ్చుగదా! అట్లు పెట్టలేదేమి? దానికి కారణము కలదు. మితముగ తినుము, మితముగ మాట్లాడుము-అని దానిద్వారా భగవంతుడు బోధించుచున్నాడు

యోగస్య ప్రథమం ద్వారం వాఙ్నిరోధః శంకరుల యొక్క వాక్యము వాగింద్రియమైన నోటి సంయమ ప్రాధాన్యతను వ్యక్తము చేయుచున్నది చూచుట అను ఒక్క పనియే కలదు. చెవికి వినుట అను పనిమాత్రమే కలదు. కాని నోటికి మాట్లాడుట తినుట అను రెండు పనులు కలవు కాబట్టి అది బలమైన ఇంద్రియము. దానిని జయించుటకై సాధకుడు ముగ ప్రయత్నము చేయవలెను. అదుపు తప్పి నో మితముతప్పి మాట్లాడరాదు. మితభోజనము మితభా అలవాటుచేసికొనుట చాల శ్రేయస్కరము. ఎక్కువ తి యోగము సిద్ధించదని ధ్యానము కుదురదని శ్రీ వానుడు గీతయందు సెలవిచ్చియున్నారు (నాత్య యోగోఽస్తి) కాబట్టి ఆహారసేవనమందు పరిమితిని పాటించవలెను.

ఎక్కువగా గాలి ఉన్నదని ఎవరును ఎ గాలిని పీల్చుట లేదుగదా ఎంత అవసరమో అం పీల్చి శేషించినదానిని వదలి వేయుచున్నారుగదా బావిలోగాని నదిలోగాని చెరువులో గాని ఎక్కు ఉన్నదని ఎవరును ఎక్కువ త్రాగుట లేదుగదా! ఎన్ని అవసరమో అన్నియే త్రాగుచున్నారుగదా! అట్లే ఆ కూడ ఈ శరీరనిర్వాహణమునకు ఎంతఅవసరమో అం శ్రేయస్కరము ఒక ముక్క అన్నము పెట్టినచో

అవసరమైనంత మాత్రమునే తిని తక్కినదానిని వదలివేయును. అట్లే ఒకగోవు ముందు గడ్డివేసినచో అవసరమైనంత తిని తక్కినదానిని వదలి వెళ్ళిపోవును, కాని మానవుడు అట్లు చేయుచున్నాడా? ఎక్కువగా తిని రోగములు కొని తెచ్చుకొనుచున్నాడు.

హితభుక్, మితభుక్

అని పెద్దలు బోధించినారు. సాత్త్వికాహారమును మితముగ సేవింపుమని దాని అర్థము

ఒక నావలో ప్రయాణించునపుడు నావికుడు ఎక్కువ మంది ప్రయాణికులను దానిపై ఎక్కించడు. అట్లు ఎక్కించినచో తాను, నావ, నావలోనివారు అందరు గంగార్పణమై పోవుదురు. అట్లే విమానము మొదలైనవానియందు ప్రయాణించువారికి సామాను (luggage) ఎక్కువ ఉండకూడదు. ఉన్నను వేసికొనిపోవుటకు అధికారులు అనుమతించరు. అట్లే అధ్యాత్మగగన వీధులలో విహరించదలంచు సాధకులు అధికాహారముచే తమ దేహములను భారవంతములుగ చేసికొనరాదు. ధ్యానమునకు కూర్చుండి కండ్లు మూసికొనినపుడు దేహము ఏ మాత్రము స్ఫురించరాదు. దూది పింజవలె, బెండువలె అది తోచవలెను. అపుడు మాత్రమే మనస్సు ఊర్ధ్వముఖముగ జనుటకు అవకాశముండును. అట్లు కాక అధికాహారముచే శరీరము బరువుగ తోచినచో దేహభావన మఱచుట అసాధ్యము. అట్టి స్థితిలో

ధ్యానము జరుగనే జరుగదు కాబట్టి మితాహార సేవ ము సాధకులకు అత్యవసరము

మితాహారమువలన రెండు గొప్ప ప్రయోజనములు సాధింపబడగలవు ఒకటి ఆరోగ్యము తద్ద్వారా ధ్యాన విజయము. రెండవది పరప్రాణికి వినియోగించుటకు ఒకింత ప్రసాదమును మిగిల్చుకొని తద్ద్వారా పరోపకారమును సిద్ధింప జేసికొనుట పుణ్యసంపాదనమును గావించుకొనుట అధికాహారముచే అనారోగ్యము కలిగియుండుట ద్వారా శరీరబాధను కొనితెచ్చుకొనుట పరప్రాణికి సహాయము చేయుటకు అన్నదానమును గావించుటకు అవకాశము లేనందువలన దక్కవలసిన పుణ్యమును పోగొట్టుకొనుట సంభవించును కాబట్టి రెండువిధముల అతనికి నష్టము సంభవించును

అతి సర్వత్ర వర్జయేత్

అని పెద్దలు ఏనాడో బోధించియున్నారు ఈ సూత్రము ఆహారవిషయమున ఇంకను చక్కగ అన్వయించును ఒక దీపమునకు వత్తి పెంచినచో గ్లాసు మసిపట్టిపోవును తగ్గించినచో ప్రకాశము మందపడిపోవును మధ్యరకముగా ఉంచినచో రాత్రంతయు ప్రకాశమానముగ వెలుగుచుండును. అట్లే శరీరమునకు ఆహారమును మితిమీరి చేసినచో రోగగ్రస్త మగును. ఆహారము పూర్తిగ తగ్గించినచో శక్తిహీనమై ఏ కార్యము చేయుటకును వీలుపడకుండును. కనుకనే గీతాచార్యులు యుక్తాహారవిహారములను గూర్చి సెలవిచ్చి మధ్య

మార్గమును అవలంబించువాడు కృతార్థుడని బోధించిరి కాబట్టి ఆహార విషయమై సాధకుడు అతిజాగరూకుడై, అప్రమత్తుడై మెలగుచు మితము తప్పనీయక చూచుకొనుచు జిహ్వేంద్రియమును అదుపులో నుంచుకొనుచు ఆరోగ్యమును, ఆత్మశాంతిని బడయుగాక!

సంసారమను సముద్రమునందు దేహమను పడవపై జీవుడు ప్రయాణము చేయుచున్నాడు. సావధానముగ పడవ నడుపువాడు అతిజాగరూకుడై పడవ యొక్క స్థితిగతులను అనుక్షణము విచారించుచుండును దానికేమైన పగులిచ్చినదా, రంధ్రముపడినదా, మితిమీరిన బరువు మోయుచున్నదా, అదుపుతప్పి ప్రయాణించుచున్నదా, వేగమెట్లున్నది మొదలగు విషయములను అహర్నిశము అతడు పర్యాలోచించుచుండును అట్లే మానవుడు తన శరీరమను పడవపై సంసార సాగరమున ప్రయాణించుచు మోక్షమను ఆవలి తీరమునకు పోవ నుద్యుక్తుడై యున్నాడు. కాబట్టి శరీరమను పడవ యొక్క రోగములను నివారించుటకు ఆరోగ్యమును కాపాడుటకు పదే పదే జాగ్రత్త వహింపవలసియున్నది ఆహారసూత్రములను చక్కగ పాటించవలసియున్నది

ఆహార సూత్రములలో రెండవదియగు మితాహారమును గురించి ఇప్పుడు విచారించుచున్నాము. ఏకభుక్తః సదా రోగముక్తః ఏకభుక్తముకలవాడు రోగరహితుడై యుండునని పెద్దలు చెప్పుదురు ఒకవేళ అట్లుసాధ్యపడనిచో తక్కిన

రెండు పూటలు ఫలాదులను సేవించవచ్చును శరీరము ఆరోగ్యవంతముగను, ధ్యానాదిసాధనలు నిరాటంకముగ జరుపుకొనుటకు తేలికగను ఉండులాగున చూచుకొనవలయును

Eat to live live not to eat

జీవించుటకు తినుము తినుటకు జీవించకుము అను నానుడికలదు కొందరు ప్రొద్దస్తమానము ఏదియో తినుచునే యుందురు మరికొందరు అన్నవస్త్రము చిరుతిండ్లు తినుచుందురు. అట్టివారికి డబ్బు నిలవై పోవుట ఆరోగ్యము చెల్లు తినుట అను రెండు అనర్థములు వాటిల్లుచుండును ఆహార విషయము ఆధ్యాత్మిక సాధనలలో అతి ముఖ్యమైనది కావుననే శ్రీకృష్ణపరమాత్మ దానిని గూర్చి గీతయందు అచటచట ప్రస్తావించుచుపోయెను యుక్తతరమగు గీతను పరిసమాప్తము చేయు తరుణమునకూడ లఘ్వాశీ (సాధకుడు మితాహారియైయుండవలెను) అని శ్లోకాన ఆహార సంబంధమైన హెచ్చరికను చేసెను

ఆహారమును గురించి వివరించెను —

భిక్షౌషధ భుజ్యతామ్

అని శ్రీ శంకరాచార్యులవారు తమ సాధన పంచకమున చెప్పియున్నారు ఔషధమును ఎవరును ఎక్కువగ తినరు మితముగ సేవించుదురు ఒక కొన్నుగాని రెండుకొన్నులుగాని ఒక చిన్న మాత్రగాని ఒక చిన్న మూడు పొట్లము గాని ఒకటాబ్లెట్ గాని తీసికొందురు డాక్టరుగారూ! పెద్ద

మాత్రి ఇవ్వండి' - అని యెవరును అడుగరు. ఈ ప్రకారము మందు విషయమై సహజముగనే మానవుడెట్లు మితిని కాపాడుచున్నాడో, అట్లే ఆహారవిషయమైకూడ పరిమితిని కాపాడుట ఉత్తమమని, సాధకులకేకాక ఎవరికైనను ఈ నియమము చాల శ్రేయస్కరమనియు అనుభవజ్ఞులైన మహనీయులు చెప్పెదరు

శాస్త్రములందు మితాహారమును గురించి ఈ ప్రకారముగ చెప్పబడెను—

ద్వౌభాగౌ పూరయేదన్నైః తోయేనైకం ప్రపూరయేత్
మారుతస్య ప్రచారార్థం చతుర్థ మవశేషయేత్

పొట్టయొక్క రెండుభాగములను అన్నము, కూర, పులుసు, మజ్జిగ మున్నగువానితోను, ఒక భాగమును మంచినీటితోను నింపి మిగిలిన ఒక భాగమును గాలి సంచారమునకై ఖాళీగా నుంచవలయునది—ఇదియే మితాహార లక్షణము—అని ఈ శ్లోకము యొక్క అర్థము

ఆహారమును భుజించుటకై వచ్చి కూర్చునప్పుడు మనసు యెంత చురుకుగా నుండునో, ఆహారసేవనానంతరము కూడ అంత చురుకుగా నుండవలెను. మితాహారమును సేవించినప్పుడే ఇట్టి స్థితి సాధ్యమగును ఎక్కువగ తినినచో అసలు పీటపైనుండి లేచుటయే చాల ప్రయాసగ నుండును అట్టి అమితభోజనప్రియులు భుక్తాయాసముచే బాధపడి నానా యాతనలు పొందుచుందురు. ఎక్కువగ తిననేల, ఇట్టి అవస్థలు

ఎగనేల ? ఈ గ్రంథ్యమున భాగవతమునందు చెప్పబడిన శ్లోకమిచట ఉల్లేఖింపబడియున్నది—

యావద్భ్రియేత జఠరం తావత్స్వత్వం హి దేహినామ్
అధికం యోఽభిమన్యేత స స్తేనో దణ్డమర్హతి ॥

పొట్టకు ఎంత అవసరమో అంత మాత్రమే సేవింపవలెను అంతమాత్రపు ఆహారముపైననే మానవునకు హక్కు కలదు అధికముగ సేవించువాడు దొంగయగును అట్టివాడు దండనకు అర్హుడు ఆ ప్రకారమే యోగవాసిష్ఠమందును శ్రీ వసిష్ఠమహర్షి ఆహారము ప్రాణసంరక్షణకొరకు గాని భోగవిలాసముల కొరకు కాదని స్పష్టీకరించిరి ఎట్లనిన—

ఆహారార్థం కర్మ కుర్యాదనిన్ద్యం
కుర్యాదాహారం ప్రాణసంధారణార్థం
ప్రాణాస్సంధార్యాస్తత్త్వజిజ్ఞాసనార్థం
తత్త్వంజిజ్ఞాస్యం యేన భూయోనజన్మ

ఈ ప్రపంచమున ఆహారసంపాదనముకొరకై పాపరహితమగు కార్యమేదేని చేయవలెను ఆహారము ప్రాణసంరక్షణకొరకు మాత్రమే సేవించవలెను అనగా బ్రతుకుటకు మాత్రమే ఆహారమును గైకొనవలెను ఇక బ్రతుకుట దేనికొరకనగా భగవత్తత్త్వమును తెలిసికొనుటకొరకు భగవత్తత్త్వమును ఏలకొరకు తెలిసికొనవలెననగా ముక్తి నొందుటకు జన్మరాహిత్యము నొందుటకొరకు

ఈ ప్రకారముగ దేహధారణకు మాత్రమే ఆహారము కాని, భోగవిలాసముల కొఱకు కాక, తమ్ము మహోత్కృష్టముగా పక్షముగ నెల్లప్పుడును కొందఱు పిండివంటల కొఱకై, ఎంతయో ధనమును వెచ్చించుచున్నారు అవి జిహ్వాచాపల్యమును తీర్చుటకే కాని ఆరోగ్యమున కించుకైనను సహాయము చేయజాలవు పైపెచ్చు అధికసేవనముచే అనారోగ్యము నవి కలుగజేయును. కావున జిహ్వాపై ఒకింత అదుపు గలిగి అది కోరు రుచులన్నిటిని ఇవ్వక, అది వాంఛించిన పదార్థముల నెల్ల దానికి సమర్పించక, దేహధారణకు శరీర స్వాస్థ్యమునకు అవసరమైన ఆహారమునే సేవించుట ఉత్తమము

స్వాద్వన్నస్నిగ్ధం తు సుపథ్యకాం
విశ్రాంతానాం హితం పథ్యతాం

అని శ్రీ శంకరులు ప్రస్తావించినట్లు రుచులు కోరక, అవసరములు తీర్చుకొని సాధకుడు వాగింద్రియ సంయమము కలవాడై ఆరోగ్యమును ఒక క్రమముగ కాపాడుకొనుచు క్రమముగా ఆధ్యాత్మిక పథమున ముందునకు కొనసాగిపోవలెను

జీవితములోని ఎక్కువ భాగమును ఇరువురు అపహరించుచున్నారు. వారే ఆహారము, నిద్ర, ఈ రెండిటిని వశము (Control) నందుంచుకొనిన దైవధ్యానమునకు ఎంతయో సమయము మిగులుచుండును. ఆహార సేవనమందు, నిద్రయందు పరిమితిని అవలంబించినచో జీవుడు తరించుటకై ప్రయత్నము

ర్చుటకు వీలగును. సమయము లభించుచుండును. జీవితములో ప్రధానమైనది పుణ్యసంపాదనము. దైవచింతన వానిని స్మరించి జనులు శాశ్వతములగు ప్రాపంచిక విషయముల వెంట పరుగిడుచున్నారు. కాబట్టి జీవునకు శాశ్వతముగ సహకరించు పుణ్యము భగవద్భక్తి ఆత్మ విచారణ మున్నగు నవి కావలెను. సమయము ఎంత మిగుల్చుకొనిన అంత మంచిది. పుణ్యము దారిబత్తెమువంటిది. దారిబత్తెము ఉండగనే జాగ్రతపడుచుకొనువాని ప్రయాణము సువిధమైన తిరుగుటలు లేక సవ్యముగా జరిగిపోవునట్లు పుణ్యము ఆర్జించువానికి ఎల్లెడల సద్గతులే కలుగుచుండును. కావున తనకు శ్రేయమును కలుగచేయు పుణ్యసంపాదన మయమై జీవుడు తనకొరకై యుండి సమయమును దాహారాదులందు వృథాగా గడిపివేయక క్రమశిక్షణతో న్ని అదుపునందుంచుకొని అవసరమైనంత మాత్రమే తిని అవసరమైనంత కాలమే నిదురించుచు మిగతా సమయమును తన శ్రేయోభివృద్ధికై వినియోగించుచుండవలెను. లేనిచో అమూల్యమైన మానవజీవితము వ్యర్థమై పోవును.

మితాహారము వలన వైద్యావసరమునకు సమయము వృథాగా మిగులుటయేకాక ఆరోగ్యమున్న జనులకు కృషిచేయగలరు. మితాహారము ఉపవాసముతో సమానమని పెద్దలు చెప్పుదురు. అధికాహారముచే శరీరమునకు తిరుగ

మగ్గుతి ఏర్పడుచుండును ఒక ఫ్యాక్టరీ నిరంతరము పని చేయు చుండినచో చెడిపోవును గదా! కనుకనే వారమునకు ఒక రోజు దానికి విశ్రాంతి ఇచ్చుచుందురు. అటే శరీరమునకున్ను-పమునకై దారోజుల కొకసారి ఉపవాసము ద్వారా విశ్రాంతి నొసంగుట ఈ విధము. తక్కిన దినములందును మితాహార మునే దేహమునకొసంగి ఎక్కువగాని పొట్టను బిగువెక్కునట్లు చేయరాదు. సాత్త్వికాహారము చేతను, మితాహారము చేతను శరీరమేకాక, మనస్సున్ను ఆరోగ్యవంతముగా నుండునని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి

'ఆహారశుద్ధౌ సత్త్వశుద్ధిః, సత్త్వశుద్ధౌ ధ్రువాస్మృతిః, స్మృతిలంభే సర్వగ్రంథీనాం విప్రమోక్షః' అని ఉపనిషత్తులు ఈ భావమునే స్పష్టీకరించుచున్నవి. ఆహారశుద్ధిచే రక్తము శుద్ధమగును. రక్తశుద్ధిచే మెదడు శుద్ధమగును దానిచే భావములు శుద్ధమగును. ధ్యానాదులున్ను చక్కగ జరుగును.

భోజ్యపదార్థములు బాగుగానున్నవని కొందరు కడుపుకి ఎక్కువగా తిని, జీర్ణించుకొనలేక, నానాయాతనలు పడు చుందురు. జిహ్వాచాపల్యమే వీనికి కారణము. ప్రాక్యమైక రాజు జిహ్వేంద్రియమునకు పూర్తిగ వశుడై, ఎక్కువగా తిని, కక్కుకొని మరల తినుచుండువాడట! జాగరూకత లేనిచో నాలుక బనులను మనుష్యుని త్రాడుకట్టి పశువునువలె వశాన్ని చేయుచుండును. కాబట్టి సంయమము చాల అవసరము.

ఒకచోట విందు జరుగుచుండెను నాలుకపై అదుపు తప్పిన యొకడు దానిలో పాల్గొని మితిమీరితిని తేపుడు పడవ లేక బాధపడుచుండగా మరియొకడు అతని శోచనీయ పరిస్థితిని గమనించి అతని ప్రకాశముగ హితబోధ గావించెను నాయనా! ఒక బండిలోగాని బస్సులోగాని ఎక్కువమందిని కూర్చొనబెట్టినచో అది నిషేధము కావున వారిపై ఓవర్ లోడ్ కేసు పెట్టి ప్రభుత్వమువారు శిక్ష వేయుదురుగదా! అట్లే శరీరమును కూడ అధికాహార సేవనము చే బరువెక్కించినచో దైవప్రభుత్వమువారు కూడ వారికి శిక్ష విధింతురు రోగమే ఆ శిక్ష! అశాంతియే ఆ శిక్ష. కావున ఇక మీదట నైనను జాగరూకుడవై శరీరమును బాధింపక నాలుకపై సంయమము కలిగి మితముగనే భుజింపుము అతని వాక్యములను విని తిండిపోతు క్షమాపణ వేడుకొని ఇకమీదట సక్రమముగ వ్యవహరించెదననియు నాలుకను లోబరచు కొందుననియు పలికి వెడలిపోయెను

కావున ముముక్షువులగువారు ఆహారవిషయమై సంయమము కలిగియుండి సాత్త్వికాహార మితాహారములనే సేవించుచు జిహ్వాచాపల్యమునకు లోనుగాక ఇంద్రియములను అదుపాజ్ఞలలో నుంచుకొని సమయమును దైవధ్యాన ఆత్మచింతనాదులందు గడుపుకొనుచు జీవితమును పునీతము గావించుకొనవలయును

మరమ్మతి ఏర్పడుచుండును. ఒక ఫ్యాక్టరీ నిరంతరము పని చేయు-
చుండినచో చెడిపోవును గదా! కనుకనే వారమునకు ఒక
రోజు దానికి విశ్రాంతి ఇచ్చుచుందురు. అట్లే శరీరమునకున్ను-
పదునైదు రోజుల కొకసారి ఉపవాసము ద్వారా విశ్రాంతి
నొసంగుట ఈ క్రమము. తక్కిన దినములందున మితాహార
మునే దేహమున కొసంగవలెను గాని పొట్టను బరువెక్కునట్లు
చేయరాదు. సాత్త్వికాహారము వలను, మితాహారము చేతను
శరీరమేకాక, మనస్సున్ను ఆరోగ్యవంతముగా నుండునని
శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి.

'ఆహారశుద్ధౌ సత్త్వశుద్ధిః, సత్త్వశుద్ధౌ ధ్రువాస్మృతిః,
స్మృతిలంభే సర్వగ్రంథీనాం విప్రమోక్షః' అని ఉపనిషత్తులు
ఈ భావమునే స్పష్టీకరించుచున్నవి. ఆహారశుద్ధిచే రక్తము
శుద్ధమగును, రక్తశుద్ధిచే మెదడు శుద్ధమగును దానిచే
భావములు శుద్ధమగును. ధ్యానాదులున్ను చక్కగ జరుగును.

పదార్థములు బాగుగానున్నవని కొందరు కక్కుర్తి
ఎక్కువగా తిని, జీర్ణించుకొనలేక, నానాయాతనలు పడు
చుందురు. జిహ్వాచాపల్యమే దీనికి కారణము. పూర్వమొక
రాజు జిహ్వేంద్రియమునకు పూర్తిగ లోబడి, ఎక్కువగా
తిని, కక్కుకొని మరల తినుచుండువాడట! జాగరూకత లేనిచో
నాలుక ఒకానొకప్పుడు మనుష్యుని త్రాడుకట్టి పశువువలె నాడించి
చేయుచుండును. కాబట్టి నియమము చాల అవసరము.

4 నిర్దుష్టకర్మ

జీవిత నిర్వాహణమునకై ఆహారము అవసరము కావున ఆహార సంపాదనార్థమై ఏదైన పని చేయవచ్చుననియు ఏదైన వృత్తిని చేపట్టవచ్చుననియు పెద్దలు చెప్పుచున్నారు శాస్త్రములున్ను అందులకు అనుమతి నిచ్చినవి. అయితే ఆ చేపట్టుపని నింద్యము కానిదై యుండవలెనని శాసించిరి అధర్మము అన్యాయము అనీతి—వీనితో గూడినపని శాస్త్ర సమ్మతముకాదు అది నింద్యమైనది పాపభూయిష్ఠమైనది అట్టి పని కర్తకు చేటు తెచ్చును. నరకమున త్రోయును కావున అట్టి నింద్యకర్మను ఎవరును అవలంబించరాదు ప్రోత్సహించరాదు

అక్రమముగ సంపాదించిన ధనముతో పంచభక్ష్య పరమాన్నము లారగించినను ఆ యాహారము జీర్ణముకాదు క్లేశమునే కలిగించును న్యాయముగ ధర్మముగ సంపాదించిన కొలది ధనముతో అటుకులు తినినను ఆ యాహారము పుష్టికరమై తిన్నవానికి శ్రేయమును చేకూర్చును

పూర్వకాలమునాటి అర్జునుని తీక్ష్ణబాణములచే భీష్ముడు పడిపోగా అతడు పరుండి విశ్రాంతి గైకొనుటకు గాను అర్జునునిచే అంపశయ్య ఏర్పాటు చేయబడెను స్వేచ్ఛామరణయోగము కలవాడగుటచే ఆ శరాఘాతములున్నను జీవించియుండదలంచి భీష్ముడు ఆ అంపశయ్యపై పరుండి విశ్రాంతి

సుస్థితి ఏర్పడుచుండును. ఒక ఫ్యాక్టరీ నిరంతరము పని చేయుచుండినచో చెడిపోవును గదా! కనుకనే వారమునకు ఒక రోజు దానికి విశ్రాంతి ఇచ్చుచుందురు. అటే శరీరమునకున్ను-పదునైదు రోజుల కొకసారి ఉపవాసము ద్వారా విశ్రాంతి నొసంగుట ఉత్తమము. తక్కిన దినములందును మితాహారమునే దేహమున కొసంగి ఎల్లనుగాని పొట్టను బరువెక్కునట్లు చేయరాదు. సాత్త్వికాహారము సేవించి, మితాహారము చేసిన శరీరమే కాక, మనస్సున్ను ఆరోగ్యవంతముగా నుండునని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి.

'ఆహారశుద్ధౌ సత్త్వశుద్ధిః, సత్త్వశుద్ధౌ ధ్రువాస్మృతిః, స్మృతి లాభే సర్వగ్రంథీనాం విప్రమోక్షః' అని ఉపనిషత్తులు ఈ భావమునే స్పష్టీకరించుచున్నవి. ఆహారశుద్ధిచే రక్తము శుద్ధమగును, రక్తశుద్ధిచే మెదడు శుద్ధమగును దానిచే భావములు శుద్ధపడును. ధ్యానాదులున్ను చక్కగ జరుగును.

పదార్థములు బాగుగానున్నవని కొందరు తక్కువ రుచికి ఎక్కువగా తిని, జీర్ణించుకొనలేక, నానాయాతనలు పడుచుందురు. జిహ్వాచాపల్యమే దీనికి కారణము. పూర్వమొక రాజు జిహ్వేంద్రియమునకు పూర్తిగ లొంగి, ఎక్కువగా తిని, కక్కుకొని మరల తినుచుండువాడట! జాగరూకత లేనిచో నాలుక మనలను ముక్కుకు త్రాడుకట్టి పశువునువలె వాడ్చి చేయుచుండును. కాబట్టి సంయమము చాల అవసరము.

మైన అతని ఆహారము భుజించుటచే నా రక్తము చెడుట తత్ప్రభావముచే నా మెదడు సరిగా పనిచేయలేదు. ధర్మ భావములు స్ఫురించలేదు. అర్జునుని పుణ్యమా అని ఈ నా అతని బాణములచే నా పాడు రక్తమంతయు కారిపోవ నా రక్తము మిగిలినది. అందుచే ఈనాడు చక్కని ధర్మ నాకు స్ఫురించుచున్నది.

భీష్ముని ఆ ప్రత్యుత్తరము గొప్ప ధర్మసూక్ష్మముల గూడియున్నది. అన్యాయార్జిత విత్తముచే లభ్యమగు ఆహారము నాలుకకు స్వాదిష్టమైనను హృదయమునకు శ్రేయస్కరము కాదు. కావున న్యాయార్జితాహారమే మానవుడు స్వీకరించవలెను. దానిచే రక్తశుద్ధి, రక్తశుద్ధి చిత్తశుద్ధి, చిత్తశుద్ధిచే మోక్షశుద్ధి చేకూరగలవు.

కనుకనే పెద్దలు ఆహారముకొఱకై ఏదైన నింద్యకాని పనిని చేయకొనవద్దని ఆదేశించిరి. మరియు నిం కర్మచే ప్రతిఫలముగ దుఃఖము లభ్యమగు కలుగును. పాపము చేయుటచే దుఃఖము, పుణ్యముచే సుఖము, జ్ఞానమ మోక్షము అనునది ఈ విశ్వమంతయు అనాదికాలమున అమలులోనున్న చట్టశాసనము. విశ్వప్రభుత్వమునకు అపరిహార్య నియమము. కావున ఆ నియమమును జ్ఞ యందుంచుకొని పాపవృత్తిని దూరీకరించి పుణ్యవృత్తి చేపట్టవలయును. కర్మయును చేయుచున్నాముకదా. ఇష్టమువచ్చినట్లు ప్రవర్తించుకొనక నిశ్చయముగా

సాత్త్వికముగనే ప్రవర్తించవలెను. కాబట్టి ఆహారముకొరకై నింద్యముకాని పనినే చేసికొనవలెను, గాని నింద్యమైనదానిని కాదు. ఏ క్షేత్రమందును పాపము పనికిరాదు. అపకారము పనికిరాదు. అన్యాయము, అధర్మము, అవినీతి పనికిరాదు. నిప్పులో వ్రేలుపెట్టి తరువాత పశ్చాత్తాపపడినచో ప్రయోజనము లేదు. నిశ్శ్రేయసమునకు తిలబిగ్గి ప్రవర్తించరాదు. సత్కర్మయే తనను రక్షించును.

ధర్మో రక్షతి రక్షితః

ఈ ప్రకారములైన వివిధ సాధనలద్వారా మానవుడు తన చిత్తమును శుద్ధి చేసుకొని, ఆత్మజ్ఞానమును సంపాదించి అట్టి జ్ఞాననేత్రముచే తనయథార్థస్వరూపమగు సచ్చిదానందమును గుర్తించి అద్దానియందు నిలకడ కలిగి బ్రహ్మానందానుభూతిని బడయవలయును.

చర్మనేత్రము లేనివాడు అంధుడు. జ్ఞాననేత్రము లేనివాడు మహాంధుడు. భౌతికదృష్టి లోపించినవాడు అంధుడు. జ్ఞానదృష్టి లోపించినవాడు మహాంధుడు. కన్నులులేనివాడు ఒక్కజన్మలో బాధపడును. జ్ఞానము లేనివాడు జన్మజన్మాంతరము బాధపడుచు జనన మరణరూప సంసారచక్రమందు గిరగిరను తిరుగుచు నానాయాతనల ననుభవించుచుండును. అంధులు తమ అంధత్వమును పోగొట్టుకొనుటకు ఎన్నియో చికిత్సలను గావించుకొనుచుందురు. కాని చిత్రమేమియో కాని మహాంధులు తమ అజ్ఞానమును పోగొట్టుకొనుటకు ప్రయత్నిం

గ్రై కొనకయేయున్నారు తత్ఫలితముగ వారు సంసారదు దావానలమున బడి తీవ్ర దుఃఖపరితాపములకు లో నున్నారు

తన్నుతాను తెలిసికొనక యుండుటచే గ్రుడ్డితన తన ఆత్మ స్వరూపమును తాను చక్కగ తెలిసికొని తా దేహముకాని మనస్సుకాని ఇంద్రియములుకాని కాదని నిత్య శుద్ధ చిదాత్మయే తన యథార్థస్వరూపమనియు ఎవ డాతుగ తెలిసికొనునో అట్టివాడు తన గ్రుడ్డితనమును పోగొ ట్టుకొనువాడగును అట్టివాడే వాస్తవముగ నేత్రములు । వాడగును

యః పశ్యతి స పశ్యతి

అని గీతాచార్యుడీ సత్యమునే స్పష్టముగ తెలిపియుండెను. సర్వ ప్రాణులందును సమముగ నున్నట్టి పరమాత్మను యీ ప్రాణుల దేహాదులు నశించినను నశింపనివానిగ ఎవ డూచుచున్నాడో అతడే నిజముగ చూచువాడగును. అని భ గవంతుడు గీతయందు వాక్రుచ్చియున్నాడు అనగా ఆత్మకాక మని దేహాది దృశ్యపదార్థములు అశాశ్వతములని తెలిసిన వాడు శాశ్వతమగు ఆత్మస్వరూపమున నిలచి గలిగి దృశ్య వస్తువులందు వ్యామోహము లేనివాడు జనులలో నేత్రము గలవాడని భావము ఇదియే జ్ఞానదృష్టి ఈ వ్యావస్తువులు చూచుకళ్లు చర్మదృష్టి యున్నప్పటికిని ఎవరికి జ్ఞానదృష్టి యుండదో అట్టివారిని దుఃఖములు వెన్నంటుచునే యుండును

ముఖ్యముగనే ప్రవర్తించవలెను. కాబట్టి ఆహారముతో అత్తై నింద్యముకాని పనినే చేసికొనవలెను, గాని నింద్యమైనదానిని కాదు. ఏ క్షేత్రమందును పాపము పనికిరాదు. అపకారము పనికిరాదు. అన్యాయము, అధర్మము, అవినీతి పనికిరాదు. నిప్పులో వ్రేలుపెట్టి తరువాత పశ్చాత్తాపపడినచో ప్రయోజనము లేదు. విశ్వాసమునకు తిలబిగ్గి ప్రవర్తించరాదు. సత్కర్మయే తనను రక్షించును.

ధర్మో రక్షతి రక్షితః

ఈ ప్రకారములైన వివిధ సాధనలద్వారా మానవుడు తన చిత్తమును శుద్ధి చేసుకొని, ఆత్మజ్ఞానమును సంపాదించి అట్టి జ్ఞాననేత్రముచే తనయథార్థస్వరూపమగు సచ్చిదానందమును గుర్తెఱిగి అద్దానియందు నిలకడ కలిగి బ్రహ్మానందానుభూతిని బడయవలయును.

చర్మనేత్రము లేనివాడు అంధుడు జ్ఞాననేత్రము లేనివాడు మహాంధుడు. లౌకికదృష్టి లోపించినవాడు అంధుడు. జ్ఞానదృష్టి లోపించినవాడు మహాంధుడు. కన్నులులేనివాడు కష్టకాలములో బాధపడును. జ్ఞానము లేనివాడు జన్మజన్మాంతరములు బాధపడుచు జననమరణరూప సంసారచక్రము నందు తగుల్కొని నానాయాతనల ననుభవించుచుండును. అంధులు తమ అంధత్వమును పోగొట్టుకొనుటకు ఎన్నియో చికిత్సలను గావించుకొనుచుందురు కాని చిత్రమేమియో కాని మహాంధులు తమ అజ్ఞానమును పోగొట్టుకొనుటకు ప్రయత్నిం

పశ్యన్తి జ్ఞానచక్షుషః (15–10)

అన్తరం జ్ఞానచక్షుషా (13–34)

దివ్యం దదామి తే చక్షుః (11–8)

జ్ఞాననేత్రము లొందుట ఆవశ్యకతను పరమాత్మ పై వాక్యముల ద్వారా లోకమునకు స్పష్టమొనర్చెను. జ్ఞానదృష్టి లేనివారు అవిద్యను ఆశ్రయించువారు, అంధకారపూరితములగు తమోమయ లోకములను బొందవలసి వచ్చునదియు ప్రబలతర దుఃఖముల ననుభవింపవలసి వచ్చునని ఉపనిషత్తులు చాటి పలుకుచున్నవి.

కావున అంధత్వమునకు చికిత్స చేయనవసరమగుటకై సకలపురాణములు మహాంధత్వ నివారణమున్న మహాత్ములగు సజ్జనులు తమలోని జ్ఞానదృష్టిని యొసగువారై జ్ఞానచక్షువులచే భగవద్దర్శనము గావించుకొని జీవితమును పరమార్థమయముగ నొనర్చుకొనవలయును. అట్టి జ్ఞానదృష్టి కలిగియుండుటయే వాస్తవమగు పాండిత్యము

విద్యలందు నైపుణ్యతనము కవిత్వాదులందు చతురత్వము గ్రంథరచనా నైపుణ్యము కావ్య నాటకాదుల పరిజ్ఞానము కళాకౌశల్యము విద్యావైదుష్య కలిగియుండుటయే పాండిత్యమని సామాన్యముగ జనులు తలంచుచుందురు. అట్టి పాండిత్యము కలవానిని పండితుడని పేర్కొనుచుందురు

కాని శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీతయందు ఎవరినిగూర్చియు, దేనిని గూర్చియు శోకించనివారే పండితులనియు (నానుశోచన్తి పండితాః), జ్ఞానాగ్నిచే సమస్తకర్మలు దగ్ధమొనర్చుకొనినవారే పండితులనియు (జ్ఞానాగ్నిదగ్ధకర్మాణం తమాహుః పండితం బుధాః), సమస్త చరాచర ప్రాణికోట్లయందును సమదృష్టికలవారే పండితులనియు (పండితాః సమదర్శినః) వక్కాణించెను. వ్యుత్పత్తి బడయవగల్గుటయో లోకార్థమగు పాండిత్యము. అట్టి పాండిత్యము కలిగి అపవాదముగొనినవాడు ఎన్ని లౌకికవిద్యలందు జారితేరినప్పటికిని, శాంతిని నొందజాలడు, మృత్యువును తప్పించుకొనలేడు. జనన మరణ ప్రవాహమును దాటలేడు, కర్మబంధనమును ఉచ్ఛిన్నమొనర్చుకొనలేడు.

నిరక్షరస్యాపి తు యస్య కుక్షౌ
బ్రహ్మైవ చాభాతి స ఏవ సాక్షరః
సర్వాక్షరస్యాపి తు యస్య చిత్తే
బ్రహ్మైవ నాభాతి స వై నిరక్షరః

చదువు లేనప్పటికిని, ఓనమాలు రానప్పటికిని, ఎవని హృదయమందు పరబ్రహ్మము సదా భాసించుచుండునో, ఎవడు ఆత్మానుభూతి చక్కగ కలిగియుండునో అతడు సమస్త విద్యలను నేర్చుకొనినవాడే యగును. సమస్త విద్యలయందును ఆరితేరినప్పటికిని ఎవడు ద్వైతానుభవము చేయుచుండునో అతడు వాస్తవముగ నిరక్షరకుక్షియే యగును. కావున లౌకిక పాండి

త్యముతో పాటు పారమార్థిక పాండిత్యమును కూడ కలిగి యుండుట శ్రేయస్కరము

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి శ్రీ రామచంద్రునకు పెక్కు ధర్మ రహస్యములను ఉద్బోధించుచు సంసారకూపమునుండి జీవన్ముక్తి తిరిగి అట్టి కూపమున బడకుండ చేయునట్టిదే పాండిత్య మనియు అద్దానిని యత్నపూర్వకముగ సంపాదించవలయు ననియు ఉద్ఘాటించెను.

తావన్మయా భవభయాకరి పండితత్వం న యావ
త్తత్పాండిత్యం వతని న పునర్యేన సంసారచక్రే
యత్నం కుర్యాదవిరతమతః పండితత్వే ఒమలాత్మ
జ్ఞానోదారే భయమితరథా నైవ వః శాన్తిమేతి

(వసిష్ఠగీత)

కావున ముముక్షువగువాడు సంసారతారకమగు ఈ పాండిత్య మును సద్గురు సచ్ఛాస్త్ర సహాయముచే తప్పక బడయవలసి యున్నది. నహి నహి రక్షతి డుకృఞ్కరణే అని శ్రీ శంకరా చార్యులు నుడివినట్లు వ్యాకరణాది విద్యలు అంత్యకాలమున జీవుని బాధను తొలగించనేరవు మృత్యుపాశమునుండి అతనిని తప్పించలేవు కాబట్టి ఇతర విద్యలెన్ని నేర్చినప్పటికిని ఎంతటి లౌకిక పాండిత్యప్రకర్షను కలిగి యున్నప్పటికిని ఆత్మజ్ఞానరూప పాండిత్యమును బడయనిచో జీవుడు దుఃఖ మును తప్పించుకొనజాలడు

ఆత్మ విద్యను నిమగ్నమనస్కులై పరిజ్ఞానమునకై వారు అత్యంత శ్రద్ధగా కలవారై యుండవలెను. శ్రోత్రియుల కొఱకై ప్రాకులాడుటలోనే జీవితమంతయు వెచ్చించువాడు అక్షరమగు సచ్చిదానందాత్మ స్వరూపమును గూర్చి ఒక్కసారైనను ప్రయత్నించి తెలుసుకొనివాడు తుదకు పశ్చాత్తాపపడవలసి వచ్చును. ఎన్ని విద్యలు గడించినప్పటికిని, సంసార సముద్రమును తరింపజేయునట్టి ఆత్మవిద్యను అభ్యసింపనిచో, జన్మ మృత్యు జరా వ్యాధియుక్తమగు ఈ దుఃఖోదధియందు మునిగి మునిగి గ్రుంకులిడక తప్పదు. కావున, ప్రాపంచిక విద్యా వైదుష్యముతోబాటు బ్రహ్మజ్ఞానరూప పాండిత్యమును జీవుడు యత్నపూర్వకముగ బడసి అనాదికాలమునుండి తనను తగులుకొని వచ్చుచున్న మాయయను పెనుభూతముయొక్క బెడదను తప్పించుకొని బంధవిముక్తుడై పరమానంద మనుభవించవలయును. జ్ఞాననేత్రమును చక్కగ వికసింపజేసికొనవలెను.

5. జ్ఞానదృష్టి

చర్మనేత్రము దృశ్యపదార్థములను చూచును. జ్ఞాననేత్రము ద్రష్టస్వరూపమగు పరమాత్మను వీక్షించును. భౌతిక నేత్రము నశించు వస్తువులనే చూచును. జ్ఞాననేత్రము శాశ్వతమగు దేవదేవుని గాంచును. 'యద్దృశ్యం తన్నశ్యం' - తోలు కన్నుతో చూడబడునది యంతయు కాలగర్భమున ఏనాటికైనను విలుప్తమైపోవును. చూచునట్టి కన్ను, చూడబడు

ప్రపంచము రెండును అనంతకాలవాహినిలో కొట్టుకొనిపోవును కాని జ్ఞాననేత్రముతో అవలోకింపబడు ఆత్మదేవుడు కాలమునకు లోబడక కాలముచే ప్రకాశితుడుకాక కాలకాలుడై కాలమును నిగ్రహించి కూర్చొనియున్నాడు అట్టి ఆత్మను దర్శించువాడు ధన్యుడు దర్శించుట కుపకరించు జ్ఞానచక్షువు కలవాడు కృతకృత్యుడు

చర్మనేత్రము మానవులకేకాదు దానవులకును కలదు జంతువులకును కలదు పశుపక్ష్యాదులకును కలదు, చీమలకును కలదు దోమలకు కలదు అది యొక పెద్ద విశేషమేమియును గాదు మానవుడై పుట్టి జ్ఞాననేత్రమును సంపాదించుటలోనే కలదు విశేషము జ్ఞానచక్షువును సంపాదించుటకే అసలు మానవజన్మ ఏర్పడినది. దేవతలుకూడ వారి వారి భోగవిలాస వ్యాపారగతులందు జ్ఞాననేత్రమును సంపాదించజాలక ఎప్పుడు మానవజన్మ లభించునా ఎప్పుడు బ్రహ్మావలోకనమునకు సంయుక్తమగు అద్భుత మనుష్యత్వమును పొందుదుమా యని ఉవ్విళ్లూరుచుందురు

అట్టి స్థితిలో అపూర్వమగు మానవజన్మ లభించియు లోకులనేకులు తృప్తిపడియుండుట భావ్యమా? అశాశ్వతములగు నశ్వర పదార్థములనే వీక్షించుచు కాలము గడపుట యుక్తమా? వచ్చిన పని యేమి? మనము చేయుచున్నదేమి? తన గమ్యస్థానమేమి? దానిని పొందుటకై ఏమైన ఆచరించుచున్నామా? అని ఆలోచించక నిలువ

గలిగిన వివేకుడెవడు లక్ష్మిని మంటగలిపివేయుట న్యాయమగునా? సద్గురూపదేశముచే దివ్యనేత్రమును, జ్ఞాననేత్రమును ప్రయత్నపూర్వకముగ గడించి జీవితమును చరితార్థమొనర్చుకొనుట ఎల్లరి ధర్మము.

భౌతిక నేత్రము పంచభూతములచే ఏర్పడినది. అది జడమైనది. కావున అది స్థూలపదార్థములనే చూడగలుగును. ఆత్మయో అతి సూక్ష్మమైనది. అది సూక్ష్మమగుట ఆత్మను స్థూలమగు చర్మచక్షువు చూడజాలదు.

సూక్ష్మత్వాత్తదవిజ్ఞేయం

అని గీతాచార్యుడే సమగ్రముగ వెల్లడించియున్నారు. కావున పరమాత్మను వీక్షించుటకు ఈ చర్మనేత్రములకు సామర్థ్యము లేదని స్పష్టమగుచున్నది.

కొందరు ఈ ప్రకారముగ ప్రశ్నించుచుందురు - 'అయ్యా! దేవుడున్నాడని అన్నచో మాకేల కనిపించడు? ప్రపంచమునందలి అన్ని వస్తువులు కనిపించుచున్నవి కదా! మరి దేవుడు మాత్రము ఎందులకు కానరాడు? కనిపించినచో దేవునిపై మాకు ఎంతయో విశ్వాసము కలుగునుగదా! కనబడని దేవునిపై మాకు విశ్వాసము ఎట్లు కుదురును?' - దీనికి సమాధానము — ప్రపంచములో కనుపించని వస్తువులెన్నియో ఉన్నను వానిపై జనులు విశ్వాసము కలిగియున్నారు. గాలి కనిపించదు. ఆకాశము కనుపించదు. ఎవరి

కన్ను వారికి కనుపించదు ఎవరి నేత్ర వారికి కనుక చదు ఈ ప్రకారముగ స్థూలమైన వస్తువులే కాన్ని నరాభుంగా ఇక సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమై సూక్ష్మతరమైన మనస్సునుగూడ అవలోకించునట్టి ఆత్మజ్యోతికి నేత్రమునకు ఎట్లు గోచరించ గలదు అట్లు గోచరించనంతమాత్రమున అది లేదని ఎట్లు చెప్పగలదు !

దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా
సూక్ష్మయా సూక్ష్మదర్శిభిః

అతి సూక్ష్మమైన విజ్ఞాననేత్రముచే ఏకాగ్ర బుద్ధిచే మహనీయులు పరమాత్మను వీక్షింపగల్గుచున్నారని శ్రుతి భగవతి ఘోషించుచున్నది

అర్జునుడు రణరంగమున విశ్వరూపమును చూపుమని శ్రీకృష్ణమూర్తిని ప్రార్థింపగా —

న తు మాం శక్యసే ద్రష్టుమనేనైవ స్వచక్షుషా
దివ్యం దదామి తే చక్షుః పశ్య మే రూపమైశ్వరమ్

ఓ అర్జునా! ఈ చర్మనేత్రముచే నీవు విశ్వరూపమును చూడజాలవు నీకు దివ్యనేత్రమును ఒసంగుచున్నాను దానిచే నీవు అద్దానిని వీక్షింపగలవు అని పలికి భక్తునిపైగల వాత్సల్యాతిశయముచే దివ్యచక్షువును ప్రసాదించెను. అట్టి దివ్యనేత్రముచే ధనంజయుడు భగవానుని అద్భుత విశ్వ రూపమును చూడగల్గెను కావున దైవదర్శనము (ఆత్మసాక్షా

చూడగలము) భౌతిక నేత్రముద్వారా తెలుపబడదు. కాని దివ్య నేత్రము, జ్ఞాననేత్రము అతీంద్రియశక్తి గల నిగూఢవిషయములు గాని, ఆత్మ వస్తువును ఎన్నటికిని చూడజాలదు. అట్టి యీ స్థూలావస్థవగు భౌతిక నేత్రము సూక్ష్మతర, సూక్ష్మతమమగు పరమాత్మను ఎట్లు చూడగలుగును? కాబట్టి భగవద్దర్శనమునకై జీవులకు జ్ఞాన నేత్రమును తప్పక సంపాదించవలెనని యనుచున్నారు.

జ్ఞాననేత్రము భౌతిక పదార్థములవలె బయట లభించు వస్తువు కాదు. అది లోనివస్తువు. నిత్యానిత్య వివేకమే జ్ఞాన నేత్రము, ఆత్మానాత్మ వివేకమే జ్ఞాననేత్రము. పుష్పమాలలో పుష్పములను చర్మనేత్రము చూచుచున్నది. లోని దారమును జ్ఞానచక్షువు అవలోకించుచున్నది. ఒకానొక వ్యక్తిని చూచి నపుడు శరీరమనెడి బాహ్య స్వరూపమును అనగా రక్త మాంసమయమగు బాహ్య ఆకృతిని కన్ను చూచుచున్నది. కాని లోన వెలుగుచున్న శాశ్వత పరమాత్మను, దివ్యమగు ఆత్మస్వరూపమును జ్ఞాననేత్రము దర్శించుచున్నది. భౌతిక నేత్రములకు అగోచరములు అతి సూక్ష్మములగు అతీంద్రియ పదార్థములను తెలిసికొనగలుగు వివేకమే జ్ఞాననేత్ర మన బడును.

ఇట్టి జ్ఞాననేత్రముయొక్క ప్రస్తావన ఉపనిషత్తులందు భగవద్గీత యందు, ఇతర శాస్త్ర గ్రంథములందు అచటచట కానవచ్చుచున్నది. ఓ జనులారా! ప్రయత్నపూర్వకముగ జ్ఞాననేత్రమును సంపాదించుకొని విశ్వమును సాక్షాత్ భగ

సత్స్వరూపముగ వీక్షించుచు జీవితకాలమును కడతేర్చుకొనుడు అని శాస్త్రములందు మహనీయులు ఉద్బోధించుచున్నారు

ఆవృత్త చక్షురమృతత్వమిచ్ఛన్

అని శ్రుతివాక్యము గంభీరముగ పలుకుచున్నది అనగా మరణ రహిత ఆత్మస్థితిని బడయదలంచువాడు తన చూపును బయటనుండి లోనికి త్రిప్పవలసియుండునని భావము దృష్టిని బాహ్య విషయముల నుండి మరలించి అంతర్ముఖ మొనరించి చక్కగ ధ్యానించునప్పుడే ఆత్మానుభూతి కలుగగలదని ఉపనిషత్తు చెప్పుచున్నది అట్టి ధ్యానజనిత వివేకమే జ్ఞాననేత్రము దానిచే చూచునప్పుడు ప్రపంచమంతయు ఒకే దైవస్వరూపముగ ఒకే ఆత్మస్వరూపముగ గోచరించును

తత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః

అచట వైర మెచటిది దుఃఖ మెచటిది అజ్ఞాన మెచటిది అంతయు శాంతియుత ఇక శత్రు మిత్రాది భేదముగాని స్వకీయ పరకీయ భేదముగాని అచట ఉండనేరదు సర్వం ఖల్విద బ్రహ్మ—నేహ నానా స్తి కించన — ఈ ప్రపంచ మంతయు పరబ్రహ్మ స్వరూపమే ఇచట అనేకత్వము లేనే లేదు అను ఉపనిషద్వాక్యార్థము ప్రత్యక్ష సాక్షాత్కారమగును

మరియు జ్ఞాననేత్రముచే వీక్షించునప్పుడు జడమేదియో చైతన్య మేదియో క్షేత్రమేదియో క్షేత్రజ్ఞుడెవడో సర్వ

మేదియో శాశ్వత మేదియో శిష్యునకు విస్పష్టముగ గోచరించును.

'క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞయో రేవ మన్తరం జ్ఞానచక్షుషా' జ్ఞానచక్షువు చేత క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞుల భేదమును చక్కగ తెలిసికొని శిష్యుడు పరమాత్మ పదమును అందుట గల్గుచున్నాడని గీతాచార్యులున్ను వచించియున్నారు

'దృష్టిం జ్ఞానమయీం కృత్వా పశ్యేత్ బ్రహ్మమయం' జగత్ 'ఓయీ' నీ దృష్టిని జ్ఞానమయముగ నొనర్చుకొని, జ్ఞాననేత్రమును సంపాదించుకొని ప్రపంచమునంతయు బ్రహ్మమయముగ గాంచుము' అని శ్రీ శంకరభగవత్పాదులు ఉద్ఘోషించిరి.

ఈ ప్రకారముగ ఉపనిషత్తులేమి, భగవద్గీత యేమి, సమస్త శాస్త్రములేమి, శంకరాచార్యాది మహనీయులేమి— ముక్తకంఠముగ జ్ఞాననేత్రావలంబనమునుగూర్చి ఉద్బోధించియున్నందున దాని నెట్లైన ఈ జీవితములో సాధించి తెచ్చుకొనుట ముముక్షువుల కర్తవ్యమైయున్నది.

ఎఱుపు అద్దములు గల కళ్లజోడు పెట్టుకొని చూచినచో ప్రపంచ మంతయు ఎఱ్ఱగా కనిపించును నలుపు అద్దములు పెట్టుకొనినచో నల్లగా కనిపించును, తెలుపు అద్దములు పెట్టుకొనినచో తెల్లగా కనిపించును అట్లే జ్ఞానదృష్టితో వీక్షించినచో సమస్తము బ్రహ్మమయముగ గోచరించును

అజ్ఞానముచే దృష్టి అపవిత్రమైపోయి నందువలన జనులు ప్రపంచము సత్యముగా కనిపించుచున్నది. ఆ దృష్టిని శుద్ధ పఱచుకొనినచో గురు శాస్త్రోపదేశములచేతను స్వానుభవము చేతను విభిన్నముల మొనర్చుకొనినచో ప్రపంచము ప్రపంచరూపమున గాక దైవరూపముగ గోచరమగును అట్టి స్థితిని సాధించుటకే మానవజన్మ ప్రసాదింపబడి జ్ఞాననేత్ర సంపాదనకొరకే మహోన్నతమగు మనుష్యత్వము భగవానుడు జీవులకు ప్రసాదించెను. అట్టి మనుష్యత్వము సార్థక పఱచుకొనుట ప్రతివానికి యోగ్యమగు విద్యుక్తధర్మము.

అయితే ముందుగా భక్తిని చక్కగ అభివృద్ధి పఱచుకొనవలెను పూజా జపధ్యానాదుల ద్వారా భగవంతుని తిన్నగ ఉపాసించవలెను. అత్తటి జీవుల భక్తికి మెచ్చి దయానిధియుడగు పరాత్పరుడు బుద్ధియోగమును వారికి ప్రసాదించెను (దదామి బుద్ధియోగం) ఆ బుద్ధి యోగమే జ్ఞాననేత్రము అదియే దివ్యనేత్రము అట్టి దివ్యనేత్రముచేతనే అర్జునుడు విశ్వరూపమును చక్కగ చూడగల్గి భగవంతుని సర్వవ్యాపకత్వమును తిన్నగ అవగాహనము చేసికొనగల్గెను

భక్త్యాత్వనన్యయాశక్య అహమేవంవిధోఽర్జున
జ్ఞాతుం ద్రష్టుం చ తత్త్వేన ప్రవేష్టుంచ పరన్తప

ఆ నేత్రమును ఒక్క అర్జునుడే కాదు ఎవరైనను పొందవచ్చును. అనన్య భక్తి కలిగియుండిన చాలును—అని

శ్రీకృష్ణ భగవానులు సెలవిచ్చియున్నారు కాబట్టి అతి సులభమైన భక్తిని చేబట్టి భగవత్కృపకు పాత్రులై, భగవదనుగ్రహముచే జ్ఞాననేత్రమును బడసి ఏది సత్యమో ఏది అసత్యమో తెలిసికొని, ఏది బింబమో ఏది ప్రతిబింబమో అవగతము చేసుకొని, ఏది నిత్యమో ఏది క్షణికమో అనుభూతమొనర్చుకొని నిత్యమైన ఆత్మయందు మనస్సు నిలిపి క్షణికమైన లౌకిక పదార్థములందు వ్యామోహమును వదలి నిరతిశయ ఆత్మానందానుభూతిచే జీవితమును చరితార్థ మొనర్చుకొన వలయును

చర్మనేత్రములు అందరికిని కలవు జ్ఞాననేత్రములు మాత్రము అందరికిని లేవు. జంతువులకును మనుష్యులకును, క్రిమికీటకాదులకును, దేవతలకును, రాక్షసులకును పెద్దల, సర్వులకును చర్మచక్షువులు కలవు అవి తోలు కండ్లు, వాని ద్వారా ప్రాణి బాహ్యవస్తువును మాత్రము చూడగల్గు చున్నాడు నశించు కాయమును మాత్రము పరికించ గలుగుచున్నాడు అంతియేగాని ఆత్మను కాదు ఆత్మదర్శనమునకు జ్ఞాననేత్రము ఆవశ్యకమైయున్నది అట్టి జ్ఞాననేత్రము లేనివాని జీవితము అంధుని జీవితము వంటిది దుర్భర యాతనలతో గూడియుండును. సూర్యుడు దేదీప్యమానముగ ప్రకాశించుచున్నను, గ్రుడ్డివాడు చూడలేకున్నట్లు పరమాత్మ సర్వవ్యాపకుడై సర్వత్ర వెలయుచున్నను అజ్ఞాని గాంచజాల

ఉన్నాడు. అనుభూతి మెనర్చుటకు వీలున్నది. శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు ఈ సత్యమునే క్రింది శ్లోకముద్వారా చక్కగ నిరూపించి యున్నారు.

> సర్వగం సచ్చిదానందం జ్ఞానచక్షుర్నిరీక్షతే
> అజ్ఞానచక్షుర్నేక్షేత భాస్వంతం భానుమంధవత్
>
> (ఆత్మబోధ)

కావున జ్ఞాననేత్రమును ప్రయత్నపూర్వకముగ సంపాదించుకొనుట మానవుని ముఖ్యధర్మము. అవశ్య కర్తవ్యము. పవిత్రమగు మానవజన్మను బడసి దానిని దుర్వినియోగము చేయుట విజ్ఞులకు తగదు. ఇక జ్ఞాననేత్రమనగా నేమిటో విచారించెదము.

అనంతమందు చేతనమును దర్శింపగల్గుటయే జ్ఞాననేత్రము. సత్యమందు శాశ్వతమును అవగాహింపగలుగుటయే జ్ఞాననేత్రము. వికారమందు నిర్వికారమును గాంచగల్గుటయే జ్ఞాననేత్రము. నామరూపాత్మకమగు జగత్తునందు సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మమును [illegible] దర్శించగల్గుటయే జ్ఞాననేత్రము. [illegible] X [illegible] అనేకత్వమందు ఏకత్వమును గాంచగల్గుటయే జ్ఞాననేత్రము.

వైద్యులు X కిరణములు (X rays) ఆధారముగ ప్రసరింపజేసి లోపలగల ఎముకలను [illegible] చూచెదరు

లను తెలిసికొనుచుందురు. అట్లే జ్ఞానులగు మహనీయులు జ్ఞానకిరణములను ప్రసరింపజేసి ప్రతివస్తువునందును పరబ్రహ్మమును అవలోకింతురు

దృష్టిం జ్ఞానమయీం కృత్వా
పశ్యేద్బ్రహ్మమయం జగత్

దృష్టిని జ్ఞానవంతముగ నొనర్చుకొని జగత్తును బ్రహ్మమయముగ వీక్షించవలెనని ఉపనిషత్తు బోధించుచున్నది ఉపాధులన్నిటియందును అనుస్యూతమై వ్యాపించియున్న అంతరాత్మను విచారణచే దర్శించుటను మానవుడు లెస్సగా అభ్యసించవలసియున్నాడు

అజ్ఞానులు బాహ్యమును మాత్రమే చూతురు వారి దృష్టి అంతవరకే పోవును, ఎటువంటి మహాపండితుడైనను బాహ్యమును ఉపాధిని మాత్రమే చూచుచో, లోనున్న పరమాత్మను చూడనిచో అతడు అజ్ఞానియేయగును. కావున 'X' కిరణములచే వస్తువుయొక్క అభ్యంతరవిశేషములు గోచరించునట్లు వివేకమను కిరణములను ప్రసరింపజేసి ప్రతి జీవియందును, ప్రతి వస్తువునందును [illegible] నున్న ఆత్మను దర్శించవలెను. అపుడు మాత్రమే [illegible] ప్రేమ, దయ, కరుణ, పరోపకారము వెల్లివిరియుచుండును

యస్మిన్సర్వాణి భూతాని
ఆత్మైవాభూద్విజానతః

తత్ర కో మోహః కః శోక

ఏకత్వ మనుపశ్యతః

అని ఉపనిషత్తులు ఘోషించినవిధముగ సర్వభూతము లందును తనయందలి ఆత్మయే ప్రకాశించుచుండ ఇక ఒకడు ఇంకొకనికి అపకారమెట్లు చేయగలడు ? అప్పుడిక ద్వేష మెచట ? కోపమెచట ? అహంకారమెచట ? కాబట్టి అట్టి జ్ఞానదృష్టిచే దుర్గుణములన్నియు నశించిపోయి విశాల హృదయమునేర్పడగలదు. ప్రేమ దయ పొంగి పొరలగలవు. వసుధయంతయు తన కుటుంబమే యను భావము కలుగగలదు.

ఒక వ్యక్తిని చూడగనే దేహమును మాత్రము పరికించు వాడు అధముడు. మనస్సును గాంచువాడు మధ్యముడు. ఆత్మను గాంచువాడు ఉత్తముడు. వివేకవిచారణాదుల చేతను భక్తి వైరాగ్యాది సాధనల చేతను జ్ఞాననేత్రమును చక్కగ వికసింపజేసికొని ప్రతి వస్తువునందును ప్రతి ప్రాణి యందును సచ్చిదానందపరబ్రహ్మమును దర్శించుచు జీవిత మును ఆనందమయముగ నొనర్చుకొనవలెను. భేదదృష్టియే సంసారము అభేదదర్శనమే మోక్షము

సర్వభూతేషు యేనైకం భావమవ్యయమీక్షతే

అవిభక్తం విభక్తేషు తజ్జ్ఞానం విద్ధి సాత్త్వికమ్

అని గీతాచార్యుడు ఘోషించిన విధమున విభజింప బడియున్న ఈ జగద్వస్తువులందు విభజింపబడకయున్న పర

మాహాత్మ్యమును వర్ణించుటకు వేయినోళ్లు కావలెను. అదియే సాత్త్విక జ్ఞానము, అదియే ఉత్తమజ్ఞానము.

అవిచారిత సాధనచే ఇట్టి జ్ఞాననేత్రము తప్పక లభ్యము కాగలదు "దదామి బుద్ధియోగం తమ్" అని భగవానుడు స్పష్టముగ చెప్పియుండుటబట్టి భక్తిని చక్కగ అభివృద్ధి పొందించుకొనినచో ఆ పరాత్పరుడే తగిన బుద్ధిబలమును, విచారణాశక్తిని, జ్ఞానదృష్టిని ప్రసాదించగలడు. కాబట్టి అట్టి మహోన్నతలక్ష్యము కొఱకై సర్వులును యత్నశీలురై, దృష్టిని పవిత్రవంతముగా చేసికొని, జ్ఞాన నేత్రముచే విశ్వమంతయు తన స్వరూపమేయనుచు అనుభూతిని బడసి బ్రహ్మానందమును బడయవలెను. లక్ష్యమును పొందువఱకు ప్రయత్నము విడనాడరాదు అజాగ్రతను సోమరితనమును దరికి చేర్చరాదు.

కొండ ఎక్కుటకు ప్రారంభించినవాడు శిఖరము తప్పక చేరగలడను హామీ ఏమియూ లేదు మధ్యలోనే నిలిచి పోవచ్చు మూడు భాగములు ఎక్కియు ఆగిపోవచ్చు. శిఖరమునకు దరిదాపులలో కాలుజారి క్రిందకు పడిపోవచ్చు. ఎక్కుటకు ప్రారంభించిన కొద్ది సేపటికే నిరుత్సాహపడి వెనుకకు మరలవచ్చు పర్వతారోహణమునకు బయలుదేరిన వారిలో ఏకొద్దిమందో, తీక్ష్ణ ప్రజ్ఞాశాలులో శిఖరమును అధిరోహించి అఖండఖ్యాతిని బడయుదురు, ఎవరెస్టు పర్వతము,

ధైర్యము కష్టసహిష్ణుత కార్యదక్షతగల వారు మాత్రమే ఆ ప్రకారముగ లక్ష్యము చేరగల్గుదురు

అట్లే మానవసాధ మధిరోహింపవలెనను వేలమందిలో ప్రయత్నమును ప్రారంభించువారు ఏ కొద్దిమందియో ఉందురు అట్లు ప్రారంభించినవారిలో సౌభాగ్యమును చేరి లక్ష్యము కరతలామలక మొనర్చుకొనువారు ఏ ఒకరిద్దరు మాత్రే యుందురు

ఈ సత్యమునే గీతాచార్యులు

మనుష్యాణాం సహస్రేషు
కశ్చి ద్యతతి సిద్ధయే
యతతామపి సిద్ధానాం
కశ్చిన్మాం వేత్తి తత్త్వతః

అను శ్లోకముద్వారా చక్కగ నిరూపించెను కా। లక్ష్యముచేరుటకు ఎంతయో సాహసము ధైర్యము పట్టు అవసరము

సంసారక్షేత్రమున ఎన్నియో ఇడుములున్నవాశై, తీవ్ర వాంఛలన్నింటిని అధిగమించుటకును క్రొంగ్రొత్త సుఖము అనుభవించుటకును ప్రయత్నము సలుపుచున్నాడు అట్టి పూర్ణ సుఖము ఆత్మయందేకలదు దృశ్యమందు లే కావుననే పరమాత్మ సాక్షాత్కారము కొరకై ఈ అహర్నిశములు పాటుపడుచున్నాడు అయితే గమ్యస్థానః

చేరగలుగుచున్నాడా ? లేదు కారణమేమి ? మాయా ప్రభావముచేతను, జన్మాంతర వాసనా ప్రాబల్యముచేతను ఒకింత అజాగ్రత వానిమనస్సునందు చోటు చేసికొని వెనుకకు లాగుచున్నది. దానిని జయించెనా, విజయలక్ష్మిని వరింపగలుగుచున్నాడు. దానిచే నిర్జితుడయ్యెనా, దిగజారిపోవుచున్నాడు. లక్ష్యము నుండి పరాఙ్ముఖుడై పోవుచున్నాడు.

రాక్షసులెవరు ? వారును పూర్వము దేవతలే కాని అజాగ్రతవలన ఉన్నతస్థానమునుండి దిగజారి క్రిందకు పడిపోయినారు. అమరకోశమునందు రాక్షసులనుగూర్చి చెప్పునపుడు ఈ క్రింది వివరణము గావింపబడినది

అసురా దైత్య దైతేయా
దనుజేంద్రారి దానవాః
శుక్రశిష్యా దితిసుతాః
పూర్వదేవాః సురద్విషః

ఈ పేర్లలో 'పూర్వదేవాః' - అని కలదు అనగా రాక్షసులు పూర్వము దేవతలేయనుభావము ఇచట చక్కగా స్ఫురించుచున్నది

కాబట్టి గొప్పవారైనను వారి గొప్పతనమును కాపాడుటకు ప్రయత్నము చేయుచుండనిచో, అజాగ్రతకు, సోమరితనమునకు, తమోగుణమునకు, మాయకు అవకాశము నొసంగినచో ఆ గొప్ప స్థితినుండి దిగజారి అధఃపతనమును పొందిపోవుదురు. దేవతలు పూర్వ దేవతల (రాక్షసుల) స్థితికి జారిపోవుదురు.

కనుకనే పరమార్థసాధకులకు ప్రమత్తత అనగా పొరపాటు అజాగ్రత మృత్యువుతో సమానమని పెద్దలు పలికిరి (ప్రమాదో వై మృత్యుః) కావున మోక్షాపేక్ష గల సాధకులజాగరూకులై సాధనను ఏకాలమందును విడనాడక పూర్ణత్వమును బడసినను గూడ చాల అప్రమత్తులై యుండవలెను ఏలయనిన ప్రతి క్షణము మాయ మోహములవశమైనది సాధకుడు ఏకొంచెము అజాగ్రతగ నున్నను వానిని సంసారసముద్రమున ముంచివేయుటకై అదికాచుకొని యుండును చరిత్రయొక్క పుటలను ఒకసారి తిరుగవైచిన ఉన్నతస్థితిని అధిరోహించి ఎందరో మహనీయులుకూడ ఒక్కొక్కప్పుడు మాయయొక్క ఎదురుదెబ్బలుతిని దానియొక్క పన్నాగములలోనై కాలుజారి పడిపోయిన సంఘటనము లెన్నియో కలవు

కనుక ముముక్షువగువాడు తన సాధనయందు అజాగ్రత్త ఏమాత్రము కావింపగరాదు శత్రువు వచ్చి దాకము వానిని హృదయస్థానము నుండి బయటకు గెంటి వారవేయవ సముద్రములో పడిన కట్టెపుల్లలను చెత్త చెదారము తరంగములు పిల్లపిల్లగ నెట్టి ఒడ్డుకు ఎట్లు చేర్చివేయు నట్లే ముముక్షువు తన హృదయ సాగరమున ప్రవేశించు దుస్సంకల్పములను, కామాది వికారములను వివేక విచారణ తరంగములచే బయటకు త్రోసివేయవలెను జాగరూకుడై యుండవలెను

జాగ్రత ! జాగ్రత !!

ఈ ప్రకారముగ ఆహా జాగరూకత ! జ్ఞాననేత్రమును సంపాదించి ఆధ్యాత్మిక అనుభూతిని బడయవలయును

అధ్యాత్మక్షేత్రమున అనుభవమునకు గొప్ప ప్రాముఖ్యతకలదు పరమార్థవిద్య నాటికి నేటికిని అనుభవాత్మకమే అయియున్నది. శాస్త్రీయజ్ఞానమునకు కొంతవిలువయున్నను. దానితో ఎవరును సంతృప్తిని పొందరాదు, అనుభూతిని తప్పక పడయవలయును

ఒకానొక మామిడితోటకు ఇద్దరు మిత్రులు వెళ్ళిరి అందొకడు ఒక్కొక్క చెట్టుయొద్దకు వెళ్ళి దాని ఆకులను లెక్కించుచు కాయలను పరీక్షించుచు పోవుచుండెను మఱియొకడు ఒక పండును కోసికొని ఒకమూల కూర్చుని తినుచుండెను వీరిద్దరిలో ఎవడు సుఖవంతుడు ? చెట్ల యొక్క వివరములను సేకరించువాడా ? పండును అనుభవించు వాడా ! అట్లే ఆధ్యాత్మికతత్త్వమునకు అనుభవమునందు తెచ్చుకొనువాడే ధన్యుడు, కృతార్థుడు. కృతకృత్యుడు జ్ఞానమునతో పాటు విజ్ఞానమును కూడ సముపార్జించవలెనని గీతాచార్యుడు సుస్పష్టముగ పేర్కొనియుండుటను ముముక్షువులు జ్ఞాపకము చేసికొనవలసియున్నది వినినదానిని స్మృతికి తెచ్చుకొనుట, స్మృతికి తెచ్చుకొనిన దానిని అనుభవము లోనికి పరిణమింపజేసికొనుట విజ్ఞుల కర్తవ్యము శాస్త్రజ్ఞాన ముతో పరితృప్తినొందియుండుటవలననే జనుల హృదయాంతర

కాలములో ఋషులు బోధించిన గూఢ పరమసత్యములు అనుభవమునకు రాకయున్నది.

Man must realise God feel God see God talk to God That is religion

మానవుడు భగవంతుని సాక్షాత్కరించుకొనవలెను అనుభవించవలెను, దర్శించవలెను మాట్లాడవలెను— అదియే మతము అని వివేకానందుల గంభీర ప్రవచనము కాబట్టి అనుభూతి కలుగు వరకు సాధన కొనసాగించుచునే యుండవలెను

వారివారి సాధనల తీవ్రతనుబట్టి పట్టుదలనుబట్టి కొందరికి అద్వైతానుభూతి శీఘ్రముగ లభించవచ్చును మరి కొందరికి కొంతకాలము పట్టవచ్చును కాని ఏనాటికైనను జీవుడు శివుడు కాక తప్పదు నరుడు నారాయణుడు కాక తప్పదు ప్రయత్నము మాత్రము విడనాడరాదు

ఎన్నితరాల అనుభవములతో గూడి జీవకోటులకు కూడ లభ్యము కాని అవకాశములు గల్గియు ఈ మానవజీవితమున మానవుడు తన నిజస్వరూపమగు పరమానందమును పొంది దుఃఖమును అంతమొందించుకొనలేని జీవితమున కేపాటి విలువ యుండగలదు! కోట్లకొలది జన్మములలో తిరుగాడి తిరుగాడి ఇప్పటికే జీవుడు విసిగి వేసారియున్నాడు కాబట్టి ఇక ఏమాత్రము విలంబనము చేయుటతగదు. తన జన్మహక్కైన పరమాత్మ పదవిని శీఘ్రాతి శీఘ్రముగ చేరవలెను

చిరుతిండి మానివేయవలెను. ఈ ప్రకారముగ ఆ సాధువు గారు పరోపకార బుద్ధితో బోధించిన ఆహార సంబంధమైన నియమ సూత్రములను మేము కడు శ్రద్ధతో పాటించు చున్నాము. అప్పటినుండియు మా ఆరోగ్యము చాల చక్కగా ఉండుచున్నది! గ్రామస్థుల ఆ వాక్యములను విని వైద్యుడు సాధువు గారి ఆరోగ్య సూత్రములను గ్రామస్థుల పరిపూర్ణ విశ్వాసమును అచంచల దీక్షా నిర్వహణ బుద్ధిని తెలుసుకొని ఆనందపడెను. కాబట్టి ఆరోగ్యమును జాగ్రత్తగ కాపాడుకొనదలంచువారు ధ్యానా ద్యభ్యాసములను చక్కగ కొనసాగింపదలంచువారు ఆహార విషయమున సంయమశీలురై యుండవలెను.

ఆహారనియమములలో కెంపవదియగు మితాహార మును గూర్చి తెలిసికొనవలసిన అంశములు ఇంకను చాల కలవు. కొన్నిటిని ఇచట విచారించెదము. బ్రహ్మదేవుడు మానవుని శరీరమును సృష్టి చేసినపుడు అందలి ప్రధానాంగ మగు శిరస్సులో రెండు కండ్లు రెండు చెవులు రెండు ముక్కురంధ్రములు ఈ ప్రకారము అన్నియు రెండు రెండుగ పెట్టి నోరుమాత్రము ఒక్కటిగ ఏర్పాటుచేయుట గమనించదగినది. నోళ్లు కూడ రెండుగ పెట్టవచ్చునుగదా! అట్లు పెట్టలేదేమి? దానికి కారణము కలదు. మితముగ తినుడు మితముగ మాట్లాడుడు అని దానిద్వారా భగ వంతుడు బోధించుచున్నాడు.

వదలిపెట్టుటకు జీవుడు మనస్కరించడు తల్లిపాలు త్రాగుచున్న దూడను త్రాటితో లాగినను అది యెట్లు రాకుండునో అట్లే ఆత్మానందరసాస్వాదనమెరుగని జీవుడట్టి బాహ్య భోగ్యము విషయానుభవము కర్ణకఠోరముగా తోచును కాను నీ అనంత సుఖమునొక్క లవలేశము ఇంద్రాదులకును చతుర్ముఖాదిదేవతలకును ఎన్నిజన్మలెట్లు అధికముగనుండునో అట్టి ఆనందసాగరముయొక్క పరిచయము అనుభవము కలిగియున్న జీవుని కిక ఏ దృశ్యసౌఖ్యము ఆకర్షింపజాలదు

అట్టి మహోన్నత ఆత్మానుభూతియే సమస్తజీవులయొక్క చరమలక్ష్యము అట్టిదానిని ఈ పవిత్ర మానవజీవితముననే సాధించివేయుట ఉత్తమము కావున సమయమును వ్యర్థము చేయక నిరంతరము పైవిధమైన పరమార్థ అభ్యాసములను శ్రద్ధాభక్తులతో ఆచరించుచు ఈ జన్మముననే భగవదనుభూతిని తప్పక బడయవలయునను కృతనిశ్చయముతో ప్రవర్తించినచో అది కాలములోనే లక్ష్యప్రాప్తి చేకూరి జీవితము ధన్యము కాగలదు మోక్షము కరతలామలకము కాగలదు

మోక్షమనగా విడుదల బంధనమునుండి విడుదల అనేక జన్మలనుండి సంసార బంధమున చిక్కుకొని జనన మరణరూప నానా దుఃఖములను అనుభవించుచు తాను సంసారమను వలలో చిక్కుకొని యున్నానని సత్యతత్త్వము తెలిసికొనిన జీవుడు ఆ బంధమునుండి తప్పించుకొనవలెనని

రోగాధిక్యమందుగను 'నేను బంధనమునకు తగులొక్కొనలేను. ఈ సంసారము హాయిగానున్నది ఇంతకు మించిన సుఖము స్వర్గనరకాంతరాళములో ఎచటనులేదు' అని తలంచుచుండు వాడు బంధవిముక్తి కొఱకై ఏల ప్రయత్నించును ?

జన్మించిన ప్రతి ప్రాణియు మూడిటిచేత బంధింపబడు చున్నది దేశము, కాలము, క్రియ అనునవియే అవి వానినే ఇంగ్లీషులో space, time and Causation అని అందురు దేశముచేత బంధింపబడుట యనగా ఒక ఆకారము కలిగి యుండుట. దేహమును ఆకృతిని ధరించుట. ఆ దేహము పరిమితముగా నుండును ఆ పరిమితిని మించి అతడు పెరుగ లేడు. ఎవరైనా 20 అడుగుల ఎత్తు పెరగగలడా ? నాలుగు చేతులు, రెండు తలలు తెచ్చుకొనగలడా ? భగవంతుడిచ్చిన దానితో పరితృప్తిని పొందవలసినదే. కాబట్టి అతడు దేశము (ఆకాశము)చే బద్ధుడై యున్నాడు

అట్లే కాలము ప్రతి జీవికి పుట్టినప్పటినుండి ఆయుర్దాయము నిర్దేశింపబడియుండును 60 సంవత్సరములో, 70 సంవత్సరములో లేక 80 సంవత్సరములో పరిమితి వయస్సు నకు ఉండును. ఆ కాలము పూర్తికాగానే ఒక్క క్షణము కూడ అధికముగ ఉండజాలడు దేహము నశించిపోవును. కాబట్టి జీవుడు కాలముచే బంధింపబడుచున్నాడు

ఇక క్రియ అనగా కర్మము. జీవుడు తాను పూర్వము చేసిన కర్మమునకు బద్ధుడగుచున్నాడు ఇదివరకు పుణ్య

ర్యము లాచరించినచో తత్ఫలితముగ ఇపుడు సుఖపడు చున్నాడు. ఇదివరకు పాపకార్యము లాచరించినచో తత్ఫలితముగ ఇపుడు దుఃఖపడుచున్నాడు. కావున జీవుడు తన కర్మకు లోను బద్ధుడై యున్నాడు. ఈ ప్రకారముగ దేశకాల క్రియచే బంధింపబడి త్రాడుచే బంధింపబడిన పశువువలెను కారాగారమందుంచబడిన చోరునివలెను జీవుడు నానా బాధలను అనుభవించుచున్నాడు.

పుణ్యము ఫలించినవానికే తాను బంధనమందున్నాడని తెలియును. అట్టివాడే ముక్తికొఱకై ప్రయత్నించును. నాకు బంధమే లేదు అనుకొనువాడు విముక్తికొఱకై ఏల ప్రయత్నించును? దేహము ధరించుటయే బంధనము. కాలమునకు వశగుటయే బంధనము. కర్మకు లోబడుటయే బంధనము. ఆత్మజ్ఞానము కలిగినవాడే ఈ మూడిటినుండి తప్పించుకొనును. నేను జడమైన దేహము కాదు. చిన్మయ ఆత్మస్వరూపమేను అనుకొనువానికి ఇక దేహాదిక బంధనములతో ఏమి సంబంధము? కావున బద్ధుండైన ప్రతివాడును ఎంత శీఘ్రముగ ఆత్మజ్ఞానమును పొందగల్గునో అంత ధన్యతను పొందుచుండును. ఈ ఆత్మజ్ఞానమును శీఘ్రముగ పొందుటకు (శ్రీ) శంకరాచార్యులవారు చక్కని ఉపాయమును సెలవిచ్చిరి.

ఒక వృద్ధుడు కాటికి కాళ్లు చాపుకొనియుండి కృషిలో గాఢముగ బతుకుటకై ఉపాయమును అర్థింప (శ్రీ) శంకరాచార్యులవారు అతనితో నిట్లు పలికిరి

కిం జ్యోతిస్తవ భానుమానహని మే రాత్రౌ ప్రదీపాదికం
స్యాదేవం రవిదీపదర్శనవిధౌ కిం జ్యోతిరాఖ్యాహి మే
చక్షుస్తస్య నిమీలనాది సమయే కిం ధీర్ధియో దర్శనే
కిం తత్రాహమతో భవాన్పరమకం జ్యోతిస్తదస్మి ప్రభో ||

శంకరులు — నాయనా! ఈ పదార్థము లన్నిటిని దేనిచే చూడగల్గుచున్నావు?

వృద్ధుడు — పగలు సూర్యుని ప్రకాశముచేతను, రాత్రి చంద్ర, దీప ప్రకాశములచేతను

శం — ఆ సూర్యుని, దీపములను దేనిచే చూడగల్గుచున్నావు?

వృ — కంటిచే

శం — కన్ను మూసికొనపుడు దేనిచే తెలిసికొనుచున్నావు?

వృ — బుద్ధిచే

శం — బుద్ధిని దేనిచే తెలిసికొన గల్గుచున్నావు?

వృ — ఆత్మచే.

శం — కాబట్టి ఆ ఆత్మయే అన్నిటిని ప్రకాశింప [illegible] చున్నది. అదియే నీవు అదియే నీ స్వరూపము [illegible] పము. ఆత్మయని యెఱుంగుటయే మోక్షము. [illegible] గ్రంథసారము [illegible].

ఈ ప్రకారముగ (శ్రీ) శంకరా[illegible] [illegible] వృద్ధుడు మోక్షమును బొందు [illegible] [illegible] [illegible]సెను. ప్రతివాని హృదయమందు నా[illegible] [illegible]

వెలుగుచున్నను అజ్ఞాని తెలిసికొనజాలక తాను దేహమని భావించి జడమైన ఆ దేహముతో తాదాత్మ్యమును పొంది నానా క్లేశములను పొందుచున్నాడు కాబట్టి ఆత్మయే తానని దృఢముగ భావించుటయే మోక్షము

కో దేవో హో మనసాక్షీ
మనోయం దృశ్యతే మయా
తస్మాద్దేవ స్త్వమేవాసి
ఏకో దేవ ఇతి శ్రుతేః

శిష్యుడు — దేవు డెవడు ?

గురువు — మనస్సునకు సాక్షియైనవాడు

శి — మనస్సునకు సాక్షి నేనే కదా ! నేనే మనస్సును చూచుచున్నాను కదా !

గు — కాబట్టి నీవే (ఆత్మయే) దేవుడవు దేవుడు ఒకడే యని శ్రుతులుఘోషించుచున్నవి

ఈ ప్రకారముగ ఆత్మవిచారణచే దృశ్యరూపముగు ఆత్మను చక్కగా తెలిసికొని అట్టి స్వస్వరూపమునందు నిలకడ గలవాడై దృశ్యభావనలే మంచవలెను దృశ్యము భారము వంటిది భారవిముక్తుడగుటయే జీవుని కర్తవ్యము

6. భారరాహిత్యము

శిరస్సుపై గల కట్టెల మోపు బరువు ఎంతెంత తగ్గుచుండునో మోయువానికి అంతంత ఆనందము కలుగుచుండును. దృశ్య వస్తువులు బరువువంటివి. అవి ఎంతెంత తగ్గుచుండునో జీవునకు అంతంత శాంతి, సౌఖ్యము కలుగుచుండును. శరీరము, ఇంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము, బాహ్యవస్తువులు, బంధుజాలము - మొదలైనవన్నియు దృశ్యపదార్థముల క్రిందనే జమకట్టబడవలయునని గీతాచార్యులు ప్రవచించి వాటన్నిటికిని క్షేత్రమను పదము నొసంగెను. జీవుడు క్షేత్రము కాదు. క్షేత్రజ్ఞుడు. వాస్తవముగ శరీరముతోగాని, శరీర సంబంధములైన ఇతర పదార్థములతోగాని, వ్యక్తులతోగాని జీవునకెట్టి సంబంధములేదు. నాటక దీపమునకు నాటకరంగముతో గాని, పాత్రధారులతోగాని, దర్శకులతోగాని, అట్టి క్రియాకలాపములతోగాని ఏ విధమైన సంబంధము ఎట్లు ఉండదో అట్లే జీవునకును ఈ దృశ్యసంబంధమైన వస్తుజాలముతో ఏవిధమైన సంబంధమున్ను లేదు.

కాని అజ్ఞానవశమున ఆ దృశ్యజాలమంతయును తన నెత్తిన వేసికొని, ఆయా వస్తువులపై, బంధ్వాదులపై మమత్వమును పెంచుకొని, అవి యన్నియు తనవని భావించి

సంసారరూప మహాసాగరమున ప్రవేశించుచున్నాడు. గాఢ నిద్రయందు ఏవిషయముతోను సంబంధములేని సమయమున జీవుడు అపరిమిత అవిచ్ఛిన్న సుఖము ననుభవించుచున్నాడు. మేల్కొనినాక అట్టి అవిచ్ఛిన్న సుఖమును ఏల అనుభవింప రాదు ? ఆత్మయందు ఒక్క క్షణకాలమైనను మనస్సు నిలకడ కలిగియున్నచో ఈ బ్రహ్మసుఖము కూడ అల్పముగా తోచు నంతటి పరమానందము జీవునకు లభించునని శాస్త్రములు వక్కాణించుచున్నవి. శ్రీ కృష్ణపరమాత్మయు అట్టి ఆనంద స్థితిని పరమ లాభముగా వర్ణించెను. దృశ్యమును ఎంతెంత తగ్గించుకొనుచు వచ్చిన అంతంత సుఖము మనుజునకు కలుగు చుండును కాని జనులట్లు గావించుటలేదు. దృశ్యవస్తువులను తోలగోలకొనక పెంచుకొనుచు ప్రాపంచిక పదార్థములను కొల్లలుగ చేరదీసికొనుచు వాటిపై మమత్వమును కల్పించుకొనుచు తత్సంబంధములైన సంకల్పములతో కొట్టుమిట్టాడుచు సతమతమగుచు దైవధ్యానమునకు రవ్వంతైనను తీరిక లేక నానాయాతనలను అనుభవించుచున్నారు.

ప్రయాణము చేయువారికి వెంటనుండు సామాను ఎంత తగ్గిన అంత మంచిది. అది ఎంతెంత తగ్గునో ప్రయాణము అంతంత ఉల్లాసముగ నుండును. కనుకనే రైల్వే అధికారులు Less luggage (సామాను తగ్గించండి) అని ప్రయాణీకులను హెచ్చరిక చేయుచున్నారు. జీవితము ఒక మహాప్రయాణము. ఇది ఎప్పుడు ప్రారంభమైనదో ఎవరికిని తెలియదు. మోక్షధామ

మును చేయుటకై అనాది కాలమునుండి జీవుడు ప్రారంభించిన ఈ ప్రయాణమునందు బరువు పెంచుకొనుట విజ్ఞులకు పాడి కాదు. కుటుంబమును పరిమితముగ నుంచుకొని, వ్యవహారములను అతిగ పెంచుకొనక, అత్యవసరమైన ఏ కొద్ది కార్యక్రమములను మాత్రమే అవలంబించుకొనుచు, ఆత్మ విచారణకు, దైవధ్యానాదులకు, సత్కార్యానుష్ఠానమునకు సమయమును ఎక్కువగ వినియోగించుచునుండినచో అచిర కాలములోనే జీవునకు పరమశాంతి లభించగలదు

ఒక ఊరిలో ఒక మధ్యతరగతి వ్యక్తికలడు. అతనికి ఐదుమంది కుమారులు, పదిమంది కుమార్తెలుకలరు. వారందరిని పోషించలేక, వారికి చదువులు చెప్పించలేక వారి అవసరములను తీర్చలేక అతడు తికమక పడుచుండెను. పిల్లలకు యుక్తవయస్సు వచ్చినపుడు వారలకు వివాహము చేయవలసి వచ్చుటచే నానాయాతనలను ఎదుర్కొనుచుండెను. ఒకనాడు అతనికి విసుకుపుట్టి తన ఇంటికి ఒక బోర్డు ప్రేలాడగట్టి దానిపై తన పేరు వ్రాసి, ఆ పేరు చివర F F S F T D. అను బిరుదును ఇంగ్లీషులో వ్రాయించెను. దారిన పోవు మనుష్యులందరును ఆ బిరుదును చదువుకొని— ఈతడు ఏ పశ్చిమ దేశములో గొప్ప విద్య నభ్యసించి బ్రహ్మాండమైన బిరుదును సంపాదించెనని ఆశ్చర్యమును పొందుచుండిరి

ఆ విషయము చదివిన ఒక కాలేజి విద్యార్థికి దాని అర్థమేమిటో తెలిసికొనవలెనని కుతూహలము కలిగి ఒక నాతని యొద్దకు వెళ్ళి మహానుభావా! మీరు ఏ విశ్వ విద్యాలయములో విద్య నభ్యసించిరి! మీ పేరు చివరగల ఆ డిగ్రీలయొక్క అర్థమేమి? అని ప్రశ్నింప ఆ యింటి యజమానుడు ఈ ప్రకారముగ దాని వివరణమును తెలియ జేసెను

F F S అనగా Father of five sons
ఐదు మంది కొడుకుల తండ్రియని

F T D అనగా Father of ten daughters
పదిమంది కూతుర్ల తండ్రియని

అనగా నాకు ఐదుమంది కొమారులు పదిమంది కొమార్తెలు కలరు

ఆ అర్థమును తెలిసికొనిన విద్యార్థి ఈ భాగ్యానికి దానిని బోర్డుపై వ్రాసికొనవలెనా అని ప్రశ్నింప — ఆ గృహస్థుడు నా బాధలు అందఱును తెలిసికొనుట మంచిదని భావించి ఆ ప్రకారముగ వ్రాసితిని అని బదులు చెప్పెను

భగవంతుని ఆశ్రయించి స్వస్వరూపమైన ఆత్మను తెలిసికొని పరమానందమయముగ జీవింపవలసిన జీవితములను ఇవ్విధముగ దృశ్యవస్తువులను పెంచుకొని భారమును వహించి వ్యర్థపుచ్చుకొని సంసార మహాసముద్రమున మునుఁగు-

కాక మరి? ఇంద్రియములపాలగుట సముచితమా? కాబట్టి ప్రతి వ్యక్తియు మందము ఒక పరిమితిని అవలంబించి, దృశ్య మును పెంచుకొనక దృశ్యవ్యామోహమును తగ్గించుకొనక శాశ్వత పరమాత్మయే నిజ లక్ష్యమని తెలిసికొని తల్లక్ష్య సాధనకై తీవ్రమైన కృషి చేయుచున్నచో మానవజన్మము తన తేర్చుకొనవలెను స్వదేశమగు ఆత్మయందే నిలకడకలిగి, విదేశమగు దృశ్యమందు విరక్తికలిగియుండవలెను

స్వదేశవస్తువు ఆత్మ ఒక్కటియే. దృశ్యపదార్థము లన్నియు నామరూపములన్నియు విదేశవస్తువులు. మహా త్ములు పరోక్షముగ నామరూపములనుండి తమ దృష్టిని మరలించి, వాటిపై మమత్వమును విడనాడి శాశ్వతమగు ఆత్మయందే స్వదేశవస్తువనందే మనస్సును లగ్నపఱచు చుండుట బహిర్ముఖత్వము వదలి అంతర్ముఖులై ఆత్మా రాములై వెలుగుదురు అంతస్సుఖులై, అంతరారాములై యుందురు 'న తేషు రమతే బుధః' (తెలివిగలవాడు దృశ్య విలాసములందు, విషయభోగములందు రమింపకయే యుండును) అని గీతాచార్యుని వాక్యము

పూర్వము స్వరాజ్యసంపాదనకై జరిగిన ఆందోళన యందు స్వదేశవస్తువులనే వాడవలసినదనియు, విదేశవస్తువు లను బహిష్కరించవలసినదనియు నాయకులుద్బోధించిరి స్వరాజ్యసాధనకై అట్టి విధానమును ప్రజలవలంబించి లక్ష్య మును సాధించి కృతకృత్యులైరి అట్లే స్వారాజ్య (మోక్ష)

ప్రాపంచికమగు ఇసుక పాతి. అది కరిగిపోయినట్లు గ్రుడ్డి కొనగా చేప మరణించుచున్నది. అట్లే జీవుడును అజ్ఞానవశమున తాను అనుభవించబోవు ప్రాపంచిక భోగము ఎరవలె సంతోషకరమగు విషయమని తలంచును. కాని అనుభవించిన వెంటనే దుఃఖము వెన్నంటియున్నది. కనుకనే తరించ ఇతా పాలము గలిగిన మహాత్ములు వాటిలో చిక్కపోక వాని మొదల వివేకశక్తిగలవారై అంతర్ముఖులై శాశ్వతపరమాత్మను ధ్యానించుచుందురు.

భగవదనుభూతికి ఇట్టి వైరాగ్యము ప్రధానహేతువు. అది లేనిచో సాధకుడు ఆధ్యాత్మక క్షేత్రమున ఒక్క అంగుళమైనను ముందుకు పోజాలడు. దీపము వెలుగుటకు ప్రమిద ఎటువంటిదో జ్ఞానజ్యోతి వెలుగుటకు విషయవిరక్తి అటువంటిది. అది లేనిచో జ్ఞానము కలుగదు, కలిగినను నిలవదు.

కాబట్టి ఈ సంసారబాధ నుండి తప్పించుకొని బయటపడ దలంచు ప్రతిజీవియు తన హృదయాంతరాళమున వెలుగుచుండు ఆత్మజ్యోతియగు పరమాత్మయందు - స్వాదేశిక స్వస్వరూపమందు - మనస్సును నెలకొల్పి, దుఃఖప్రదములగు నశ్వర విషయభోగములందు, ప్రాపంచిక విషయవిలాసములందు దృశ్యజాలమునను విశేషవస్తు సముదాయమందును మనస్సును పరుగిడనీయక జాగరూకులై యుండవలెను, తనది కాని వస్తువగు దృశ్యమందు అభిరుచియేల ?

ఆ ధనికుని వస్తువును తనదని భావించి దానిని స్వాధీన పరచుకొని అనుభవించువాడు లోకములో దొంగ అని చెప్ప బడును దొంగతనమును శాస్త్రము నిషేధించినది ప్రభుత్వ మున్ను నిషేధించినది ఈ ప్రకారముగ నిషేధింపబడిన ఆ దొంగతనము అను దానిని ఎవడాచరించునో అతడు ప్రభుత్వ నిర్ణయప్రభుత్వశాసనముల ననుసరించి శిక్షార్హు డగును పాపియు అయి ఆయా ప్రభుత్వములవారిచే విధింపబడు శిక్షను అతడు అనుభవించవలసివచ్చును

ఈ శరీరముగాని ఇంద్రియములుగాని మనస్సుగాని బుద్ధిగాని తనవికావు తాను నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త సచ్చి దానందాత్మ స్వరూపుడు తాను చైతన్యమేగాని జడముకాదు దేహేంద్రియాదులన్నియు జడములు కాలగర్భమందు నశించిపోవునవి. క్షణికములు తాను నశించు వస్తువుకాదు దేశకాల క్రియలకు తాను అతీతుడు తాను సర్వసాక్షియగు దృక్ స్వరూపుడే తాను దృశ్యముకాదు క్షేత్రజ్ఞుడేగాని క్షేత్రముకాదు తాను కానివస్తువులన్నిటిని ఒకచోట చేర్చి వానికి క్షేత్రము అను పేరుపెట్టెను శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గీతలో అది యేమనగా

మహాభూతాన్యహంకారో బుద్ధిరవ్యక్తమేవచ
ఇంద్రియాణి దశైకంచ పంచచేంద్రియగోచరాః
ఇచ్ఛాద్వేషస్సుఖం దుఃఖం సంఘాతశ్చేతనాధృతిః
ఏతత్క్షేత్రం సమాసేన సవికారముదాహృతమ్

పృథివ్యాది పంచమహాభూతములు, అహంకారము, బుద్ధి, మూలప్రకృతి, పదునొకండు ఇంద్రియములు (5 కర్మేంద్రియములు+5 జ్ఞానేంద్రియములు+మనస్సు), 5 ఇంద్రియ విషయములు (శబ్దస్పర్శాదులు) కోరిక, ద్వేషము, సుఖము, దుఃఖము, దేహేంద్రియాదుల సముదాయము, వృత్తిజ్ఞానము, ధైర్యము - ఇవియన్నియు క్షేత్రమనబడును అవి వికారవంతములు ఇవి తాను కాదు వీని యన్నిటికిని సాక్షియైన ఆత్మయే తాను

పరమార్థ సత్య మీ విధముగ నుండగా అజ్ఞానియగు జీవుడు ఆ దేహాదులే తానని తలంచి వానిపై అభిమానమును పెంచుకొనుచున్నాడు అనగా శ్రుతిస్మృతులచే సత్యముకాదని నిషేధింపబడిన వానియందు మమత్వము, అభిమానము కలిగి యుండుచున్నాడు. తనది కానివస్తువును తనదని తలంచు దొంగయొక్క ప్రవృత్తిని బోలిన ప్రవృత్తి కలిగియుండు చున్నాడు. తత్ఫలితముగ దొంగ శిక్ష అనుభవించునట్లు - విశ్వప్రభుత్వముచే శిక్షితుడై జన్మజరా మరణాదులను, నర కాదులను అనుభవించవలసివచ్చినది ఈ భావమునే శ్రీ శంకరా చార్యులవారు క్రింది శ్లోకములద్వారా చక్కగ నిరూపించి యున్నారు

శ్రుతిస్మృతిన్యాయ శతైర్నిషిద్ధే
దృశ్యేఽత్ర యః స్వాత్మమతిం కరోతి

ఉపైతి దుఃఖో పరి దుఃఖజాతం
నిషిద్ధకర్తా స మలిమ్లుచో యథా

శ్రుతులచేతను స్మృతులచేతను, పెక్కు న్యాయ శాస్త్రములచేతను నిషేధింపబడిన (అసత్యమని త్రోసివేయబడిన) ఈ దేహాది దృశ్య ప్రపంచమునందు తాను తనది అను బుద్ధిగలిగి యుండువాడు నిషిద్ధ కార్యముల నొనర్చు దొంగవలె ఒకటి వెంట మఱి యొకటిగా పెక్కు దుఃఖము లను పొందుచున్నాడు.

మఱియు

సత్యాభిసంధానరతో విముక్తో
మహత్త్వమాత్మీయ ముపైతి నిత్యమ్
మిథ్యాభి సంధానరతస్తు నశ్యే
ద్దృష్టం తదేతద్యద చౌరచౌరయోః

(వివేక చూ ॥ — 338 339)

సత్యమును ధర్మమును ఆశ్రయించువాడు సదా గొప్పతనమునే పొంది విముక్తుడగుచున్నాడు. అసత్యమును అధర్మమును ఆశ్రయించువాడు నశించిపోవుచున్నాడు. దొంగకానివాడు దొంగ అను అపఖ్యాతిలో వెలువడినవాడు గొప్పకీర్తిని బడయుటయు జనులచే స్తుతింపబడుటయు రెండవవాడు వినాశమును దుఃఖమును పొందుటయు జను లచే దూషింపబడుటయు లోకములో చూడబడుచున్నది కదా!

కనుక తాను కాని దేహాదులను తానని భావించు అజ్ఞాని నిషిద్ధకార్యముల నొనరించు దొంగతో సమానము అతనిని అభినవ చోరుడని చెప్పవచ్చును. అట్టి హేయమగు చోరబుద్ధిని వదలివైచి, దేహాభిమానమును పరిత్యజించి నిజస్వరూపమగు ఆత్మయే తానని సదా భావించుచు శిష్యుడు మహోన్నతమగు ఆత్మస్థితిని బడసి కృతార్థుడు కావలెను. అసంగమను శస్త్రమును ధరించి దేహాది దృశ్యవస్తువులందు తగులొక్కనక అప్రమత్తుడై యుండవలెను.

కమలము నీటియందు పుట్టినను కమలపత్రము తనపై బడిన నీటిబొట్టుతో అంటుకొనదు. సాలెపురుగు అల్లిన వలయందు తక్కిన పురుగులు చిక్కుపడిపోవునేగాని సాలెపురుగు చిక్కుకొనదు. నిరంతరము ఆ వలపైననే తిరుగుచున్నను దానిలో చిక్కు నంటకుండ కూడ మసలుచుండును. పెద్దపెద్ద మిల్లులలో ఫ్యాక్టరీలయందు ఇంజను స్టార్టుచేయ వేలకొలది చక్రములు తిరుగుచుండును కాని కార్మికుడు, వేగముగ తిరుగుచున్న ఆ చక్రముల ప్రక్కనే సంచారము సల్పుచు, వానితో తగులొక్కనకుండ జాగరూకత చాతుర్యముతో మెలగుచుండును. ఇదియే అసంగము.

అట్లే ఈ ప్రపంచమునందు జ్ఞానియగువాడు లోకములో దేహేంద్రియాదులతో అనేక కార్యము లాచరించుచున్నను అసంగముయొక్క దృఢాభ్యాసమువలన దేనితోను తగులొక్కనక నిజస్వరూపమగు ఆత్మయందే నిలుకడ కలిగియుండును.

అజ్ఞాని ఆ దేహేంద్రియాదులతో ఐక్యమొంది నేనే దేహము అని భావించుచు దానితో తాదాత్మ్యము బడసి దేహాభిమానమువలన నానాబాధలను పొందుచుండును

శత్రువులతో యుద్ధము చేయునపుడు అస్త్రశస్త్రములు నానా ప్రకారములగు ఆ యుధములు అవసరమైనట్లుగనే అనాదికాలమునుండి జీవునిపై దాడిచేయుచున్న మాయతో ప్రకృతితో అజ్ఞానముతో జరుపు యుద్ధమందు అసంగమను ప్రబలమైన ఆయుధము జీవునకు ఎంతయో అవసరమై యున్నది కనుకనే శ్రీకృష్ణభగవానుడు ఈ అ సంగశస్త్రమును గూర్చి గీతయందు ప్రస్తావించి ఓ అర్జునా ! బహుకాలము నుండి రూఢిపడియున్న ఈ సంసారరూప మహావృక్షము అసంగశస్త్రముచేతనే విచ్ఛిన్నమైపోగలదని విశదముగ బోధనల్పెను—

అశ్వత్థమేనం సువిరూఢమూల
మసంగశస్త్రేణ దృఢేన ఛిత్త్వా

కాబట్టి ఈ సంసారరణరంగమున మాయను ఎదిర్చి నిలబడగల స్తోమత అస గశస్త్రము కలవానికే లభించును తక్కినవారు పలాయనము చిత్తగించవలసివచ్చును తగిన బలములేని కారణముచే అసంగశస్త్రము బ్రహ్మకవచము — ముముక్షువునకు అధ్యాత్మ క్షేత్రమున అత్యావశ్యకములైన సాధన సామగ్రి అయియున్నది దేహాదిదృశ్యవర్గముతో తగుల్కొనక తాను దేహసాక్షియైన ఆత్మయేయను దృఢ

నిశ్చయము నిరంతరము గలిగియుండుటయే అసంగశస్త్రధారణము, అట్టి ఆత్మభావము, బ్రహ్మభావము విడువకుండ ఎల్లప్పుడు కలిగియుండి, సైనికుడు కవచమును ధరించి శత్రువుల ఆఘాతములనుండి తన్ను సంరక్షించుకొను విధమున, సంసారరంగమున దుఃఖములబారినుండి తన్ను కాపాడుకొని పరమానందమనుభవించుటయే బ్రహ్మకవచధారణముయొక్క ఫలము

ప్రపంచమున రెండు వస్తువులుకలవు ఒకటి దృక్కు, రెండవది దృశ్యము దృక్కు అనగా సర్వసాక్షియగు ఆత్మ దృశ్యమనగా దేహేంద్రియాదులు, ప్రాపంచిక పదార్థములు ప్రేక్షకు ఆత్మచైతన్యము దృశ్యము. జడము ఈ రెండును ప్రపంచమున కలిసియున్నవి వానిని వేఱుచేయవలెను ఆ వేఱుచేయుటలోనే ఉన్నది. మానవునియొక్క తెలివి అధ్యాత్మశాస్త్రమున ముఖ్యమైన కీలకమిదియే.

దృగ్దృశ్యసంయోగో హేయహేతుః

అని పతంజలి నుడివినట్లు దృక్కు, దృశ్యము - ఈ రెండిటిని కలుపుట మహాప్రమాదము. కావున వానిని విడదీయవలెను అదియే 'వియోగయోగము' కలిసిపోయిన వానిని విభజించుయోగము దృక్కు-దృశ్యములలో ఏనాడును కలపగూడదు అజ్ఞాని కలుపుచున్నాడు కాబట్టియే దుఃఖ మతనిని వెంటాడుచున్నది జనన మరణ పరంపర విడువకున్నది

మొనస్పుదుండును కాని దీపము మాత్రము నిర్వికారముగనే ఉండును. పాత్రధారుల వికారములతో దాని కేమాత్రము సంబంధము లేదు. అట్లే ఈ ఉపాధియందు ఆత్మయు. జీవుడు పొందు సుఖదుఃఖాదులతోగాని ఇంద్రియ మనంబులు పొందుచుండు వికారములతోగాని ఏలాటి సంబంధము లేనిదై నిర్వికారముగ వెలుగొందుచు నుండు. నాటకదీపము నాటకమును పాత్రధారులను దర్శకులను ఇతర సామగ్రిని ప్రకాశింపచేయుచు ఆ యా వ్యక్తుల భావములతోను వృత్తులతోను వ్యవహారములతోను వికారములతోను ఎట్టి సంబంధమున్ను లేక నిశ్చలముగ వెలుగొందుచుండునట్లు ఈ ఉపాధియందాత్మయు శరీరబుద్ధ్యాదు లన్నిటిని ప్రకాశింపజేయుచు తాను మాత్రము నిర్వికారమై నిశ్చలమై తానే యుండును.

జీవుడు అజ్ఞానవశమున తాను పాత్రధారియని భావించుకొనుచు సుఖదుఃఖములకు లోనగుచున్నాడు. ఇది ఒక్క పొరపాటు. జీవుడు వాస్తవముగ పాత్రధారి కాడు. పాత్రధారి ఉపాధి కాదు. ఉపాధికి సాక్షిగనుండు ఆత్మ విషయమును తెలిసికొనజాలక మోహావేశమున నానా దుఃఖములకు లోనగుచున్నాడు. నాటకమందలి దీపమువలె జగన్నాటకమున జీవుడు వాస్తవముగ దీపమగు ఆత్మయే కాని పాత్రధారి కాడు. ఈ సత్యమును అతడు ఎంత శీఘ్రముగ తెలిసికొనిన అంత ధన్యుడు కాగలడు. లేనిచో బహుజన్మలు సంసారదుఃఖకూపమున ఇంకను దొర్లవలసి యుండును. ఆత్మ

రము. ప్రత్యగాత్మ సాక్షిత్వమును గూర్చి శాస్త్రము ఈ ప్రకారంబుగ చెప్పుచున్నది—

1. [illegible] కాలాస్థితో నిత్యః ప్రత్యక్షం సర్వదర్శనే [illegible]
దీపవత్ [illegible] దీప్యతే

2) [illegible] ప్రత్యగాత్మ [illegible] వర్తతే [illegible]
బాలాదినామి [illegible] సర్వ [illegible]

'ప్రత్యక్ కాలమునందు [illegible] రాగము, సత్యములను, వర్తకులు [illegible] చేయుచున్నది [illegible] లేవపోయినను ఆ దీపము వెలుగుచునే యుండును'

ఈ ప్రకారమే [illegible] సమానముగనే సర్వములు బుద్ధియే వర్తకి [illegible] కారము [illegible]. ఆత్మయే సాక్షియగు [illegible]

[illegible] నాటకశాలయందు [illegible] ఆను సాక్షియగు ఆత్మయే నేనని, దేహాది దృశ్యపదార్థములు కావని విరోధించి, అజ్ఞానమునందే అహర్నిశములు నిలకడ కలవాడై ప్రత్యగాత్మ [illegible] బ్రహ్మానంద వైభవ మనుభవింపవలెను!

హరిః ఓం తత్సత్

అనాది [illegible] రూపమైన ఈ సంసారచక్రమును, ఈ కాలచక్రమును, ఈ కర్మచక్రమును [illegible], మరల మరల [illegible] పుట్టుచు, గర్భవాసము [illegible]

మాటిమాటికి అనుభవించుచు దుర్భర సాంసారిక క్లేశము లందు తల్లడిల్లుచున్న ఓ జీవుడా! ఇకనైన ఈ అజ్ఞాన రూపగాఢ నిద్రనుండి మేల్కొని జ్ఞానభాస్కరుని దర్శించి తరించుటకు ఇచ్ఛగింపుము! లెమ్ము! ఇప్పటికే కాలాతీత మైనది ఈ గాఢ తిమిరమును ఈ మోహనిద్రను వదలివేసి సద్గురువును ఆశ్రయించి సచ్ఛాస్త్రమును అవలంబించి తరణో పాయమును తెలిసికొనుము ఈ అవకాశము మరల మరల దొరకదు.

చక్కటి మానవజన్మ బ్రహ్మలోకమునకు అనుభూత ప్రజ్ఞావికాసము కలిగియున్న జన్మ మోక్షసాధనమును అతి శీఘ్రముగా సోపానభూతమైన అపురూపమగు జన్మ ఇట్టి మహత్తరమైన జన్మను విషయభోగముల కే వినియోగించుచు స్వల్పకాల క్షణికానందమునకే ఉపయోగించుచు గడుపు వాడు మండుచున్న ఇంటిలో గడ్డి పరుపుపై పరుండియున్న వాడే యగును. ఎంతటి ప్రమాదము! అట్టి ఘోరమైన ఈ నరుడు గుర్తెరిగి ఇకనైనను జన్మను సద్వినియోగ మొనర్చు కొనుటకు ప్రయత్నించుము! గతించినదానికై వగచిన ప్రయోజ నము ఇక భవిష్యత్తును బాగు చేసికొనుటయే చేయ వలసిన కర్తవ్యము.

జన్మరాహిత్యము చేసికొనుటకొరకే ఈ జన్మ ఏర్పడినది ద సమనుభవించుట కొరకే ఈ జన్మ ఏర్పడినది అని అట్టి జన్మరాహిత్య మోక్షపదమునకై దీక్ష

చిరుతిండి మానివేయవలెను. ఈ ప్రకారముగ ఆ సాధువు గారు పరోపకార బుద్ధితో బోధించిన ఆహార సంబంధమైన నియమ సూత్రములను మేము కడు శ్రద్ధతో పాటించు చున్నాము. అప్పటినుండియు మా ఆరోగ్యము చాల చక్కగా ఉండుచున్నది! గ్రామస్థుల ఆ వాక్యములను విని వైద్యుడు సాధువు గారి ఆరోగ్య సూత్రములను గ్రామస్థుల పరిపూర్ణ విశ్వాసమును అచంచల దీక్షా నిర్వహణ బుద్ధిని తలంచుకొని ఆనందపడెను. కాబట్టి ఆరోగ్యమును జాగ్రత్తగ కాపాడుకొనదలంచువారు ధ్యానాద్యభ్యాసములను చక్కగ కొనసాగింపదలంచువారు ఆహార విషయమున సంయమశీలురై యుండవలెను.

ఆహారనియమములలో కొంతవడియగు మితాహార మును గూర్చి తెలిసికొనవలసిన అంశములు ఇంకను చాల కలవు. కొన్నిటిని ఇచట విచారించెదము. బ్రహ్మదేవుడు మానవుని శరీరమును సృష్టిచేసినపుడు అంతటి ప్రధానాంగ మగు శిరస్సులో రెండు కండ్లు రెండు చెవులు రెండు ముక్కురంధ్రములు ఈ ప్రకారము అన్నియు రెండు రెండుగ పెట్టి నోరుమాత్రము ఒక్కటిగ ఏర్పాటుచేయుట గమనించదగినది. నోళ్లు కూడ రెండుగ పెట్టవచ్చుగదా! అట్లు పెట్టలేదేమి? దానికి కారణము కలదు. మితముగ తినుము మితముగ మాట్లాడుము అని దానిద్వారా భగవంతుడు బోధించుచున్నాడు.

ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ ఆనందాద్ధ్యేవ
ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే ఆనందేన
జాతాని జీవన్తి । ఆనందం ప్రయన్త్యభిసం విశన్తీతి 2

ఆనందమే పరబ్రహ్మమని తెలిసికొనవలెను ఈ ప్రాణికోట్లన్నియు ఆనందమునుండియే పుట్టుచున్నవి ఆనందము చేతనే జీవించుచున్నవి ఆనందములో తిరిగి చేరుచున్నవి

(తై ఉ)

యోవై భూమా తత్సుఖం
నాల్పే సుఖమస్తిభూమైవ సుఖం 3

ఏది సర్వవ్యాపకమైనదో అట్టి పరబ్రహ్మమే సుఖము అల్పమైనదానిలో (దృశ్యపదార్థమందు) సుఖములేదు

(ఛాందోగ్యోపనిషత్తు)

ఏకో వశీ సర్వ భూతాన్తరాత్మా
ఏకం రూపం బహుధాయః కరోతి
తమాత్మస్థంయేను పశ్యన్తిధీరా
స్తేషాం సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్ 4

ఏకరూపుడును ప్రపంచమంతయు తన వశమందు గలవాడును సమస్త ప్రాణికోట్లయందును ఆత్మరూపమున వెలయుచున్నవాడును, ఏకరూపుడై తనను ప్రపంచ రూపమున అనేకవి. గ గోచరింపజేయువాడును అగు పరమాత్మను ఏ ధీరులు

తమ ధ్యానము ... సాక్షాత్కరించుకొను ... వారికి, అట్టి వారికే శాశ్వతమగు ... (బ్రహ్మానందము) లభించును గాని ఇతరులకు కాదు

(కఠోపనిషత్తు)

యతో వాచో నివర్తన్తె అప్రాప్య మనసా సహ
ఆనన్దమే తద్బ్రహ్మ ప్రచక్ష్యతే బుధాః ౬

దేనిని గూర్చి ... వాక్కు, మనస్సు ... పోవలెను వారలు ... చేరుచుండ ... బ్రహ్మానందమును ... నివేదించుటకు మోక్షమును ... (బృ ఉ)

ఆనందో ద్ధ్యేవ పరమాత్మాహమస్మి ౮

ఆనందమయుఁడనే నేను పరమాత్మస్వరూపుఁడనే నేను

(మైత్రేయోపనిషత్తు)

ఆనందదశ్చ సర్వ ఆత్మాశ్రయస్త్వ
మాతాపితా దీన వమానయస్త్వమ్
ఆలోకయన్తు జగదింద్రజాల
మాపత్కృతం మాం ప్రవిశేదసఙ్గమ్ ౭

అంతరంగమునందలి బ్రహ్మానందము నాశ్రయించినవారియు, ఆశాపిశాచమును పాఱద్రోలినవారియు, ప్రపంచమును ఇంద్రజాలమువలె మిథ్యగా వీక్షించునవారియు అంతరంగమున

నైన వాటిగా ఆ తత్త్వము తెలిసి ప్రవేశించగలవు ! (తైతి

బ్రహ్మామృతం పిబేద్ద్వైతమాచరే ద్దేహారక్షణే ౮

బ్రహ్మానందమను అమృతమును త్రాగవలెను. దేహ రక్షణార్థము భిక్షాటనము చేయవలెను (తైతి)

నానాత్వభేదహీనో ఽస్మి హ్యఖండానందవిగ్రహః ౯

నేను అనేకత్వము లేనివాడను భేదరహితుడను అఖండానంద స్వరూపుడను అయియున్నాను. (తైతి)

స్థాణుర్నిత్యః సదానందః శుద్ధో జ్ఞానమయోఽమలః
ఆత్మాహం సర్వభూతానాం విభుః సాక్షీ న సంశయః 10

నేను నిశ్చలుడను నిత్యుడను సదానందరూపుడను శుద్ధుడను జ్ఞానమయుడను నిర్మలుడను సమస్త ప్రాణుల యొక్క ఆత్మను ప్రభువును సాక్షిని ఇట సంశయము లేదు (సర్వసారోపనిషత్తు)

నిత్యానందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం
విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమస్యాదిలక్ష్యమ్
ఏకం నిత్యం విమలమచలం సర్వధీసాక్షిభూతం
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుం తం నమామి 11

నిత్యానందరూపుడును పరమసుఖము నొసంగువాడును, జ్ఞానస్వరూపుడును ప్రపంచమునకు అతీతుడును నిత్యుడును, నిర్మలుడును నిశ్చలుడును, సమస్త బుద్ధులకు సాక్షిభూతు

డును, భావాతీతుడును త్రిగుణరహితుడును అగు సద్గురువైన పరమాత్మకు నమస్కరించుచున్నాను. (శుకరహస్యోపనిషత్తు)

చిత్సదానందరూపాయ సర్వధీవృత్తి సాక్షిణే
నమో వేదాన్తవేద్యాయ బ్రహ్మణేఽనంతరూపిణే 12

సచ్చిదానంద రూపుడును, సమస్త బుద్ధి వృత్తులకును సాక్షియు, వేదాంత వేద్యుడును, అనంత రూపియునగు బ్రహ్మమునకు నమస్కారము (వజ్రసూచికోపనిషత్తు)

సదానందస్వరూపోఽస్మి నిర్వికారోఽహమవ్యయః 13

నేను ఎల్లప్పుడును ఆనందరూపుడను నిర్వికారుడను, నాశరహితుడను అయియున్నాను (తేజోబిందూపనిషత్తు)

భూమానందస్వరూపోఽస్మి భాషాహీనోఽస్మ్యహం సదా

నేను బ్రహ్మానంద స్వరూపుడను, వాక్కునకు అతీతుడను అయియున్నాను (తేజో ఉ)

ఆనంద ఘనరూపోఽస్మి పరానంద ఘనోఽస్మ్యహమ్.

నేను మహానంద రూపుడను, ఆనందఘనుడను అయియున్నాను (తేజో ఉ)

బ్రహ్మభూతః ప్రశాన్తాత్మా బ్రహ్మానందమయస్సుఖీ
స్వచ్ఛరూపో మహామౌని వైదేహీ ముక్త ఏవసః 16

విదేహముక్తుడు బ్రహ్మస్వరూపుడై ప్రశాంతాత్ముడై బ్రహ్మానందమయుడై సుఖవంతుడై నిర్మలరూపుడై మహో మహాత్ముడగును. (శ్లో॥ ౬)

విషయానంద వాంఛామే మా భూదానందరూపతః ।
దారిద్ర్యాశా యథా నాస్తి సంపన్నస్య తథామమ 17

సంపన్నుడైనవానికి దారిద్ర్యము లేనట్లు బ్రహ్మానంద రూపుడనగు నాకు విషయానందమును గూర్చిన కోరిక లేదు గాక ! (ఆత్మబోధోపనిషత్తు)

బ్రహ్మానందే నిమగ్నస్య విషయాశా న తద్భవేత్ 18

బ్రహ్మానందము నిమగ్నుడై యుండువానికి విషయసుఖములను గూర్చిన ఆశ యెన్నటికిని కలుగదు (ఆత్మ ౮)

ప్రాణాశ్చలన్తు తద్ధర్మైః కామైర్వా హన్యతాం మనః ।
స్వభావానంద పూర్ణస్య మమ దుఃఖం కథం భవేత్ 19

ప్రాణాది వాయువులు తమ ధర్మమును బట్టి చలించినను మనస్సు కామములచే కొట్టబడినను ఆనందమే స్వభావముగల నాకు దుఃఖ మెట్లు కలుగును ! (ఆత్మ ౯)

అహం సచ్చిత్పరానంద బ్రహ్మైవాస్మి న చేతరః ।
స్వయైవ సూక్ష్మయా బుద్ధ్యా సర్వం విజ్ఞాతవాన్ శుకః ।

నేను సచ్చిత్పరానంద రూపమగు బ్రహ్మమునే కాని అన్యము కాను అని శ్రీశుకులు స్వయముగ తన సూక్ష్మ బుద్ధితో సమస్తమును తెలిసికొనెను (మహోపనిషత్తు

తత్ప్రతిహార్మనందం ముక్త్వాంతద్వా నిర్గుణం పరబ్రహ్మ నేన
విదిత్వాన్యాత్మన [illegible] న విద్యతే [illegible] 21

[illegible] నిర్గుణమై, [illegible] వస్తు [illegible] బ్రహ్మానందము [illegible] దేశ
[illegible] (వ [illegible])

[illegible] నాన్యత్ [illegible]
[illegible] 22

బ్రహ్మానందము [illegible]
[illegible] అట్టి
బ్రహ్మానంద [illegible]
చెప [illegible] (యోగశిఖో [illegible])

సుఖమాత్యంతికం యత్తద్బుద్ధి గ్రాహ్యమతీంద్రియమ్

ఆ బ్రహ్మానందము [illegible] సుఖరూపమైనది బు
బుద్ధిచేత [illegible] దియు, [illegible]
తైనదియు అయియున్నది (గీతా [illegible])

ఆనందేన సదా పూర్ణః సదా జ్ఞానమయః సుఖమ్ 24

ఆత్మ ఎల్లప్పుడు ఆనందముచే పరిపూర్ణమైనదియు,
ఎల్లప్పుడు జ్ఞానమైనదియు, పరిపూర్ణ సుఖమున్నా
అయియున్నది (శరీర [illegible])

సారమేవ రసం లబ్ధ్వా సాక్షాద్దేహీ సనాతనమ్
సుఖీభవతి సర్వత్ర అన్యథా సుఖితా కుతః 25

సాక్షాత్ భగవత్స్వరూపమై సనాతనమై సారభూతమైనట్టి బ్రహ్మానంద రసమును పొంది జీవుడు ఎల్లెడల సుఖమును పొందుచున్నాడు అట్లుకాకున్న మరి ఇతరత్ర సుఖమెచట కలదు! (శరరుద్ర [illegible])

అజ్ఞస్య దుఃఖౌఘమయం జ్ఞస్యానన్దమయం జగత్
అన్ధం భువనమన్ధస్య ప్రకాశం తు సుచక్షుషామ్ 26

ఈ జగత్తు అజ్ఞానికి దుఃఖమయముగను జ్ఞానికి బ్రహ్మానందమయముగను తోచును, గ్రుడ్డివానికి ప్రపంచము చీకటిగను [illegible] ప్రకాశముగను తోచునుగదా! (వరాహోపనిషత్తు)

ఉపేక్ష్య నామరూపే ద్వే సచ్చిదానందతత్పరః
సమాధిం సర్వదా కుర్యాద్ధృదయే వాథవా బహిః 27

సాధకుడు నామరూపములు రెండిటిని విడిచిపెట్టి సచ్చిదానందతత్పరుడై, హృదయమందుగాని బయటగాని సదా ధ్యానము నభ్యసించవలెను (సరస్వతీ రహస్యోపనిషత్తు)

విలాప్య వికృతిం కృత్స్నాం సంభవవ్యత్యయక్రమాత్
పరిశిష్టంచ చిన్మాత్రం చిదానందం విచిన్తయ 28

ఔషధి మానివేయవలెను. ఈ ప్రకారముగ ఆ సాధువు గారు పరోపకార బుద్ధితో బోధించిన ఆహార సంబంధమైన ఋతు సూత్రములను మేము కడు శ్రద్ధతో పాటించు చున్నాము. అప్పటినుండియు మా ఆరోగ్యము చాల చక్కగా ఉండుచున్నది! గ్రామస్థుల ఆ వాక్యములను విని వైద్యుడు సాధువు గారి ఆరోగ్య సూత్రములను గ్రామస్థుల పరిపూర్ణ విశ్వాసమును అచంచల దీక్షా నిర్వహణ బుద్ధిని తిలకించుకొని ఆనందపడెను. కాబట్టి ఆరోగ్యము జాగ్రతగ కాపాడుకొనదలంచువారు ధ్యానాద్యభ్యాసములను చక్కగ కొనసాగింపదలంచువారు ఆహార విషయమున సంయమశీలురై యుండవలెను.

ఆహారనియమములలో కొంతవరకు మితాహార మును గూర్చి తెలిసికొనవలసిన అంశములు ఇంకను చాల కలవు. కొన్నిటిని ఇచట విచారించెదము. బ్రహ్మదేవుడు మానవుని శరీరమును సృష్టిచేయునపుడు అంతటి ప్రధానాంగ మగు శిరస్సులో రెండు కండ్లు రెండు చెవులు రెండు ముక్కురంధ్రములు ఈ ప్రకారము అన్నియు రెండు రెండుగ పెట్టి నోరుమాత్రము ఒక్కటిగ ఏర్పాటుచేయుట గమనించవలసినది. నోళ్ళు కూడ రెండుగ పెట్టవచ్చుగదా! అట్లు పెట్టలేదేమి? దానికి కారణము కలదు. మితముగ తినుము మితముగ మాట్లాడుము అని దానిద్వారా భగవంతుడు బోధించుచున్నాడు.

పరమే బ్రహ్మణి స్వస్మిన్
ప్రవిలాప్యాఖిలం జగత్
గాయన్నద్వైతమానందం
ఆస్తే వేదాన్తడిండిమః 32

జ్ఞాని పరబ్రహ్మమునందు తన్మయుండై సమస్త ప్రపంచమును లయమొనర్చి అద్వైతానందమును గానము చేయుచు ఉండునని వేదాంతభేరి పలుకుచున్నది

(వేదాంత డిండిమము)

సుఖమల్పం బహుక్లేశో
విషయగ్రాహిణాం నృణామ్
అనన్తం బ్రహ్మనిష్ఠానామ్
ఇతి వేదాన్తడిండిమః 33

దృశ్య విషయములను గ్రహించువారికి సుఖము అల్పము దుఃఖము బహుళముగా నుండును కాని బ్రహ్మనిష్ఠులకు సుఖము అనంతముగా నుండును బ్రహ్మానందమున అందువారు ఓలలాడుదురు (వే డిం)

సచ్చిదానంద రూపత్వాత్
బ్రహ్మైవాత్మా న సంశయః
ప్రమాణ కోటి సంధానాత్
ఇతి వేదాన్త డిండిమః 34

చియుతి డి మానివేయవలెను ఈ ప్రకారముగ ఆ సాధువు గారు వకోవకార బుద్ధితో బోధించిన ఆహార సంబంధమైన రీతు సూత్రములను మేము కడు శ్రద్ధతో పాటించు చున్నాము అప్పటినుండియు మా ఆరోగ్యము చాల చక్కగా ఉండుచున్నది! గ్రామస్థుల ఆ వాక్యములను విని వైద్యుడు సాధువు గారి ఆరోగ్య సూత్రములను గ్రామస్థుల పరిపూర్ణ విశ్వాసమును అచంచల దీక్షా నిర్వహణ బుద్ధిని తెలుసుకొని ఆనందపడెను కాబట్టి ఆరోగ్యమును జాగ్రతగ కాపాడుకొనదలంచువారు ధ్యానా ద్యభ్యాసములను చక్కగ కొనసాగింపదలంచువారు ఆహార విషయమున సంయమశీలురై యుండవలెను

ఆహారనియమములలో కొంతవరకును సంభాషణ మును గూర్చి తెలిసికొనవలసిన అంశములు ఇంకను చాల కలవు కొన్నిటిని ఇచట విచారించెదము బ్రహ్మదేవుడు మానవుని శరీరమును సృష్టిచేసినపుడు అంతటి ప్రధానాంగ మగు శిరస్సులో రెండు కండ్లు రెండు చెవులు రెండు ముక్కురంధ్రములు ఈ ప్రకారము అన్నియు రెండు రెండుగ పెట్టి నోరుమాత్రము ఒక్కటిగ ఏర్పాటుచేయుట గమనించవలసినది నోళ్లు కూడ రెండుగ పెట్టవచ్చుగదా! అట్లు పెట్టలేదేమి ? దానికి కారణము కలదు మితముగ తినుడు మితముగ మాట్లాడుడు అని దానిద్వారా భగవంతుడు బోధించుచున్నాడు

స్వానంద పీయూషనిధౌ నిమగ్నో
నిగృహ్య బాహ్యాన్తరధీ ప్రచారమ్
తదేకతాపన్నమనా నిరీహః
స్వస్మిన్ రమస్వాత్మ మహేవనిత్యమ్ 38

బాహ్యమైన అంతరంగమున బుద్ధి ప్రవాహమును నిగ్రహించి ఆత్మానందమను అమృతనిధియందు నిమగ్నుడవై ఇతర చేష్టలు లేనివాడవై ఆ ఆత్మతో ఏకత్వము నొందిన మనస్సు కలవాడవై ఆత్మసుఖముతో గూడి నీ యందు ఆత్మయందు సదా క్రీడింపుము [మహా॥]

కోనామ విద్వాననహాయ నిత్యం
బ్రహ్మ స్వతః ప్రాప్తమఖండ సౌఖ్యం
కథం రమేతానతి తుచ్ఛకల్పే
మృషాత్మకే వైషయికే సుఖేఽత్ర 39

స్వతః సంప్రాప్తమైన అఖండ శాశ్వత బ్రహ్మానందమును వదిలిపెట్టి అసత్యమై, తుచ్ఛమైనట్టి విషయ సుఖమందు ఏ వివేకవంతుడు క్రీడింపగలడు? [మహా॥]

త్యక్త్వాత్మానం సదానందం విషయాన్ యస్తు సేవతే
విషాపార్థం సుధాం త్యక్త్వా గరళం పాతుమిచ్ఛతి 40

ఎవడు సదానందరూపమైనట్టి తన ఆత్మను వదలి విషయములను సేవించునో అతడు దాహము కలిగినప్పుడు అమృ

తమును వదలి విషమును సేవించువాని చందమున నుండును. [మహా॥]

యస్త్వాత్మ సుఖముత్సృజ్య సుఖం బాహ్యమపేక్షతే
కరస్థం పాయసం త్యక్త్వా సమూఢో లేఢి కూర్పరమ్ 41

ఆత్మసుఖమును వదలి బాహ్యసుఖమును అపేక్షించువాడు చేతిలోని పాయసమును వదలి మోచేతిమీద కారిన కొంచెము పాయసమును నాకు మూఢునివంటివాడే యగును [మహా॥]

అఖండం సచ్చిదానందం బ్రహ్మైవాస్మి న చేతరత్
ఇత్యాత్మానుభవతో బ్రహ్మవిన్మన్య యోగినః
యతేర్నిష్పద్యతే నిత్యం నిర్వాణ సుఖముత్తమమ్ 42

అఖండ సచ్చిదానంద రూపమైనట్టి బ్రహ్మమే నేను ఇతరమేమియును కాను అను అనుభవముగల బ్రహ్మనిష్ఠుడైన యోగికి ఉత్తమమగు నిర్వాణ సుఖము సదా కలుగుచుండును [మహా॥]

నిరంతరాభ్యాసవశాత్స్వయం పక్వో భవేన్మునిః
బ్రహ్మానంద సుఖాసక్త్యానతి బ్రహ్మణి తిష్ఠతి 43

నిరంతరము బ్రహ్మధ్యానము చేయుటవలన మునియగువాడు స్వయముగా పరిపాకము చెందినవాడై బ్రహ్మానందమను సుఖమునందలి ప్రీతిచే సత్యాకారమైన పరబ్రహ్మమందే సదా స్థితిగలిగియుండును [మహా॥]

సఏష పరమో లాభః సైషాస్య పరమాగతిః
సఏష పరమానందో యాస్థితిః కేవలాత్మనా। 44

కేవలము ఆత్మయందు నిలకడ కలిగియుండుట అన్ని లాభములకంటెను గొప్ప లాభము అన్ని స్థానములకంటెను గొప్ప స్థానము అన్ని ఆనందములకంటెను గొప్పదియగు ఆనందము అయియున్నది [శుకా]

బ్రహ్మైవేదం సర్వమిత్యేవ సమ్యక్
కృత్స్నం మన్వానో విజానన్ మహాత్మా
బ్రహ బ్రహ్మరూపేణ తిష్ఠన్
బ్రహ్మానందం బ్రహ్మవిదేమభుఙ్క్తే 45

మహాత్ముడగు బ్రహ్మజ్ఞాని ఈ సమస్తము బ్రహ్మమే యని లెస్సగ చూచుచు మననము చేయుచు తెలిసికొనుచు నుండి బ్రహ్మమందే బ్రహ్మాకారముతో నిలచి బ్రహ్మానందము ననుభవించుచుండును. [వి

ఆత్మతృప్త ఆత్మరతి ఆత్మారామో వినిష్క్రియః
జీవన్నేవ విముక్తస్సన్ ఖేలత్యానందవారిధౌ 46

జ్ఞాని ఆత్మయందే తృప్తిని పొందుచు, ఆత్మయందే రతిని బడయుచు ఆత్మయందే క్రీడించుచు, నిష్క్రియుడై జీవించియుండగనే విముక్తుడై బ్రహ్మానంద సముద్రమున నోలలాడుచుండును [మహా]

బ్రహ్మానందరసాస్వాదాసక్త చిత్తతయాయతేః
ఆన్తర్బహిర విజ్ఞానం జీవన్ముక్తస్య లక్షణమ్ 47

యతి బ్రహ్మానంద రసమును ఆస్వాదించుటయందే లగ్నమైన చిత్తము కలిగియుండుటవలన ఇది లోన ఇది వెలుపల అను భావమే లేకుండుట ఇయ్యది జీవన్ముక్తుని లక్షణము (వివేక చూడామణి)

సంసారాధ్వని తాపభానుకిరణ ప్రోద్భూతదాహవ్యథా
ఖిన్నానాం జలకాంక్షయా మరుభువిశ్రాన్త్యా పరిభ్రామ్యతాం
అత్యాసన్నసుధాంబుధిం సుఖకరం బ్రహ్మాద్వయం దర్శయ
న్త్యేషా శంకరభారతీ విజయతే నిర్వాణ సందాయినీ 48

సంసారమను బాటలో నడచుచు తాపత్రయము అను ఎండ వేడిమి వలన గలిగిన దాహముచే దప్పి నీరు లేనిచోట ఎడారిలో తిరుగుచున్నవారికి సుఖప్రదమై అద్వితీయమైనట్టి బ్రహ్మానందమను సముద్రము అత్యంత సామీప్యమునందు చూపి మోక్షమొసంగు శ్రీ శంకరుల బోధ వెల్లడియైయుండుగాక!

(వివేక

యదిదేహ పృథక్కృత్య చితివిశ్రామ్య తిష్ఠసి
అధునైవ సుఖీశాన్తః బంధముక్తో భవిష్యసి 49

దేహమును వేరుచేసి అది నాది కాదని తలంచి చైతన్యమగు ఆత్మయందు విశ్రమించియుండుచో ఈ క్షణమందే

నీవు పరమసుఖమును బ్రహ్మానందమును శాంతి పొంది విముక్తుడవు కాగలవు (అష్టావక్రుడు జనకమహారాజు బోధించినది) [అష్టావక్ర

యత్రవిశ్వమిదం భాతికల్పితం రజ్జుసర్పవత్
ఆనంద పరమానందః సబోధస్త్వం సుఖం చర

ఎచట ఈ ప్రపంచము త్రాటియందు పామువలె కల్పితమై తోచుచున్నదో అట్టి పరమానంద చైతన్య మీవు కావున సుఖముగా నుండుము [అష్టావక్రగీత]

మా సంకల్పవికల్పాభ్యాం చిత్తంక్షోభయ చిన్మయ
ఉపశామ్యసుఖంతిష్ఠ స్వాత్మన్యానంద విగ్రహే

ఓ చిన్మయ స్వరూపా ! సంకల్ప వికల్పములచే చిత్తమును క్షోభ పెట్టకుము శాంతుడవై ఆనందరూపమగు ఆత్మయందు సుఖముగా నుండుము [అష్టావక్రగీ

యస్మిన్కాలే ద్వైతభావం నాస్తి నిద్రాపి
నాగచ్ఛతి తస్మిన్కాలే ఉపలభ్యమానం
యత్సుఖం తదేవ బ్రహ్మానందః ఇతిబ్రహ్మా
నందానుభవసిద్ధిర్నిరంతరం భూయాత్

ఏ కాలమందు ద్వైతము గోచరింపదో నిద్రయు రాదో ఆ కాలమునందు తెలియబడునట్టి సుఖమేదికలదో అది బ్రహ్మానందము అను బ్రహ్మానందానుభవ సిద్ధి సదా కలుగునుగాక [బ్రహ్మవిద్యాశీర్వాద పద్ధతి

ఆసఙ్గోఽహం చిదాత్మాహమితి ప్రత్యగాత్మ
ని నివేశితే వృత్తిరహితే సంస్కార శేషమాత్రత
యా సూక్ష్మరూపేణావస్థితే చిత్తేఽఆత్మనః స్వరూపభూత
పరమానన్దో నిరన్తరం సమ్యగావిర్భూయాత్ 53

నేను అసంగుడను నేను చిదాత్మ అనెడి ప్రత్యగాత్మ యందు ప్రవేశ పెట్టబడిన వృత్తిరహితమైనదై సంస్కార శేషమాత్రముగను సూక్ష్మస్వరూపముగను నెలకొనియున్న చిత్తమందు ఆత్మయొక్క స్వరూపమగు పరమానందము ఎల్లప్పుడు చక్కగా ప్రకాశమగునుగాక! [బ్ర. ఆ. పద్ధతి]

ఆత్మని కదాచిదప్రియత్వాభావేన పరమ
ప్రేమాస్పదత్వేన చ ఆత్మా పరమానందరూప
ఇత్యానన్దాత్మానుభవః సమ్యగ్భూయాత్ 54

ఆత్మయం దెన్నడును అప్రియత్వము లేని దగుటవలన ఉత్తమమైన ప్రియత్వమునకు నెలవైనదగుటచేత ఆత్మ పరమానంద స్వరూపమను ఆనందాత్మానుభవము చక్కగా కలుగునుగాక! [బ్ర. ఆ. పద్ధతి]

ఆత్మనహితత్వేన దుఃఖాత్మకస్య దేహాదే
రపి ప్రియతమత్వాదాత్మా పరమానంద
రూప ఇత్యానన్దానుభవః సమ్యగ్భూయాత్ 55

ఆత్మకు శోక రహితుండగుటచేత దుఃఖస్వభావము దేహాదులును ఏకాలి ప్రియములుగ నుండుటచే సదానంద స్వభావమును ఆత్మానందానుభవము తెలియునగాక । [బ్ర. ఆ. వ

హరి ఓమ్ తత్ సత్

బ్రహ్మార్పణమస్తు

ఓమ్

శ్రీ శుక బ్రహ్మాశ్రమ గ్రంథమాల

	రూ పై
గీతామకరందము (తెలుగు లిపి)	
HTA MAKARANDA (in Engli h) —	32-00
శ్రీ [illegible]	38.00
రామాయణ రత్నాకరము	25 00
భాగవత రత్నాకరము	20 00
స్తోత్ర [illegible]	14 00
[illegible]	14.00
[illegible]	18.00
[illegible]	8-00
[illegible]	8.00
భగవద్గీత (మూలమాత్రము)	8-00
,, భగవద్గీత (మూలము) ([illegible] [illegible] ప్లాస్టిక్ కవరుతో)	2.25
[illegible]	1 50
[illegible]	1 50
[illegible]	1-00
[illegible]	1-00
శ్రీ [illegible]	1.50
[illegible]	0 75
శివ గీత	1-00